

**BYBELS- ETIESE BEOORDELING VAN EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE
APOSTOLIESE GELOOF SENDING VAN SUID-AFRIKA.**

deur

JOHAN BOTHA

PROEFSKRIF

voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad

DOCTOR LITTERARUM ET PHILOSOPHIAE

in die

FAKULTEIT LETTERE EN WYSBEGEERTE

aan die

RANDSE AFRIKAANSE UNIVERSITEIT

PROMOTOR: Dr. F.P. MÖLLER

MEDEPROMOTOR: PROF. J.A. DU RAND

NOVEMBER 2004

VOORWOORD

Om by die punt te kom waar ek my formele akademiese toerusting afsluit, was vir my in vele opsigte soos die verkryging van my akademiese matriek. Deur die jare was daar so baie familielede, vriende en kennisse wat my iewers langs die pad ondersteun en aanmoedig het. Daarvoor is ek regtig dankbaar. Enkele name moet egter spesifiek genoem word.

- * My vrou, Gerda, vul my op alle gebiede aan. Aan my pa (alreeds by Jesus) en my ma vir die droom wat julle vir my gehad het en die aansporing om dit te bereik. André en Kallie wat my take ligter gemaak het sodat ek meer tyd voor die boeke en rekenaar kon deurbring. Juanita, Denise, Carla en Janke, my dogters, het nooit gekla oor 'n pa met altyd 'n boek in die hand nie. Die drie ouer dogters het by hul pa geleer om laat in die nagte wakker te bly en is nou reeds beter as hul leermeester. Ek het hulle lief.
- * My promoters, Dr. F.P. Möller en Prof. J A. Du Rand, het meer gedoen as om blote studieleiding te verskaf. Daar was talle geleenthede waar hulle my bemoedig het. Dit was vir my 'n eer om onder sulke persone te kon studeer.
- * Ek is opreg dankbaar vir die ure wat my vrou, dogter en vriendinne, Gerda Botha, Denise van Zyl, Rita du Toit en Madelaine van Zyl, agter die rekenaar deurgebring het en wat my oom, Freddie Oosthuizen, aan taalkundige versorging bestee het. Dankie!
- * Die AGS van SA het die onkoste van my studies vir baie jare gedra en aan my 'n geleentheid gebied om binne die kerk te kon ontwikkel. Sonder die kerk en talle gemeentelede, familie en kollegas se bystand sou ek hoegenaamd nie hierdie punt in my akademiese loopbaan kon bereik nie.
- * Die AGS te Pretoria-Wes gemeente waar ek tans nog dien as herder. Hulle het my bygestaan en ondersteun terwyl ek self deur die pyn van egskeiding gegaan het en ook later toe ek weer getrou het, het hulle ook ruimte gemaak vir my nuwe vrou. Ek het ook my studies oor egskeiding en hertrou gedoen terwyl ek bevoorreg was om ook hierdie gemeente te bedien. Ek is baie lief vir julle.
- * Laastens moet ek my afhanklikheid van die Here betuig. Ek is bewus daarvan dat sommige standpunte en ook die feit dat ek self deur die ongelukkigheid van 'n egskeiding gegaan het, kon blyk of ek 'n liberale benadering heens egskeiding voorstaan. Verre daarvandaan, as God sê dat Hy egskeiding haat en so ook alle sonde, wil ek my in onderdanigheid aan God en Sy Woord onderwerp. Ek streef om in sy wil te leef, want soos vir Paulus is die lewe ook vir my Christus en verlang ek om eendag sy heerlikheid te beërwe.

My gebed is dat hierdie studie 'n bydrae, al is dit ook hoe gering, sal maak daartoe dat die kerk met wysheid ook sy gebrokkenes (geskeides en hulle met huweliksprobleme) sal optel en op 'n God vererende wyse hulle sal lei tot 'n verhouding van vrede met mekaar en God.

ABSTRACT

In this study the problematic aspect of divorce and remarriage in the christian church is researched. Exceptional emphasis is laid on the policy of the Apostolic Faith Mission of South Africa (hereafter: AFM of SA) in this regard and how it is enforced in practice.

Unfortunately we have to face the reality of divorce in the church, and the fact that not only members, but also the pastor can get involved in divorce and remarriage. Up to now the church has not really been able to come to a clear conclusion on the most appropriate way to handle such a situation. The AFM of SA, as well as several other churches prefer to prevent such situations by implementing certain precautionary measures. In this study the relevant problem of divorce and remarriage will be researched using a Biblical-ethical approach.

The Bible refrains from giving specific pastoral guidelines to be used by the church and its members in cases of divorce and remarriage. The Pharisees incorrectly interpreted Deut. 24:1-4 that divorce and remarriage is acceptable when a man gives his wife a divorce letter. Jesus however controverts this interpretation in Matt. 5:32 when He says that divorce and remarriage was established due to the hardness of the human hart. The biblical message is rather that God hates divorce (Mal. 2:16).

Some exegetes believe that there are two “grounds” on which a person is entitled to a divorce. These “grounds” are based on Matt. 5:31 & 32 when adultery is committed, and according to I Cor. 7:15 when the unbeliever wishes to not continue with the marriage (known as malicious separation).

In this study we would like to stress that the Bible does not give any grounds for divorce. One cannot argue that God hates divorce, and then give “grounds” on which divorce is acceptable. Reference is only made to circumstances which destroys a marriage. Such incidents also hold connections with incidents where the marriage is not in honor of God, and leaves space for sin to ruin lives. The marriage is now an instrument in the hand of evil which will consequently lead to more sin. In these last instances a point can be reached where the marriage does not exist in the eyes of God any more, and can be separated lawfully by means of divorce.

It is of opinion that divorce should remain as last resort to a broken marriage. Reconciliation should always be the first option. When divorce has taken place, the parties involved may choose to remarry as the previous marriage is ruined before God. If a person, however,

should get married while the marriage still exists before the Lord, adultery is being committed. This marriage will be interpreted as a deed of adultery, but it would not be biblical to view such a marriage as a state of adultery.

Marriage is therefore not seen as something which can't be annulled, as opposed to the Roman Catholic Church, who views marriage as a sacrament. Marriage is not an absolute establishment, and can break up under certain circumstances.

In this study we found that different religions, Christian and non-christian, have diverse views about marriage, divorce and remarriage. Most Christian religions uphold monogamous marriages – a lifelong binding between one man and one woman. Non-christians such as the Muslims believe in polygamous marriages where a man is allowed to marry four wives at any given stage. Divorce is viewed as “allowable” on certain grounds by most religions. The Roman Catholic Church, as mentioned, differs in that the marriage is viewed as unbreakable. Nowadays an annulment is granted easier which allows remarriage to occur more often.

In case of the AFM of SA, there are no clear guidelines on how divorce of a congregation member or pastor should be handled. Direction in this regard is however given by knowledgeable persons in the church.

In earlier days, strict - mostly undocumented - guidelines have been followed in handling divorce and remarriage cases of pastors in the AFM. The person was found guilty because of his divorce status and was asked to resign from the ministry. In later years cases were handled on merit. Policies were enforced by means of disciplinary action following a church court's ruling.

Due to churches being reluctant to discipline members getting divorced and / or remarried, it seems as if members perceived divorce not as a serious sin, and to justify their act. The “guilty” party must be disciplined. The innocent party must be allowed to continue with his/her service in the ministry.

The Bible teaches us that after sin was confessed to God, He unconditionally forgives and removes our sins, and never thinks about it ever again (1 John 1:9; Psalm 103:12). Divorce however, is perceived by the church to be a bigger sin and that divorced persons are second hand christians. This is especially true in case of a divorced church leader.

Although the church, and specifically the AFM, strives to implement an acceptable policy relating to divorce and remarriage, most churches have not investigated the fundamental theory as yet. It seems as if churches are sensitive in compiling, or can not reach consensus on the theory. The AFM has a basic course called “Ethics – Divorce & Remarriage” being presented by Dr. F.P. Möller (jnr) in their Theological Seminary.

The researcher of this study is a pastor in the AFM of SA who has experienced divorce and remarriage himself. The way the case was treated by the church and colleagues proved that the church did not follow biblical guidelines in dealing with a divorced pastor. His experience motivated him to conduct the mentioned study.

The church should pick-up, and care for divorced members (in a biblical sense) as the good Samaritan or the shepherd leaving 99 sheep to search for 1 missing one to pick him up and caringly bring him back to the flock.

The study is concluded with a theory that can be used by the AFM of SA.

INHOUDSOPGAWE

	Bladsy
Voorwoord	i
Abstract	ii
Inhoudsopgawe	v
HOOFSTUK 1 - METODOLOGIE / TEORETIESE FUNDERING VAN DIE STUDIE	1
1.1 KONSEPTUALISERING	1
1.1.1 Apostoliese Geloof Sending van Suid Afrika	1
1.1.2 Pastoor of Pastor	1
1.1.3 Egskeiding	1
1.1.4 Geskeides	2
1.1.5 Werkersraad	2
1.1.6 Uitvoerende Raad of Nasionale Leiers Forum	2
1.1.7 Geestelike Komitee of LE&L (Raad Insake Leerstelling Etiek en Liturgie)	3
1.1.8 Aanspreek vorm – Broeder en Suster	3
1.1.9 Seksisme en Geslagtelikheid	3
1.1.10 Die Kerkblaadje – The Comforter / Die Trooster / Die Pinksterboodskapper	3
1.1.11 Hertrou	4
1.2 AKTUALITEIT VAN DIE STUDIE	4
1.3 PROBLEEM – AREA	5
1.4 PROBLEEMSTELLING	7
1.5 HIPOTESE	7
1.6 AGTERGROND WAARTEEN DIE STUDIE GEDOEN IS	8
1.6.1 Vertrekpunte	8
1.6.2 Teologiese agtergrond	8
1.6.3 Teologiese agtergrond van die AGS van SA	9
1.7 DIE ONDERSOEKER SE EIE ERVARING VAN EGSKEIDING EN HERTROU	9
1.7.1 Betreffende die ervaring van talle pastore in die AGS van SA	10
1.7.2 My eie ervaring	10

1.8	DOELSTELLING	12
1.9	BEGRENSING VAN DIE ONDERWERP	13
1.10	NAVORSINGSMETODOLOGIE	13
1.10.1	Navorsingsveld – Oorsig van die ondersoekveld	13
1.10.2	Metodologiese kenmerke van die studie	14
1.10.3	Nie – eksperimentele kwantitatiewe navorsing	14
1.10.4	Meta – analise	15
1.11	ONTPLOOIING VAN DIE STUDIE	15
HOOFSTUK 2 - EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE AGS VAN SA		16
2.1	HISTORIESE OORSIG MET BETREKKING TOT DIE VROEËRE ENKEL AFDELING VAN DIE AGS VAN SA	16
2.1.1	Konklusie	19
2.1.2	Voorbeelde van die hantering van egskeiding en hertrou	19
2.1.3	Besluite wat deur die AGS geneem is oor egskeiding en hertrou	20
2.1.4	Studiestuk oor egskeiding en hertrou	22
2.1.5	Omskrywe aan gemeentes	23
2.1.5.1	Nuwe regulasies – owerspel en egskeiding (AGS Omsendbrief nr. 024/77 – 606/22/11/77)	23
2.1.5.2	Handleiding i.v.m. owerspel en egskeiding	23
2.1.6	Besluitneming deur beheerliggame van die AGS	25
2.1.7	Pastore of hul eggenote wat by egskeiding en hertrou betrokke was	26
2.1.8	Besluit 220/80 - Bevinding van die Uitvoerende Raad oor die Beredenering t.o.v. Kerkwette soos dit die saak van Egskeiding raak	27
2.2	HERTROU VAN GESKEIDES	27
2.3	MENSE WAT OP EEN OF ANDER WYSE BY EGSKEIDING BETROKKE WAS EN DIE BEDIENING (1980)	28
2.4	KONKLUSIE	28
2.5	HANTERING VAN DIE PASTOOR WAT SKEI	29
2.6	DIE HUWELIK	30
2.7	TAAKSPAN VIR HUWELIKE EN EGSKEIDING VAN PASTORE	31

2.8	SAMEVATTING	33
	HOOFSTUK 3 - EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE CHRISTELIKE KERK EN ANDER GODSDIENSTE	35
3.1	INLEIDING	35
3.2	DIE ALGEMENE CHRISTELIKE KERK	35
3.2.1	Rooms Katolieke Kerk	36
3.2.1.1	Onverbreekbaarheid van die huwelik	36
3.2.1.2	Egskeiding in die Rooms Katolieke Kerk	37
3.2.1.3	Hertrou en die staat van die tweede huwelik	37
3.2.1.4	Die Sakramentele siening van die huwelik	37
3.2.1.5	Toelaatbaarheid van egskeiding en hertrou	38
3.3	NAVORSING BEVINDINGE TEN OPSIGTE VAN VERSKILLENDE CHRISTELIKE EN NIE-CHRISTELIKE GODSDIENSTE SE BENADERING TOT EGSKEIDING EN HERTROU	
3.3.1	Die Kerk van Engeland	39
3.3.2	“Non-conformists”	39
3.3.3	Kwakers	39
3.3.4	Nie- Christelike godsdienste	39
3.3.4.1	Moslems	40
3.3.4.2	Jode	40
3.3.4.3	Hindoe’s	40
3.3.4.4	“Sikhs”	40
3.4	VERDERE NAVORSING EN BEVINDINGE	40
3.4.1	Liberale Denominasies	41
3.4.2	Verenigde Metodiste Kerk	41
3.4.3	Evangeliese Kerke	41
3.4.4	Kontemporêre Christen Musikante	42
3.4.5	Charismaties groepe	42
3.4.6	Fundamentele Baptiste	42
3.5	DIE “OMS HOLINESS CHURCH OF NORTH AMERICA”	42
3.5.1	Egskeiding maak die pastoor onbevoeg vir die bediening	43
3.6	“INTERNATIONAL PENTECOSTAL HOLINESS CHURCH”	43
3.7	DIE ANGLIKAANSE KERK	43

3.8	DIE OOSTERSE ORTODOKSE KERK	43
3.9	PROTESTANTE KERK	44
3.10	NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (NG KERK)	44
3.10.1	Skriftuurlike riglyne ten opsigte van egskeiding en hertrou	44
3.11	KONKLUSIE	48
3.11.1	Die vernaamste tendense wat in die verskillende dominansies voorkom	48
3.11.2	Die vernaamste verskille en ooreenkomste van bogenoemde Tendense	49
3.11.3	Die verskil tussen die christelike godsdienste en die nie-christelike godsdienste oor egskeiding en hertrou	49
HOOFSTUK 4 - BYBELSE OORSIG VAN EGSKEIDING EN HERTROU		51
4.1	INLEIDING	51
4.2	DIE HUWELIK EN DIE BYBEL	51
4.2.1	Perspektief op die huwelik	51
4.2.1.1	Beskrywing van die huwelik	51
4.2.1.2	Huwelik as instelling van God	52
4.2.1.3	Wettiging van die huwelik.	52
4.2.1.4	Huwelik as genadegawe en beeld van God	53
4.2.1.5	Verbondskarakter van die huwelik	53
4.2.1.6	Die huwelik moet tot eer van God wees	54
4.2.1.7	Samevatting	54
4.2.2	Is elke huwelik die wil van God?	55
4.2.3	Is die huwelik 'n lewenslange band?	56
4.2.4	Wat is God se bedoeling met die huwelik	57
4.2.5	Konklusie en evaluasie	57
4.3	EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE OU TESTAMENT	59
4.3.1	Deuteronómium 24:1-4	59
4.3.2	Die skeibrief	60
4.3.3	Iets skandeliks	62
4.3.4	Die hertrou van 'n geskeide persoon – Deut. 24:4	64
4.3.5	Toepassing van Deuteronómium 24	65
4.3.5.1	Jesus se aanhaling uit Deuteronómium 24	65
4.3.5.2	Is die beginsel van Deuteronómium 24 nog steeds bindend?	65
4.3.6	Maleagi 2:10-16	66
4.3.7	Konklusie en evaluasie	68

4.4	EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE NUWE TESTAMENT	70
4.4.1.	Matthéüs 5:31-32 en Matthéüs 19:3-8	70
4.4.1.1	Die vraag kan gevra word: “Wanneer vind <i>egbreuk</i> plaas?”	72
4.4.1.2	Albei moet ongetroud bly	73
4.4.1.3	Behalwe oor hoerery	73
4.4.1.4	Die Hardheid van die hart	74
4.4.1.5	Hertrou na vernietiging van die huwelik	74
4.4.1.6	Egskeiding en hertrou volg nie noodwendig nie	75
4.4.1.7	Konklusie en evaluasie	76
4.4.2	Markus 10:2-12 en Lukas 16:18	77
4.4.2.1	Verband tussen Matthéüs en Lukas t.o.v. “Uitsonderings”	80
4.4.2.2	Opsomming	80
4.4.3	I Korinthiërs 7:10-15	82
4.4.3.1	Gemengde huwelike	84
4.4.3.2	Hertrou	85
4.4.3.3	Die eer van God	86
4.4.4	Samevattend	98
 HOOFSTUK 5 - ETIESE OORSIG OOR EGSKEIDING EN HERTROU		90
5.1	INLEIDING	90
5.2	ETIESE BESKOUIING VAN DIE HUWELIK AS INSTELLING VAN GOD	91
5.2.1	Konklusie	92
5.3	ETIESE BENADERING VAN EGSKEIDING EN HERTROU	92
5.3.1	Samevatting	94
5.4	IS DIE HUWELIK ONTBINDBAAR?	94
5.5	“EGSKEIDINGSGRONDE” OF DIE BEËINDIGING / Vernietiging van die HUWELIK	96
5.5.1	Bestaan daar egskeidingsgronde?	96
5.5.2	God se intensies met die huwelik	97
5.5.3	Die Reformatore	97
5.5.4	Wanneer is die huwelik vernietig?	97
5.5.5	As die huwelik ophou bestaan	98
5.5.6	Seksuele verkeer	99
5.5.7	As versoening onmoontlik raak	100
5.5.8	Wie besluit dat die huwelik vernietig is?	100
5.5.9	Konklusie en evaluasie	102

5.6	EGSKEIDINGVERBOD AS ABSOLUTE IMPERATIEF	105
5.6.1	Konklusie	107
5.7	DIE BEGINSEL VAN TUG EN EGSKEIDING	108
5.8	DIE EFFEK VAN DIE SONDE VAN EGSKEIDING	111
5.8.1	Konklusie en Evaluasie	112
5.9	HERTROU NA EGSKEIDING	112
5.9.1	Konklusie	114
5.10	DIE STAND VAN DIE TWEDE HUWELIK	115
5.10.1	Konklusie	116
5.11	EGSKEIDING EN HERTROU VAN AMPSDRAERS EN VERAL DIE PASTOOR	116
5.11.1	Konklusie	120
5.12	PROSEDURE / RIGLYNE VOORGESTEL VIR DIE HANTERING VAN EGSKEIDING EN HERTROU DEUR DIE KERK	122
5.12.1	Konklusie	124
5.13	SAMEVATTEND	125
HOOFSTUK 6 - TENDENSE, EVALUASIE EN BASISTEORIE VAN EGSKEIDING EN HERTROU		126
6.1	TENDENSE EN EVALUASIE	126
6.1.1	Inleiding	126
6.1.2	Tendense / Denkrigting oor egskeiding en hertrou in die AGS van SA en ander godsdienste	126
6.1.2.1	AGS van SA (AGS word dikwels na verwys as die “kerk”)	126
6.1.2.1.1	Gronde vir egskeiding	128
6.1.2.1.2	Die huwelik	128
6.1.3	Beleid vir egskeiding en hertrou deur lidmate en pastore	128
6.1.4	Kerklike hofsitting in die AGS van SA	129
6.1.4.1	Reformatore	130
6.1.4.2	Christelike godsdienste	131
6.1.4.3	Nie-Christelike godsdienste	131
6.1.5	Evaluasie	131
6.1.5.1	Bevindinge van hipotese soos gestel oor egskeiding en hertrou	132

6.2	BASISTEORIE VAN EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE AGS VAN SA MET BESONDERE VERWYSING NA DIE PASTOOR	135
6.2.1	Inleiding	135
6.2.1.1	Die probleem van egskeiding	135
6.2.2	Die huwelik	136
6.2.2.1	Die huwelik van nader beskou	136
6.2.2.2	Is die huwelik altyd die wil van God?	137
6.2.2.3	Die huwelik moet tot eer van God wees	138
6.2.2.4	Daar is 'n diepere betekenis vir die huwelik	138
6.2.3	Egskeiding	138
6.2.3.1	Emosionele egskeiding	139
6.2.3.2	Liberale en “moderne” siening van egskeiding	140
6.2.4	Die Ou Testament oor egskeiding en hertrou	140
6.2.4.1	Deuteronómium 24: 1 – 4	140
6.2.4.2	Die skeibrief	141
6.2.4.3	Iets skandeliks	141
6.2.4.4	Hertrou van geskeides	142
6.2.4.5	Is die beginsels van Deuteronómium 24 is steeds bindend?	142
6.2.4.6	Die tweede huwelik	142
6.2.4.7	God haat egskeiding (Mal. 2: 14 – 16)	143
6.2.4.8	Verwysing na Deut. 24 en Matt. 19: 3 – 9 oor die huwelik en egskeiding	143
6.2.4.9	Egskeiding het wel in die Ou Testamentiese tyd plaasgevind	144
6.2.4.10	Die toepassing van die wet en egskeiding	144
6.2.4.11	Voorskrifte aan die priesters	145
6.2.5	Die Nuwe Testament oor egskeiding en hertrou	145
6.2.5.1	Matthéüs 5: 31 – 32 en Matthéüs. 19: 3 – 8	145
6.2.5.2	Die Matthéüs weergawe van nader bekyk	146
6.2.5.3	Na egbreuk is egskeiding nie noodsaaklik nie	147
6.2.5.4	Paulus en die beëindiging van die huwelik	147
6.2.5.4.1	Romeine 7	147
6.2.5.4.2	1 Korinthiërs 7	148
6.2.5.5	Hertrou van die geskeide	149
6.2.6	Etiese oorsig van die huwelik, egskeiding en hertrou	149
6.2.6.1	Huwelik	149
6.2.6.2	Vernietiging van die huwelik	150
6.2.6.3	Hertrou na vernietiging van die huwelik	152
6.2.6.4	Opsommerderwys	152
6.2.6.5	Vernietig een daad van egbreuk of owerspel die huwelik of wanneer is die huwelik vernietig	152
6.2.6.5.1	Konklusie	155
6.2.6.6	Die absoluutheid van die egskeidingsverbod	155

6.2.6.7	Hertrou na egskeiding	156
6.2.6.8	Die tweede huwelik	156
6.2.7	Riglyne vir die hantering van egskeiding en hertrou deur die AGS	157
6.2.7.1	Die hantering van lidmate betrokke by egskeiding en hertrou	157
6.2.7.2	Die hantering van ampsdraers betrokke by egskeiding en hertrou	157
6.2.7.3	Tug	159
6.2.7.4	Die hantering van pastore betrokke by egskeiding en hertrou	159
6.2.7.5	Hertoetrede van die geskeide / hertroude pastoor	160
6.2.7.6	Samevatting en aanbevelings	161
6.2.7.7	Tekorte in die navorsing	162
6.2.7.8	Slotwoord	162
Bylaag I		163
Bylaag II		192
BRONNELYS		200

HOOFSTUK 1

METODOLOGIE / TEORETIESE FUNDERING VAN DIE STUDIE

1.1 KONSEPTUALISERING

Die leser word kortliks ingelig oor die interpretasie van sekere konsepte wat deur die navorser in hierdie studie gebruik word, wat grotendeels eie aan die veld is wat ondersoek word.

1.1.1 Apostoliese Geloof Sending van Suid- Afrika

Die Apostoliese Geloof Sending van Suid- Afrika (ampelik afgekort as die AGS van SA) het sy ontstaan in 1908 in Suid-Afrika. Die kerk het begin in Johannesburg en gou na die omliggende dorpe en stede versprei. Die kerk is tans in feitlik elke dorp en stad in die land en sy lidmate kom uit elke etniese groep en stand in die land. Die kerk bestaan ook in talle lande in Afrika en ander kontinente. Verder is die kerk ook deel van die klassieke Pinksterbeweging. In hierdie ondersoek word telkens verwys na die kerk as die AGS van SA.

1.1.2 Pastoor of Pastor

Pastoor is afgelei van die Latynse woord vir herder. In die AGS is die voorgangers eers broers genoem en later word die herder of leraar as pastoor of pastor aangespreek.

1.1.3 Egskeiding

Vanuit die sosiale wetenskap beskryf Van Staden (1991:5) egskeiding as volg: "Egskeiding is 'n traumatiese, kritiese spanningsvolle proses wat die wetlike beëindiging van 'n huwelik deur 'n hofbesluit en die vernietiging van die huweliksverhouding impliseer en verandering van die gesinstruktuur en funksionering, die kommunikasie en ondersteunende netwerk, asook 'n verandering van die aanpassing, funksionering en interaksies van die gesinslewe meebring."

Uit die juridiese oogpunt word 'n egskeidingsbevel toegestaan wanneer 'n huwelik onherstelbaar verbrokkel het (Louw 1986:7-16). Hierdie bevel word deur 'n regter van die

Hooggeregshof uitgereik.

Teologies kan egskeiding beskryf word as die verbreking van die huweliksverbond wat voor God gesluit is, waar God twee persone "saamgevoeg" het en beveel het dat geen mens mag skei wat God saamgevoeg het nie (Matt. 19).

1.1.4 Geskeides

Geskeides word beskou as die egliede wat voorheen as egpaar in 'n huweliksverhouding tot mekaar gestaan het en tans 'n enkeling of geskeide persoon is. 'n Geskeide word vir die doeleindes van die studie beskou as 'n persoon wat nie weer in die huwelik getree het deur hertrou of versoening met die vorige huweliksmaat nie.

1.1.5 Werkersraad

Die werkersraad word gevorm uit die afgevaardigdes van elke gemeente, streek en afdeling van die Kerk. Hierdie liggaam is die hoogste wetgewende en besluitnemende raad van die kerk. In die beginjare het dit ook bekend gestaan as die Randse Werkersraad – 'n soort streeksinode. Die werksaamhede van die werkersraad staan in die laaste jare ook bekend as die "besigheidsraad" van die kerk.

1.1.6 Uitvoerende Raad of Nasionale Leiers Forum

Die Uitvoerende Raad word saamgestel uit die voorsitters van die Streeksrade, asook die voorsitters van Departemente van die Kerk. Die verkose Ampsdraers van die Kerk (verkie deur die werkersraad) wat ook die trustee van die kerk uitmaak, is dan ook die ampsdraers van hierdie raad. Die Ampsdraers van die Raad is bekend as die voorsitter of die president, die vise-voorsitter of die vise-president, die hoofsekretaris en ook tans bekend as die nasionale sekretaris en die hooftesourier of die nasionale tesourier.

Hierdie raad gee uitvoering aan die besluite van die werkersraad. Die Uitvoerende Raad se naam is onlangs verander na die Nasionale Leiers Forum of kortliks die NLF.

1.1.7 Geestelike Komitee of LE&L (Raad Insake Leerstelling Etiek en Liturgie.)

Hierdie raad of komitee het aan die beginjare van die kerk sy ontstaan gehad om om te sien na die geestelike, leerstellige en etiese sake van die kerk. Dit het toe bekend gestaan as die Geestelike Raad en het bestaan uit drie verkose lede. Later egter is die raad se ledetal uitgebrei en het die naam ook verander na die LE&L en was die kerk se “waghond” ten opsigte van leerstellige, etiese en liturgiese aangeleenthede. Die Werkersraad, asook die Uitvoerende Raad, asook die kerk in die breë, het sake onder bespreking vir ondersoek en terugrapportering na hierdie komitee verwys.

1.1.8 Aanspreek vorm – Broeder en Suster

In die kerk het daar vir 'n lang tyd 'n beleid geheers dat die pastoor deur die gemeente aangespreek word as broeder of soms slegs broer. Gemeentede is ook as broeder en suster aangespreek. Dit was dus nie gebruiklik om van mnr., mev. of mej. te praat nie.

1.1.9 Seksisme en Geslagtelikheid

Opmerkings oor seksistiese taalgebruik moet gemaak word. Seksisme word afgewys. Daarvan getuig ook argumente in die teks van die studie, waarvolgens die valsheid van chauvinistiese en seksistiese opvattinge geïmpliseer word.

'n Ongemaklike skryfstyl, waar byvoorbeeld gebruik gemaak word van 'hy/sy' om geslagtelike neutraliteit te verseker, is egter vermy. Wanneer daar dus 'n manlike voornaamwoord gebruik word, word die vroulike geslag uitdruklik daarby ingesluit. Op geen wyse behoort daar 'n seksistiese ingesteldheid uit die gebruik van byvoorbeeld 'n manlike voornaamwoord afgelei te word nie.

1.1.10 Die Kerkblaadje - The Comforter / Die Trooster / Die Pinksterboodskapper

Die kerk se amptelike tydskrif het bekend gestaan as “The Comforter” (omdat die kerk grotendeels aan die begin Engelstalig was) en later ook as “Die Trooster” Hierdie naam is in die latere jare verander na “Die Pinksterboodskapper.”

1.1.11 Hertrou

Hertrou verwys na 'n geval waar 'n persoon voorheen getroud was en weer trou. Die vorige huwelik kon beëindig gewees het deur middel van die dood of die waarskynlikste hier, dat die persoon geskei was van sy vorige huweliksmaat en dan hertrou.

1.2 AKTUALITEIT VAN DIE STUDIE

Die kerk in die breë is nie gevrywaar van die verskynsel van egskeiding en hertrou nie. Uit eie ervaring as 'n pastoor in die AGS van SA sedert 1982, is dit ook 'n onaangename werklikheid dat ten spyte van die heiligheid waarna die lidmate in die kerk streef, egskeiding en hertrou toenemend voorkom. Hierdie gebeure vind ook toenemend plaas onder pastore in die kerk.

Die ondersoeker het self ook hierdie ongelukkigheid van 'n egskeiding en hertrou beleef (later word die ervaring meer breedvoerig bespreek). Ander AGS-pastore wat by egskeiding en hertrou betrokke was, is ook geraadpleeg om vas te stel of hierdie onderwerp ook volgens hul mening aktueel is. Hul ervaring is basies dieselfde as dié van die ondersoeker, indien radikaal anders sal dit vermeld word.

UNIVERSITY
OF
JOHANNESBURG

Sedert 1979 woon die ondersoeker die Werkersraadvergaderings van AGS van SA by en het telkens 'n bespreking rondom egskeiding en hertrou beleef. Telkens deur die jare is verneem van pastore wat by hierdie onaangename gebeure betrokke geraak het en hoe die kerk hulle hanteer het. As gevolg van die inligting verkry tydens hierdie besprekings, het twee belangrike aspekte na vore gekom met betrekking tot egskeiding en hertrou, naamlik:

1. 'n Sensitiewe bewustheid ten opsigte van egskeiding en hertrou in die AGS het ontstaan en;
2. Verdere belangstelling en ondersoeke na die Bybels-etiese benadering van die hantering van egskeiding en hertrou in die AGS het gevolg.

Die ondersoeker het ook ander AGS-teoloë geraadpleeg om vas te stel of hierdie onderwerp ook volgens hul mening aktueel is. Poggenpoel (1993:1) het 'n ondersoek oor hierdie onderwerp as aktueel en baie welkom vir ons tyd beskryf. Du Plessis (2003:2) is van mening

dat die hantering van die pastoor wat by egskeiding en hertrou betrokke was, verbeter het oor die jare, maar duidelike Bybelse riglyne is nodig wat die kerk kan lei. Langerman (1993:1) is van mening dat huweliks- en egskeidingprobleme een van die grootste knelpunte is waarmee die pastoor vandag te doene kry. Oor hierdie onderwerp spreek Mostert (1993:1) hom as volg uit: "Indien die kerk die egskeiding en die geskeide nie as relevant beskou nie, verloor die kerk sy inspraak in 'n groot segment van die samelewing."

1.3 PROBLEEM-AREA

Om die omvang van die probleem te begryp, sal dit wenslik wees om te verwys na die standpunte wat deur die AGS gehuldig is ten opsigte van egskeiding en hertrou van lidmate en pastore.

Vervolgens word die geskiedkundige agtergrond wat deur die AGS oor egskeiding en die geskeide gehuldig word, gestel, sodat die leser die benadering en gesindheid wat daar heers by talle pastors, beter kan begryp. Dit dien ook as 'n vertrekpunt waarvandaan die probleemstelling toegelig kan word. 'n Breedvoerige historiese uiteensetting oor die benadering van egskeiding en hertrou word in die volgende hoofstuk gestel.

Die geskiedkundige agtergrond van die AGS se hantering van egskeiding word soos volg deur Van der Spuy (1993:6) beskryf: "Die kerk het 'n etiese, fundamentalistiese, veroordelende benadering ten opsigte van egskeiding gehuldig. As gevolg van hierdie benadering is persone betrokke by egskeiding nie versorg nie, maar veroordeel en verstoot".

Om sosiaal-etiese redes het die kerk persone wat geskei het, verbied om op rade te dien of bedieninge uit te leef, alhoewel die Skrif nie hierdie verbod geplaas het nie (AGS, LE&L besluit 2(16/1/53)).

Hierdie houding is veral gehuldig as pastors by egskeiding betrokke geraak het (Greyling 1993a:2; Mostert 1993:1). Streng maatreëls en tug is toegepas. Hierdie maatreëls is nie met dieselfde nougesetheid toegepas met betrekking tot lidmate nie (Mostert 1993:1).

Greyling (1993a:3) is van mening dat die kerk egskeiding as 'n erger sonde as ander beskou het. Poggenpoel (1993:2) sê dat veral die ouer pastors 'n sonde-standpunt ingeneem het. Dit

het neergekom op die onverbiddelike toepassing van Skrifgedeeltes wat egskeiding verbied. Hierdie standpunt word deur Mostert (1993:2) ondersteun wanneer hy sê dat die siening deur die kerk gehuldig is dat enige sonde vergeefbaar is, behalwe egskeiding.

In die verlede was dit die pastoraat se standpunt/mening dat die huwelik ten alle koste gered moet word. Volgens Langerman (1993:2) was daar in die kerk geen voorsiening gemaak vir egskeiding nie. Die paartjie moes eerder in tweedrag saamleef. Om te wys hoe ernstig pastors oor hierdie aangeleentheid gevoel het, maak Langerman (1993:2) melding van 'n pastoor wat geweier het om sy eie geskeide dogter te hertrou.

Hierdie outoritêre en onskriftuurlike houding (Möller 1993:2) het egter verander nadat daar vanaf 1980 (AGS, LE&L Besluit 001. (21.1.80)) deur die Werkersraad 'n versagtende benadering gevolg het. Dr F.P. Möller (sr.), die destydse voorsitter van die werkersraad en president van die kerk, het hom as volg in 'n onderhoud uitgespreek oor hierdie versagtende benadering: "Die kerk is teen enige sonde, ook die sonde van egskeiding, maar kan nie toelaat dat 'n persoon wat reeds deur die trauma van egskeiding gegaan het, 'n verdere knou kry deur hom te belet om te bedien nie. God bied redding en genade vir so 'n persoon as hy met berou om vergifnis vra. God se werk kan nie met reëls en wette bepaal word nie. God is die oordeel oor sonde, maar ook die beskutting teen sonde en die belangrikste van alles ook die redding uit die sonde" (Möller 1993:2).

Die vermoede bestaan egter dat egskeiding nog steeds deur sekere in die AGS as 'n groter sonde bestempel word, terwyl dit nie die amptelike siening van die kerk is nie (Möller (S.a.):33).

Van der Spuy (1993:4) huldig die mening dat die praktyk wel verander het, maar dat die kerk in die breë nog nie sy hantering van die geskeide lidmaat en pastoor daarby aangepas het nie. Hy is verder van mening dat as daar 'n liefdevolle aanvaarding van die geskeide deur die pastor en kerk is, die lidmate ook hierdie, persone sal akkommodeer. Greyling (1993a:5) sê dat die pastor die inisieerder van so 'n benadering in die kerk moet wees.

Die kerk beskik, sover bekend, oor baie min geskrewe teologiese- of praktykteorie oor die benadering tot egskeiding van 'n lidmaat en ook 'n pastoor . Die wat bestaan word in hierdie studie vermeld.

1.4 PROBLEEMSTELLING

Vervolgens word 'n afbakening gedoen van die navorsingsprobleem.

Die navorsingsprobleem kan as volg gestel word:

Hoe behoort die kerk vanuit 'n Bybelse-etiese benadering egskeiding en hertrou van lidmate, asook die pastore van die AGS van SA, te beskou en te hanteer?

Egskeiding en hertrou van die pastor was nog altyd 'n probleem in die christelike kerk (Botha 1994; Louw 1986). In hierdie navorsing sal daar gefokus word op die klassieke Pinksterbeweging en dan veral die AGS van SA. Uit persoonlike ervaring blyk dit dat daar 'n wanpersepsie in die kerk bestaan oor die verstaan en toepassing van die Bybelse riglyne met betrekking tot egskeiding en hertrou van die pastor. Dit is egter 'n realiteit dat al meer pastore skei en hertrou.

Vrae soos die volgende kan gevra word:

- word die Bybelse boodskap ten opsigte van egskeiding en hertrou korrek verstaan en geïnterpreteer deur die lidmate, pastore en uitvoerende amptenare van die kerk, en
- word geskeide pastore as tweederangse pastore gesien deur hul kollegas en die kerk vanweë onkunde van die Bybelse riglyne oor die onderwerp, en
- is daar 'n behoefte aan 'n etiese kode betreffende die Bybelse riglyne en hantering van egskeiding en hertrou in die AGS van SA?

1.5 HIPOTESE

Die volgende vermoede/hipoteses bestaan by die ondersoeker:

1. dat die AGS van SA nie 'n amptelike geskrewe beleid en hanteringswyse het as dit kom by egskeiding van lidmate en dan veral die pastoor nie,
2. daar bestaan verskeie sieninge oor die onderwerp van die huwelik, egskeiding en hertrou,
3. pastore wat by egskeiding en/of hertrou betrokke geraak het, word as tweederangse christene beskou,

4. die kerk (AGS) staan wel sekere bybels-etiese denkrigtings voor, maar in die hantering van egskeiding en hertrou, word hierdie benaderinge nie toegepas nie, veral as dit kom by die pastor,
5. daar bestaan nie 'n amptelike basis of praktyk teorie vir die kerk (AGS) handelende oor die hantering van egskeiding en hertrou nie, en
6. nie net in die AGS van Suid Afrika nie, maar vir die meeste godsdienste is die kwessie van egskeiding en hertrou 'n geweldige knelpunt en is dit leraars wat al meer daarby betrokke raak.

1.6 AGTERGROND WAARTEEN DIE STUDIE GEDOEN WORD

Die navorser van hierdie studie is 'n lidmaat van die Apostoliese Geloof Sending van Suid-Afrika vanaf November 1975.

1.6.1 Vertrekpunte

Hierdie ondersoek word geloods vanuit sekere vertrekpunte. Hierdie vertrekpunte word aangestip om meer lig te werp op die verloop van die navorsing, en die leser te help verstaan waarom sekere aannames gemaak word en vanuit watter "bril" die ondersoeker die inligting interpreteer en ook weergee.

1.6.2 Teologiese agtergrond

'n Algemene siening van teologie word deur Möller (1990:20) beskryf as 'n nadenke deur die mens oor God se openbaring aan hom. Die woord "teologie" is afgelei van twee Griekse woorde, te wete "Theos" wat 'God' en "logos" wat 'Woord' beteken (Möller 1990:20; Heyns & Pieterse 1990:4). Pieterse (1986:2) haal Ebeling as volg aan: "Teologie is die wetenskaplike bestudering van die grond en die inhoud van die geloof". Na aanleiding van die nadenke van die gelowige mens oor God se openbaring aan hom, beskryf Möller (1990:20) teologie as die wetenskap in verband met die God-mens relasie. Hierdie "mens" word gesien in sy wêreld of kosmos en wel soos hierdie openbaring na hom kom in die Evangelie (Möller 1990:20). Heyns en Pieterse (1990:6) wil die perspektief verskuif as hulle oor teologie en sy objek as volg skryf: "Dit sou verwaand wees om te dink dat 'n mens met sy denke God kan insluit. In die teologie is die mense se geloof in God en die mense se geloofsuitsprake oor God die

objek van studie.”

1.6.3 Teologiese agtergrond van die AGS van SA

Die ondersoek word gedoen vanuit die teologiese agtergrond van die AGS. Die Kerk is deel van die universele Pinksterbeweging wat aan die begin van die twintigste eeu sy verskyning in die geskiedenis van die kerk en die wêreld gemaak het (Burger 1987:14). Burger (1987:16) beskryf die Pinksterteologie as volg: "Terwyl die baie ooreenkomste met die ortodokse Protestantisme van die Hervorming en die Evangeliese Christendom belangrik is, is dit sy standpunt en belydenis oor die persoon en veral die werk van die Heilige Gees wat die onderskeidende kenmerk van die Pinksterbeweging is."

Möller (1990:2) beskryf die teologie van die AGS as volg: "Die vertrekpunt waarvandaan die AGS teologie bedryf is Christus." Hierdie standpunt word ondersteun vanuit dit wat Paulus in die brief aan Kolossense stel, naamlik dat: "...alle dinge is deur Hom en tot Hom geskape. En Hy is voor alle dinge, en in Hom hou alle dinge stand" (Kolossense 1: 15-17).

Gaandeweg sal die AGS se teologiese teorie oor aspekte soos egskeiding en hertrou gestel word.

1.7 DIE ONDERSOEKER SE EIE ERVARING VAN EGSKEIDING EN HERTROU

Die ondersoeker was self ook deur die ongelukkige ervaring van 'n egskeiding. Nadat die pyn verwerk is en die eensaamheid te veel was, het ek ook weer hertrou. Graag wil ek 'n weergawe gee van hoe die AGS ofte wel die amptenare van die AGS die hele situasie van die egskeiding en latere hertrou hanteer het. Hierdie verhandeling moet egter nie as 'n reaksie op die skrywer se ervaring gesien word nie. Dit word slegs gegee om aan te toon hoe 'n bepaalde geval van egskeiding en hertrou hanteer is, daar is gevalle wat anders hanteer is.

Wat die ongelukkigheid van die huwelik en die aanloop tot die besluit van die egskeiding betref, wil ek slegs noem dat ons na vier verskillende beraders gegaan het oor 'n tydperk van ongeveer agt jaar. Een berader, 'n psigiater (AGS lidmaat) het aanbeveel dat ons moet skei. 'n Ander berader het aanbeveel dat ons uit die voltydse bediening moet tree. Die

verhouding het uiteindelik sodanig gedisintegreer dat 'n egskeiding die ongelukkige einde van die huwelik was.

1.7.1 Betreffende die ervaring van talle pastore in die AGS van SA

Uit gesprekke met pastore wat huweliksprobleme het, het dit geblyk dat hulle versigtig is om na enige berader te gaan wat aan die kerk gekoppel is, omdat dit jou posisie en toekoms in die kerk nadelig kan bēinvloed. Dit was ook my eie ervaring. Daar is 'n algemene gevoel by pastore dat hulle nie hul kollegas kan vertrou nie. Dit het tot gevolg dat die huweliksongeluk sodanig versleg dat herstel van die verhouding later blyk onmoontlik te wees. Die kerk kom in baie gevalle eers agter dat daar huweliksprobleme is as die pastoriepaar reeds uitmekaar is of in sommige gevalle reeds geskei is.

1.7.2 My eie ervaring

Nadat dit geblyk het dat herstel in ons huwelik nie moontlik was nie, het ek die hele verloop van die ongelukkige huwelik skriftelik uiteengesit en aan my beherende ampsdraer in die kerk gegee. Hy het my en my vrou afsonderlik gespreek en aanbeveel dat ons 'n berader moet sien. Hierdie berader was, soos genoem die vierde berader wat ons oor die huweliksprobleem gespreek het. Nadat 'n program onsuksesvol gevolg is, is die huwelik ontbind.

Bogenoemde beherende ampsdraer het die saak by die AGS Hoofkantoor aangemeld. 'n Ondersoekspan is aangestel wat bestaan het uit bogenoemde ampsdraer en 'n pastor werksaam by hoofkantoor. Laasgenoemde het dan ook opgetree as die aanklaer van die kerklike hof wat later gevolg het. Nadat bogenoemde twee persone 'n ondersoek gedoen het oor die aangeleentheid van die egskeiding, het hulle per skrywe (faks) my meegedeel dat ek van my pastorale pligte onthef is totdat die Kerklike hof uitspraak gelewer het. My beherende ampsdraer het verkeerdelik in ons gemeente kom aankondig dat ek as gevolg van die egskeiding my status as pastoor ontsê is en voortaan nie meer pastoor Botha is nie, maar wel Mnr. Botha. Dit het tot gevolg gehad dat 'n aantal van die gemeentelede negatief en veroordelend teenoor my opgetree het. Hierdie veroordelende hantering het verder uitgekring deurdat die genoemde ampsdraer aanbeveel het dat pastore wat in die tyd in my gemeente bedien het, die saak in 'n negatiewe lig aan die gemeente sal stel, en dit voordat

'n kerklike hof my skuldig bevind het. Ek het verstaan wat 'n persoon bedoel het met die uitdrukking wat sê dat die kerk die enigste "weermag" is wat sy eie gewondes verder wond of selfs doodskiet.

'n Kerklike hofsitting is by die gemeente waar ek tydens die egskeiding bedien het, gehou. Die hof het bestaan uit 'n voorsittende amptenaar wat as regter opgetree het, wat dan bygestaan was deur twee assessore, 'n sekretaris en die ondersoeker van die saak wat dan ook as die aanklaer opgetree het. Een van die assessore was 'n praktiserende prokureur en lidmaat van die AGS. Die genoemde beherende ampsdraer het die hof as waarnemer bygewoon. Ek, as die aangeklaagde, het vooraf 'n klagstaat ontvang waarin die aanklagte uiteengesit was. Die hoofklag teen my was "Ernstige wangedrag". Ek was ook geregtig om 'n pastoor van die AGS te kry om as pleitbesorger in die saak namens my op te tree.

Tydens die hofsaak het die aanklaer die klagstaat gelees waarop ek toe onskuldig gepleit het.

My vorige vrou het toe getuig oor die aanloop tot die egskeiding. Sy is gelei deur die aanklaer en hof en ondervra deur my pleitbesorger.

Daarna is my weergawe gelei deur my pleitbesorger en het die aanklaer en hof my ondervra oor die klagtes rakende die egskeiding. Die uitspraak van die hof was dat ek onskuldig bevind word op die aanklag van ernstige wangedrag en dat hulle aanbeveel dat 'n voorstel van my gemeente se gemeenteraad dat ek twee maande herstelverlof sal neem, gehandhaaf word. Nadat die hofverrigtinge afgehandel was, het die genoemde beherende ampsdraer en sy komitee geappelleer teen my onskuldig bevinding.

'n Kerklike Appélhofsaak het daarna plaasgevind waar 'n praktiserende prokureur en lidmaat van die kerk as voorsitter opgetree het met twee assessore. Die klaers asook ekself het 'n verteenwoordiger gehad om ons saak te stel. Die hof het die appél van die hand gewys en bevind dat die uitspraak van die aanvanklike hof gehandhaaf sal word.

Na afloop van dié hofverrigtinge het die genoemde beherende ampsdraer en nog 'n ampsdraer van ons streek my kom spreek en wou weet of ek nie vrywillig die bediening wou bedank nie. By meer as een geleentheid het hierdie beherende ampsdraer dit duidelik gestel

dat hy alles in sy vermoë sal doen om toe te sien dat die kerk my uit die bediening skors. Hy het ook tydens die vergadering van die Nasionale Leiersforum bepleit dat die uitspraak van die hof tersyde gestel moet word en dat ek uit die bediening geskors moes word.

Die veroordelende houding het steeds voortgeduur op verskeie wyses tydens my hertrou en daarna.

Tog was daar ook die persone wat ondersteunend en vergewend teenoor my opgetree het. In die gemeente het daar wel 'n aantal lidmate as gevolg van 'n veroordelende houding kras opgetree en selfs die gemeente verlaat. Sommige het later weer na die gemeente teruggekeer. Die meeste lidmate het my en later my en my nuwe vrou tot hede bygestaan en met die liefde van Christus aan my en later aan ons bewys. Ons is tans nog in die gemeente as pastoriepaar en die gemeentede het meestal die egskeiding en hertrou van hul pastoor verwerk en gaan saam met ons voort om die Here te dien.

1.8 DOELSTELLING

In die voorafgaande probleem-area en probeemstelling word die literatuur rondom die probleem afgebaken tot die vorige enkele afdeling van die AGS. Dit word gedoen omdat slegs blanke teoloë in die AGS tot dusver oor hierdie onderwerp gepubliseer het. Daar word gefokus op gebeure in die lidmaat en die pastoor se lewe tydens egskeiding en hertrou.

Die doelstelling van hierdie navorsingsprojek is die volgende:

- Om vas te stel hoe egskeiding en hertrou in die christelike kerk, en veral die AGS, as deel van die Pinksterbeweging, hanteer word. Die hantering van die onderwerp deur etlike nie-christelike godsdienste word ook gestel. Hierdie inligting word gestel om te vergelyk hoe egskeiding en hertrou deur dié godsdienste hanteer word en of dit verskil oor hoe die christelike kerke dit hanteer.
- Om 'n Bybelse-etiese (Ou en Nuwe Testamentiese) ondersoek te loods na egskeiding en hertrou en dan sekere afleidings te maak oor die Bybelse uitsprake van die onderwerp.
- Om die AGS se hantering van die geskeide pastor te evalueer aan die hand van bogenoemde ondersoek.

- Om die afgeleide Bybelse riglyne aan te toon ten opsigte van die hantering van die pastor wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het.

1.9 BEGRENSING VAN DIE ONDERWERP

Die AGS in Suid - Afrika het aanvanklik bestaan uit twee afdelings, naamlik die enkel afdeling en ook die saamgestelde afdeling (die enkel afdeling het bestaan uit blankes en die saamgestelde afdeling het bestaan uit die swart afdeling, kleurling en Indiër afdelings van die kerk). Die AGS bestaan ook in die buiteland. Die kerk het gedurende 1995 'n eenheid gevorm. Teologies-etiese leiding het feitlik uitsluitlik van die enkel afdeling gekom, en etiese geskrifte uit die enkel afdeling is na die eenheidskerk oorgedra.

Die skrywer kan geen artikels of geskrifte opspoor oor egskeiding en hertrou komende van die ander afdelings van die kerk nie, daarom is daar noodgedwonge slegs na die uitsprake gekyk soos deur die vorige enkel afdeling van die kerk voorgehou word. Die LE&L het steeds in die eenheidskerk bestaan totdat dit later vervang is met die NLF. Na die eenheid is weer na egskeiding en hertrou in die AGS van SA gekyk.

1.10 NAVORSINGSMETODOLOGIE

UNIVERSITY
OF
JOHANNESBURG

Vervolgens word daar gelet op die metodologie wat in hierdie ondersoek gevolg word.

1.10.1 Navorsingsveld - Oorsig van die Onderzoekveld

In hierdie ondersoek val die fokus op die mees prominente Christelike Kerke in Suid-Afrika asook toonaangewende kerke buite die grense van Suid-Afrika. Daar word ook kortliks verwys na enkele nie-christelike godsdienste soos die Moslems, Hinduisme en ook die Judaïsme. In die studie word daar egter besondere klem gelê op die siening en hantering van dié onderwerp deur die AGS van SA.

Dit beteken dat die volgende van belang sal wees:

- 'n Onderzoek oor egskeiding en hertrou in die AGS sal geloods word.

- Daar sal ook gekyk word na die hantering van egskeiding en hertrou in ander christelike kerke
- 'n Eksegetiese studie sal gedoen word oor die Bybelse beginsels van egskeiding en hertrou soos gevind word in die Ou en Nuwe Testament.
- 'n Evaluasie sal onderneem word om vas te stel of die AGS van SA die Eties -Bybelse beginsels van egskeiding en hertrou toepas.
- 'n Evaluasie wat ook getoets sal word teen die uitsprake van ander Christelike kerke.
- Sekere riglyne ten opsigte van die interpretasie en toepassing van die Bybelse siening sal aan die AGS van SA gestel word, wat as etiese kode kan dien.

1.10.2 Metodologiese kenmerke van die studie

Die navorsingsdoelstelling is om deur middel van 'n Bybelse-etiese benadering, egskeiding en hertrou van die pastor na te vors. Hierdie navorsing is by uitstek teoreties van aard aangesien verskillende teoretiese raamwerke op mekaar inspeel.

Om genoegte teoretiese raamwerke te identifiseer word 'n literatuurstudie gedoen wat 'n logies-induktiewe teoretiese beredenering veronderstel (Mouton & Marais 1988:70, 103, 112).

'n Literatuurstudie het sy beperkinge. Die reeds geformuleerde hipotese 3 en hipotese 4 sou met groter oortuiging bewys kan word deur ook 'n kwalitatiewe ondersoek te doen deur middel van vraelyste en onderhoud. So 'n ondersoek sou egter die skopus van hierdie studie te omvangryk maak. Die mening word egter gehuldig dat die genoemde hipoteses ook bewys kan word deur die ondersoeker se eie belewenis in hierdie verband, en ook ondersteun word deur die uitsprake gelewer deur die AGS van SA.

1.10.3 Nie-eksperimentele kwantitatiewe navorsing

Nie-eksperimentele kwantitatiewe navorsing word as volg gekarakteriseer: "The primary characteristic of nonexperimental quantitative research is that it is a descriptive type of research where the goal is to attempt to provide an accurate description or picture of a particular situation or phenomenon" (Christensen 2001:42). Op dieselfde wyse word die verskynsel van egskeiding en hertrou van die pastoor nagevors. Verskeie

navorsingsmetodes word onderskei. Die navorsingsmetode wat in hierdie studie van toepassing is, is dié van Meta-analise.

1.10.4 Meta-analise

Meta-analise is 'n tegniek wat gebruik word om 'n groot aantal studies te integreer en te beskryf. 'n Voorbeeld is om verskeie studies te integreer wat gedoen is oor die beleid en interpretasie betreffende egskeiding en hertrou, veral dié rakende die pastoor, in die meeste christelike kerke asook denkrigtings, en om die verband tussen die veranderlikes te beskryf met betrekking tot al die studies wat saam geïnterpreteer word (Christensen 2001:42).

1.11 ONTPLOOIING VAN DIE STUDIE

Die verloop van die studie is kortliks as volg:

- In die eerste hoofstuk word die **metodologie** wat gevolg word gestel.
- Die tweede hoofstuk stel die **historiese verloop van egskeiding en hertrou**, met besondere verwysing na die pastoor, in die vorige enkele afdeling van die AGS van SA.
- Die derde hoofstuk handel oor die hantering van dié onderwerp deur verskeie **prominente christelike asook nie-christelike godsdienste** in Suid-Afrika en elders.
- Die vierde hoofstuk word gewei aan die **Bybelse** (Ou en Nuwe Testamentiese) **benadering** van die huwelik, egskeiding en hertrou.
- In die vyfde hoofstuk word die **etiese benadering** van die huwelik, egskeiding en hertrou van die lidmaat asook die pastoor gestel, veral soos dit in die AGS van SA aangetref word.
- Die sesde hoofstuk word gewy aan **tendense, evaluasie** van die bevindinge asook die stel van 'n **basisteorie** wat uit die ondersoek ontwikkel is en deur die AGS van SA as riglyn aangewend kan word. Hierdie riglyne kan ook deur ander kerke geïmplimenteer word.
- In die algemeen word aspekte dikwels vanuit verskeie benaderings beskou en is **herhalings** van dieselfde feite soms onvermydelik.
- Laastens word 'n **bibliografie** van werke wat aangehaal is of waarna verwys is, gestel. Die verwysingsmetode wat gevolg word, is die Harvard-metode soos in Roux

(1989:5-32) uiteengesit, asook die Skryf – en Redaksionele en Verwysingstyl Handleiding, opgestel deur Dr. SE Vosloo (hersien deur Prof M de Beer) en uitgegee deur Unisa, Pretoria, (2004).

HOOFSTUK 2

EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE AGS VAN SA

2.1 HISTORIESE OORSIG MET BETREKKING TOT DIE VROEËRE ENKELE AFDELING VAN DIE AGS VAN SA

Die AGS van SA het sy ontstaan in 1908 gehad (Burger, 1987: 457). Uit die notules van die eerste jare van die AGS lees ons rakende besluite wat die AGS van SA in sy vroeë jare gemaak het rakende die huwelik en egskeiding. In die eerste aantal jare is daar slegs genotuleer oor die aanstel van “marriage officers” asook die aanstelling en uitreiking van sertifikate aan werkers (Uitvoerende Raad notules 1908 – 1915). Volgens Burger (1987: 241) het die aanstelling van huweliksbevestigers heelwat probleme opgelewer. Die kerk is as ‘n onbeperkte maatskappy in 1913 geregistreer en die Minister van Binnelandse Sake wou die aansoek van die kerk se president en vise-president om as huweliksbevestigers aangestel te word, aanvanklik nie goedkeur nie. Na petisies en talle samesprekings is die eerste twee persone in 1919 aangestel en daarna nog ‘n aantal meer.

Vroeg reeds lees ons dat die Kerk gekonfronteer was met die aanstelling van ‘n geskeide persoon in die voltydse bediening. Burger (1987:193) skryf die volgende oor hierdie aangeleentheid: “Die verskynsel in die vroeë AGS dat persone wat in ander kerke predikante was en in een of ander sonde geval en geskors is, maar deur die bediening van die A.G.S. tot inkeer gekom en in leidende posisies gestel is, het ook sy negatiewe gevolge gehad.” Burton verwys hierna: “Many more would doubtless have come into the meetings had it not been that, in his bigheartedness Lake took into the little company of preachers a man who had been divorced from his wife, and excommunicated from the Dutch Reformed Church. There is no doubt that this man had been very really converted, had repented deeply of his sin, and had been filled with the Holy Spirit. Nevertheless those who knew his past were stumbled, and felt that a man with such a record should not have been given so prominent a position.”

Hierdie was egter nie die norm van die vroeë AGS nie, naamlik dat die kerk oop was om geskeides in die bediening toe te laat nie. Ons kyk na die strengheid waarmee hantering van selfs die voornemende huwelik benader is.

Dit blyk of die kerk baie streng besluite moes neem ten opsigte van huweliksaangeleenthede van sy werkers. In die Notule van die Uitvoerende Raad van 5 November 1915 lees ons hoe 'n voornemende huwelik tussen twee werkers hanteer was. 'n Werker, 'n sekere, L.J. Joubert en Suster H. Engelbrecht wou in die huwelik tree. Die ouers van Broer Joubert was gekant teen so 'n huwelik. Die volgende dag, 14 Desember 1915, het die Uitvoerende Raad, bestaande uit sewe broeders, die voorgename huwelik tussen Broer Joubert en Suster Engelbrecht bespreek en die volgende besluit geneem: "that this council cannot give their consent to the proposed marriage of Brother L.J. Joubert and Sister Hester Engelbrecht who are both workers in the mission, believing as they do that it is not God's will and will cause serious trouble and not be for the forwarding of the Gospel".

Gaandeweg is die Kerk getrotseer met aspekte van die huwelik en selfs ook vrae rondom egskeiding en hertrou. 'n Werker van Pretoria, 'n sekere Broer Botha, het leiding gesoek van die Uitvoerende Raad oor hoe hy moet optree in die geval van 'n geskeide man in die gemeente wat wil hertrou. Na 'n lang bespreking het Broer Welsh aanhalings voorgelees uit 'n vorige uitgawe van "The Comforter" waarin dié deklarasie gemaak is: "we stand with the scriptures against the remarriage of divorced persons" (UR Notule, 19 Mei 1917). Geen Bybelse verklaring is gegee nie, maar slegs dat hulle die Bybelse siening onderskryf dat 'n geskeide persoon nie weer mag trou nie.

In die notule van die Uitvoerende Raad gedateer 10 Julie 1919, lees ons van 'n versoek van die Randse Werkersraad aangaande die formaat van huweliksbevestigings. Sommige van die verteenwoordigers was teen die daarstel van 'n formele diens terwyl ander ten gunste was van 'n aantal eenvoudige vrae soos dit deur die wet verlang word. Nog vrae oor egskeiding het ter sprake gekom, maar is nie genoem of bespreek nie.

Op 28 Julie 1920 blyk dit of die bogenoemde vrae rakende egskeiding deur die Randse Werkersraad hanteer is. Uitspraak word as volg gegee: "that in as much as God's Word report, a divorced person, being the party who has sinned and remarried, may not hold office as a worker or committee member, while the illegal union continues. The like decision applies to the one married to such divorced person."

2.1.1 Konklusie

- Dit blyk dat die AGS hier die mening uitspreek dat 'n geskeide persoon wat hertrou, en die skuldige party is, geensins as 'n werker of komiteelid mag dien nie en dit vir solank die onwettige eenheid voortduur. Hiervan kan afgelei word dat die hele verloop van die nuwe huwelik van die egpaar 'n "staat van sonde" blyk te wees vir solank die huwelik bestaan.
- Dit wil voorkom asof aspekte rondom die huwelik, egskeiding en hertrou hanteer is deur die Uitvoerende Raad met uitsprake deur die Geestelike Komitee, soos versoek. Hierdie Geestelike Komitee (bestaande uit 3 lede), later bekend as die LE&L (Komitee insake Leerstelling Etiek en Liturgiek) is op 24 April 1916 deur die Uitvoerende Raad aangestel.
- Offisiële standpunte oor aspekte van die huwelik, egskeiding en hertrou het ontwikkel uit die beantwoording van vrae en die voorkoms van gevalle en dan die interpretasie van die skrifte deur die Uitvoerende Raad en Geestelike Komitee.

2.1.2. Voorbeelde van die hantering van egskeiding en hertrou

So 'n geval wat beskryf word, is die van Pastoor J.J. Coetzee. Na sy egskeiding is sy status hom ontnem. Die besluit lees as volg: "dat Pastoor J.J. Coetzee nie langer voltydse werker is nie, as gevolg van sy egskeiding" (Besluit 74 van Geestelike Komitee 27/01/1965).

Burger (1987:407) beskryf kortliks hoe die kerk tug toegepas het - veral teenoor ampsdraers. Wanneer hierdie werkers in sonde geval het, is hulle soms van hul amp ontnem sonder om hulle van die kerk af te sny. Hy stel hierdie hantering as volg: "In sommige gevalle waar werkers in sekere vorme van sonde geval het, is hulle nooit weer as werkers herstel nie ... omdat hulle die eerbied en die vertroue van die publiek verloor het". Hy skryf ook verder: "Aan die beginjare was daar nie baie van sensuur gemaak nie – werkers is summier van die kerk afgesny (disfellowshipped). Sulke gevalle is gewoonlik in die kerkblad bekend gemaak". (Burger, 1987:407)

2.1.3. Besluite wat deur die AGS geneem is oor egskeiding en hertrou

Dit blyk dat gebeure soos hierdie die Kerk genoop het om meer konstruktiewe leerstellinge in verband met die huwelik, maar veral egskeiding en hertrou, daar te stel. Besluite wat reeds geneem is deur die AGS oor Egskeiding en hertrou word op versoek deur die destydse sekretaris van die Geestelike Komitee, Dr. F.P. Möller (Snr.), aan genoemde komitee op 11 Januarie 1966 verskaf. Die volgende is uittreksels uit vorige notule-besluite van die Geestelike Komitee:

- **09/01/1952**

“Nademaal die saak van egskeiding en hertrou deur die Uitvoerende Raad na die Geestelike Komitee verwys is, besluit hierdie komitee dat hulle hulle nie met die organisasie-aspek sal bemoei nie, maar alleenlik die skriftuurlike gronde sal ondersoek en probeer vasstel. Na ‘n paar uur bespreking, kom die komitee ooreen om I Kor. 7 te neem as grondslag en daaruit blyk dit dat ‘n persoon wat geskei en hertrou is voor sy of haar bekering, wel kwalifiseer vir die verskillende Rade. Dat waar ‘n persoon na bekering skei en hertrou, hy of sy geheel en al gediskwalifiseer is.”

- **27/03/1952**

“Dat ons geen skriftuurlike grond vir egskeiding en hertrou kan vind nie, maar ons erken ook dat in gevalle waar dit wel voorgekom het, God, wat die omstandighede weet en die harte ken, iemand deur Sy Gees kan oortuig dat hy/sy in ontug lewe of nie.”

- **16/01/1953**

“Dat egskeiding, asook die huwelik waar een of albei van die partye van iemand anders geskei is, deur die Bybel verbied word, uitgesonderd waar hoerery die oorsaak tot die ontbinding van die eg was. Matt. 5:32; 19:19; Markus 10:4-12; Mal. 2:16; Efese 5:25-33; en I Kor 7:10-11.

Dat alhoewel die Bybel hoë eise stel vir die ampte van ouderlinge en diakens (I Tim. 3:1-13 en Titus 1:5-9) en ons vermaan om in geen opsig vir ander ‘n rede tot struikeling te

wees nie (I Kor. 10:32) word daar egter nie genoegsame lig gewerp op die vraag oor watter ampte in die Kerk beklee mag word deur geskeide persone of persone wat in 'n huweliksbetrekking staan waar een van die partye van iemand anders geskei is, en diesulkes sou die getuienis hê dat God hulle die misstap (indien dit wel 'n misstap was) vergewe het nie.

Dat, om sosiaal-etiese redes (want om goed te regeer soos die Bybel ons voorhou in I Tim. 3:4-5, 15 en 5:17 moet sulke redes in aanmerking geneem word) aanbeveel word dat geskeide persone of persone wat in 'n huweliksbetrekking staan waarin een of albei van die partye van iemand anders geskei is, al sou hoerery ook die oorsaak van die egskeiding gewees het, geen prominente amp in die Kerk mag beklee nie, soos byvoorbeeld ouderling, diaken, kerkraadslid, jeugraadslede en Sondagskoolsuperintendent.”

- **08/08/1960**

“As 'n egpaar geskei het en die huwelik word herstel sonder dat daar 'n geval van owerspel was, word dit beskou dat dié huwelik herstel is.”

2.1.4 Studiestuk oor egskeiding en hertrou

Op 8 November 1973 (besluit 184) word Dr F.P. Möller versoek om 'n omvattende studiestuk aangaande egskeiding op te stel en aan die Komitee insake LE&L voor te lê. Gedurende 1974 skryf Dr. F.P. Möller (snr.) 'n studiestuk wat as die A.G.S. se eerste volledige leerstuk oor egskeiding en hertrou beskou kan word (verw. 187/26/3/74). Hierdie studiestuk word deur die LE&L op 26 Maart 1974 aanvaar. Tydens die daaropvolgende Werkersraad vergadering word die volgende besluit hieroor geneem: “Dat die Werkersraad die verslag van die Komitee insake Leerstelling, Etiek en Liturgie in ontvangs neem en kennis daarvan neem dat dit gesikuleer word.” (Besluit 4(a)/74) (Die werkstukke van die LE&L moes eers deur die Werkersraad aanvaar en goedgekeur word, alvorens dit kerkbeleid geword het.)

Die groter gedeelte van die kerk sien hierdie as die amptelike siening van die kerk oor die aangeleentheid en word sedert sy verskyning ook deur die A.G.S. Teologiese Seminarium (destydse Teologiese Kollege of Bybelskool) aan die studente (voormalige pastore) geleer. Die volledige stuk word vervat in Bylaag 1 - Egskeiding en Hertrou.

Die bespreking oor die kwessie van egskeiding en hertrou het in die jare sewentig na die verskyning van die studiestuk van Dr. F.P. Möller (Snr.), en die sirkulasie daarvan aan elke gemeente in die kerk, nog nie finaliteit bereik nie. Heelwat besluite oor hierdie onderwerp word daarna in die kerk geneem.

2.1.5 Omskrywe aan gemeentes

Wanneer 'n besluit deur die Werkersraad geneem is, moet dit aan gemeentes en belanghebbendes gesirkuleer word voordat dit as regulasie en as handleiding aanvaar word. Voorskrifte word gegee vir die pastoor en lidmaat wat in egskeiding betrokke raak. Hier volg die sirkulêr wat op 9 Desember 1977 aan gemeentes gestuur is.

2.1.5.1 Nuwe Regulasies – owerspel en egskeiding (AGS Omsendbrief nr. 024/77 – 606/22/11/77)

Na aanleiding van die Teologiese besinning oor die saak van egskeiding, en die Bybelse standpunt soos deur die Raad insake LE& L gesirkuleer, waarvan die Werkersraad ook kennis geneem het, was dit aan die Uitvoerende Raad opgedra om vir die kerk 'n handleiding op te stel.

Die volgende word nou derhalwe deur die Uitvoerende Raad as regulasie en as handleiding gesirkuleer. Ingevolge die kerkwet sal dit aan die 1978 Werkersraad voorgelê word vir kennisname en bekragtiging:

2.1.5.2 Handleiding i.v.m. owerspel en egskeiding

Waar iemand skuldig bevind word aan owerspel of die skuldige party is in 'n egskeiding, sal met inagneming van par. 7 hiervan, die volgende bepalings geld:

- 1.1. 'n Lidmaat sal getug word deur die hof soos wat in die kerkwette voorgeskryf word.
- 1.2. 'n Persoon wat enige amp in die kerk beklee, sal naas die tug wat op hom toegepas word, ook uit die amp ontslaan word.

- 1.3. 'n Persoon wat volgens 1.1 en 1.2 getug is, kan alleen na verloop van minstens 3 jaar na skuldigbevinding, weer in aanmerking geneem word vir die amp van 'n deeltydse werker.
 - 1.4. 'n Pastoor wat volgens 1.2 getug en onthef is, mag alleen na verloop van minstens 5 jaar na skuldigbevinding, weer in aanmerking kom vir die heeltydse bediening.
 - 1.5. Alvorens iemand vir die amp soos in 1.3 en 1.4 genoem is in aanmerking geneem kan word, moet alle gemeenterade en distrikskomitees onder wie hy sorteer het sedert die begin van sy tug, daarvan in kennis gestel gewees het en van hulle kant geen billike beswaar geopper is nie.
2. In geval waar iemand, voordat hy lidmaat van die AGS geword het, skuldig was aan owerspelspel of in 'n egskeiding betrokke was of getroud is met 'n geskeide persoon, sal die volgende bepalings geld:
- 2.1. So 'n persoon kan as lidmaat opgeneem word volgens kerkwette en geen tug is van toepassing nie.
 - 2.2. So iemand kan vir 'n deeltydse werker in aanmerking geneem word as, volgens die beste wete van die kerk daar minstens drie jaar verloop het sedert die gebeure soos in 2 genoem.
 - 2.3. So iemand kan as heeltydse werker in aanmerking geneem word as, volgens die beste wete van die kerk, daar minstens 5 jaar verloop het sedert die gebeure soos in 2 genoem.
3. Waar iemand deur die kerk as die onskuldige party in 'n egskeiding bevind is, sal die volgende bepalings geld:
- 3.1. In 'n geval van 'n lidmate sal daar geen tug wees nie.
 - 3.2. In die geval van iemand wat 'n deeltydse werker is, sal hy onmiddellik vir een jaar sy amp neerlê, in welke jaar hy geleentheid gebied word om oor die traumatiese ondervinding te kom en vir die kerk om hom in die nuwe situasie te aanvaar.
 - 3.3. In die geval van 'n pastoor sal hy sy status behou, maar moet vir een jaar hom weerhou van enige amp in die kerk, in lyn met 3.2, en waarna nog twee jaar moet verloop alvorens hy weer die take van 'n heeltydse werker kan verrig. In die laasgenoemde twee jaar sal hy die funksie van 'n ouderling kan verrig.

4. Waar iemand trou met 'n persoon wat geskei was, en deur die kerk as die onskuldige party bevind is, sal die volgende bepalings geld:
 - 4.1. In die geval van 'n deeltydse werker, moet daar minstens een jaar verloop het sedert die eggenote se egskeiding en sy huwelik met haar, as hy sy status wil behou, anders sal hy vir een jaar sy amp moet neerlê.
 - 4.2. In die geval van 'n pastoor, moet daar minstens drie jaar verloop het sedert die eggenote se egskeiding en sy huwelik met haar, as hy sy status en bediening onaangetas wil behou, anders sal hy sy status verloor vir die tydperk vanaf hy met haar getrou het totdat die drie jaar vanaf haar egskeiding verloop het.

5. Waar iemand trou met 'n persoon wat geskei is en deur die kerk as die skuldige party bevind is, sal die volgende bepalings geld:
 - 5.1. In die geval van 'n deeltydse werker, moet daar minstens drie jaar verloop sedert sy eggenote se egskeiding en sy huwelik met haar as hy sy amp wil behou, anders moet hy sy amp neerlê totdat die genoemde drie jaar verloop is.
 - 5.2. In die geval van 'n pastoor, moet daar minstens vyf jaar verloop sedert sy eggenote se egskeiding en sy huwelik met haar as hy sy amp wil behou, anders moet hy sy amp neerlê totdat die genoemde vyf jaar verloop is, waarna hy weer vir die heeltydse bediening kan aansoek doen.

6. Enige billike beswaar wat daar van enige instansie mag inkom waarom enige iemand in enige amp in die kerk mag aangestel word of langer in die amp aangehou word, as gevolg van die egskeiding of owerspel wat hy of sy eggenote in betrokke was, moet deur die kerk oorweeg word, afgesien van wat in die voorafgaande bepalings ookal neergelê is.

7. Waar iemand skuldig bevind was aan owerspel, of die skuldige party in 'n egskeiding was, sal sodanige persoon vir geen amp in die kerk, deeltydse of heeltydse, oorweeg word nie, tensy hy bewyse van hartgrondige berou lewer nie.”

2.1.6 Besluitneming deur beheerliggame van die AGS

Op 10 April 1979 neem die Werkersraad die volgende besluit: “Dat die bevinding van die Raad insake Leerstelling, Etiek en Liturgie aanvaar word, naamlik dat daar geen Bybelse beletsel is dat persone wat by egskeiding betrokke was in aanmerking geneem kan word vir bediening in die kerk nie.” (Werkersraad besluit 042/79).

Die Raad insake Leerstelling Etiek en Liturgie (LE&L) was deurgaans betrokke en rigtinggewend met besluite en die daarstel van beleidsamestelling ten opsigte van Egskeiding en Hertrou in die AGS van SA. Tydens ‘n vergadering van die Raad op 04/12/79 word as volg besluit: “die saak van persone wat betrokke was by egskeiding word indringend deur die raad bespreek en dit blyk dat daar konsensus bereik is daarin dat die beslissing van die kerk nie uit ‘n standpunt van vooroordeel geneem moet word nie, maar dat elke geval op meriete beoordeel moet word en die keuring op hierdie basis moet geskied; maar omdat dit praktiese probleme sal oplewer en die moontlikheid bestaan dat gemeenterade dit moeilik sal kan toepas, moet die kerk opgevoed word om die beginsels van I Tim. 3 te keur en dat daar oorweging gegee sal word om doeltreffende maatreëls in te stel wat sorg sal dra dat persone wat vroër by enige saak van ernstige wangedrag betrokke was, deeglik gekeur word. (Besluit LE&L 030 04/12/79)

UNIVERSITY
OF
JOHANNESBURG

Op 21 Januarie 1980 word die bespreking rondom persone wat by egskeiding betrokke was deur die LE&L. verder bespreek. Die volgende besluit word geneem:

- a) “Dat die Raad insake LE&L na deeglike oorweging van die hele aangeleentheid ten opsigte van die toelating in die bediening van persone wat by ‘n egskeiding betrokke was, wil aanbeveel dat daar nie verder wetgewing as wat alreeds bestaan (Art. 358c)oor die saak gemaak word nie; en
- b) dat die Raad i/s LE&L sy kommer wil uitspreek oor die wesenlike gevaar van geestelike en sedelike verval en sterk stand daarteen wil inneem en beveel aan dat alles moontlik gedoen sal word om hoër geestelike en heiligmaking standaard in die kerk te verkry; en

- c) dat die Raad aanbeveel dat die nodige aksie teen hierdie sedelike en geestelike verval by die 1980 Werkersraad van stapel gestuur word; en
- d) dat waar persone as heelydse werkers aansoek doen, wat by egskeiding betrokke was, moet hulle name in die Pinksterboodskapper gepubliseer word, sodat indien daar besware is, vertroulike beswaar by die hoofsekretaris ingedien kan word; en
- e) dat met die aanstelling van ouderlinge, diakens en gemeenteraadslede daar met dieselfde omsigtigheid te werk gegaan sal word.”

Hierdie besluit van die LE&L is deur die Werkersraad op 21 Maart 1980 aanvaar (Werkersraad besluit: 019 / 80 van 12 Maart 1980). In hierdie besluit word die volgende verdere besluite geneem:

- i) dat die voorgestelde mosie en amendement van die Werkersraad van 1979 derhalwe tersyde gestel word; en
- ii) dat die Uitvoerende Raad versoek word om toe te sien dat aanbevelings b, d en e geïmplimenteer en met noulettendheid toegepas word.

2.1.7 Pastore of hul eggenote wat by egskeiding en hertrou betrokke was

Die LE&L moes ook 'n besluit neem oor een van die leraars van die kerk omdat sy vrou voor hulle huwelik betrokke was by egskeiding. Op 12/03/1980 neem hulle die volgende besluit: dat Pastoor P.J. Louw by die Uitvoerende Raad vir ordening aanbeveel word en wel om die volgende redes:

- a) die suster was nie die skuldige party nie en die egskeiding het gekom vanweë sy egskeuring en drankmisbruik; en
- b) hulle is getroud lank voor hulle bekering en na hulle bekering het hy die roeping van die Here ontvang; en
- c) hy was nie bewus van die beletsel ten opsigte van persone wat in egskeiding betrokke was nie en dit was eers later terwyl hy alreeds op kollege was dat hy van hierdie

beletsel gehoor het. Die Kuratorium en Uitvoerende Raad het egter op daardie stadium gesê hy moet sy studies voltooi.

2.1.8 Besluit 220/80 - Bevinding van die Uitvoerende Raad oor die Beredenering t.o.v. Kerkwette soos dit die saak van Egskeiding raak

Die Uitvoerende Raad het die volgende punte vir bespreking na die Werkersraad deurgestuur:

- a) “dat die kwalifikasies vir die verskillende ampte in die kerk soos in die Heilige Skrif vervat, breedvoerig en duidelik omskryf sal word om te dien as ‘n handleiding by die keuring van kandidate; en
- b) waar daar ‘n egskeiding plaasgevind het, moet die aangeleentheid by die eerskomende of spesiale vergadering van die raad onder wie se toesig die betrokke egpaar ressorteer, bespreek word en verwys word na ‘n hof van ondersoek om vas te stel wie skuldig is en die nodige tug toe te pas; en
- c) waar ‘n pastoor wat in een of ander amp in die kerk dien, in ‘n egskeiding, ‘n siviele geding, ‘n kriminele geding, insolvensie of enige aangeleentheid wat onaangename publisiteit veroorsaak, beland het, en hy sou as die onskuldige bevind word, moet sy saak eers deur die raad onder wie se toesig hy dien, bespreek word om vas te stel of dit wenslik is of hy langer in die amp kan aanbly, met dien verstande dat so ‘n raad die bevoegdheid het om die betrokke persoon van sy amp te kan onthef; en
- d) ‘n handleiding opgestel sal word vir die hantering van tugsake.”

2.2 HERTROU VAN GESKEIDES

Nadat die onderskeie afdelings in die kerk oor aspekte van egskeiding beraadslaag het, het daar ook die noodsaaklikheid ontstaan dat riglyne verskaf word ten opsigte van die hertrou van geskeides.

Op 11 Februarie 1981 (besluit 013) neem die LE&L die volgende besluit:

- (i) “Dat wanneer egskeiding plaasvind daar ‘n behoorlike ondersoek moet wees soos in die kerkwet voorgeskryf. Indien daar skuld is moet tug toegepas word en dit moet deur die hele kerk eerbiedig word; en
- (ii) Dat die werkstuk wat leiding wou gee aan die Werkersraad (1979) weer nagegaan word om te sien of dit nie as ‘n basis by hertrou kan dien nie, en dat dit weer voor die Werkersraad moet dien sodat die kerk sy sterk stand teen egskeiding kan toon.”

2.3 MENSE WAT OP EEN OF ANDER WYSE BY EGSKEIDING BETROKKE WAS EN DIE BEDIENING (1980)

Die vorige twee memoranda oor bogenoemde aangeleentheid is deur die Komitee insake LE&L aanvaar. Dit is ook daarna deur die Werkersraad aanvaar. Op die volgende punte is reeds uitsluitel gegee en dit is dus nie nodig om weer daarby stil te staan nie.

1. Volgens uitsprake van die Heilige Skrif kan daar nie tussen gelowiges onderskeid gemaak word op grond van betrokkenheid in egskeiding of nie. Die enigste skeidslyn is tussen die wat in Christus is en die wat buite Christus is, is tussen gelowiges en ongelowiges.
2. Daar is ook op gewys dat die kwalifikasies vir die verskillende bedieninge nêrens melding maak dat die persone wat op een of ander wyse by egskeiding betrokke was vooraf sonder enige beoordeling reeds gediskwalifiseer is nie. Die Bybel laat die moontlikheid oop dat enigeen wat Christen geword het en wat aan die hoedanighede wat vereis word vir die bedieninge voldoen, in aanmerking geneem kan word. Dit veronderstel ook dat elke persoon individueel aan die Bybel se kwalifikasies getoets en daarvolgens tot ‘n bediening toegelaat word of nie.

2.4 KONKLUSIE

Volgens die ondersoeker se waarneming deur die jare vanaf 1980, blyk dit of egskeiding en hertrou in ‘n baie ernstige lig beskou is, veral in die vroeë jare van die AGS. Daar is baie streng opgetree teen persone en veral pastore en hul gades of hul voormalige eggenotes indien hul by egskeiding betrokke was. Egskeiding is gesien as ‘n ‘groter’ sonde as ander sondes en dit wil voorkom of dit deur baie in die kerk as die tweede onvergeeflike sonde

beskou is. Pastore wat by egskeiding betrokke geraak het, se ervaring van die wyse wat die kerk hulle hanteer het, was grotendeels negatief. Ongeveer 15 jaar en meer gelede, was pastore wat besig was om te skei of by sonde betrokke was wat die huwelik skaad, en dit aan die leiers in die kerk bekend gemaak het, versoek om onmiddellik uit die bediening te bedank om sodoende die kerk 'n verleentheid te spaar. Hierdie voorvalle het dan ook negatiewe publisiteit ontvang.

Die AGS van SA het ook in hierdie tyd geweldig baie tyd spandeer aan die eenwording van die kerk. Die voorheen blanke afdeling van die kerk is verenig met die saamgestelde afdeling (voorheen anders-kleuriges) van die kerk. Dit het meegebring dat beleidvorming vir die "een" kerk die grootste bespreking tydens die jaarlikse werkersraad gevorm het. Die huwelik, egskeiding en hertrou het nie spesiale aandag geniet nie, maar het slegs deel uitgemaak van die totale beleidvorming. Dit het eerder neergekom op die daarstelling van tugmaatreëls om ongeruimthede van die pastoor te hanteer.

Die probleem wat ontstaan het, is dat daar nie tot 'n algemeen aanvaarbare beleid gekom is ten opsigte van egskeiding en hertrou wat sou geld vir die gemeentelid asook vir die pastoor wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het nie. Vanaf 1980 is hierdie onderwerp gedebatteer, maar daar was nogtans nie 'n beleid daargestel nie. Die probleem van pastore wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het, het steeds toegeneem en die kerk was genoop om dringende aandag te verleen aan hierdie aangeleentheid.

2.5 HANTERING VAN DIE PASTOOR WAT SKEI

Wanneer 'n pastoor betrokke raak by egskeiding, word die aangeleentheid deur die pastoor self of sy beheervoerende amptenaar aan die verteenwoordiger van die Uitvoerende raad (tans die NLF – Nasionale Leiersforum genoem) bekend gemaak. Die aangeleentheid of klag word gewoonlik deur die voorsitter van die Streekraad aan bogenoemde verteenwoordiger, die hoofsekretaris of hooftesourier bekend gemaak. 'n Ondersoekspan bestaande uit twee persone doen dan 'n ondersoek na die feite van die aangeleentheid en stel dan ooreenkomstig die kerkwette en kerkbeleid 'n klagstaat saam.

'n Kerklike hof (bestaande uit 'n voorsitter met assessore (een of twee) asook 'n sekretaris) word saamgestel. Die aanklaer van die hof is gewoonlik een van die lede van die

ondersoekspan. Die saak word op 'n kerkwetlike wyse ondersoek en daarna word daar 'n uitspraak gelewer en by skuldigbevinding word 'n straf opgelê, byvoorbeeld dat die pastoor vir 'n tydperk van een jaar uit die pastorale bediening van die kerk geskors word en homself aan die tug van die kerk moet onderwerp. Nadat die pastoor gerehabiliteer het en sy getuienis herstel het, kan hy weer aansoek doen om in die bediening van die kerk opgeneem te word. Daar word 'n verteenwoordiger van die kerk (NLF) aangestel om die persoon gedurende hierdie tyd by te staan en te monitor. Hierdie persoon moet van tyd tot tyd aan die NLF per verslag oor die vordering van die persoon terugvoer gee.

In die praktyk het dit geblyk dat hierdie persoon nie werklik ondersteuning ontvang het nie, en ook deur sy kollegas verguis word. Die gevolg is dat dit dikwels gebeur bedienaars vir die kerk verlore gaan en nooit weer tot die voltydse bediening terugkeer nie, grotendeels omdat die kerk hulle nie help om te herstel en hulle dan ook weer in die kerk akkommodeer nie.

In beleidstukke is daar dan ook gekyk na etiese kodes ten opsigte van die pastoor se huwelik.

2.6 DIE HUWELIK

Die kerk besef dat egskeiding en hertrou nie slegs as 'n nasorg aangespreek kan word nie, maar dat daar ook aandag geskenk moet word aan die huwelik.

Tydens die 1999 Werkersraad aanvaar die raad 'n "Etiese gedragskode vir pastore (verw 6.3)" (Bylae 7.3). In hierdie gedragskode word die volgende oor huweliksmat en gesinslede besluit:

- a) Die pastoor moet verstaan dat sy/haar huwelik tydelik is in dié sin dat daar nie in die hemel uitgegee word in die huwelik nie. (Mark. 12:25) In die hiernamaals bestaan die huwelik tussen Christus en sy kerk (Open. 19:7), en die aardse huwelik is primêr met die oog daarop.
- b) Dit word daarom van die pastoor verwag om as hoofdoel van die huwelik sy/haar huweliksmat te bedien in die Here om waarlik bruid vir Christus te wees. Die pastoor se

huwelik moet die getuigenis dra van die verhouding tussen Christus en sy kerk (Ef. 5:22-31). Dit sluit dinge in soos liefde, getrouheid, bystand en beskerming.

- c) Die pastoor moet die Bybelse beginsel van monogamie eerbiedig (I Tim. 3:2)
- d) In die lig van die feit dat God egskeiding haat (Mal. 2:16), moet die pastoor nie losmaking in die huwelik soek nie.
- e) Indien die pastoor op nie-Bybelse gronde skei, is tug van toepassing.
- f) Die pastoor se seksualiteit moet uitdrukking vind binne die grense en voorskrifte van die huwelik. Buite-egtelike, homoseksuele of ander seksuele wanpraktyke (pornografie, pedofilie, bloedskande, transvestie, ens.) is tugwaardig.
- g) Die pastoor het 'n verantwoordelikheid om sy/haar gesin nie te verwaarloos nie, maar met liefde en sorg te bedien in die Here.

Om die kwessie van egskeiding en hertrou aan te spreek, is F.P. Möller (Jnr.) deur die Uitvoerende Raad en die LE&L versoek om die volgende studiestuk oor Egskeiding en Hertrou van Egpare in die Bediening voor te berei en aan te bied. Hierdie studiestuk word weergegee in Bylaag II - Divorced And/Or Remarried Couples In The Ministry (Möller, 2001).

2.7 TAAKSPAN VIR HUWELIKE EN EGSKEIDING VAN PASTORE

'n Taakspan is deur die Uitvoerende Raad aangestel om die huwelik en egskeiding van pastore te ondersoek. Dit blyk asof die Kerk besef dat daar 'n geweldige aanslag op die pastoor se huwelik is en dat daar nie slegs aan egskeiding aandag gegee moet word nie, maar ook aan die huwelik van die pastoorspare. Hierdie feit blyk uit die aanbevelings wat hierdie taakspan aan die Uitvoerende Raad (hierdie naam het verander na die National Leadership Forum of afgekort NLF) as volg gebring het:

1. MISSION STATEMENT

1.1. "That the National Leadership forum makes it its objective to provide skill bases marital courses (covering pre-marital counseling, enrichment and recovery) for the total church, taking into account cultural diversity on this matter. That pastors be trained to implement this course."

1.2. That in order to achieve the above the following be done:

1.2.1. That this course be skill based

1.2.2. That these courses be made available to pastors

1.2.3. That the NLF be requested to fund these programmes when it comes to pastors

1.2.4. That these courses be jointly taken by both pastor and spouse

2. RETREATS

That Regional Committees be requested to include marriage enrichment retreats for pastors and their families in their annual programmes.

3. MINISTRY CULTURE

The assumption that the pastor's spouse and family must be involved in ministry must be reviewed.

4. That provision be made for members of the NLF and their spouses to come together for fellowship and marriage enrichment purposes.

5. That another meeting of the Committee be convened where pastor's spouses and children will be invited to participate on issues related to ministry pressures on pastor's families.

6. BIBLICAL PRINCIPLES

The following Biblical Principles of marriage were re-affirmed:

6.1. DIVINE INSTITUTION

Marriage is a divine institution which originated with God as part of the order of creation.

6.2. COVENANT BETWEEN A MAN AND A WOMAN

Marriage is a heterosexual covenant between a man and a woman.

6.3. MONOGAMOUS RELATIONSHIP

Marriage is a monogamous affair for life between a man and a woman.

6.4. PROCREATION

Procreation has to be within bounds of marital life. Even in situations where there are no children this would not mean that the original intention of marriage has not been complied with.

6.5. RECIPROCITY

Reciprocity in marriage is a necessity.

6.6. DIVORCE

Divorce is a violation of the divine intention of marriage. It is permissible but it is not mandatory. It is nowhere commanded or encouraged in Scripture. Even though it is justified in cases of sexual immorality and desertion by the unbelieving spouse, it remains a sad, sinful deviation from the divine ideal.”

2.8 SAMEVATTING

Die AGS van SA was vanaf die ontstaan van die kerk gekonfronteer met die ewel van egskeiding en hertrou en dan was die groot probleem die feit dat baie van die pastore van die kerk daarby betrokke geraak het. Die kerk moes noodgedwonge standpunt inneem en ook ‘n

praktiese riglyn daarstel oor die hantering van die aangeleentheid wanneer dit plaasvind met lidmate en ook in die geval van die pastoor plaasvind. Ten opsigte van hierdie riglyne is daar nog nie finaliteit in die AGS bereik nie en probeer hierdie navorsing 'n bydrae lewer. In die volgende hoofstuk wil ons ondersoek hoe ander Christelike-, asook nie-christelike-godsdienste, hierdie aangeleentheid hanteer.

HOOFSTUK 3

EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE CHRISTELIKE KERK EN ANDER GODSDIENSTE

3.1 INLEIDING

Die probleem van egskeiding en hertrou kring breër uit as die AGS. Dit is 'n probleem waarmee die Christelike kerk in die geheel mee worstel. Dit is selfs 'n probleem wat wyer uitkring as die Christelike godsdienst. Ook ander godsdienste worstel met die probleem. Dit kom in werklikheid daarop neer dat egskeiding en hertrou ons ganse samelewing, christelik en nie-christelik beïnvloed, en soms baie negatief. Dit maak die onderwerp baie aktueel.

Dit sal 'n jammer dag wees as die christene by nie-christelike gelowe moet leer hoe om hierdie probleem te hanteer, of moet ontdek dat in die nie-christelike godsdienste huwelike meer geslaagd is!

Die kerk moet kennis neem dat ander godsdienste ook met hierdie probleem worstel, maar dit is die christen wat in hierdie opsig vir die ander godsdienste en ook die wêreld 'n getuigenis moet wees van hoe hierdie saak hanteer moet word. So-nie verloor die kerk sy geloofwaardigheid as 'n kerk met hoë morele en etiese waardes wat behoudend op mense inwerk.

3.2 DIE ALGEMENE CHRISTELIKE KERK

Vervolgens word daar gelet op die hantering van egskeiding en hertrou deur verskeie christelike kerke. Ons kyk eerstens na die Roomse Katolieke Kerk, omdat feitlik alle christelike kerke uit hierdie kerk en sy sieninge stam. Die invloed wat hierdie kerk in die siening van egskeiding en hertrou huldig, skemer deur in die hantering van dié kerke se hantering van die onderwerp.

3.2.1 Rooms Katolieke Kerk

Omdat die Roomse kerk die huwelik as 'n sakrament beskou, is die ontbinding van die huwelik nie “toelaatbaar” nie.

3.2.1.1. Onverbreekbaarheid van die Huwelik

Die Roomse Katolieke kerk glo dat die huwelik 'n sakrament is en dat dit onverbreekbaar is. Die huwelik word volgens dié geloof slegs deur die dood beëindig. Daar bestaan wel uitsonderings op die reëls, naamlik waar die egpaar nie albei gedoopte lidmate was nie of waar die een nie die voorgeskrewe seremoniële voorskrifte gevolg het nie. In so geval word na die egskeiding as “annulment” verwys.

Alhoewel die kerk stel dat die huwelik onverbreekbaar is, blyk dit tog of daar uitsonderings bestaan. Macquarrie (1967:91) beskryf kortliks die sieninge van die verskillende kerke en staan dan ook stil by die Roomse Katolieke Kerk wat bevestig dat die huwelik volgens die kerk onverbreekbaar is, maar hy stippel tog twee gevalle waar 'n huwelik wel onder spesiale omstandighede ontbind kan word: “If two unbaptized persons are lawfully married and one of them becomes a Roman Catholic, the other refusing to live ‘without offence to God’, the marriage can be dissolved according to what is known as the ‘Pauline privilege’ (I Cor. 7.15; Canons. 1120-7). The second case is that of two baptized persons whose marriage has never been consummated. ‘This union can be dissolved either by solemn profession of one of the parties or by a dispensation of Supreme Pontiff for good and just reasons’ (Canon 1119). These decisions are quite different from declarations of nullity (q.v.).”

Brown (2000:1) stel 'n kort en bondige samevatting van die verskillende godsdiensgroepe se beleid rondom egskeiding en hertrou. Hy gee die volgende weer: **Roman Catholics**: “The Church holds marriage to be indissoluble - excepted in rare cases, notably involving non-consummation. It does not recognise civil marriage or divorce, so it will sanction church weddings of divorcees, providing their first marriage was a civil ceremony.”

3.2.1.2. Egskeiding in die Rooms Katolieke Kerk

Dit blyk volgens Macquarrie (1967:91) dat die Roomse Kerk met hierdie streng hantering van die kwessie van egskeiding en hertrou, tog dissipline onder sy lidmate handhaaf. Tog is daar die organisasie genaamd North American Conference of Separated and Divorced Catholics (NACSDC) wat deur egskeiding gegaan het en tog nog die Here dien buite die kerk wat nie ruimte vir hulle wil maak nie – hulle stel dit as volg: “We believe that the Church has a rich treasury of people, scripture, tradition and pastoral ministry on which it can draw to serve its members whose marriages end in divorce. We strive to lay open this wealth and make known Christ’s abundant love so that all who suffer from separation and divorce might experience healing, reconciliation and new life. We also recognize that separated and divorced people, through their vulnerability, suffering, courage, faithfulness and patient endurance bear witness to Christ and his redeeming grace to the world. They are not mere recipients of the Church’s compassion; they are, as well, ministers of that compassion.” (NACSDC 2001:2).

3.2.1.3. Hertrou en die staat van die tweede huwelik

Indien die persoon sou skei sonder ‘n “annulment” van die kerk en sou hertrou, word die staat van die tweede huwelik as egbreuk beskou en verval alle voorregte van die persoon ten opsigte van die kerk, selfs wanneer die persoon sou sterf.

Indien ‘n persoon getroud is, skei en weer trou word sy stand volgens Divorce & Remarriage (1996, para.1) as volg beskryf: “He therefore taught that if anyone so married, divorces and remarries, that person is living in perpetual adultery, a state of mortal sin.”

3.2.1.4. Die Sakramentele siening van die huwelik

Die sakramentele siening van die huwelik deur die Roomse kerk is reeds gestel, hier word die siening verder bespreek. Volgens Divorce & Remarriage. (1996, para.1) word die ontbinding van ‘n huwelik tussen lidmate as volg beskryf: “Thus any valid marriage between two baptized people is a sacramental marriage and cannot be dissolved.” (Vergelyk ook Braun 1989:1) Uit ‘n aanhaling het daar ook ‘n verslapping in die Roomse Katolieke Kerk se beleid rakende egskeiding en hertrou ingetree: “Amidst the Greco-Roman culture, which allowed for easy divorce and remarriage, the early Church Fathers proclaimed Christ’s

teaching on the indissolubility of marriage, just as in our modern, secular easy-divorce culture the Catholic Church does today (cf Catechism of the Catholic Church 1614-1615), other denominations having modified their teachings to accommodate the pro-divorce ethos that dominates modern culture.” Divorce & Remarriage. (1996, para.5) ‘n Verdere aanhaling uit Augustine (Divorce & Remarriage. 1996, para.25) toon hoe ernstig die verbreking van ‘n huwelik is waar die egpaar gebonde is deur die sakrament van die huwelik: “Undoubtedly the substance of the sacrament is of this bond, so that when man and woman have been joined in marriage they must continue inseparably as long as they live, nor is it allowed for one spouse to be separated from the other except for cause of fornication, For this is preserved in the case of Christ and the Church, so that, as a living one with a living one, there is no divorce, no separation forever” (*Marriage and Concupiscence* 1:10:11 {A.D.419}).

3.2.1.5. Toelaatbaarheid van egskeiding en hertrou

Daar is wel gevalle waar egskeiding en hertrou van die getroude lidmaat toegelaat word volgens Divorce & Remarriage. (1996, para.6) “The only time while their ex-spouses are alive that a baptized couple can remarry after divorce is if there never was a valid sacramental marriage in the first place. In order for a marriage to be contracted, the two parties must exchange valid matrimonial consent. If they did not do so for one or another reason, then the marriage was never contracted and was null and void. If this fact is established by the competent authority, an annulment can be granted and the parties are free to remarry (CCC 1629). In this case there was no genuine divorce followed by remarriage because there was no marriage before God in the first place, merely a marriage in the eyes of men.” (Braun 1989: 24)

Aan die anderkant geld dit nie vir egpare wat volgens Divorce & Remarriage. (1996, para.7) kerkwetlik en sakramenteel getroud is nie, al is daar goeie redes vir hul apart woon en wetlik geskei is: “They are not free to remarry in God’s eyes (CCC 1649)”.

Daar is selfs sprake van verskeie vlakke van ernstigheid betrokke wanneer ‘n man sy vrou skei, maar hy bly steeds skuldig, aldus ‘n aanhaling uit **Augustine**: “Neither can it rightly be held that a husband who dismisses his wife because of fornication and marries another does not commit adultery. For there is also adultery on the part of those who, after the repudiation of their former wives because of fornication, marry others. This adultery, nevertheless, is

certainly less serious than that of men who dismiss their wives for reasons other than fornication and take other wives.” Divorce & Remarriage (1996, para.23)

3.3 NAVORSING BEVINDINGE TEN OPSIGTE VAN VERSKILLENDE CHRISTELIKE EN NIE-CHRISTELIKE GODSDIENSTE SE BENADERINGS TOT EGSKEIDING EN HERTROU

Brown (2000:1) stel ‘n kort en bondige samevatting van die verskillende godsdiensgroepe se beleid rondom egskeiding en hertrou. Hy gee die volgende weer:

3.3.1 Die Kerk van Engeland

In die kerk van Engeland het daar ‘n stadium aangebreek dat die voorgangers volgens Brown (2000:1) self besluit het indien hulle ‘n geskeide persoon hertrou, nadat hulle vir jare ‘n christelike tradisionele ortodokse siening ten opsigte van egskeiding gehandhaaf het.

3.3.2 “ Nonconformists”

Godsdiensgroepe soos die “Methodists, Congregationalists, United Reform” en ook ander hoofstroom denominasies onderskryf nie ‘n duidelike riglyn of wet betreffende egskeiding en hertrou nie. Die Kerk van Skotland byvoorbeeld laat die besluit oor aan elke leraar se eie goeddenke. Die hantering van lidmate wat betrokke raak by egskeiding en hertrou word soms baie radikaal en misleidend hanteer.

3.3.3 Kwakers

Die gemeenskap van vriende handel volgens ‘n diep gewortelde demokratiese tradisie. Die hantering van egskeiding of hertrou van hul lede hang af van die besluit van hul maandelikse vergadering.

3.3.4. Nie-christelike godsdiensdienste

Brown (2000:1-4) gee ook kortliks die beleid jeens egskeiding en hertrou weer van ‘n aantal van die nie-christelike godsdiensdienste:

3.3.4.1. Moslems

Daar bestaan 'n verskeidenheid van sieninge volgens die onderskeie Moslem-skole, onder andere "Islam - Sunni, Shi'ite, Wahhabi, Ismaili" (Maghniyyah 1997). Die meeste skole is dit egter eens dat egskeiding die laaste uitweg moet wees.

Beide die man of die vrou kan die egskeiding inisieer. Volgens Brown (2000:1-4) is daar 'n drie-maande "afkoel periode" voordat die skeiding formeel erken word. Verder is daar ook streng maatreëls ten opsigte van die verdeling van besittings en toesig oor die kinders. Daar is ook geen verbod op die hertrou van die geskeide persoon nie.

3.3.4.2. Jode

By die Jode bestaan daar 'n verskeidenheid van opinies en gebruike binne die "Ashkenazi (en) Sephardi" (bekend as westelike en oostelike) tradisies, asook tussen die stande soos die Ortodokse, Konserwatiewe, Liberale en Hervormdes. By al die groepe word egskeiding aanvaar op sekere voorwaardes. Nadat egskeiding wel toegestaan is, is daar nie 'n verbod op hertrou nie.

3.3.4.3 Hindoe's

In die algemeen sien Hindoe's die huwelik as 'n sakrament eerder as 'n openbare kontrak en daarom is die verbreking van die huwelik onmoontlik. In die meeste Hindoe gemeenskappe word 'n persoon wat deur die howe geskei is, aanvaar. Hertrou is dan ook aanvaarbaar, maar sekere konserwatiewe Hindoe's glo egter dat 'n geskeide, of selfs 'n weduwee, nie die opsie van hertrou behoort te hê nie.

3.3.4.4. "Sikhs"

Soos die Hindoe's, glo die Sikhs ook dat die huwelik 'n heilige sakrament is en dat dit nie verbreek kan word nie. Hulle sal egter geskeides aanmoedig om weer te trou.

Lede van hierdie groep mag nie trou of skei sonder die goedkeurende uitspraak van hul geestelike leier nie.

3.4 VERDERE NAVORSING EN BEVINDINGE

Breedvoerige navorsing is geloods deur die Barna Navorsings Studie deur middel van die Fundamental Baptist Information Service na die beleid en hantering van egskeiding en

hertrou van 'n aantal godsdiensgroepe. Daar is ook nagevors oor die stand van leraars wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het (Cloud 2000:1-5). Hier volg van die belangrikste bevindinge:

- Dit blyk of egskeiding en hertrou meer voorkom by christene as by nie-christene
- Baptiste het die hoogste egskeidingsyfer

Dit dien gemeld te word dat hierdie studie nie in Suid-Afrika geloods is nie en dat die ondersoeker van hierdie stuk nie kan vasstel of 'n soortgelyke navorsing hier gedoen is nie. Ons kyk ook vervolgens na verdere bevindinge soos deur Cloud (2000:1-5) aangehaal uit die navorsing oor onderskeie denominasies:

3.4.1. Liberale Denominasies

Cloud (2000:1-5) is van mening dat egskeiding uitsonderlik hoog is in Liberale denominasies. In die Anglikaanse kerk is byvoorbeeld tydens 'n werkgroep van die kerk aanbeveel dat die verbod op hertrou van geskeides wie se vorige egliedes nog leef, opgehef moet word. Deur hierdie kerk se ondersoekers word Engeland as die "divorce capital of Europe" beskou. Die Kerk van Engeland verbind jaarliks ongeveer 7000 paartjies in die eg, waarvan 10% van die totaal geskeide persone behels van wie die vorige eggenote nog leef. Ook in ander kerkgroepe soos die Presbiteriaanse Kerk in Amerika blyk dit of egskeiding hoogdy vuur en die norme betreffende huwelikaangeleenthede laag is. (Cloud 2000:1-5).

3.4.2 Verenigde Metodiste Kerk

Na aanleiding van 'n diepgaande ondersoek, is bevind dat egskeiding drie maal meer voorgekom het by die "clergy" as by gewone gemeentelede van die kerk. In die middel tagtiger jare was al drie die biskoppe van Wes-Amerika geskei. Daar is selfs sover beweeg om dienste te reël waar seën uitgespreek is oor hul egskeiding. (Cloud 2000:1-5).

3.4.3 Evangeliese Kerke

Onder leiers van die Evangeliese kerke kom egskeiding meer algemeen voor. Bekende persone in die geledere van hierdie kerk raak betrokke by egskeiding en dit blyk of die gemeentes die toedrag van sake aanvaar. Die gronde waarop baie van hierdie egskeidings

plaasvind spreek van sonde aan die kant van die prediker wat die oorsaak van die egskeiding was. (Cloud 2000:1-5).

3.4.4 Kontemporêre Christen Musikante

Groot name soos Sandi Patty, Deniece Williams, Sheila Walsh, John Talbot, Randy Stonehill, Larry Norman, Tom Howard, Ralph Carmichael, Steve Archer, Amy Grant, Gary Chapman en Stacy Jones word genoem onder die persone wat by egskeiding betrokke geraak het, en sommige ook weer hertrou het. (Cloud 2000:1-5).

3.4.5 Charismatiese Groepe

Egskeiding neem ook geweldige afmetings aan by Pinkster-Charismatiese leiers. Wêreld bekende leiers, selfs kerkleiers in Suid-Afrika soos Ray McCauley van Johannesburg het in die afgelope jare by egskeiding betrokke geraak, en het hertrou. (Cloud 2000:1-5).

3.4.6 Fundamentele Baptiste

Ook in hierdie kerkgeledere is egskeiding geweldig hoog onder die kerkleiers. Daar is selfs diesulkes wat twee keer geskei is en ook twee keer hertrou het. So 'n prediker het selfs 'n boekie geskryf om sy posisie te regverdig. (Cloud 2000:1-5).

3.5 DIE “OMS HOLINESS CHURCH OF NORTH AMERICA”

Volgens die beleid “Divorce and Remarriage Among Pastors. 1995, para.3” word hul kerk se Bybelse siening baie kursories gegee oor egskeiding van pastore: “Scripture is clear about the sanctity of marriage in God’s eyes. We see it established by God as a uniquely important, committed, mutual, permanent relationship of love. (Genesis 2:18-24 Malachi 2:16 Matthew 19:3-12 Ephesians 5:21-28 Ephesians 2:14-18).” Hul gevolgtrekking is dat die Konferensie alles in hul vermoë sal doen om die verhouding van die pastorspaar te beskerm en te versterk (Policy: Divorce and Remarriage Among Pastors. 1995, para.3).

Die Kerk het tydens sy konferensie die volgende besluit geneem rakende die voortbestaan van die bediening van die pastor wat by egskeiding betrokke raak:

3.5.1 Egskeiding maak die pastor onbevoeg vir die bediening

Volgens die Konferensie van die OMS Holiness Church of North America (Policy: Divorce and Remarriage Among Pastors. 1995, para.7) kan God die sonde van egskeiding, soos ook enige ander, vergewe en die persoon in die bediening herstel of nie herstel nie, of self in 'n ander bediening plaas, maar is die pastor wat by egskeiding betrokke was onbevoeg om weer in die pastorale bediening te bedien.

3.6 “INTERNATIONAL PENTECOSTAL HOLINESS CHURCH”

'n Kerk uit die Pinksterbeweging word ook onder oë geneem ten opsigte van hul hantering van egskeiding en hertrou, veral as die pastor daarby betrokke is. Hertoetrede tot die bediening sal wel kan plaasvind indien een van die volgende geld:

- a. “The former spouse has died or remarried.
- b. When a candidate was divorced and remarried prior to Christian conversion.
- c. When one’s marriage partner is guilty of sexual immorality and is unwilling to repent and live faithfully with the partner (Matthew 5:31, 32; Matthew 19:8, 9).
- d. When one of the marriage partners is an unbeliever who willingly and permanently deserts the believing spouse (1 Corinthians 7:15, 25-28).” (Cloud 2000:1-5).

3.7 DIE ANGLIKAANSE KERK

Oor die Anglikaanse Kerk skryf Macquarrie (1967:91) die volgende: “The Anglican Church, generally speaking, often refuses to allow second remarriages in church during the lifetime of a partner of a previous marriage, though, after such remarriage elsewhere, pastoral needs may be met by the admission to communion of those concerned with the approval of the bishop.” In die laaste jare het daar ook 'n verslapping in hierdie beleid ingetree.

3.8 DIE OOSTERSE ORTODOKSE KERK

Macquarrie (1967:91) haal die volgende aan rakende die Oosterse Ortodokse Kerk se beleid oor egskeiding en hertrou. Die vreemde redes waarvolgens egskeidings toegelaat word, dien gemeld te word. “The Eastern Orthodox Church has a much easier attitude to divorce

and remarriage, springing from earlier close connection with the State in the Byzantine Empire, which, for example, under Justinian permitted divorce of the wife for indulging in mixed bathing. The Eastern Orthodox permissions for divorce reflect the inferior position of women, who do not have the same rights as men. All Christians agree that marriage is dissolved by death, and the Eastern Orthodox have introduced the concept of moral death to permit divorce. Many reasons are allowed including treachery against the life of one by the other, adultery and bigamy, and even frivolous conduct leading to suspicion of adultery, intentional abortion without the husband's consent, impotence, abandonment by the husband for two years, incurable lunacy for four years, prolonged disappearance, and leprosy."

3.9 PROTESTANTSE KERKE

Volgens Macquarrie (1967:91) volg die Protestantse kerke sedert die reformasie die beleid dat egskeiding en hertrou toegelaat word op grond van egbreuk deur die maat, ooreenkomstig Matt. 5:32. Hierdie gronde is deur die howe in die Westerse wêreld verbreed en baie Protestantse kerke het ook die besluit van die howe aanvaar en sal geskeide persone hertrou in die kerk.

3.10 NEDERDUITSE GEREFORMEERDE KERK (NG KERK)

Die hantering van egskeiding en hertrou deur die NG Kerk is van belang, omdat talle van die navorsingsmateriaal in hoofstukke 4 & 5 geskryf word deur teoloë uit hierdie denominasie. In genoemde hoofstukke word hul kerk se siening nie weergegee nie, maar hul interpretasie van die onderwerp is ter sprake.

3.10.1 Skriftuurlike riglyne ten opsigte van egskeiding en hertrou

Volgens Fourie (1990:3) het die Algemene Sinode van die NG Kerk die volgende Skriftuurlike riglyne ten opsigte van egskeiding en hertrou beklemtoon:

- Die huwelik is 'n Goddelike samevoeging met 'n geldigheid en bindingskrag wat blywend is. Hierdie stelling is gegrond op Gen.1:27,28; 2:18,22-24; Matt. 19:6 en Mark. 10:9.
- Die skrif dui geen grond vir egskeiding vir die Christen aan nie - ook nie in Matt. 5:32, 19:9 of 1 Kor. 7 nie.

- Egskeiding as sodanig is egskeiding en 'n oortreding van die sewende gebod. Lees Matt. 5:32, 19:9 en Mark. 10:11,12 saam met Matt. 5:27,28, 1 Kor. 6:9, 10 en ook Mark. 7:21,22, Mal. 2:16,17 en 1 Kor. 7:10.
- Die inisiatief vir egskeiding kan nooit van 'n gelowige uitgaan nie. Wanneer 'n ongelowige van 'n gelowige skei, kan die gelowige op grond van God se genade vergifnis in Christus ontvang. Die skrifgrond vir hierdie opvatting is 1 Kor. 7: 10.
- Die hertrou van 'n geskeide met 'n derde party is egskeiding en dus teen die wil van God. Die belangrikste Skrifgegewens hier die direkte uitspraak van Jesus Christus is Matt. 5:32, 19:9 en Luk. 16; 18.
- Die strewe na versoening en herstel van die gebroke huwelik kan slegs deur die dood opgehef word. Hierdie standpunt is ook gegrond op 1 Kor. 7:39.
- Geskeides moet ongetroud bly om die moontlikheid vir huweliksherstel met hulle eerste huweliksmaats oop te hou, standpunt is ook gegee op 1 Kor. 7:11.

Ten opsigte van hertrou van die geskeide het die sinode die volgende besluite geneem:

- Op grond van hierdie skriftuutlik riglyn het die Algemene Sinode die volgende besluite geneem. Insake die hertrou van 'n geskeide persoon met 'n derde party.
- "Hertrou na egskeiding met iemand anders as die oorspronklike huweliksmaat sou eties gesproke en in die lig van bostaande Skrifgetuienis moeilik as 'n algemene praktyk aanvaar kan word, en daarom moet so 'n stap met ernstige en verantwoordelike geloofsafhanklikheid voor God oorweeg word, alleen al omdat huweliksherstel ook na die egskeiding 'n prinsipiële moontlikheid moet bly . Die Sinode doen 'n ernstige beroep op sy slagoffers van elke huweliksonbinding met begrip en deernis pastoraal te begelei in die strewe na 'n sinvolle en gelukkige nuwe lewe, hetsy op hulle eie of in 'n moontlike volgende huwelik.
- Die ernstigste tekortkoming van die hertrou besluite is dat dit ruimte laat vir 'n geskeide om met 'n ander party te trou al sou die oorspronklike huweliksmaat bereid wees tot versoening. Wat is die sin daaraan om besluite te neem dat tug toegepas moet word op geskeides, maar wanneer die tug opgehef is, voort te gaan om daardie lidmaat in 'n huwelik met 'n ander party te bevestig? Indien die tug sy doel bereik het en 'n geskeide persoon werklik berou het, sal hy of sy in 'n vernude verhouding met Christus probeer om die wil van die Here uit te voer. En wanneer dit inderdaad die geval is met een party, maar intussen gaan 'n kerklike huweliksbevestigter voort om die ander party in die huwelik

te bevestig, is die geloofwaardigheid van die kerk en Christus se gesag in die kerk in gedrang.” (Fourie 1990:3)

Volgens (Fourie 1990:3) is die feit dat die besluite van die Algemene Sinode gebruik word om huwelike met geskeides kerklik te bevestig, beteken dat die kerk inderdaad egskeiding magtig. Christus se uitspraak dat egskeiding ‘n sonde van egsbreuk is en dat ‘n huwelik wesentlik onontbindbaar is, sou miskien in beginsel nog erken word, maar word nie in die praktyk toegepas nie.

Verder sê Fourie (1990:4) die volgende oor die sinodale besluit oor hertrou van die gelowiges:

- Dit is wel so dat elke situasie eiesoortig is, en dat elke situasie in die lig van Gods Woord beoordeel moet word.
- Die Algemene Sinode het reeds in 1974 besluit dat alle gevalle van die voltrekking van huwelike van geskeides by die kerkraad gerapporteer moet word. In die praktyk kom sulke sake hoogstens by ‘n kommissie ter sprake en nie by die kerkraad as geheel nie.
- Verder kan ‘n huweliksbevestiger ook ‘n geskeide persoon hertrou indien hy/sy met berou sy sonde bely. God se genade moet dan erken word.
- Wat die staat van egsbreuk betref waarin hertroude geskeides verkeer, sal ook indringend kennis geneem moet word van die Christian Reformed Church in Amerika se standpunte. Daardie kerk se opvatting dat geskeides wat met ander partye as die oorspronklike huweliksmaat getroud is, in egsbreuk lewe en eers daardie “huwelik” moet laat ontbind voordat hy opgehef word. (Verwys ook Du Plessis 1983:37)

Fourie(1990:3) skryf in sy artikel handelende oor **“Die tug en geskeide predikante”**:

- In dieselfe rigting neig ons sinode van Noord-Transvaal wat in 1988 besluit het om by die Algemene Sinode die volgende aan te beveel: “Wanneer ‘n predikant of proponent van sy vrou skei, verbeur hy sonder meer sy status as predikant, behalwe in die geval waar die persoon skei omdat sy vrou owerspel gepleeg het, en dit bo redelike twyfel bewys kan word dat hy die onskuldige party is”.

- Dit gaan hier oor skuldige, handelingsbevoegde lidmate en ampsdraers wat getug moet word tot eer van God, die heil van die kerk en die behoud van die sonde (Kerkorde art 58:1)
- Indien die egskeiding ondanks pastorale pogings deur die hof gefinaliseer word, is dit duidelik dat 'n tugwaardige sonde, naamlik die oortreding van die sewende gebod, begaan is.
- Die dominee wat in hierdie stadium uit eie beweging sy amp neerlê, verkeer in 'n baie moeilike posisie. Hy voer gewoonlik aan dat hy nie sy saak in die openbare media wou hê nie omdat dit die kerk skade sou aandoen. Die algemene siening is egter dat hy die tugondersoek wou ontduik en vermy. En hy moet, as hy vorentoe na die bediening wil terugkeer, voldoen aan die eise wat die Reglement vir die hertoelating van geskeides aan hom stel. Dit is werklik hoë eise waaraan voldoen moet word.
- Indien die tugondersoek voortgaan en die geskeide dominee se skuld aan die egskeiding bewys is, bestaan verskillende moontlikhede: Indien hy 'n ergerlike sonde soos owerspel gepleeg het, ontslaan die ring hom uit die gemeente en beveel aan dat die sinode hom sy status as evangeliedienaar ontnem. Herstel in die amp in sodanige gevalle kan kragtens Kerkorde art 66:3,4 alleen deur die Algemene Sinode in sitting geskied.
- Indien hy wel in 'n meerder of 'n mindere mate skuld aan die egskeiding het, kan die ring die volgende tugmaatreëls volgens die meriete van die saak toepas: ontslag uit die diens van die gemeente sonder meer, of skorsing vir 'n vasgestelde tyd, of 'n bestaffing binne of buite die vergadering van die ring. Indien die egskeiding deur die skuld van die eggenote veroorsaak is byvoorbeeld deur ontrou of veragting in die genade, en daar geen aanwysbare skuld by die eggenoot is nie, moet die ring hom vryspreek en kan van tugtoepassing op hom geen sprake wees nie.
- Soms kry 'n ring advies om as 'n deel van sy uitspraak te besluit om die dominee na 'n sielkundige vir waarneming of behandeling te verwys. Dit moet asseblief vermy word, aangesien dit 'n afwyking van ons tugprosedure beteken en ook negatiewe juridiese gevolge vir die ring kan hê. Die ring moet slegs twee dinge doen; maak seker of die aangeklaagde skuldig of onskuldig aan die klag is. Indien skuldig, pas die tugmaatreël toe wat paslik is, Indien ander handelinge vorentoe nodig is, word daaroor besluit wanneer dit ter tafel gelê word.

3.11 KONKLUSIE

Nadat ons gelet het op die beleid van verskeie christelike- asook nie-christelike- godsdienste, oor hul benadering van egskeiding en hertrou van hul lidmate, let ons op aspekte soos die volgende:

3.11.1 Die vernaamste Tendense wat in die verskillende denominansies voorkom

In die navorsing van die verskillende dinominasies is daar sekere belangrike tendense wat voorkom wat hier vermeld word:

1. Egskeiding en hertrou is aan die toeneem in die meeste verskillende denominasies.
2. Dit blyk of die voorgangers/Pastor van die gemeentes al meer by egskeiding en hertrou betrokke raak.
3. Dit blyk of baie min kerke 'n geskrewe beleid het om egskeiding en hertrou te benader.
4. Sommige kerke het wel 'n mate van beleid en dat tug toegepas moet word. 'n Vraag ontstaan egter of dit wel in die praktyk toegepas word.
5. Daar bestaan 'n tendens dat daar 'n liberale benadering is in die hantering van die lidmaat wat by egskeiding en hertrou betrokke raak. Hierdie liberale houding verander in strengheid wanneer dit by die leraar plaasvind.
6. Dit wil voorkom asof egskeiding net soveel by christelike as nie-christelike godsdienste voorkom.
7. As gevolg van 'n gebrek aan 'n uitvoerbare beleid by baie denominansies, skuif die kerke se beheerliggame die besluitneming af na die gemeentes en hul beheerkomitees.
8. Dit wil voorkom of egskeiding en hertrou ook al meer by prominente geestelike leiers in charismatiese kerke voorkom en dat hulle daarna slegs met hul bediening voortgaan.
9. In die minderheid is daar ook diegene wat strenger toepassing van Skriftuurlike beginsels voorstaan en selfs vra dat geskeide leraars nie weer agter die kansel toegelaat moet word nie.

10. Dit wil voorkom of die Rooms Katolieke Kerk (RKK) met sy streng beleid egskeidings oënskynlik beperk.
11. Aan die anderkant ondervind die Anglikaanse kerk dat hulle noodgedwonge 'n verslapping in hul beleid moet toelaat.
12. Die NG Kerk het op die oog af wel deurdagte beleid op hul wetboeke, maar volgens teoloë uit hul geledere word hierdie beleid nie altyd in strengheid toegepas nie.

3.11.2 Die vernaamste verskille en ooreenkomste van bogenoemde Tendense

1. Elke kerk is dit eens dat daar 'n geweldige toename is by lidmate en leraars wat by egskeiding en hertrou betrokke raak.
2. Omdat die RKK die huwelik as 'n sakrament beskou, word dit as onverbreekbaar beskou. Terwyl die meeste ander kerke tog meen dat daar gronde bestaan wanneer 'n huwelik dan deur egskeiding verbreek kan word.
3. Terwyl sommige kerke 'n lidmaat wat skei en hertrou tog weer bedien, huldig die RKK die beleid van afsnyding en verlies aan alle voorregte, al sou die persoon ook later sterf.
4. Predikers of geestelike leiers word by sekere kerke soos die Pentecostal Holiness ea. nie maklik weer na egskeiding op die kansel toegelaat nie, terwyl die terugkeer tot die kansel by sekere Evangelistiese en Charismatiese kerke blyk makliker te wees of soms sonder enige probleem.

3.11.3 Die verskil tussen die christelike godsdienste en die nie-christelike godsdienste oor egskeiding en hertrou

- Dit blyk nie of daar 'n groot verskil is tussen christelike en nie-christelike godsdienste as dit kom by hul beskouing van egskeiding en hertrou nie. Binne nie-christelike geledere bestaan daar die verskillende sieninge van die Ortodokse en die meer liberale siening. Daar is egter nie 'n verbod op egskeiding en daarna hertrou nie.
- By die Moslems anders as by christelike godsdienste, bestaan daar 'n tipe van "afkoel" tydperk van 3 maande voor 'n egskeiding erken word en die persoon kan hertrou. Na egskeiding is daar nie 'n taboe op hertrou nie.

- Die Hindoe's sien die huwelik ook as 'n sakrament soos die RKK en is 'n godsdienstige verbreking van die huwelik nie moontlik nie. Anders as by die RKK, word 'n juridiese egskeiding wel erken. Hulle gaan selfs verder deur geskeides en weduwees aan te moeding om weer te trou, terwyl die RKK geensins hertrou erken nie.

HOOFSTUK 4

BYBELSE OORSIG VAN EGSKEIDING EN HERTROU

4.1 INLEIDING

'n Onderwerp soos egskeiding en hertrou, gesien vanuit die Ou, asook Nuwe Testament, sal noodwendig moet begin by 'n bespreking van die huwelik. Daarom sal daar eerstens stilgestaan word by die huwelik soos dit in die Bybel beskryf word; wat die Ou en Nuwe Testament oor hierdie onderwerp wil leer.

4.2 DIE HUWELIK EN DIE BYBEL

Die huwelik is 'n instelling wat die ganze mensdom beïnvloed en ook by elke groep voorkom, ongeag die ras, nasionaliteit, godsdienstige oortuiging, beskawingsvlak of kulturele aard (Möller, 2000:1). Möller gaan selfs verder deur te sê: “Ons kan sê dat die huwelik 'n natuurlike voortvloei is van die skepping van die mens as man en vrou” (Möller, 2000:1, verwys ook Van der Walt, 1993:1).

Waar dit in die Skrif oor egskeiding gaan, gaan dit ook oor die huwelik. Sonder die betekenis van die huwelik leer ons ook nie die betekenis van egskeiding nie, omdat egskeiding juis die verbreking van die huwelik is (Du Plessis, 1983:2).

4.2.1 Perspektief op die huwelik

4.2.1.1 Beskrywing van die huwelik

'n Bondige weergawe van die Christelike opvatting van die huwelik word as volg deur Möller (2000:2) gestel: “Volgens die heilige Skrif is die huwelik die vaste, intieme en lewenslange verbintenis tussen een man en een vrou, wat die gevolg is van die liefde en trou wat hulle aan mekaar beloof het. Hierdie belofte is die ooreenkoms wat tussen die man en vrou in die teenwoordigheid van God (die gemeente) en met die wete van die onmiddellike gemeenskap aangegaan is. Hierdie ooreenkoms gee aan die huwelik 'n heilige en verbondskarakter”. De Bruyn (1996:22) stem saam met Möller wanneer hy die volgende beskrywing van die Christelike huwelik stel: “Die huwelik is 'n instelling van God waardeur één man en één vrou op die innigste denkbare wyse lewenslank in onderdanigheid aan mekaar, deur liefde en trou

tot 'n twee-eenheid aan mekaar verbind word, en wel op so 'n wyse dat in hulle verhouding, die verhouding tussen Christus en sy gemeente afgebeeld word” (De Bruyn 1996:22, verwys ook Van der Walt, 1993: 23).

4.2.1.2 Huwelik as instelling van God

Soos blyk uit bogenoemde definisies van die huwelik, is die huwelik 'n instelling van God. Jesus Christus stel die instelling van die huwelik as volg: “Het julle nie gelees dat die Skepper hulle van die begin af man en vrou gemaak het nie? Daarom sal 'n man sy pa en ma verlaat en saam met sy vrou lewe en hulle twee sal een wees. Hulle is dus nie meer twee nie, maar een. Wat God dan saamgevoeg het, mag 'n mens nie skei nie” (Matt. 19:4-6).

Heyns (1970:193) meen verder dat die diepste oorsprong van die huwelik gevind word in die woorde van God self in Gen. 2:18. Verder lees ons in Gen. 2:21&22 dat dit die Here is wat die rib van die mens ombou tot 'n vrou. Dit is God wat die vrou na die mens toe bring (vers 22).

Die huwelik as instelling van God beteken dat die huwelik 'n bo-persoonlike geldigheid en waarde het (Louw, 1983:34). Adams (1981:4) stem saam dat God die insteller van die huwelik is: “God tells us that He Himself established, instituted and ordained marriage at the beginning of human history (Gen. 2&3). God designed marriage as the foundational element of all human society.”

Al hierdie gegewens bring mee dat ons van die huwelik praat as 'n instelling van God (Du Plessis, 1983:4).

4.2.1.3 Wettiging van die huwelik

Die egpaar moet ook wettiglik (juridies) verbind word voor getuienis. So 'n huweliksverbinding word in 'n huweliksregister aangeteken. Daar is sekere wetlike vereistes waaraan 'n persoon moet voldoen om wettiglik getroud te wees. Verder is daar ook weer sekere wettige vereistes wat gevolg moet word wanneer die egpaar volgens die Suid-Afrikaanse egskeidingswetgewing wil skei (Louw, 1986:7).

Louw (1985:24) beskryf die huwelik as 'n maatskaplike of juridiese instelling wat verband hou met die fisiologiese en sosiale behoeftes van die mens; maar staan ook stil by die teologiese karakter van die huwelik, wat weer verband hou met God se wil.

4.2.1.4 Huwelik as genadegawe en beeld van God

Louw (1983:74) sien die huwelik as 'n genadegawe wat saamval met die skepping van man en vrou. Die skeppingsfeit van die huwelik is dus 'n huweliksgawe, naamlik dat God die huwelik gewil het met die oog op Sy koninklike heerskappy. Die huwelik as gawe hang saam met die verbond en die versoening. Die huwelik as opgawe spruit hieruit voort. Die huwelik is dus nie 'n moet vir alle mense nie; maar wel 'n moontlikheid vir elke mens sodat die mens die verbondsgenade van God en die oorwinning van Sy versoenende heerskappy moet verteenwoordig, en dat dit in die huwelik moet gaan om die eer van God (Du Toit,1980:155).

Louw gaan verder en sê dat die Bybel die skepping van man en vrou verbind aan die beeld van God, en aan die huwelik 'n unieke bestemming koppel. Dit beteken dat die huwelik 'n besondere saak moet verteenwoordig, naamlik die gemeenskap van God se oorwinnende genade in liefdestrou. In 'n harmoniese eenheid van trou, gemeenskap en liefde, verteenwoordig die huwelik die beeld van God in 'n heel unieke sin (Louw, 1983:61-63).

4.2.1.5 Verbondskarakter van die huwelik

Oor die verbondskarakter sê Du Plessis (1983:6) dat die huwelik volgens die Ou Testament 'n verbonds-verhouding is, en staan man en vrou dus tot mekaar in 'n verbondsverhouding (Mattheus 2:14, Spreuke 2:17); maar in die Nuwe Testament as simbool tussen Christus en Sy gemeente (Efesiërs 2:22-33). Omdat hierdie verbondsluiting (ooreenkoms) in die teenwoordigheid van God - wat altyd trou bly aan Sy verbondsbloetes - plaasvind, is die huwelik wesenlik onverbreekbaar en permanent.

Baie interessant noem Van der Walt (1993:2) "Dit is wel duidelik dat die Skrif met die huwelik begin en met 'n huwelik sluit. En God heilig die huwelik om dit te neem as teken van die innigheid van Sy verbond met sy volk. (Jes. 62:5, Jer. 2:31, Eseg. 16 en die profesie van Hosea). Ook spreek die Spreuke-boek duidelik van die sieraad van 'n gelowige verbintenis van een man en een vrou (verwys na Spreuke 12:4, 18:22, 19:14, 31:10-31)".

Adams (1981:15) beskryf die huweliksverhouding as volg: “Marriage, I have called (with good biblical reason) a Covenant of Companionship. The two agree (by vows: lit by “swearing”- cf. Hos. 2:19&20; Ezek. 16:8) to live together (Matt. 1:18, NTEE) as companions in order to take away each other’s loneliness. (This includes both factors mentioned above, but also many others). That covenant, we have seen, is made at the time of engagement by contract (not by sexual union), but the two begin to fulfil all the terms of the covenant only after the wedding ceremony and celebration when they actually begin to live together.”

Dit beteken dat die getroude paar onderworpe is aan die transendente geldigheid en bindingskrag wat baie meer behels as maar bloot hulle eie persoonlike betrokkenheid en bereidheid tot die huwelik. Dit beteken verder dat ‘n huwelik nie gekonstitueer word deur die liefde van die persone vir mekaar nie, maar ook dat die gebrek aan, of afwesigheid van faktore soos wedersydse liefde, hierdie huwelik nie sonder meer nietig kan verklaar nie. Die huwelik as sodanig het ‘n blywende bindingskrag wat geheel onafhanklik is van die individuele getroude paar se gevoelens en omstandighede (Du Toit, 1980:155).

4.2.1.6 Die huwelik moet tot eer van God wees

Ons moet alles doen tot eer van God, daarby kan sekerlik ook die huwelik gevoeg word. Volgens Du Plessis (1983:8) gaan dit in die huwelik “in die eerste plek.. om die eer van God”. Du Toit (1980:155) sê dat om God te eer, beteken om Sy wil te doen, naamlik dat dit wat God saamgevoeg het, geen mens mag skei nie (Mattheus 19:6).

Een van die aksiomas van Bybelse antropologie is dat die mens in al die dimensies van sy bestaan slegs verstaan kan word in sy verhouding tot God. En hierdie fundamentele God-mens verhouding sluit alle dimensies van sy bestaan in, en juis dit bepaal sy ondeelbaarheid (Thielicke, 1975:4-5). Die huwelik en dan ook die keuse van ‘n huweliksmaat , moet ook God se eer weerspieël.

4.2.1.7 Samevatting

Uit bogenoemde kan die volgende samevattende afleidings gemaak word:

1. 'n Huwelik kan beskryf word as 'n verbintenis wat bestem is om lewenslank te duur en vind plaas tussen een man en een vrou. Hierdie huwelik moet dan ook in die teenwoordigheid van God en die gemeente gesluit word. God is die insteller van die huwelik en selfs Jesus sê dat God die paartjie saamvoeg.
2. Uit die beskrywing van Genesis 2 & 3 kan afgelei word dat God graag wil hê dat die man en vrou in 'n huweliksverhouding saam leef.
3. Dit blyk ook dat huweliksluiting en ontbinding juridies moet geskied.
4. Die huwelik wil ook die beeld en karakter van God tot die mens weerspieël, naamlik die van genade, versoening en ook die van 'n verbondskarakter. Adams sê dat die verbond reeds by verlowing gesluit word en hy wil sy korrektheid daarvan skoei op die gebeure rondom die verlowing van Josef en Maria met die verwekking van Jesus.
5. Du Toit voer die argument van eenwording wat tydens huweliksluiting plaasvind verder wanneer hy beweer dat die binding steeds stand hou in die huwelik, al sou aspekte soos liefde afwesig wees.
6. Dit blyk of daar tydens huweliksluiting en samevoeging wat deur God bewerk word of ook genoem die eenwording van die egpaar, 'n bomenslike goddelike genadegawe plaasvind.

4.2.2 Is elke huwelik die wil van God?

Dit is duidelik dat die huwelik nie sondermeer ontbind kan word nie, en tog kan die vraag gevra word of elke huwelik wat bevestig word die wil van God is.

Louw (1985) sê dat dit baie moeilik is om te verklaar dat elke spesifieke huwelik konkreet deur God saamgevoeg is. Die feit dat mense in die huwelik tree beteken nog nie dat hierdie huwelik aan sy Skriftuurlike bestemmingsfunksie beantwoord nie. Die blote feit van die voltrekking van 'n huwelik kan mos nie outomaties uitdrukking wees van die wil van God nie. God se wil is nie 'n vanselfsprekende saak nie. Tog bly God by sy Skepping betrokke (Du Plessis, 1983:7).

Om te bepaal of 'n huwelik die wil van God is, stel Van der Walt (1993:10) 'n aantal vereistes waaraan die huwelik behoort te voldoen om dit 'n God erkende huwelik te maak, naamlik: "Sekerlik; as man en vrou nie bymekaar pas nie, kan daar geen ware huwelik wees nie. Dit moet dus twee wees met dieselfde geloof, dieselfde gees, een van hart en een van sin. Hier

is die godsdienstige oortuiging seker die diepste. As hier diepgaande verskille is, kan dit nêrens meer pas nie. 'n Mens kan verder gaan - daar moet sekerlik na eenheidskenmerke gesoek word in taal, tradisie, nasionaliteit.”

4.2.3 Is die huwelik 'n lewenslange band?

Die permanensie van die huwelik is sekerlik een van die aspekte wat uitkom as die huwelik vanuit die Bybel beskou word. Heyns (1970:195) en Du Toit (1980:154-1555) is oortuig dat die huwelik kragtens sy wese nie 'n vlugtige verbintenis of 'n vryblywende, proefondervindelike eksperiment mag wees nie. Dit is veel eerder 'n blywende en 'n konstante binding, 'n band wat met verloop van tyd nie losser word vanweë allerlei omstandighede nie, maar wat man en vrou juis hefter saamsnoer. Om sy hoogste potensialiteit te verwesenlik moet die huwelik as lewenslange band gehandhaaf word. (Du Plessis, 1983:15).

Om volheid en sukses in die huweliksverhouding te beleef, is Du Plessis (1983:33) van mening dat dit slegs met totale oorgawe kan geskied: “En soos alreeds gesê, ons kan hierdie persoonlike gemeenskap slegs geskied langs die weg van volle oorgawe van die totale bestaan vir die res van die lewe aan mekaar. Dit is dus slegs moontlik en slegs realiseerbaar in 'n eksklusiewe, permanente en beveiligde lewensgemeenskap van trou belof aan mekaar.”

Ten opsigte van die verbreekbaarheid van die huwelik skryf Adams (1981:4) as volg: “If marriage were of human origin, then beings would have a right to set it aside. But since God instituted marriage, only He has the right to do so. He has told us that marriage will not be dispensed with until the life to come.”

Adams (1981:4) gaan as volg verder: “Secondly, marriage is a foundational institution. Marriage is also the foundation upon which the church as God's special society rests and thirdly, marriage is not what Roman Catholic theology and many Protestants (wrongly) have thought - an institution designed to propagate the human race. While God has ordained that procreation must be carried on as one duty in marriage ('Be fruitful, and multiply'), and only within marriage, procreation is not the fundamental feature of marriage; and fourthly, a sexual union is not (as some who study the Bible carelessly think) to be equated with the marriage

union. Marriage is different from, bigger than, and inclusive of sexual union just as it is inclusive of the obligation to propagate the race. But the two are not the same.”

4.2.4 Wat is God se bedoeling met die huwelik?

Dit blyk of God 'n groter doel het met die huweliksverhouding as slegs die vermeerdering van die mensdom of die teenvoeter teen eensaamheid. In die Bybel word ook geleer van die “heweliksverhouding” tussen God en sy volk, naamlik Juda en Israel, en ook van Jesus en sy “bruid”, die christelike kerk (Brewer, 1996:1). Wanneer daar na die Bybelse benadering van egskeiding gekyk word, sal hierdie huweliksverhoudings ook ter sprake kom.

4.2.5 Konklusie en evaluasie

1. Ten opsigte van die wil van God, wil ons graag die uitsprake van die verskillende teoloë van nader bekyk.

-
- Dit blyk dat beide Louw en Du Plessis huiwerig is om te verklaar dat 'n spesifieke huwelik die wil van God is aldan nie.
 - Louw is reg dat dit nie outomaties die uitdrukking van God se wil kan wees nie, buitendien is dit baie moeilik om presies te bepaal wat die wil van God is in hierdie verband.
 - Van der Walt verskuif die klem van die **wil van God** na **God se erkenning** van die huwelik. Dit blyk na 'n sterker basis om op te werk. Tog kan God se erkenning van die huwelik nie berus op die praktiese oorweging soos deur Van der Walt voorgehou nie. Ons moet eerder sê dat as 'n huwelik op Bybelse gronde voltrek is, God erkenning daaraan verleen. Die praktiese oorweging wat Van der Walt noem het nie te doen met die erkenning van die huwelik nie, maar eerder met faktore wat in ag geneem moet word om stremming op die huwelik te vermy.
 - Die ondersoeker stem saam met Louw dat dit moeilik is om te bepaal of 'n huwelik die wil van God is, maar as paartjies teen die uitdruklike wil van God se Woord gaan (bv. as daar om allerande redes geskei word, sê die Bybel moet die

betrokkenes ongetroud bly), hulle probleme gaan ervaar wat dikwels tot die verbrokkeling van die huwelik kan lei. Dit is daarom nodig dat huwelikspare voorhuwelikse beraad in die verband moet ontvang.

- Verder kan die vraag gevra word, naamlik, wat van ongelowiges wat trou – is hulle huwelik die wil van God? Dit blyk of dit juis die probleem was waarmee die Korintiërs gemeente mee te doen gehad het (I Kor.7).

2. Ten opsigte van die Eenwording wat tydens huweliksluiting plaasvind, wil ons op die volgende let:

Adams (1981:4) beweer dat sommige bybelstudente verkeerdelik aanvoer dat die sekuele eenwording met die huweliksluiting verbind word. Ek is met hom eens dat die Bybel van meer as slegs seks spreek wanneer Matt. 19 sê: “Om hierdie rede sal die man sy vader en moeder verlaat en sy vrou aankleef, en hierdie twee sal een vlees wees.” Ek maak hierdie uitspraak juis wanneer die volgende vers (vers 6) ook gelees word, naamlik “Wat God dan saamgevoeg het, mag geen mens skei nie.” Dit blyk baie duidelik dat ons hier te make het met 'n daad wat deur God bewerk word, naamlik eenwording / saamvoeg. (In hoofstuk 6 word hierdie aanname breedvoerig bespreek)

3. Ons let ook op die volgende riglyne wanneer ons op aspekte van die huwelik, soos die wil van God en die keuse van 'n huweliksmaat, beskou:

- In die keuse van 'n huweliksmaat kies die mens dikwels deur sy vleeslike aantrekking of die mens se eie wil en nie altyd volgens God se riglyne nie.
- In I Kor. 7:39 word die weduwee leiding gegee in haar keuse om weer te trou: “..., is vry om trou met wie sy wil, maar net in die Here”.
- Die Skrif maan die gelowige om nie in dieselfde juk as die ongelowige te trek nie (II Kor. 6:14).
- In die huwelik gaan dit eerstens oor die eer van God.
- Die huwelik is 'n permanente instelling, maar dit is tog ook nie 'n absolute instelling nie. Hiermee word bedoel dat in ons gebroke sondige wêreld daar wel omstandighede kan ontstaan wat kan lei tot die vernietiging van die huwelik. Trouens, niks is absoluut nie, behalwe God self.

- Dit blyk uit die ondersoek dat God 'n groter en dieper bedoeling met die huwelik het as net om die eensaamheid van die man weg te neem. Uit verskeie Skrifte blyk dit uit God se verhouding met sy volk en ook sy Kerk, dit word selfs in Efes. 5:32 as 'n groot verborgenheid beskryf.
- Soos Van der Walt (1993:2) dit tereg noem, begin die Bybel met 'n huwelik en eindig ook daarmee.
- God erken 'n huwelik wat op Bybelse gronde voltrek word, maar as daar in die huwelik teen duidelike beginsels van God gegaan word, plaas dit noodwendig druk op die huwelik.

4.3 EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE OU TESTAMENT

Egskeiding word reeds vroeg in die Bybel opgeneem. Dit blyk of daar in die samelewing 'n praktyk bestaan het waar die man sy vrou 'verstoot' het en haar weggestuur het oor allerhande redes. Die Bybel swyg oor die werklike rede van die daarstelling van die reëlings wat deur Moses in Deuteronomium 24:1-4 gemaak word. Jesus gee die rede van die reëling as "die hardheid van die harte" (Matt. 19:8) van die mense, maar dat God nie van die begin af in gedagte gehad het dat die man sy vrou moet skei nie. Vervolgens kyk ons eerstens na die Ou Testamentiese weergawe van egskeiding en hertrou.

JOHANNESBURG

4.3.1 Deuteronomium 24:1-4

Deut. 24:1-4 "As 'n man 'n vrou neem en met haar trou, en as sy dan geen guns in sy oë vind nie, omdat hy iets skandelijks aan haar ontdek het, en haar 'n skeibrief skrywe en in haar hand gee en haar uit sy huis wegstuur, en sy uit sy huis uittrek en weggaan en 'n ander man s'n word, en die laaste man haar haat en haar 'n skeibrief skrywe en in haar hand gee en haar uit sy huis wegstuur, of as dié laaste man sterwe wat haar vir hom as vrou geneem het – dan mag haar eerste man wat haar weggestuur het, haar nie weer neem, dat sy sy vrou word nie; want dit is 'n gruwel voor die aangesig van die Here, en jy mag op die land wat die Here jou God jou as erfenis sal gee, geen skuld laai nie."

Hierdie gedeelte mag die indruk skep dat Moses egskeiding geoorloof, ingestel en geleer het. Egskeiding was egter reeds 'n praktyk in Israel en omringende volke, en word nie hier deur Moses ingestel nie (Du Plessis, 1983:42). Volgens Möller (1990:1) is Deuteronomium 24:1-4

dié gedeelte in die Ou Testament wat spesifiek aandag verleen aan die hele kwessie van egskeiding, alhoewel dit nie die skopus vorm van verse 1-4 nie.

Ons het hier met 'n voorwaarde sin te doen met die protasis verse 1-3 en die apodosis vers 4 (Möller, 1990: 1).

Die bepaling wat deur Moses in Deuteronomium 24:1-4 gegee word, was volgens Möller (2000:147) net 'n burgerlike verordening om 'n mate van ordelikheid en regverdigheid onder sondige mense moontlik te maak, en dat dit geensins 'n weerspieëling van God se wil met die huwelik is nie.

Louw (1986:17) voer aan dat hierdie skrifgedeelte egskeiding wel toelaat sonder om egskeiding voor te skryf. Möller (1990:1) stel dit as volg: "Dit sou daarom verkeerd wees om die afleiding te maak dat hierdie gedeelte egskeiding aanbeveel of selfs verplig wanneer iets skandelijks aan die eggenote ontdek is". Hy gaan verder en sê dat ons die teks meer sou laat sê as wat dit wil sê as ons dit as bewys wil gebruik dat egskeiding, sedelik gesproke, goedgekeur is (Möller 1990:1; vergelyk ook Van der Walt, 1993:5).

4.3.2 Die skeibrief

Die man het aan die vrou 'n skeibrief oorhandig en haar weggestuur. Hierdie skeibrief het haar gevrywaar van veroordeling indien sy na 'n ander man sou gaan. Egskeiding word nie in Deut. 24 as toelaatbaar/geoorloof beskou nie, maar tog wil ons vervolgens die voorwaardes stel wat vir die uitreik van 'n skeibrief gestel word.

Volgens Adams (1981:28-30) was die egskeiding slegs finaal wanneer:

1. "There was a written bill of divorce (Deut. 24:1ff., Jer. 3:8, etc.). This bill of divorce (lit. of "cutting off") had to be
 - a) written
 - b) in a form that said it clearly.
2. The bill must be served (Deut. 24:1). The one who divorced another had to
 - a) personally

b) put the bill into the other party's hand.

3. The person divorced must be send from the home (Deut. 24:1).

(Adams, 1981: 28) praat hier van die “other party”, terwyl die skrifgedeelte slegs melding maak van ‘n brief wat die man aan die vrou gee. Dit blyk of die gee van die brief nie deur die vrou geskied nie – die man het dus geen “bewys” gehad dat hy geskei is nie.

Hy bespreek die gee van die skeibrief verder, deur te sê: “If this actually approximates the biblical bill of divorce, then the following points may be noted:

1. This bill of divorce was a formal, public document, signed by witnesses, and intended to stand as a legal record for any necessary future use.
2. The stated intention of the divorce bill was not only to effect the permanent separation of the divorce parties, and thereby relieve them from the obligations of the Covenant of Companionship, but also to expressly give the divorcee the freedom to remarry.
3. The bill itself - not just writings about divorce - plainly uses a variety of terms to express the concept of divorce (divorce, dismiss, expel, separate) as do Greek divorces in the New Testament, and the biblical writings themselves” (Adams, 1981:28-30).

Die vereistes of voorwaardes waarvolgens ‘n man sy vrou skei, word deur Möller (2001:2) as volg gestel wanneer hy Shaner (1969:36) aanhaal:

1. “there must be an adequate reason.
2. there probably was a public official to carry out a legal function.
3. a proper legal document was prepared and presented to the wife.
4. the man sends his wife away”.

In die oorhandiging van die skeibrief aan die vrou, noem Du Plessis (1983:42) die volgende drie bepalings:

1. “Daar moet eers ‘iets skandelijs’ aan die vrou wees.

2. Daar moet 'n skeibrief geskryf word, en om te skryf was nie enigiemand se taak nie. Dit het onder andere beteken dat 'n derde persoon geraadpleeg moes word vir die skryf van die skeibrief en die persoon is daardeur die kans gegun om as bemiddelaar op te tree. Verder verplig hierdie 'moeitevolle' prosedure die man tot nadenke en voorkom dit heel moontlik dat hy oorhaastig en willekeurig te werk gaan.
3. Hierdie 'wettige' verstoting kan verder beteken dat die man sy eiendom wegstuur sonder om die bruidsprys wat hy betaal het, terug te ontvang.”

Die vrou wat hierdie skeibrief ontvang, word nie verbied om weer te trou nie: “It is clear, however, that the Old Testament law does not forbid a woman to get married after being divorced. The second marriage is not seen as some form of adultery, otherwise she should be stoned. The only restriction was that she could not return to her former husband” (Möller, 2001:3).

Vervolgens wil ons stilstaan by die moontlikhede van wat hierdie “iets skandelijs” kon wees.

4.3.3 iets skandelijs

In Deut. 24:1 vind ons die reëling van egskeiding. Dit gaan om die man wat iets onbehoorliks of skandelijs by sy vrou ontdek het. Die Joodse skool van Sjammai het daaronder alle onkuisheid verstaan en dit is miskien gepas om dit daarby te laat en te bepaal dat dit een of ander vorm van onbetaamlike of onbeskaamde gedrag moes wees (Van der Walt, 1993:5). Swanepoel (1996:109) noem 'n aantal moontlike optredes wat hierby ingesluit kan word, naamlik 'n optrede van die vrou wat die eer van die man se familie onherstelbaar skend of vernietig – hier kan dit verwys na immorele optredes van die vrou, bv. die afkraking van die man, die nie-uitvoering van haar take as vrou, byvoorbeeld ten opsigte van die opvoeding van die kinders waar sy miskien swak morele standarde handhaaf, of ander gode dien, ensovoorts.

Adams (1981:63) wil die betekenis van die woord van nader bekyk en gee die volgende verduideliking van die “iets skandelijs”: “The Hebrew words are *erwath dabar*. They have been translated in many number of ways, including, ‘something indecent’, ‘something shameful’, ‘some indecency’, etc. Literally, the two Hebrew words are ‘a matter of nakedness’. They seem to mean something indecent, disgusting or repulsive. Almost all

interpreters agree with John Murray when he says: ‘... there is no evidence to show that *erwath dabar* refers to adultery or an act of sexual uncleanness... We may conclude that *erwath dabar* means some indecency or impropriety of behaviour”.

Louw (1986:18) huldig die volgende mening: “Sonder om oor die betekenis van die begrip ‘iets skandelijs’ te spekuleer, kan ons aanvaar dat dit ‘n omvattende begrip is wat dui op die een of ander misstap deur die vrou op seksuele gebied. Dit kan selfs owerspel insluit”. Möller (1990:3) verskil van Louw deurdat hy aanvoer dat die Pentateug ondubbelsinnig die doodstraf op die daad van owerspel lê (Lev. 20:10; Deut. 22:22-27). ‘n Skeibrief was dan nie nodig nie. Aan die anderkant was daar die spesifieke ritueel wat volgens Num. 5:11-31 uitgevoer word wat die vrou se skuld of onskuld sal bewys. Volgens hom sal dit verkeerde eksegese wees om “iets skandelijs” aan seksuele ontrouheid te koppel. Du Plessis (1983:48) ondersteun hierdie siening en stel ook verder dat die skeibrief juis die bewys is dat die vrou nie skuldig was aan owerspel nie, en sodoende haar te beskerm teen veroordeling, en self die doodstraf.

Twee gevalle kan genoem word waar die wet egskeding in soveel woorde verbied het:

1. Wanneer ‘n man sy pasgetroude vrou valslik beskuldig het dat sy nie meer ‘n maagd by haar huwelik was nie, mag hy haar nie verstoot so lank as hy lewe nie (Deuteronómium 22:13-19).
2. Wanneer ‘n man ‘n jongmeisie oorrompel en gemeenskap met haar het, dan word hy verplig om met haar te trou en om haar vader geldelik daarvoor te vergoed, en mag hy haar nooit wegstuur so lank as hy lewe nie, volgens Deuteronómium 22:28-29, Exodus 22:16-17 (Du Plessis, 1983:51; Möller 1990:3).

Sommige verklaarders is van mening dat die begrip “iets skandelijs” dui op onweloweglike gedrag van die vrou, of selfs onbetaamlike blootstelling, of een of ander publieke gedrag in die openbaar wat die man in verleentheid bring (Louw, 1986:18; verwys ook Swanepoel, 1996:108). Volgens Swanepoel (1996:108) was egskeding reeds deel van die volkskultuur teen die tyd dat Moses hierdie reëling gemaak het.

Die konklusie wat gemaak kan word is dat “iets skandelijs” na een of ander onfatsoenlike of onbehoorlike gedrag verwys. Waarop dit egter presies dui, is moeilik om vas te stel omdat die Bybel swyg oor wat werklik hier bedoel word (Möller, 1990:4).

4.3.4 Die hertrou van 'n geskeide persoon – Deut. 24:4

Nadat die man sy vrou weggestuur het, is hierdie vrou vry om weer te trou en sal hierdie tweede huwelik nie as owerspel bestempel word nie, want sy word nie saam met haar tweede man gedood soos die wet voorskryf vir persone wat owerspel pleeg nie – die skeibrief is haar vrywaring (Möller, 1990:5; Louw, 1986:18).

As hierdie “verstote” vrou nie weer trou nie, kan sy wel terugkeer na haar man en weer met hom trou – haar egskeiding maak haar dus nie onrein ten opsigte van haar eerste man nie. Indien hierdie vrou weer trou met 'n ander man kan sy nooit weer deur haar eerste man teruggeneem word nie, byvoorbeeld indien sy deur haar tweede man ook weggestuur word of as haar tweede man sou sterf. Sy is vir altyd onrein ten opsigte van haar eerste man en daar is nie 'n ritueel wat haar van hierdie onreinheid kan reinig nie (Möller, 1990:4; Louw, 1986:18; Scheidler, 2001:2).

Adams (1981:31) skryf as volg oor hertrou: “This he forbade because it greatly polluted the land. Serial and trial marriages and divorces, with the possibility of return if one later happened to change his/her mind, were not permitted. One had to think twice before committing himself to the almost certain finality that divorce had in that culture under that regulation.”

Die jaloersheid van die wet kom hier ter sprake: “... die beperking getuig net van een ding en dit is die onreëlmatigheid wat 'n tweede huwelik veroorsaak – sy word onrein gereken. Die wet handhaaf dus 'n unieke verhouding tot die eerste man wat onherstelbaar vernietig word met 'n tweede huwelik.” (Möller, 1990:5).

Hierdie reëling was gemaak weens die “hardheid van die mens se hart” en ook dat die instelling van die huwelik nie “goedkoop” gemaak word deurdat die man maar sy vrou kan vat en los soos hy wil nie. Verder was hierdie vat en los vir die vrou baie gevaarlik omdat sy nie

weer mag trou nie, uit vrees vir die wet wat haar verbied om egbreuk te pleeg en met haar lewe daarvoor te betaal, volgens Deut. 22.

4.3.5 Toepassing van Deuteronómium 24

4.3.5.1 Jesus se aanhaling uit Deuteronómium 24

Die gebruik van die gee van die skeibrief aan die vrou, deur haar man wat wil skei, was algemeen aan die orde onder die volk van God. Jesus gee 'n uitspraak wat hierdie gebruik in 'n total ander lig plaas. Du Plessis (1983:50) wys daarop dat Jesus in Matteus 5:31-32 ook verwys na Deuteronómium 24: "Jesus sê: Daar is ook gesê: Elkeen wat van sy vrou skei moet haar 'n skeibrief gee. Eksegete is dit eens dan Jesus hier terugverwys na die situasie van die skeibrief in Deuteronómium 24:1" (verwys ook Möller, 2001:3).

Die Skrifgeleerdes wou 'n karikatuur van Deuteronómium 24:1-4 gemaak het en daarom stel Jesus die eintlike bedoeling van die wet duidelik. En dit wat Jesus in Matt. 5:32 wil regstel, is presies ook dit wat Moses in Deuteronómium 24:1-4 wou sê (Du Plessis, 1983:50).

Brewer (1996:1) beskryf die verbond tussen God en sy volk in die Ou Testament, en hoe dit uiteindelik uitloop in die beter huweliksverbond tussen Jesus en sy Kerk, as volg: "God is described in the Old Testament as married to Israel and Judah, and in the New Testament the Church is described as the Bride of Christ. The marriage to Israel ended in divorce and the marriage to Judah suffered a period of separation. Paul suggests that this marriage ended when Christ died, in order that Christ would be free to marry the Church with a better marriage covenant. These marriage covenants are detailed by several authors in the Old and New Testaments. These several accounts are consistent with each other and demonstrate that God subjects himself to his own law in the matter of marriage and divorce." (In die konklusie word op Brewer se laaste stelling geantwoord)

4.3.5.2 Is die beginsel van Deuteronómium 24 nog steeds bindend?

Deut. 24 stel beginsels wat in die Ou Testamentiese tyd gebruik was. Dit is belangrik om vas te stel of die beginsels wat hierin uitgestippel word nog steeds bindend is. Möller (1990: 20-22) gee 'n verduideliking van die bindendheid van hierdie beginsel op ons vandag. Die

skeibrief, volgens Deut. 24:1-4, moet nie gesien word as 'n daad waardeur egskeiding goedgekeur word nie. Die skeibrief was nie daar tot die voordeel van die Jood nie, maar eerder tot sy skande.

Die vraag kan gevra word of 'n geskeide persoon wat weer met 'n ander getroud is, en toe tot inkeer gekom het, hierdie tweede huweliksmaat moet los en weer na die vorige terugkeer. Die antwoord hierop is beslis nee. Die voorskrifte van Deut 24:1-4 verklaar uitdruklik dat die Here dit verbied dat 'n vrou wat van haar man geskei is, met 'n tweede man getroud is, en toe weer van die man geskei is (of die tweede man gesterf het), na die eerste mag terugkeer. Dit word as 'n "gruwel" bestempel.

Die beginsel van Deut. 24 geld nie meer vir vandag nie omdat Christus vir alle sonde gesterf het en vir die verlossing daarvoor betaal het. Volgens 1 Kor. 6 word die Korinthiërs gemeente daarop gewys dat hulle vroeër egsbrekers was, maar nou vergewe is deur hierdie verlossingswerk van Jesus Christus. Christus het die mens wat dit aanvaar gereinig van alle onreinheid en ongeregtheid. Dit sluit ook in die onreinheid van Deut. 24 waar die vrou onrein verklaar word om weer terug te keer na haar eerste man. In die Ou Testament het hierdie reël nog gegeld omdat daar geen ritueel was wat die persoon kon reinig nie – die straf was die dood. In die Nuwe Testament is die straf vir sonde ook die dood volgens Romeine 6:23, maar die genadegawe van God is die vrymaking van God deur Christus Jesus.

Sekere sondes verdien die dood, maar in die Nuwe Testament het Christus gesterf vir hierdie sondes en deur sy bloed word die skuldenaar van sy skuld gereinig.

4.3.6 Maleagi 2:10-16

Hierdie vers word dikwels aangehaal in verband met egskeiding. Maleagi 2:11-16 handel, volgens Swanepoel (1996:109), oor ontrouheid van onder andere Juda, en dat Maleagi gekant was teen die huwelike met vroue uit ander volke of gemengde huwelike. Dit het tot gevolg gehad dat die godsdiensteikers, volgens Swanepoel (1996:110), gedwing was om in hul massas van hierdie "vreemde" vroue te skei (verwys ook Esra 10). Van die mans van die tyd het die geleentheid gesien om ook van "die vrou van sy jeug, of die vrou van jou verbond" te skei, en hierteen het Maleagi te velde getrek. Volgens Adams (1981:24) het die

egskeiding met die vreemde vroue (eenhonderd en dertien gevalle) juis plaasgevind om God te eer deur Sy wil te doen.

Du Plessis (1983:38) haal Verhoef (1972:170-171) aan oor die bedoeling van Maleagi 2:10-16: “Die trouelose optrede teenoor mekaar het die heilige band wat die volk met die Here en met mekaar bind, onheiligh en onteer.” Hier praat die profeet van die ontrouheid van die volk aan God en dat God die optrede en aanloop, wat uitloop op egskeiding, veroordeel.

Die haat wat God het teenoor die “redes”, en dan uiteindelik die egskeidingsdaad, noep Möller (2001:3) om tot die gevolgtrekking te kom dat die huwelik, en dan ook egskeiding, in ‘n baie ernstiger lig beskou moet word, veral as daar gekyk word na die uitspraak van Maleagi 2:16. “A marriage is not to be dissolved just by mutual agreement, or personal comfort, or selfish reasons, or whatever reasons not found in the Bible. Marriage is a sacred institution of God, and should be valued as such. We should always remember that God hates divorce (Mal.2:16), and thus it is the very last option taken in a troubled relationship.”

Die absoluutheid van die betekenis van die skrifgedeelte kom na vore wanneer God sê “I hate divorce” (Mal. 2:16). “That statement must not be taken absolutely to mean that there is *nothing* about divorce that could be anything but detestable, because He, Himself, also tells us, ... for all the adulteries which faithless Israel had done, I sent her away and gave her a divorce bill” (Jer. 3:8, Berkeley; Adams, 1981:23).

Egskeiding moet sover as moontlik verhoed word (Möller 2001:3), maar dit blyk dat dit soms ‘n onvermydelike euwel is, daarom dat God self ook in ‘n egskeiding met sy volk betrokke geraak het soos genoem in Jer.3:8: “If God Himself became involved in divorce proceedings with Israel, it is surely wrong to condemn any and all divorce out of hand. Obviously, from this passage it is certain that sometimes, in some ways, divorce for some persons, under some circumstances, is altogether proper and not the object of God’s hatred” (Adams, 1981:23). Hier het ons met ‘n kontradiksie te doen wat meer breedvoerig in die konklusie bespreek word.

Adams (1981:24) stel die balans wat elke persoon moet handhaaf in sy siening van egskeiding as volg: “It is important, therefore, to develop a balanced, biblical attitude toward divorce on the one hand, hating all those things that God hates about divorce, while

recognizing that in this sinful world there are those situations in which (as God Himself demonstrated) it may be necessary to obtain a divorce.”

4.3.7 Konklusie en evaluasie

Egskeiding, en ook hertrou, het reeds in die Ou Testamentiese tyd voorgekom. Die volk het hierdie daad geregverdig deur die uitspraak van Moses in Deut. 24 wat hulle volgens Jesus onvolledig geïnterpreteer het. Verskeie sieninge word deur eksegete ook hierdie Skrifgedeelte en ander Ou Testamentiese skrifte gegee.

Ons kyk vervolgens na die hoof Skrifgedeeltes, asook sekere van die ondersoeker se sieninge, wat hierdie saak aanspreek:

1. Moses het nie egskeiding geoorloof, ingestel of geleer nie. Deut. 24:1-4 gee slegs uitdrukking van dit wat in die praktyk reeds in dié tyd aan die orde was. Hierdie gedeelte weerspieël nie die wil van God oor die “toelaatbaarheid” van egskeiding nie. (Ons sal weer later hierby stilstaan as ons Jesus se uitspraak oor hierdie gedeelte debatteer).
2. In die Ou Testament was dit slegs die man wat die inisiatief kon neem in 'n daad van egskeiding.
3. Die skeibrief het die huwelik tot 'n einde gebring. Aan die eenkant was dit 'n goeie reëling wat die vrou beskerm het as sy met 'n ander man sou trou en volgens die wet gestenig behoort te word omdat sy dan owerspel gepleeg het. Hierdie brief beskerm haar en gee haar wetlik die reg om na 'n ander man te gaan en met hom te trou. Die skeibrief was nie daar tot voordeel van die Jood nie, maar eerder tot hulle skande. In 'n aanhaling van Möller (2001:3), druk Evans dit as volg uit: "Jesus ... tells the Jews that instead of divorce being a divine privilege it is to be considered an infamy reproach and a testimony to the hardness of their hearts and the low state of there morals".
4. Die bewering van Adams dat die skeibrief 'n publieke dokument was wat deur getuïenisse onderteken moes word vir latere wetlike verwysing blyk spekulatief te wees omdat die Skrif vaag is en nie melding maak van sulke gebruike nie.

5. Die vrou wat hierdie skeibrief ontvang, word nie verbied om weer te trou nie: “It is clear, however, that the Old Testament law does not forbid a woman to get married after being divorced” (Möller 2001:4).
6. Talle uitsprake word gegee oor die mening wat die begrip “iets skandeliks” werklik beteken, naamlik onweloweglike gedrag van die vrou, of selfs onbetaamlike blootstelling, of een of ander publieke gedrag in die openbaar wat die man in verleentheid bring.
7. Die ondersoeker stem saam met Möller dat die enigste konklusie wat gemaak kan word, is dat “iets skandeliks” na een of ander onfatsoenlike of onbehoorlike gedrag verwys. Waarop dit egter presies dui is moeilik om vas te stel omdat die Bybel swyg oor wat werklik hier bedoel word (Möller1990:4). Dit kon moontlik onder andere verwys het na die skuldigbevinding van ’n vrou volgens die bepalinge van die wet oor jaloersheid (Num.5:11ev.), want die vrou was na skuldigbevinding nie gestenig nie.
8. Nadat die man sy vrou weggestuur het, is hierdie vrou vry om weer te trou. Die tweede huwelik word nie as owerspel beskou nie, maar ontvang erkenning. Die vrou word na die beëindig van hierdie tweede huwelik, verbied om weer na haar eerste man terug te keer.
9. Die siening wat Adams huldig oor die feit dat God egskeiding haat, maar dat dit soms tog “proper” is en dan nie die objek van God se haat nie. Hier het ons te doen met ’n kontradiksie. Die feit dat God sy volk skei, maak egskeiding nie iets “proper” nie. Net so min as wat dit die dood “proper” maak as God die eersgeborenes van Egipte met die dood tref. Dit is eerder ’n geval waar die vrug van die sonde en Satan self in diens van God staan, en God dit gebruik om Sy doel te bereik.
10. Dit is baie duidelik in Maleagi 2:14-16 dat God egskeiding haat. Soos reeds in die voorafgaande genoem, haat die Here nie die juridiese “egskeidingsbevel” van die Regter nie, maar die sonde wat aanleiding tot die egskeiding gee.

12. Die stelling deur Brewer (1996:1) dat selfs God Homself aan sy eie wet onderwerp tov. die saak van egskedding en hertrou, is nie korrek nie en wel om die volgende redes: Die wet is nooit bokant God sodat Hy Homself daaraan moet onderwerp nie. Die wet is **onder** God en nie **bo** God nie. God is dus nie 'n dienskneg van Sy eie wet nie. Soos Brewer tereg sê beskryf die Ou Testament dat God getroud is met sy volk Israel en Juda en dat Hy volgens Jer.8:3 'n skeibrief aan Israel gegee het agv, owerspel, maar dat Hy weer later haar as sy vrou teruggeneem het. Volgens Deut . 24 is dit ontoelaatbaar omdat dit 'n gruwel in die oë van God is. God is duidelik by hierdie wet uitgesluit. Hierdie wet het dus vir die mens gegeld vanweë die hardheid van hulle harte, nie vir God nie.

4. 4 EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE NUWE TESTAMENT

In die Nuwe Testament word die saak van egskedding eerstens deur Jesus in sy redeneringe met die Fariseërs aangespreek. Dit blyk of die sonde van egskedding lê by die hertrou van die persoon, wie nie “werklik” in die oë van God geskei is nie. Dit wil lyk of Mattheus hier 'n grond vir egskedding gee. Die uitsonderings, of gronde, maak nie deel uit van Markus en Lukas se standpunte nie. Verder wil dit voorkom of Paulus in I Kor. 7 'n tweede grond vir egskedding weergee. Ons bekyk nou die verskillende weergawes, soos ons dit in die Nuwe Testament aantref, van nader.

4.4.1. Matthéüs 5:31-32 en Matthéüs 19:3-8

Matthéüs 5:31-32 “Daar is ook gesê: Elkeen wat van sy vrou skei, moet haar 'n skeibrief gee. Maar Ek sê vir julle dat elkeen wat van sy vrou skei, behalwe omrede van hoerery, maak dat sy egbreuk pleeg, en elkeen wat die geskeide vrou trou, pleeg egbreuk.”

Matthéüs 19:3-8 “Toe kom die Fariseërs na Hom om Hom te versoek, en sê vir Hom: Is dit 'n man geoorloof om oor allerhande redes van sy vrou te skei? En Hy antwoord hulle en sê: Het julle nie gelees dat Hy wat hulle gemaak het, hulle van die begin af man en vrou gemaak het nie, en gesê het: Om hierdie rede sal die man sy vader en sy moeder verlaat en sy vrou aankleef, en hulle twee sal een vlees wees; sodat hulle nie meer twee is nie, maar een. Wat God dan saamgevoeg het, mag geen mens skei nie. Hulle sê vir Hom: Waarom het Moses dan beveel om 'n skeibrief te gee en van haar te skei? Hy antwoord hulle: Omdat Moses

weens die hardheid van jul harte julle toegelaat het om van julle vroue te skei; maar van die begin af was dit nie so nie. Maar Ek sê vir julle, elkeen wat van sy vrou skei, behalwe oor hoerery, en 'n ander een trou, pleeg egbreuk; en die wat die geskeide vrou trou, pleeg egbreuk."

Die gebruik onder die Israeliete ten opsigte van egskeiding en hertrou blyk 'n aanvaarbare en "normale" gebruik te wees in die tyd voor en gedurende Jesus se bediening op aarde. Möller (2001:6) skryf as volg betreffende Matt.5 en 19: "Both the above verses refer to the bill of divorce in Deuteronomy 24:1-4. A bill that did not approve or recommend divorce and remarriage, but regulated it as something already practiced by the Israelites."

Dit wil voorkom of Mattheus die kwessie van egskeiding vir 'n ander groep mense, naamlik die Jode skryf. "Matthew's Gospel was written for Jews. And, as the records of the controversy over divorce among the Jews (both within the Bible and in other sources) shows, there were many in the camp of Hillel who held that a divorce might be given for 'any cause'." (Adams, 1981:15).

Verder blyk dit of sommige eksegete van mening is dat Jesus in vers 31 nie Deut. 24 aanhaal nie, maar dit wat daarvan gesê word: "Hierdie oppervlakkige interpretasie blyk baie duidelik uit vers 31. Jesus sê: 'Daar is ook gesê: Elkeen wat van sy vrou skei, moet haar 'n skeibrief gee'. Eksegete is dit eens dan Jesus hier terugverwys na die situasie van die skeibrief in Deuteronomium 24:1. Maar dit is duidelik dat vers 31 nie die boodskap van Deuteronomium 24:1-4 reg vertolk nie; want dit staan eenvoudig nie so in Deuteronomium 24:1-4 nie. Jesus haal hier dus aan 'wat gesê is', naamlik dit wat die Skrifgeleerdes en die Fariseërs van Deuteronomium 24:1-4 gesê het." (Du Plessis, 1983:50).

As ons die werklike bedoeling van Jesus in Matt. 5:31-32 beskou, sien ons dat Hy die verkeerde gesindheid en die dwaling van die Fariseërs wil aanspreek.

Volgens Du Plessis (1983:52) wou Jesus die eintlike bedoeling van die wet duidelik stel. En dit wat Jesus in vers 32 wil regstel, is presies wat Moses in Deuteronomium 24:1-4 wou sê. Du Plessis (1983:53) meen dat dit in Jesus se tyd, as gevolg van hierdie oppervlakkige interpretasie van die Skrifgeleerdes, vir 'n man moontlik was om "wettig" en met groot gemak

sy vrou deur middel van 'n skeibrief weg te stuur. Daarmee was hy dan volkome in ooreenstemming met die wetlike vereistes.

4.4.1.1 Die vraag kan gevra word: “Wanneer vind egbreuk plaas?”

Du Plessis (1983:51) reageer as volg op hierdie vraag: “Dit is belangrik om daarop te let dat Jesus nie sommer sê: skeiding is egbreuk nie. Vir egbreuk is twee dinge nodig, naamlik skei en hertrou. So ook Mattheus 19:9, Markus 10:11-12, Lukas 16:18 en I Korinthiërs 7:10-11. Egskeiding is dus nog geen egbreuk nie, maar dit open wel die weg vir egbreuk. Waarom? Jesus wil hiermee eintlik sê dat al skei jy 'n vrou (met 'n skeibrief of daarsonder) dan bestaan daardie huwelik nog steeds voor God. Die huweliksband is nog nie gebreek nie. Daarom, sodra die vrou weer trou, pleeg sy en haar tweede man egbreuk. Want in feite is dit owerspel ten opsigte van die eerste man.

Du Plessis (1983:51) gee hier die indruk dat slegs egskeiding kan lei tot egbreuk, wat nie die geval is nie, want egbreuk vind bv. ook plaas as die getroude vrou of man met 'n persoon seks het anders as sy/haar huweliksmaat.

Möller (2001:7) stel die gevolg van egskeiding as dit kom by hertrou: “The problem of divorcing one’s wife (except for marital unfaithfulness), is to cause her to commit adultery (Matthew 5:32). Not that the man committed adultery, but that he is partially responsible for it. Of course, the rejected wife is not called an adulteress just because she is divorced, it is only the case if she remarries someone else. When that marriage is undertaken, then adultery is committed on the part of the woman and her new consort. It is however not only the wife who is called an adulteress if she remarries, but also the husband is called an adulterer if he remarries another woman (cf Matthew 19:9). Thus the whole issue of adultery has reference on both husband and wife.”

Möller is van mening dat “een” daad van egbreuk of owerspel die huwelik in sy wese vernietig. Sy argumente ter staving van hierdie aanname spruit voort uit die gedeelte in I Kor. 6 waar die persoon wat met die hoer gemeenskap het, met haar een vlees word. Hierdie eenwording met die hoer kom dan neer op 'n verbreking van die “eenheid” in die huweliksverband waarin die persoon met sy huweliksmaat staan. Die skuldige kan daarom nie meer een vlees wees met sy/haar huweliksmaat nie.

4.4.1.2 Albei moet ongetroud bly

Oor die hertrou van die geskeide persoon, skryf Möller (2001:4) as volg: “If a divorce takes place, but it is not dissolved in the eyes of God, both parties should remain unmarried, otherwise they commit adultery (Matthew 5:31-32 and 19:3-8).”

Volgens die aanhaling van Möller (2001:4) vind egbreuk plaas wanneer die geskeide persoon (geskei oor allerhande redes) weer trou. Die aanbeveling is dat hierdie persone ongetroud moet bly.

4.4.1.3 Behalwe oor hoerery

Markus en Lukas bevat nie die klousule “behalwe oor hoerery”, soos die geval is in Mattheus 5 en 19 nie: “daarom sal ons ook saam met Van Bruggen moet sê dat slegs Mattheus hierdie formule deurgee omdat Jesus se uitspraak slegs vir die Jode vir misverstand vatbaar kon wees, maar nie vir diegene wat verder van die Joodse situasie geleef het nie. Daarom was dit nie vir Markus en Lukas nodig om hierdie ‘onmisbare detail vir ‘n Joodse situasie’ vir hulle lesers deur te gee nie” (Du Plessis, 1983:53).

Hierdie beginsel is nie slegs soos Du Plessis (1983:53) dit stel vir die Jode van toepassing nie, maar wel vir elke christen sodat elkeen kan kennis neem dat hoerery die huwelik vernietig.

Braun (1989:35-37) noem drie belangrike aspekte wat in Matt. 5 na vore kom en die bedoeling van die teks verder interpreteer: “Looking closer at Matthew 5 because of its distinctive wording, we see that several things are suggested by the use of the somewhat emphatic clause ‘except in a matter of fornication’. First, the Greek word fornication (porneia), though hotly debated in certain quarters, can at least be said to describe serious sexual sins - sexual sins which would be of the worst kind, adultery or homosexual practices for example, as opposed to flights of sexual fantasy or looking at a woman (or a man) with lust. Second, Matthew 5 seems to say that the sexual sin referred to has to be a substantiated fact. Thirdly, an understanding of the New Testament teaching on forgiveness must be brought to this passage if we are to arrive at a proper Christian interpretation of it. We must understand that the sexual sin referred to in Matthew 5:32 describes a repeated

transgression of which the guilty party refuses to repent. This is not simply a single indiscretion. Fourthly, since Jesus says in Matthew 5:32 that repeated sexual sin is an acceptable ground for divorce, it must mean that the marriage bond is broken. If this were not the case, then we would be faced with the untenable conclusion that Jesus is encouraging people to break God's law. If the marriage bond remains intact, then Jesus would be allowing for people to 'put asunder' that which God 'joined together'. This would be an internal contradiction incapable of a Christian defence."

Ons kyk ook na die siening van Du Plessis (1983:56) wanneer hy noem waar die onnus lê: "Hy of sy wat met 'n ander persoon buite die huwelik een vlees gaan word (I Korinthiërs 6:12-16 en Genesis 2), hy of sy verbreek sy eie huwelik in die allerdiepste eenheid."

4.4.1.4 Die Hardheid van die hart

Thielicke (1964:166) skryf as volg oor die "hardheid van hart": "In the New Testament the reason given for exceptional divorce is hardheartedness, that is the *deo facto* of man between the fall and the Last Judgement. It is therefore based upon an order of necessity, in which God takes into account the real world in which he lives."

Ons moet aanvaar dat hierdie slegs 'n toelating van God was en dit oor die "hardheid van die mens se hart."

4.4.1.5 Hertrou na vernietiging van die huwelik

Du Plessis (1983:53-54) is van mening dat Jesus in hierdie gedeelte nie egskeiding verplig na owerspel nie, maar eerder die klem laat val op die feit dat daar geen ander redes is waarom egskeiding mag plaasvind nie. Die rede vir hierdie siening is omdat die owerspel die huwelik klaar verbreek het. Volgens Möller (2000:149) is hierdie huwelik dan reeds in die oë van God vernietig, en wanneer hierdie egpaar met mekaar versoen, kom daar in werklikheid weer 'n nuwe huwelik tot stand. Aan die ander kant is die persoon egter geregtig om te hertrou.

Volgens Möller (2001:8) is die hertrou van die "onskuldige" party nie 'n sondige praktyk nie: "If a divorce has taken place on grounds of fornication, then a complete different issue is at stake. Both the above verses in Matthew make it clear that remarriage is seen as an act of

adultery only in cases where no fornication was perpetrated. Therefore, the phrase: 'except for the cause of fornication' (Matthew 5:32), and 'except it be for fornication' (Matthew 19:9) is given in the Bible. Thus, it is wrong to assume that all divorcees should remain unmarried, irrespective the cause of divorce. The purpose of the Lord is not to restrict or to punish those who are victims of the sin of their marital partners. Nevertheless, I would like to emphasize again that in cases of fornication the Bible does not command divorce, it only permits it. The possibility of repentance and forgiveness in such a way that the marriage could be saved, should always be pursued. In such a case a new marital relationship starts in place of the one being destroyed" (Möller 2001:8).

4.4.1.6 Egskeiding en hertrou volg nie noodwendig nie

Die moontlikheid om die blaam te skuif, of die afdwing van 'n rede vir egskeiding kan soms onregverdiglik geforseer word: "Dit moet die deurslag gee, want egskeiding is 'n gewetensaak en moet nie op die letter van Mattheus 5 en 19 beoordeel word nie. Dit is die oplossing wat hy aanbied vir probleme wat hy as volg voorsien het: Die een party kan byvoorbeeld owerspel bedryf, terwyl die ander een daaraan moreel skuldig is. Owerspel het dan in so 'n geval deur die skuld van die ander party plaasgevind. Deurdad die owerspeler/ster daartoe gedryf is. Daarom meen hy dat wie in sulke gevalle 'verfynde tegnieke' gebruik om jou man of vrou in 'n ander se bed te dryf, moet hom/haar nie op Jesus se uitsonderingsformule in Mattheus 5 en 19 beroep om jou huwelik te laat ontbind nie" (Du Plessis, 1983:56).

Adams (1981:54) stel die persepsie wat bestaan t.o.v. die "uitsonderingsklousules" as volg: "Though some equate adultery and fornication, it is altogether wrong to do so. Frequently one hears the exceptional clause misquoted: 'except for adultery'. But as we have seen, that is wrong. While in the context of Matthew 5:19, adultery is in one's mind as he reads the exceptional clause, the clause itself does not place the emphasis (at that point) upon the effect of sexual sin (adultery), but upon the sin itself - the act by which one violates his marriage covenant. In both Matthew 5 and 19 Jesus' permission to divorce a spouse is based on the violating act (sexual sin, porneia) not on its effect (adultery)."

Met eksegeese van Matt. 5:32 kom Groenewald (1960:6) tot die volgende betekenis: "Dit beteken dat by Mattheus voorsiening gemaak is vir egskeiding op een grond, nl. Porneia."

“Why does Jesus focus on the act? Because He wants to cover all the possibilities. He declares fornication (sexual sin) to be the ground upon which one may serve a bill of divorce because fornication covers incest, bestiality, homosexuality and lesbianism as well as adultery. To speak of adultery only, might tend to narrow the focus too much” (Adams, 1981:54; Möller, 2001:7)

4.4.1.7 Konklusie en evaluasie

In die Matthéüs weergawe kan ons die volgende lyne trek:

- Die werklike bedoeling van Jesus in Matt. 5:31-32 was om die verkeerde gesindheid en die dwaling van die Fariseërs aan te spreek.
- Jesus is nie teen die Mosaïse wet nie, intendeel stel Hy in Matt. 5:18 dat nie een jota of titteltjie sal verbygaan voordat dit vervul is nie, maar wil die diepere sin en betekenis daarvan weergee. Dit doen Hy deur terug te gryp op die huweliksordinnansie wat reeds voor die sondeval vasgelê is. (Gen. 2:24).
- Dit wat Jesus nou in Matt.5:32 aan die Fariseërs sê was presies wat Moses in Deuternomium 24:1-4 wou sê, maar weens die “hardheid van hul hart” wou hulle slegs aanvaar wat hulle graag wou hoor.
- Die gevolg van hierdie verkeerde gesindheid en interpretasie van Deut. 24 van die Fariseërs het dit vir ‘n man moontlik gemaak om sy vrou “wettiglik” weg te stuur oor enige onbenulligheid.
- Die evangelie volgens Mattheus laat egskeiding toe slegs op grond van hoerery (Matt. 5:32 en 19:3-9).
- Egbreuk vind dus plaas wanneer ‘n persoon oor allerhande redes skei en hertrou. In die oë van God bestaan hierdie huwelik in werklikheid nog, en wanneer hertrou plaasvind, vind egbreuk plaas.
- Indien die man sy vrou wegstuur, en sy hertrou, veroorsaak hy dat sy egbreuk pleeg. Indien hy ook dan weer trou maak dit hom ook ‘n egbreker.
- Indien die huwelik ontbind word oor allerhande redes, moet die man en vrou albei ongetroud bly.
- Adams is reg in sy redenasie dat egskeiding reeds ‘n algemene gebruik was onder die volk tydens die skryf van die Pentateug deur Moses. Moses het egter nie soos Adams dit

stel: “allowed divorce by regulating rather than forbidding it”, en daarom egskeiding vir God meer “aanvaarbaar” gemaak nie. God haat steeds egskeiding en so ook elke sonde. Hierdie instelling is gemaak weens die “hardheid van hul harte”.

Ons antwoord op ’n aantal van die stellings wat gemaak is.

- Braun (1989:35-37) maak ’n stelling na aanleiding van Matt.5:32 dat dit wys op ’n “repeated transgression” van seksuele sonde wanneer die skuldige persoon weier om te bekeer. Hy gaan verder en beweer dan dat hierdie “repeated sexual sin” ’n aanvaarbare grond vir egskeiding is. Aan die anderkant is Du Plessis (1983:56) van mening dat ’n getroude persoon wat met ’n ander persoon buite die huwelik een vlees gaan word, sy huwelik in die allerdiepste eenheid verbreek ooreenkomstig 1 Kor.6:12-16 en Gen.2. Hier is dus nie sprake van “repeated transgression” nie, maar eerder van ’n “eenmalige daad”. (Verwys ook Moller 1990:21). ’n Verdere bespreking volg in hoofstuk 6.
- Du Plessis (1983:56) stel eerstens dat egskeiding ’n “gewetensaak” is en nie op hierdie letter van Matt. 5 & 19 beoordeel moet word nie. Ons kan nie met hom saamstem nie, omdat ons nie duidelik Skriftuurlike voorskrifte aan ons “gewete” kan oorlaat om daarvoor te besluit nie. Verder kan die mens nie blaamverskuiwing toepas soos jy wil nie. Dit is juis wat Adam en Eva gedoen het. Omstandighede kan wel versagting wees, maar niemand kan tot owerspel gedryf word nie.
- Adams (1981:54) maak ’n problematiese uitspraak ten opsigte van Matt. 5 & 19 waar hy beweer dat “adultery” ’n “effect” is terwyl “adultery” die sonde self is. “Porneia” sluit “adultery” in, maar is breër as dit. Met ’n stelling soos hierdie weerspreek Adams homself wanneer hy “fornication” beskryf as ’n lys van seksuele sondes en byvoeg “as well as adultery”.

4.4.2 Markus 10:2-12 en Lukas 16:18

Markus 10:2-12 “Toe kom die Fariseërs na Hom; en, om Hom te versoek, stel hulle Hom die vraag of dit ’n man geoorloof is om van sy vrou te skei? Maar Hy antwoord en sê vir hulle: Wat het Moses julle beveel? En hulle sê: Moses het toegelaat om ’n skeibrief te skrywe en van haar te skei. En Jesus antwoord en sê vir hulle: Vanweë die hardheid van julle harte het hy vir julle hierdie gebod geskrywe, maar van die begin van die skepping af het

God hulle man en vrou gemaak. Om hierdie rede sal die man sy vader en moeder verlaat en sy vrou aankleef, en hulle twee sal een vlees word, sodat hulle nie meer twee is nie, maar een vlees. Wat God dan saamgevoeg het, mag geen mens skei nie. En in die huis het sy dissipels Hom weer oor dieselfde saak gevra. En Hy sê vir hulle: Elkeen wat van sy vrou skei en 'n ander een trou, pleeg egbreuk teen haar; en as 'n vrou van haar man skei en 'n ander een trou, pleeg sy egbreuk.”

Lukas 16:18 “Elkeen wat van sy vrou skei en 'n ander een trou, pleeg egbreuk; en elkeen wat trou met die vrou wat van haar man geskei is, pleeg egbreuk.”

Die frase “behalwe oor hoerery” soos dit verskyn in Matt. 5 en 19 word hier weggelaat. Eksegete vra die vraag of die uitsondering by Mattheus geregverdig is? (Möller, 1990:10; Louw, 1986:19).

Louw (1986:19) stel die gevolg van die weglating van “behalwe” dat “sowel die egskeiding as die daad van hertrou, egbreuk is” en wys verder daarop dat Jesus die onverbreekbaarheid van die huwelik handhaaf.

Möller (2001:8) wys op 'n interessante wysiging vanuit die benadering tot die inisieerder van egskeiding: “Mark 10:12 however, asks our further attention. Here we read: ‘And if a woman shall put away her husband, and be married to another, she committed adultery.’ This is the first time that the Bible refers to a woman taking the initiative to divorce her husband. As far as the Old Testament is concerned no provision was made for a woman to initiate divorce, and here in Mark that tradition is broken. Nevertheless, the same principles remain as far as divorce and remarriage are concerned.”

Hertrou is slegs moontlik na vernietiging van die huwelik. Wat inderdaad gebeur wanneer egbreuk plaasvind. Jesus praat nie hier van 'n uitsondering – 'n God-aanvaarbare egskeiding nie. Hier word slegs binne die konteks van die Fariseërs se denkwyse, geïmpliseer dat die sonde van owerspel 'n wyse is waarop die huwelik vernietig word (Möller 2000:148). Möller gaan verder deur te sê waar daar nie meer 'n huwelik bestaan nie, kan daar nie meer sprake van egbreuk wees wanneer hertrou plaasvind nie.

Groenewald (1960:6) vergelyk die weergawes van Jesus en kom tot die volgende gevolgtrekking: “Dit blyk sodra ons die verskillende weergawes van die uitspraak van Jesus vergelyk, nl. Matt. 5:32, 19:9; Mark. 10:11-12; Luk. 16:18; I Kor. 7:10-11. Die basiese waarheid in al hierdie uitsprake kan weergegee word in die woorde van Markus: ‘Elkeen wat van sy vrou skei en ‘n ander een trou, pleeg egbreuk teen haar; en as ‘n vrou van haar man skei, en met ‘n ander een trou, pleeg sy egbreuk.’ Dus, geen grond vir egskeiding word vermeld nie. Alleen word die konsekwensie van verlating en hertrou aangedui: dit loop uit op egbreuk of owerspel. Dus, dit lei tot ‘n nuwe twee-eenheid waardeur die bestaande twee-eenheid verbreek word.”

Versoening bly die eerste uitweg, alhoewel die Bybel nie egskeiding wil afdwing wanneer owerspel ter sprake is nie, maar altyd eerste versoening. Verder wil die Here nie slegs straf as dit by owerspel kom nie: “The purpose of the Lord is not to restrict or to punish those who are victims of the sin of their marital partners. Nevertheless, I would like to emphasize again that in cases of fornication the Bible does not command divorce, it only permits it. The possibility of repentance and forgiveness in such a way that the marriage could be saved, should always be pursued. In such a case a new marital relationship starts in place of the one being destroyed.” (Möller 2001:7)

Hier wil ons in besonder wys op die optrede van Jesus teenoor die Samaritaanse Vrou by die put, en haar vyf mans (Johannes 4), asook die vrou wat in owerspel betrap is en toe na Jesus gebring is met sy antwoord: “die een wat sonder sonde is werp die eerste klip...”, en Jesus se hantering van die vrou, “Ek veroordeel jou ook nie, gaan en sondig nie meer nie” (Johannes 8). Verder dink ons ook aan die owerspelige vrou wat by die voete van Jesus kom sit het in die huis van Simon, en hoe Jesus gesê het dat haar baie sondes haar vergewe is (Lukas 7:36-50).

Möller (2001:8) sê voorts oor die optrede tydens versoening en die wetlikheidsaspek betrokke by die huweliksluiting: “The normal procedure would be, that they reconcile and then remarry by law. A marriage consists of both a legal and spiritual stand.”

4.4.2.1. Verband tussen Mattheüs, Markus & Lukas tov. “Uitsonderings”

In die verhouding tussen Mattheüs en aan die anderkant Markus en Lukas, bestaan daar sterk tekskritiese ondersteuning vir Mattheüs se “uitsondering” – (“behalwe oor hoerery”).

Möller (1990:11) beskryf hierdie tekskritiese ondersteuning as volg: Behalwe vir die feit dat dit strydig met die gedagte van inspirasie sou wees om Mattheüs te verwerp ten gunste van Markus en Lukas of vice versa, werp die tekskritiese lesings van Matt.19:9 heelwat lig op hierdie probleem.

Volgens die Griekse Nuwe Testament van Nestle-Aland is die volgende variante lesings moontlik:

- (i) “behalwe omrede hoerery” moet vervang word met *παρεκτος λογου πορνειας*. Dit word aanbeveel volgens die lesings van die Kodeks Vaticanus, Kodeks Bezae, Muniskel familie met nog baie ander manuskripte.
- (ii) Die teks self soos dit is, word ondersteun deur die kodeks Sinaitikus, die Vulgaat en die Siriese teks.

Die wysiging wat onder punt een aanbeveel word, maak geen verskil aan die inhoud van die teks nie en die teks self word deur die kodeks Sinaitikus ondersteun wat een van die betroubaarste kodekse is. Dit sal daarom foutief wees om te wil verklaar dat die frase “omrede hoerery” weggelaat moet word ten gunste van Markus en Lukas.

Al afleiding wat ons kan maak is dat Markus en Lukas spesifiek die kwaad van egskeiding wil onderstreep wat uitgevoer word om allerhande redes. Mattheüs doen dit natuurlik ook, maar gee vir ons bykomstige inligting wat nie noodwendig in stryd met Markus en Lukas gesien moet word nie. Ons kan nie aanvaar dat net omdat Markus en Lukas die bepaalde gedeelte in verband met die uitsondering op egskeiding weglaat, hulle hierdie uitsondering sal ontken nie.

Ons het reeds daarop gewys dat die uitsprake in die Evangelies nie as ’n teëspraak van die Wet van Moses is nie, maar eerder dui op die diepere betekenis daarvan. “Jesus does not

oppose the total law of Moses, but goes beyond to the original law instituted by God, saying 'So they are no longer two but one' ”.

4.4.2.2 Opsomming

Opsommenderwys gee Möller (2001:8) 'n samevatting van die belangrikste raakpunte in die leer van Jesus oor egskeiding en hertrou:

1. “Jesus did not come to destroy the Old Testament law, but to fulfil it. He gave us the true intent of this law as authoritively interpreted by himself.
2. Unlike the Pharisees, Jesus did not consider Deuteronomy 24 as the theological basis for divorce and remarriage but rather Matthew 19:4-6. The way marriage was intended to be was one woman for one man, united for life.
3. Divorce and remarriage were not provided for as an option when God instituted marriage. This practice was not promoted but rather regulated by the law of Moses to prevent further consequences due to hardheartedness.
4. Jesus explained that remarriage has the consequence of committing adultery, and therefore a woman was called defiled after being remarried (Deuteronomy 24:4).
5. As far as the message of the New Testament is concerned, forgiveness and grace can be achieved for both adultery and being remarried after a divorce. Therefore the restriction and condemnation of Deuteronomy 24 are no longer applicable today.
6. In Matthew 5:31-32 and 19:3-8, fornication is seen as a valid reason for divorce. This does not mean that a man is compelled or forced to divorce his wife, the possibility of reconciliation should first be pursued.
7. Implicit in both Matthew 5 and 19 the idea is given that fornication dissolves a marital bond. An idea that is strengthened by the message of I Cor. 6:16.

8. The problem of divorcing one's wife, except for fornication, is to cause her to commit adultery if she remarries. Not that the man committed adultery, but that he was involved in this sinful act, and therefore partially responsible for it. The husband is also called an adulterer if he marries again.
9. To remarry is a possibility after being divorced on grounds of fornication. It is also a possibility after being divorced and one of the parties committed adultery - for example remarries again.
10. In Mark 10:2-12 and Luke 16:18 the phrase 'except fornication' is left out. They emphasize the sin of divorce without an adequate reason. In other words, Matthew gives us additional information omitted by Mark and Luke.
11. In Mark 10:12 it is clear that also a woman may take the initiative to divorce her husband."

4.4.3 I Korinthiërs 7:10-15

- 1 Kor 7: 10 *“En aan die getroudes beveel ek – nie ek nie, maar die Here – dat die vrou nie van die man moet skei nie;”*
11. *“ en as sy tog van hom skei, moet sy ongetroud bly, of haar met haar man versoen; en dat die man sy vrou nie moet verstoot nie”.*
12. *“Maar vir die ander sê ek – nie die Here nie – as enige broeder 'n ongelowige vrou het en sy dit goedgevind om met hom saam te lewe, moet hy haar nie verstoot nie;”*
13. *“en as 'n vrou 'n ongelowige man het, en hy dit goedgevind om met haar saam te lewe, moet sy hom nie verstoot nie.”*
14. *“Want die ongelowige man is geheilig deur die vrou, en die ongelowige vrou is geheilig deur die man; wat anders sou julle kinders onrein wees, maar nou is hulle heilig.”*
15. *“Maar as die ongelowige wil skei, laat hom skei. In sulke gevalle is die broeder of suster nie gebonde nie. Maar God het ons tot vrede geroep.”*

Op grond van hierdie uitspraak van Paulus verklaar Van der Walt (1993:6) dat daar nog 'n sogenaamde egskeidingsgrond bestaan. “Nou moet ons nog hier byvoeg dat I Kor. 7:13-15 skynbaar nog 'n egskeidingsgrond gee, nl. as 'n vrou 'n ongelowige man het en sy is gelowig en hy wil met haar, vanweë geloof, nie verder saamleef nie, dan oordeel die apostel Paulus dat die man die inisiatief moet neem om te skei.” Andersom, naamlik dat die vrou die inisiatief neem, is ook aanvaarbaar.

Indien 'n persoon van sy maat skei “sonder rede” soos verse 10 en 11 uitspel, moet die geskeide persoon ongetroud bly of met die maat versoen: “One may well observe that the explicit command of I Corinthians 7:11 prohibits remarriage. ‘Let (them) remain single or else be reconciled to (their mates)’. This is undeniably true and must be considered absolutely binding as long as the possibility of reconcilliation remains” (Braun, 1989:49).

Anders as die uitspraak in Mattheüs 19:9 gee die apostel Paulus volgens 1 Kor. 7:15 nie 'n uitsondering vir 'n God-aanvaarbare egbreuk nie (Möller 2000:148) Hierdie stelling is in lyn met die uitsprake in Mattheüs, Markus en Lukas. Sou die ongelowige nie met so 'n huwelik wil voortgaan nie en sy of haar eggenoot verlaat, dan is die huwelik buitendien tot niet en is die ander party geregtig om weer te trou (Möller, 2000:148). Hierby voeg Braun (1989:49) oor die hertrou van die geskeide: “When the bond of marriage has been effectively ‘loosed’, the possibility of a remarriage cannot be denied.” Braun (1989:49-52) argumenteer sy stelling deur te sê dat indien die persoon nie meer in die huwelik gebonde is nie, kan daar nie meer 'n verbod bestaan vir hom/haar om weer te trou nie. Hy voer aan dat die “not bound” nie slegs dui op die vorige huwelik nie maar ook op die volgende huwelik wat die persoon dan sluit.

Braun (1989:52) stel die stand van die “onskuldige party” ten opsigte van die pleeg van egbreuk deur die persoon wat skei in die oë van die kerk: “If, as Paul says in I Corinthians 7, there is no more bondage but only peace, then follows that the actual sin of divorce, that of breaking a God-ordained union, has not been committed by the innocent party. The binding union, fractured by the deserting party, may be judged by the church as no longer in force. Now if the union no longer exists, it follows that the potential sin of divorce, that of adultery, must no longer be seen as an issue, since adultery can only be a violation of an existing union.”

Braun (1989:52) bespreek die bedoeling van Paulus oor die “nie meer gebonde” van I Korinthiërs 7:15 ook vanuit I Korinthiërs 7:27-28 as volg: “Are you bound to a wife? {That is, are you married?} Do not seek to be free. Are you free from a wife? Do not seek marriage. But if you marry, you do not sin. To be ‘free from a wife’ (literally ‘loosed’) is not merely to be a bachelor. For several reasons it can be shown that it means ‘no longer married’.”

Versoening en herstel van die huweliksverhouding is eerste waarna die egpaar wat in ‘n ongelukkige huwelik of dreigende egskeiding betrokke raak moet volgens Möller (1990:13) die roete wat Paulus stel, navolg:

“In verse 10 en 11 verbied Paulus nie alleen egskeiding nie maar ook hertrou.” Hy gaan verder deur te sê: “God wil nie hê dat die mens sal skei nie, en as daar wel skeiding kom, moet die geskeide persoon nie met ‘n ander een trou nie, maar eerder versoening en herstel van die huwelik soek.” Möller (1990:13) wil hierdie verbod nie deurtrek na Mattheüs 5 en 19 nie: “Hierdie uitspraak kan ons egter nie wil sien as ‘n ontneming van die vryheid van ‘n onskuldige persoon wie se huwelik deur hoerery vernietig is nie. Mattheüs 5 en 19 stel die vryheid tot hertrou baie duidelik soos ons reeds gesien het.” Hy wil ‘n duidelike onderskeid tref tussen persone wat skei oor allerhande redes, en as gevolg van sonde: “Ons moet steeds onderskeid maak tussen die vernietiging van ‘n huwelik as gevolg van die sonde van een of albei partye, aan die een kant, en egskeiding vanweë allerhande redes, aan die anderkant. Wat laasgenoemde betref, is dit dan ‘n geval om deur egskeiding ‘n huwelik tot niet te verklaar wat in die oë van God, ten spyte van watter spanninge daar ookal mag wees, nie vernietig is nie. Wie dan met ‘n persoon uit so ‘n egskeiding trou, pleeg egskeiding. Vir sulke geskeides is daar dus net een van twee weë wat die Bybel voorskryf om nie in sonde te verval nie, óf hulle versoen weer met mekaar en herstel die huwelik, óf hulle bly ongetroud.”

4.4.3.1 Gemengde huwelike

“Gemengde huwelike” dui daarop dat een van die partye ‘n gelowige is en die ander ‘n ongelowige. In die vorige gedeelte het dit oor ‘n huwelik gegaan waarin beide partye gelowiges was, maar nou waar een van die partye ‘n ongelowige is. Sulke huwelike het die Korinthiërs groot probleme besorg. Hulle het blykbaar geredeneer vanuit die beginsel dat ‘n christen afgesonderd van die wêreld moet lewe en nie in dieselfde juk met die ongelowige moet trek nie, wat die vraag laat ontstaan het of die gelowige dan nie van so iemand moes skei nie? (Möller, 1990:13)

Die vraag word dikwels gevra waarom Jesus nie hierdie “egskeidingsgrond” genoem het nie. Die volgende verduideliking word deur Möller (1990:14) gegee: “In die tyd van die Here Jesus se omwandeling op aarde het die probleem dat ‘n gelowige met ‘n heiden getroud was, eintlik nog nie bestaan nie omdat sy aanhangers almal Jode was en dit nie veronderstel was dat ‘n Jood met ‘n heiden sou trou nie. Toe daar egter later, veral onder die bediening van Paulus, gemeentes uit die heidendom ontstaan het, het die toestand dikwels voorgekom dat een party van die huwelik gelowig was en dat die ander een ‘n heiden gebly het.”

Die gemengde huwelik het nie noodwendig nodig om ten einde te loop nie. Die inisiatief om die huwelik te beëindig moet nooit van die kant van die gelowige kom nie maar altyd van die kant van die ongelowige. Die ongelowige word in hierdie gemengde huwelik deur die gelowige geheilig – hy/sy word nie op grond van laasgenoemde ‘n gelowige nie. Indien hierdie ongelowige egter nie meer getroud wil wees nie, as gevolg van die gelowige eggenoot se geloof, en ‘n egskeiding aangaan, is die gelowige nie skuldig of gebonde om in hierdie huwelik te bly nie – die inisiatief moet egter van die kant die ongelowige kom en nooit van die kant van die gelowige nie. (Möller, 2001:10).

4.4.3.2 Hertrou

Die reg om te hertrou deur die gelowige wat deur die ongelowige geskei is, word deur Möller (2001:11) as volg beskryf: “Paul says: ‘A believing man or woman is not bound in such circumstances.’ (verse 15). The Greek used here is ‘ou dedoulôtai’ (not bound) in comparison with dedetai (bound) as used in verse 39. The immediate question arises: Why are two different words used to express the marital bond? The word dedetai from the root deô (verse 39), is a much weaker verb than dedoulôtai from the root douloô (verse 15). A literally translation of douloô is: ‘to enslave someone’. In other words, in verse 15, Paul says that the believer is no longer enslaved by the unbeliever in case of a divorce. This is very strong language to emphasise the fact that the believer is no longer under control of the unbeliever, like the life of a slave that is controlled by his/her master. We conclude therefore, that the believer in the above case is free to remarry if he/she wishes to do so.” (Möller, 2001:13).

Braun (1989:53) beskou die hertrou die geskeide nie as 'n bevel nie, maar is dit eens dat indien die huwlik verbreek is deur die dood of enige ander sondige daad, dit tog die geskeide nie verhoed om weer te trou nie.

Möller (2001:12) voer die argument verder wanneer die volgende twee belangrike aspekte betreffende hertrou in I Kor. 7 stel, naamlik:

- Dat die ongetroude in sy ongetroude stand moet bly (I Kor. 7:8, 26-40), weens die “aanstaande nood” (vers 26) en ook as gevolg van die “eis van die bediening” (Vers 32-35)
- Volgens vers 7 het sekere persone die “gawe van God” om ongetroud te bly terwyl ander dit nie het nie. Indien so persoon homself nie kan beheer nie, word hy egter versoek om te trou eerder as om van begeerte te brand. Hierdie beginsel geld ook vir die geskeide persoon.

Braun (1989:51-53) stel die saak van die “onskuldige” (gelowige) geskeide wat nie meer gebonde is aan die huwlik nie en ook geregtig is om weer te trou. Hier kan nie meer sprake van egskeiding wees nie, omdat die vorige huwlik nie meer bestaan nie. Hy gee dan ook 'n verdere verduideliking van I Kor. 7:27-28: “Are you bound to a wife? {That is, are you married?} Do not seek to be free. Are you free from a wife? Do not seek marriage. But if you marry, you do not sin’. To be ‘free from a wife’ (literally ‘loosed’) is not merely to be a batchelor. For several reasons it can be shown that it means ‘no longer married’.” (Braun 1989:51-53)

Met die hertrou van die geskeide moet dit eerstens bepaal word of sy huwlik vernietig is, en as dit die geval is, dan is die persoon geregtig om weer te trou.

4.4.3.3 Die eer van God

In die stel van “Gronde” vir egskeiding dien die belangrike basis wat die “eer van God” inneem gemeld te word. Die Bybel spreek hom duidelik uit oor die sogenaamde “gronde” vir egskeiding. Die meeste eksegese en christelike kerke wil by bogenoemde “gronde” stilstaan en die redes beskou as die enigste aanvaarbare redes waarom 'n egskeiding mag plaasvind.

Möller (2001:12) stel dit duidelik dat die Bybel nie gronde vir elke huwelikskrisis stel en ook die beëindiging van die huwelik stel nie, maar gee ons basiese riglyne wat ons moet volg met etiese aangeleenthede (verwys ook Du Plessis, 1983:18-25; Louw, 1986:24-30).

“The highest ethical principle found in the Bible, is the glory of God (I Cor.10:31). A Christian’s lifestyle, faith and application of God’s laws, etc. should always be to the glory of God. The intention of the Biblical commands or laws against divorce does not hold that a marriage should be sustained at all cost” (Möller 2001:12). Indien ‘n huwelik na vele berading en gebed steeds disintegreer en ‘n terrein word waar sonde gepleeg word, kan dit nie meer as Gods-verheerliking dien nie. Indien die huwelik ‘n instrument in die hand van die bose raak om allerhande sonde te pleeg, vereer dit nie meer God nie, en is dus die rede vir sy bestaan vernietig (Möller, 2001:14; Du Plessis, 1983:18-25; Louw, 1986:24-30).

Möller (2001:14-17) gaan verder oor die inhoud van ons verhouding met God. Niks is vir ons meer belangrik as ons verhouding met God nie. Volgens Matthéüs 18:8-9 is die verminking van die liggaam (hand,voet afkap en oog uitpluk) indien dit vir die persoon ‘n struikelblok is, in orde om sodoende die groter doel van die lewe – my ewige verhouding met God, eerste te stel. In dieselfde lig moet die huwelik gesien word. Dit is wel ‘n baie moeilike besluit om te neem, naamlik dat die verhouding nie meer tot eer van God is nie en dat die huwelik beëindig moet word. Verdere leiding is nodig.

Die persoon wat egskeiding soek moet nie hierdie aspek sien as ‘n verdere “grond” waarop die kerk egskeiding kan toestaan nie (in die volgende hoofstuk sal hierdie aspek verder beredeneer word): “It is easy to determine whether a marriage is dissolved if the clear Biblical pronouncements are applicable on a given situation. However, when the principle of the glory of God is the only guideline to follow, we need wisdom from God and clear guidance of the Holy Spirit.” (Möller 2001:14-17)

Diegene moet eerder tot die besef van die verkeerdheid van hulle daad kom, dit voor God bely en vergifnis ontvang op grond van die soenverdienste van Jesus Christus, net soos wat dit ten opsigte van enige ander sonde gedoen moet word. Saam met die belydenis moet daar ook die opregte en vaste voorneme wees om vergoed die rug op die sonde te draai. Volgens 1 Kor. 6:10,11 was sommige van die lidmate van die gemeente te Korinte egsbrekers, maar in Christus word hulle status nou so beskryf "..... maar julle het jul laat afwas, maar julle is geheilig, maar julle is geregverdig in die

Naam van die Here Jesus en deur die Gees van onse God".

Paulus noem in 1 Kor.7 'n ander belangrike beginsel wat voor oë gehou moet word in verband met hertrou. Allereers beveel hy aan dat alle ongetroudes so moet bly (verse 8,26-40). Dit sê hy met die oog op die destydse moeilike tye (die aanstaande nood" vers 26) en die eise wat die bediening gestel het (verse 32-35). Aan die anderkant sê hy ook: "Maar as hulle hul nie kan beheers nie, laat hulle trou, want dit is beter om te trou as om van begeerte te brand" (vers 9). Hy verklaar in die agste vers dat almal nie die genadegawe van onthouding ontvang het nie. Vir diesulkes is dit beter om te trou as om in voortdurende stryd met hulleself te leef of om in allerlei versoekings van hoerery te verval. As bekamping van dia hoerery skryf Paulus beslis die huwelik en die normale geslagsverkeer tussen man en vrou voor (verse 2-5). Hierdie feite moet ook in aanmerking geneem word wanneer dit kom by geskeide persone. Dit sal dan beter wees as die sodanige liewers trou as dat hulle in hoerery verval en sodoende groter skade aan die eer van God en Sy saak aanrig.

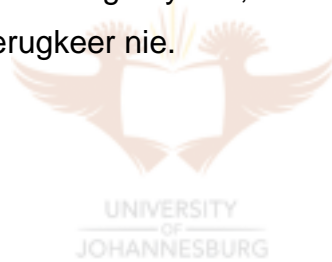
4.4.4 Samevattend

In afsluiting wil ons die volgende samevatting gee:

- Die dood bring 'n verbreking van die huweliksband mee. Die oorlewende is daarom vry om weer te trou (Rom. 7:1-3).
- Paulus gee ons 'n tweede rede waarvolgens egskeiding mag plaasvind. Dit is wanneer 'n gelowige en ongelowige getroud is en die ongelowige op grond van die geloof wil skei. In so 'n geval is die gelowige nie langer gebonde aan die ongelowige nie. (1 Kor.7:15).
- In die Ou Testament was dit slegs die man wat die inisiatief kon neem in 'n daad van egskeiding. Markus 10:12 en ook 1 Kor.7:15 stel dit egter baie duidelik dat daar nou 'n nuwe instelling is waarvolgens die inisiatief ook geneem kan word deur die vrou.
- Sou dit nou gebeur dat twee persone skei, maar nie op grond van die reeds genoemde wettige redes nie, moet albei ongetroud bly. Die rede hiervoor is dat God die huwelik nog steeds as huwelik erken sodat hertrou op egbreuk neerkom.

- Vind egskeiding egter plaas op grond van genoemde wettige redes is die onskuldige party vry om weer te trou.
- Dit moet altyd onthou word dat in Matt.19:9 die Here Jesus nie van die tweede huwelik praat as 'n saamlewe van 'n man en vrou maar wat in werklikheid getroud is nie. Die Here gebruik die term "trou" vir die eerste sowel as latere huwelike. En waar mense getroud is, staan die gebod dat jy nie mag skei nie. Die feit dat die tweede huwelik op 'n daad (nie 'n staat) van egbreuk neergekom het, beteken nou nie dat daardie huwelik ontbind moet word nie. 'n Tweede sonde (egskeiding) maak nie 'n eerste sonde (egbreuk) reg nie. Sondes word nie deur sondes uitgewis nie, maar slegs deur die bloed van Jesus Christus.
- Nêrens in die heilige Skrif word die eis gestel dat 'n tweede huwelik ontbind moet word omdat dit op egbreuk neergekom het nie. Toe Paulus met bekeerde heidene wat egbrekers was, te doen gekry het, het hy nie geëis dat hulle na die vorige huweliksmaats moes terugkeer nie.

HOOFSTUK 5

ETIESE OORSIG OOR EGSKEIDING EN HERTROU

5.1 INLEIDING

Vanuit 'n Bybelse beskouing kan daar reeds sekere lyne getrek word oor die beoordeling van mense wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het, die geoorlooftheid daarvan asook die moontlike sonde wat so 'n daad inhou al dan nie.

Wanneer egskeiding ter sprake kom, het ons met allerlei etiese vrae te doen. In hierdie verband laat ons die soeklig veral val op die verantwoordelikheid en gedrag van die Christen wat by egskeiding en hertrou betrokke raak. (Möller, 2000:141). Egskeiding was in die verlede as 'n euwel gesien, maar dit blyk of dit vandag 'n lewenswyse geword het. (Braun, 1989:10) Hoewel enige iets wat lei tot die vernietiging van die huwelik sonde is, is egskeiding 'n feit wat voorkom, ja, jammerlik, selfs onder Christene. Daarom is dit nodig dat ons indringend op 'n etiese wyse egskeiding moet beoordeel. (Möller, 2000:141; kyk ook na 1.1.12)

Etiek is die wetenskap wat die sedelike of morele gedragswyse van die mens bestudeer.

Dit gaan met ander woorde om daardie norme en beginsels wat die mens se gedrag stuur en beheer. In hierdie geval die norme en beginsels wat van toepassing is op die lewe van die gelowige wat deur egskeiding en/of hertrou geraak is.

Volgens Braun (1989:28) en andere, het die Here die huwelik as 'n lewenslange verbintenis bedoel en daarom mag geen mens skei wat God saamgevoeg het nie.

Oates (1964:45) ondersoek die kerk se rol tydens egskeiding en hertrou en kom tot die konklusie dat daar baie mense is wat kerklos is of selfs die kerk slegs teen 'n fooi gebruik om getroud te raak – sulke mense is nie werklik deel van die kerk nie en dikwels weet die kerk nie eers dat hiërdie “lidmate” huweliksprobleme het of is selfs al geskei is nie.

Vervolgens word daar op 'n etiese wyse gekyk na die huwelik, egskeiding asook hertrou. Daar word stilgestaan by die christen, die ampsdraer en veral by die pastor wat by egskeiding en hertrou betrokke raak.

5.2 ETIESE BESKOUIING VAN DIE HUWELIK AS INSTELLING VAN GOD

In die vorige hoofstuk (hoofstuk 4) het ons stilgestaan by die Bybelse beskouing van die huwelik en egskeiding en hertrou – hier gaan dit oor die etiese konsekwensies van hierdie saak. Die huwelik is nie slegs 'n Goddelike instelling nie, maar 'n kultureel-sosiologiese verskynsel wat na gelang van omstandighede en behoeftes, veranderinge en aanpassinge moet ondergaan. (Du Plessis, 1983:3)

Möller (2000:7) sê dat die huwelik nie 'n sakrament is soos die nagmaal en die doop nie, omdat dit nie 'n simboliese uitdrukking van God se verlossingswerk deur Jesus Christus is nie (verwys ook Du Plessis, 1983:7). Hy haal Karl Barth aan oor die huwelik wat as 'n opdrag van God 'n gebeure is waar man en vrou mekaar in 'n lewensgemeenskap as die eerste vorm van mede-menslikheid (humaniteit) aanvaar. Hierdie gemeenskap moet spreek van die verhouding tussen Christus en sy kerk (Möller 2000:7).

Louw verkies om nie van die huwelik as skeppingsverordening te praat nie, maar eerder as 'n genadegawe wat saamval met die skepping van man en vrou. Die skeppingsfeit van die huwelik is dus 'n huweliksgawe, naamlik God het die huwelik gewil met die oog op Sy Koninklike heerskappy. Die huwelik as gawe hang saam met die verbond en die versoening. Die huwelik is dus nie 'n **moet** vir alle mense nie; maar wel 'n moontlikheid vir elke mens wat met 'n verantwoordelike geloofskeuse verwesenlik moet word. (Louw 1983:74)

Die huwelik as instelling van God het dus 'n saak-gerigtheid, dit wil sê: 'n opdrag en roeping voor God. In die eerste plek gaan dit dan ook in die huwelik om die eer van God (Du Toit, (Egskeidingsvraagstuk) 1980:155; Möller, 2000:7). Du Plessis (1983:8) stem saam dat dit in die huwelik gaan oor die eer van God.

In Genesis 2 het God verklaar dat dit nie goed is vir die mens om alleen te wees nie. Daarom het God vir hom 'n vrou gemaak wat by hom pas, sodat hulle "een vlees" kan wees in 'n lewenslange gemeenskap wat alle ander bindinge met mense sal transendeer. Volgens

Du Toit (1980:155) is hierdie lewenslange gemeenskap gerig op die wedersydse verryking en voltooiing en afronding en verdieping van man en vrou en het dit te make met 'n nuwe en ryke dimensie van menswees wat nie op 'n ander wyse bereik kan word nie.

Adams (1981:97) stel opsommenderwys sekere hooftrekke ten opsigte van wat die huwelik is:

- 1 "is a divinely-ordained institution.
- 2 is the first and most fundamental institution.
- 3 is covenantal and binding.
- 4 is a covenant of companionship.
- 5 is the place for true intimacy.
- 6 is to conform to the model of Christ and His church."

5.2.1 Konklusie

Die ondersoeker van hierdie studie kom tot die volgende samevattende konklusie:

- Die huwelik is 'n instelling van God.
- Die huwelik is nie 'n sakrament nie.
- Man en vrou ontmoet mekaar in die huwelik wat sprekend is van die vorm van 'n medemenslike verhouding wat die uitdrukking is van die verhouding tussen Christus en sy kerk.
- Die huwelik is ook 'n genadegawe wat saamval met die skepping van man en vrou wat ook saamhang met die verbond en die versoening.
- In die eerste plek gaan dit in die huwelik om die eer van God.
- Die huwelik is ook 'n eenwording van man en vrou in 'n lewenslange verbintenis

5.3 ETIESE BENADERINGS VAN ESKEIDING EN HERTROU

Daar bestaan verskeie benaderings as daar na die vraagstuk van egskedding en hertrou gekyk word, volgens Louw (1986:24-25). Die benaderings is kortliks as volg:

- “**Die rigoristiese standpunt:** - volgens hierdie standpunt is die huwelik geheel en al onverbreekbaar. Die huwelik kry hiervolgens ‘n absolute waarde en kan slegs deur die dood beëindig word.
- **Die legalisties standpunt:** - die Ou en Nuwe Testamentiese gegewens oor die huwelik word gesien as ‘n wet. Met betrekking tot die wet is die huwelik absoluut.
- **Die dubbele standaard:** - die Christelike huwelik wat in die kerk voltrek word, word as onverbreekbaar beskou terwyl huwelike wat deur die staat voltrek word, as breekbaar beskou word.
- **Die liberale standpunt:** die huwelik word beskou as ‘n sosiale aangeleentheid op intersubjektiewe vlak. As sosiologiese verskynsel mag dit nie die regte van die individu beperk nie. Indien die huwelik die reg van die individu bedreig, is die party wat wil skei, vry om te gaan. Die outonomie van die individu weeg sterker as die teologie van die huwelik.
- **Die eties-morele standpunt:** (Louw kies persoonlik hierdie standpunt) dit beteken dat die huwelik voor God permanent is, maar nie absoluut nie. Die huwelik lê op die vlak van die kreatuurlike. In dié sin besit die huwelik nie ‘n bo-kreatuurlike, ontiese status of sakramentele waarde wat nooit vernietig kan word nie. Die huwelik word gesien as ‘n Goddelike instelling met verbondstatus waarbinne die beginsel van verantwoordelikheid aan die verbondsbeloftes gekoppel is. Wat dus permanent mag wees en ook behoort te wees kan vernietig word. (Louw 1986:24-25)

Ensworth (1976:11) doen ‘n ondersoek in ‘n skrywe wat handel oor wat christene sê die Bybel sê oor egskeiding en daarin haal hy uit Dwight Small – *The Right to Remarry*, aan oor die etiese uitsprake. Hy praat van ‘n vooruitgang van die etiese uitsprake en wil beweer dat elke etiese uitspraak nie op elke mens van toepassing is nie. Hy onderskei die volgende drie tydvakke:

- 1) “The Mosaic period of the Old Testament where God exercised His conditional will because of the hardness of hearts and the lack of the indwelling Spirit;
- 2) The Kingdom period promised by Christ which in the future will be a perfect fulfilment of righteousness under ideal Kingdom law; and
- 3) 3) The interim Church Age in which we live under the administration of grace rather than law” (Ensworth 1976:11).

Gedurende die “Kingdom period” is die lering van Christus oor die onverbreekbaarheid van die huwelik en die sondigheid van egskeiding en hertrou behalwe oor hoerery. Gedurende die huidige tydperk is ons onder die genadige tydperk en nie meer onder die wet nie daarom sal God se genade en vergifnis vir hulle die deur oopmaak vir ‘n “nuwe begin” waarin die persoon weer kan trou sonder enige beperkings. (Ensworth, 1976:11).

5.3.1 Samevatting

Uit die standpunte wat Louw stel is die eties-morele die mees aanvaarbare van die vyf wat deur hom gestel word. Dit kom daarop neer dat die huwelik wel permanente aard het, maar dat die handhawing van die huwelik nie ‘n absolute wet is wat te alle tye uitgevoer moet word nie. Hierdie “permanente” status van die huwelik kan vernietig word. Ensworth huldig ook die siening van die onverbreekbaarheid van die huwelik en ook die sondigheid van die egskeiding en hertrou, maar stel dit duidelik dat ons nie onder die wet verkeer nie, maar onder die genade en vergifnis van Christus leef en daarom is daar weer ‘n “nuwe begin” moontlik.

Die ondersoeker skaar hom by die siening soos hier saamgevat, omdat dit in lyn is met wat reeds gesê is oor egskeiding en hertrou volgens die Bybel. Verder wil hy byvoeg dat die huwelik deur verskeie gebeurlikhede vernietig word en dan in die oë van God nie meer as ‘n huwelik beskou word nie, soos in die geval waar die egliede oorlede is – is die huwelik dood. In so ‘n geval is hertrou ook toelaatbaar, omdat die huwelik vernietig is en nie meer bestaan nie. Daar sal later meer breedvoerig in hierdie siening ingegaan word wanneer die vernietiging van die huwelik bespreek word.

5.4 IS DIE HUWELIK ONTBINDBAAR ?

Die vraag wat seker deur elke eksegeet gevra word, is of die huwelik ontbind mag word - indien nie, op grond waarvan nie en indien wel, op watter gronde of redes? Verder word gevra of die Bybel en wet deurgaans toegepas moet word of nie?

Möller (1990:19) sê dat ons egter moet onthou dat geen wet meganies toegepas kan word nie. Indien die man so sou optree dat dit neerkom op versaking van getrouheid en ‘n

skending van die heiligheid van die huweliksband, dan het die verhouding van die vrou tot haar man radikaal verander. Hierdie verandering is in so 'n mate dat sy haarself verlos kan sien van daardie wet.

Holwerda (1987:120) skryf oor die ontbindbaarheid van die huwelik as volg: "If marriage creates an unbreakable 'metaphysical' bond, how can the church countenance the continuance of an adulterous marriage?" Hy gaan verder en vra die volgende vraag: "Or does God's forgiveness create new beginnings? If it does, what has happened to the original kinship bond?" (Holwerda, 1987:120)

Hoerery is 'n voorbeeld van die skending van die onbreekbare huweliksband, want indien hoerery die onskuldige party die reg tot egskeiding verleen, beteken dit dat die handeling van die skuldige party van so 'n aard was dat dit die verhouding so radikaal versteur het, dat die onskuldige party verlos is van die wet van Rom. 7:2,3. Om daarom die onontbindbaarheid van die huwelik te wil bewys op grond van Rom. 7:1-3 (soos dikwels die geval in Rooms Katolieke kringe) sal nie geslaagd wees nie. (Möller, 1990:20)

Die ou kerkvaders en ook die Roomse Katolieke Kerk sien die huwelik as 'n sakrament wat nie tot niet gemaak mag word nie. Hierop verklaar ons dat hoewel die huwelik 'n instelling van God is, is dit nie 'n sakrament wat Christus aan sy kerk gegee het nie. Die sakrament van die doop en die nagmaal is afbeeldings en middels om die verlossingwerk van Christus aan ons oor te dra. (Möller, 2000:141) Die huwelik daarenteen, spreek nie van iets wat in homself absoluut en ewigdurend is nie. Die ontstaan en voortbestaan daarvan is van die verhouding tussen die man en vrou verantwoordelik. (Möller, 2000:142). 'n Sakrament is bedoel vir alle gelowiges. Alle gelowiges hoef egter nie te deel aan die huwelik nie.

Dit moet aanvaar word dat die huwelik geen sakrament is nie en dat dit verbreek kan word. Ons sien dit in besonder in die tyd toe Esra en Nehemia oor die Israeliete die bevel gevoer het. Israelitiese mans wat met heidense vrouens getroud was, is aangesê om van hulle ontslae te raak en na hulle onderskeie nasies terug te keer. (Möller, 2000:142) Möller wys verder daarop dat die huwelik tot so 'n toestand kan versleg dat dit 'n bespotting van die Christelike geloof en leefwyse word. (Möller, 2000:142).

In Matt. 18:8 en 9, lê Christus die beginsel neer dat as enige iets kosbaars vir jou tot geestelike ondergang lei, dit dan uitgeskakel moet word. (Hand, voet, oog). Dit kan ook vir enige menslike verhouding, soos byvoorbeeld die huwelik geld (Möller, 2000:142).

Soos ons later sal sien, is die huwelik nie noodwendig ontbindbaar nie, maar eerder vernietigbaar. Vervolgens word op hierdie vernietigbaarheid van die huwelik gelet.

5.5 “EGSKEIDINGSGRONDE” OF DIE BEËINDIGING / VERNIETIGING VAN DIE HUWELIK

Die beëindiging van die huwelik wil deur sommige as toelaatbaar aangegee word op sekere “Egskeidingsgronde”. Selfs as ‘n mens dit as “basiese redes” stel, doen dit nie reg aan die bedoeling van die Bybel nie en Jesus se antwoord aan die Fariseërs nie.

5.5.1 Bestaan daar egskeidingsgronde?

Om dit te stel soos sommige eksegete dit wil stel is die twee “egskeidingsgronde” wat mees algemeen gegee word: “Eerstens is dit toelaatbaar in ‘n geval van egbreuk en tweedens as die ongelowige losmaking soek van die gelowige op grond van die christelike geloof. In beide gevalle is die ongelowige vry om weer te trou. (Möller, 1990:18; Lawrence, 2001:1).

Louw (1986:25) wil hierdie “gronde” eerder as “twee grense” aandui. Hy verduidelik sy stelling verder: “Daar bestaan in die Skrif geen *egskeidingsgronde* nie, net sondige *grenssituasies* waarbinne die voortsetting van die huwelik menslik gesproke onmoontlik is en die egskeiding onvermydelik word.” (Louw, 1986:26).

Van der Walt gee sy siening van “gronde” maar is ook gerig op die moonlikheid van versoening wanneer hy aanvoer dat hoerery steeds moet bly as ‘n grond tot egskeiding. Hy wil ‘n ander benadering plaas vanuit die gebied van die etiek, naamlik dat daar geen egskeidingsgrond bestaan nie, want volgens hom moet die skuldige nie hier getug word nie, maar homself noop om eie skuld ook te oorweeg. Waar albei dan skuldig is, is die geleentheid tot versoening altyd daar. (Van der Walt, 1993:6).

5.5.2 God se intensie met die huwelik

God se intensie het die huwelik, soos ook deur Jesus bevestig, sluit nie egskeiding in nie: “We should take note of the fact that divorce is not in line with God’s intention of marriage.” Daarom gee die Bybel nie redes vir egskeiding nie: “The Bible gives us NO REASON for divorce. (verwys ook Van der Walt, 1993:6) We cannot affirm that God hates divorce, and then say that He has given us certain reasons for divorce. That is a contradiction in itself. Then God has turned against His own intention with marriage!”(Möller, 1990:18)

5.5.3 Die Reformatore

Du Plessis (1983:36) skryf as volg oor die siening van die Reformatore oor egskeidingsgronde: “Die Reformatore het volgens die leer van die Skrif gehandhaaf dat die huwelik na sy wese onontbindbaar is, maar dat dit wel verbreek mag word op gronde deur die Skrif self aangee. Tog was daar ook onderlinge verskille onder die Reformatore. Luther het behalwe owerspel ook verlating op godsdienstige gronde as egskeidingsgrond erken, en die gronde selfs uitgebrei na kwaadwillige verlating, swaar mishandeling en weiering van huwelikspilg. (Verhoef, 1957:53). Calvin was baie sterk teen die ligvaardige verbreking van die huwelik gekant. Maar ook hy het owerspel en verlating om godsdienstige redes as grond vir egskeiding aanvaar. Tog bestaan daar redelike sekerheid dat hy die Huweliksordinansie van Geneve goedgekeur het waarin daar vier gronde vir egskeiding aanvaar word, te wete owerspel, permanente onvrugbaarheid, kwaadwillige verlating en langdurige afwesigheid van langer as tien jaar.” (Verhoef, 1957: 53 en Douma, 1982: 70-3).

5.5.4 Wanneer is die huwelik vernietig?

Jesus maak die uitspraak: “Elkeen wat van sy vrou skei, behalwe oor owerspel, en met ‘n ander een trou, pleeg egskeiding.” Jesus is hier besig om die Fariseers te antwoord uit die konteks van die Ou Testamentiese wet. Hulle het geweet wat met ‘n eggenoot gebeur wat by owerspel betrokke geraak het volgens Deut. 22:22, So ‘n persoon word gedood, en dan is hierdie huwelik buitendien tot niet en mag die onskuldige weer met iemand anders trou. Daarmee maak die Here dit duidelik dat hertrou alleen moontlik is as die huwelik inderdaad tot niet is. Hy maak hier geensins ‘n uitsondering vir ‘n God-aanvaarbare egskeiding nie; Hy verklaar net, binne die konteks van die Fariseërs se denkwys, dat die sonde van owerspel

‘n wyse is waarop ‘n huwelik vernietig word. Dit is waarom sy dissipels sê: “as dit is hoe die saak met man en vrou staan, is dit beter om nie te trou nie”. Matt. 19:10 (Möller, 2000:147).

In 1 Kor. 7:15 noem Paulus nie ‘n uitsondering vir ‘n God-aanvaarbare egbreuk nie. (Hy sou buitendien geen uitsondering kon byvoeg as die Here Jesus reeds owerspel as die enigste verklaar het nie.) Sou die ongelowige nie met so ‘n huwelik voortgaan nie en sy of haar eggenoot verlaat, dan is die huwelik buitendien tot niet. Dit maak ‘n gelowige man of vrou dan vry van enige verbinding van die gewese huwelik. (Möller, 2000:143). By die uitsprake van die Here Jesus asook die van Paulus is daar nie ‘n God-aanvaarbare uitsondering vir egskedding nie, maar of so ‘n huwelik nog bestaan of reeds vernietig is. (Möller, 2000:148).

Bogenoemde redenasie van Möller kom daarop neer dat daar nie “gronde” vir egskedding bestaan nie, maar dat die gevalle wat genoem word deur Jesus asook Paulus neerkom op die vernietiging van die huwelik. En wanneer die huwelik inderdaad in die oë van God vernietig is, dan is hertrou van so ‘n persoon vanselfsprekend toelaatbaar. Wanneer egskedding plaasvind op grond van “allerhande redes” bestaan hierdie huwelik steeds en wanneer so ‘n persoon hertrou, word owerspel gepleeg. Hierdie owerspel wat plaasvind vernietig dan die vorige huwelik. Soos ons later sal opmerk, is hierdie hertrou van die persoon in sy tweede huwelik ‘n daad van egbreuk, maar is die tweede huwelik nie in ‘n toestand van egbreuk nie.

5.5.5 As die Huwelik ophou bestaan

F.P. Moller (snr.) stem saam met Du Plessis dat daar streng gesproke geen rede vir egskedding bestaan nie. Du Plessis (1983:36-37) is egter van mening dat God egskedding haat, en daarna aan te voer dat God redes gee vir egskedding, is ‘n kontradiksie in sigself. Die mening kan nie gehuldig word nie, naamlik dat God egskedding haat en daarom kan daar nie redes wees waarom mense kan skei nie. As God egskedding haat dan is egskedding onder geen omstandighede toelaatbaar nie. Wat eerder gesê moet word, is dat in sekere gevalle ‘n huwelik nie meer ‘n huwelik is nie. In sulke gevalle is dit sinneloos om met so ‘n huwelik voort te gaan. Met ander woorde die Bybel gee slegs enkele riglyne van wanneer ‘n huwelik tot niet is – nie redes vir egskedding nie. Die vraag is dus nie wat die redes tot egskedding is nie, maar of die huwelik vernietig is, of nie. Wanneer die huwelik tot oneer van God is en dus vernietig is, dan het dit voor God ophou bestaan en gee egskedding net

uitdrukking aan dit wat reeds bestaan— hierdie “tot niet gaan” vind natuurlik ook plaas wanneer een van die egmaats te sterwe kom. (Möller, 2000:142-145).

5.5.6 Seksuele verkeer

Wanneer ‘n egpaar trou, vind daar seksuele verkeer plaas wat beskou kan word as die die hoogtepunt van die “een wording” van hierdie paartjie. Tog moet seksuele verkeer nie gesien word as die vestiging van die huwelik nie, volgens Adams (1981:6): “If marriage and sexual union were one and the same, the Bible could not speak about illicit sexual intercourse: instead (in referring to fornication) it would talk about informal marriage. Throughout, the Scriptures refer to marriage, in itself, as something other than and disinct from sexual union (licit of illicit). The words marriage and fornication (porneia, which means any, and all, sexual sin) cannot be equated.” Hierdie punt stel hy dan baie duidelik as volg: “Marriage authorises sexual relations. The honeymoon union is proper and holy (Heb. 13:4) only because the young couple is already married. Sexual relations per se do not make a marriage and do not break a marriage.” (Adams, 1981:6).

Hierdie aspek moet egter verder bespreek word, naamlik, die seksuele verkeer met ‘n persoon buite die huwelik en wat dit aan die huwelik doen? Möller (1990:21) stel hierdie aspek as volg: “Hoerery wys nie op ‘n eenmalige daad van owerspel nie, maar op ‘n volharding daarin sodat ‘n volharding in ontrou uitloop op ‘n totale verwydering en vervreemding.” Wanneer hierdie volharding in ontrou plaasvind, vernietig hierdie daad die huwelik. Dit was juis die toedrag tussen God en sy volk wat beskryf word in Jer. 3:8 wat as volg lei: “En Ek het gesien toe Ek uit oorsaak van die owerspel van die afkerige, Israel, haar verstoot en haar haar skeibrief gegee het, dat die ontroue, haar suster Juda, nie bevrees was nie, maar gegaan en self ook gehoereer het.”

Soos reeds gemeld word die verhouding tussen man en vrou gelykgestel aan die verhouding tussen Christus en sy Kerk. Op dieselfde wyse as hierbo genoem wil Jakobus stel dat ontrouheid aan die kant van die gelowige ‘n skeiding teweegbring: “Egbrekers en egbreeksters, weet julle nie dat die vriendskap van die wêreld vyandskap teen God is nie? Wie dan ‘n vriend van die wêreld wil wees, word ‘n vyand van God.” (Jak. 4:4).

5.5.7 As versoening onmoontlik raak?

Verhoef (1957:55) meen dat die onontbindbare huwelik verbreek kan word wanneer daar volgens Jesus owerspel/hoerery plaasgevind het. Dit gebeur omdat owerspel 'n prinsipiële verbreking van die huweliksband is. Tog sê Verhoef dat daar vergewingsgesindheid en versoeningsbereidheid moet wees sodat nie elke owerspel die ander party 'n vanselfsprekende reg gee om tot egskedding oor te gaan nie. Hy wys ook daarop dat Jesus nie sê dat elke man sy vrou na owerspel moet wegstuur nie, maar wel dat die moontlikheid daartoe bestaan. (Du Plessis, 1983:54).

Alhoewel egskedding nie 'n **moet** is as egbreuk plaasvind nie, sê Braun dat 'n egliede of somtyds die egpaar tot die besluit moet kom: "But obviously there comes a time when it must be determined that reconciliation is no longer an option." (Braun, 1989:50). Du Plessis (1983:95) wil dit egter vanuit 'n ander hoek stel, naamlik wanneer versoening nie bewerkstellig kan word nie: "Maar ook, nadat alles in werking gestel is om versoening te bewerkstellig, maar dit alles niks wou help nie, dan "kan" egskedding as die allerlaaste alternatief, as die allerlaaste noodmaatreël (nie noodoplossing nie) want dit is geen oplossing nie, met hartseer en pyn en berou en skuldbelydenis voor God uitgevoer word. En selfs dan sal ek nie kan sê; "ek mag maar geskei het nie" want selfs dan was dit sonde voor God. Egskedding as die allerlaaste noodmaatreël bly sonde voor God. Net so min as wat die dood 'n persoon van kanker genees, net so min is egskedding 'n geneesmiddel, 'n oplossing vir 'n ongelukkige huwelik." Die vraag kan gevra word of egskedding nie soms 'n oplossing is in hierdie gebroke wêreld nie. Later meer hieroor.

5.5.8 Wie besluit dat die huwelik vernietig is?

Die vraag wat hier van toepassing is, is of 'n huwelik vernietig is in die oë van God en word dit deur Hom as geen huwelik meer gesien nie?

Nadat die "vernietiging" van die huwelik gestel is, wil Möller (2000:148,149) selfs verder gaan in sy teologiese diskussie oor 'n God-aanvaarbare egskedding (vernietiging van die huwelik). Naas owerspel en kwaadwillige verlating is daar ook baie ander sondes of sondige toestande wat tot die vernietiging van die huwelik kan lei. Joubert (1996:124) stem hiermee saam as hy verdere moontlikhede stel: "Is dit nie ook moontlik dat die verhouding kan sterf weens

allerhande ander vorme van aktiewe sowel as passiewe vorme van mishandeling (abuse) nie?” Hy gaan as volg verder as hy vra wat die huwelik ook nog verder kan vernietig: “My vraag is, is dit slegs die handeling van egbreuk of het dit te doen met die aanloop van soms jare van mishandeling, wat dui op die lank reeds verbreking van die verbond van die huweliksooreenkoms?” (Joubert, 1996:124). Verder vra hy: “Of mens moet wag vir egbreuk om plaas te vind voordat ‘n egskeiding Skriftuurlik kan wees, of is daar onderliggende beginsels wat dui op die verbreking van die huweliksverbond wat dit ook net so Skriftuurlik geldig sal maak?” (Joubert, 1996:124).

Die verbreking van die huwelik kan nie na willekeur of volgens subjektiewe ooreenkomste van die egpaar plaasvind nie. Daar is bepaalde beginsels wat in ag geneem moet word voordat die huwelik van die Christen volgens Louw (1986:27) beëindig kan word: “Die Christen sal homself eerlik moet afvra of die grens van sy huwelik net op persoonlike vlak lê en of die huweliksbreuk deurloop tot op die saakkarakter van die huwelik. ‘n Huweliksbreuk impliseer albei. Die besluit tot die nietigverklaring van die huwelik is die verste NEE van ‘n aanvanklike JA (Karl Barth). Sonder die vertrekpunt van die ja van Gods oorwinnende belofte vir die voortsetting van ‘n huwelik, is egskeiding vir die gelowige ‘n onverantwoorde optrede.”

‘n Vernietiging/ beëindiging van die huwelik en die verbreking van die gebondenheid waarvan Paulus skryf, word ook deur Braun (1989:50), gestel: “In case of desertion in 1 Corinthians 7, the faithful, believing party may be judged as no longer bound since God has called believers to peace (1 Cor 7:15).”

Soms is ‘n huwelik so ‘n karikatuur en ‘n basis waar sonde gepleeg word deur die onnatuurlike verhouding wat daar tussen die man en vrou bestaan dat so huwelik nie meer tot eer van God is nie. Om vas te stel of te bepaal of die huwelik so ‘n stadium bereik het, bly steeds die verantwoordelikheid van die egpaar. ‘n Objektiewe persoon kan die egpaar ondersteun en selfs op die voor en nadele van ‘n egskeiding wys, maar die egpaar neem self die verantwoordelikheid van hulle besluit. Die pastoor of enige gelowige wat aanvoer dat hul huwelik tot oneer van God is, en dan by egskeiding betrokke raak, kan nie self besluit dat hul huwelik die stadium bereik het dat dit tot oneer van God is nie. ‘n Komitee moet aangestel word wat hulle na vele ondersoek en gebed hierin leiding gee.(Möller, 2001:7). Hierdie riglyn kan ook gevolg word wanneer egskeiding plaasvind op grond van egbreuk of

kwaadwillige verlating deur die ongelowige. Die idee is nie hier dat namens die paartjie besluit moet word nie, maar dat die besluit van die paartjie eers deur ander goedgekeur moet word.

Maar ook in hierdie ergste geval van vervreemding sal dit tog moeilik wees om die moment aan te dui waarop gesê kan word: nou kan dit nie verder, nou moet hierdie verbintenis verbreek word. Dat so 'n moment kan aanbreek, is wel moontlik weens die hardheid van die hart, maar dit sal die moment van 'n persoonlike gewetensbeslissing wees in verantwoordelikheid voor God.

Vervolgens kan gevra word of die huweliksverbond so meganies toegepas moet word dat ons kan redeneer dat egskeiding soos die wet dit wil, toegepas word.

5.5.9 Konklusie en evaluasie

Die ondersoeker maak die volgende kritiese evaluering en stel dan ook eie standpunte t.o.v. die “gronde” of die beëindiging/vernietiging van die huwelik.

1. Louw sowel as du Plessis en Möller is dit eens dat daar geen egskeidingsgronde in die skrif gestel word nie, maar Louw wil die “gronde” tog as 'n werklikheid beskryf as hy dit “grenssituasies” noem, as 'n huwelik wel tot 'n einde kom.
2. Van der Walt wil ook aanvaar dat daar geen egskeidingsgronde bestaan nie, wat daarop sal neerkom dat die een persoon skuldig sou staan. Volgens hom moet albei skuld aanvaar wat dan die weg baan vir versoening. Somtyds is versoening nie moontlik nie – die vraag word dan gevra – wat van die “gronde”.
3. Ek wil met Möller saamstem dat die beëindiging van die huwelik deur egskeiding nie die intensie van God vir die huwelik is nie.
4. Die reformatore se siening word gestel in Hoofstuk 3. Hier word daarna verwys omdat dit in hierdie studiegedeelte ter sprake is. Hulle siening lei as volg:

- Die huwelik is onontbindbaar, maar dat dit op sekere “skriftuurlike gronde” ontbind mag word
- Die reformatore stem nie ooreen oor hul siening nie
- Volgens die huweliksordinansie van Geneve word vier gronde vir egskeiding aanvaar. (Naamlik owerspel, permanente onvrugbaarheid, kwaadwillige verlating en langdurige afwesigheid van langer as tien jaar).

5. Jesus se uitspraak in Matt. 19:10 wys inderdaad daarop dat die huwelik vernietig word deur owerspel – soos Möller dit stel is dit slegs een van die wyses waarop die huwelik vernietig word en nie ‘n “rede” tot ‘n God – aanvaarbare egskeiding nie. Die ander Skrifgedeelte wat dikwels deur eksegete gestel word as die tweede “grond” vir egskeiding is 1 Kor. 7:15. Die siening van Möller dat die huwelik tot niet is wanneer die ongelowige nie met die huwelik wil voorgaan nie, is die mees aanvaarbare verklaring. Dit kom neer op die vernietiging van die huwelik in albei gevalle soos hierbo gestel. Soos reeds gestel, is hierdie nie die enigste gebeure of sonde wat lei tot die vernietiging van die huwelik nie. Ek stem saam dat die huwelik dan in die oë van God vernietig (dood) is en dat die geskeide persoon betrokke kan hertrou. Indien die huwelik in die oë van God nog bestaan, pleeg die persoon owerspel indien hy hertrou – dit is korrek dat die tweede huwelik wel ‘n daad van egskeuring is, maar nie ‘n toestand van egskeuring nie.

JOHANNESBURG

6. Soos reeds genoem is daar meer sondige toestande wat lei tot die vernietiging van die huwelik. Dit is egter vir die ondersoeker ook ‘n groot vraag waarmee hyself geworstel het, naamlik – wanneer en hoe word bepaal dat die huwelik in die oë van God vernietig is, en kan die huwelik juridies beëindig word? Geen huwelikspartjie se situasie is dieselfde nie. Die Skrif of wet het nie die leiding van die Heilige Gees vervang nie. Ons het steeds sy leiding nodig om wysheid te behou in sekere gevalle. Daarom kan ‘n partjie nie self bepaal of hulle huwelik tot eer van God is of nie. Deur gebed en berading sal so ‘n partjie begelei moet word om ‘n besluit te kan neem waar hulle ervaar dat dit ook volgens die leiding van die Heilige Gees is. Dit is onmoontlik om vir elke situasie ‘n wet te formuleer. Hoe moeilik dit ookal is, en hoe riskant dit ookal mag klink, die leiding van die Heilige Gees kan nie weggedeneer word nie.

7. Die ondersoeker stem saam dat egskeiding slegs die uitdrukking is van ‘n toestand wat reeds bestaan.

8. Seksuele verkeer buite die huwelik kan die huwelik vernietig. Hierdie ontrouheid verbreek die huweliksband. God haat 'n ontroue verkeer in die huwelik asook in die verhouding tussen God en Sy kerk. Hierdie toedrag word duidelik gesien as daar gekyk word na Skrifgedeeltes soos Jer. 3:8, Jak. 4:4, Opb. 3:15, ens.
9. Versoening moet altyd eerstens gesoek word. Du Plessis en Braun stel dit wanneer versoening later nie meer 'n moontlikheid is nie, dat egskeiding wel "toelaatbaar" is. Joubert (1996:124) wil die argument te ver neem deur aan te voer dat egskeiding steeds dan nog 'n sonde voor God bly. Die sondige aanloop tot die egskeiding gee uiteindelik aanleiding tot die vernietiging van die huwelik. Soms is die beëindiging van huwelik wat reeds in wese vernietig is, vir een of albei egliede, 'n oplossing.
10. Soms is die huwelik tot oneer van God en is die voortbestaan daarvan nie meer wenslik nie. Die verantwoordelikheid tot die besluit dat die huwelik nie meer tot God se eer is nie en beëindig moet word, moet nooit namens die egpaar geneem word nie. 'n Objektiewe persoon kan die egpaar slegs ondersteun en wanneer die egpaar tot die besluit van egskeiding gekom het, moet so 'n besluit deur ander goedgekeur word.
11. Holwerda sien die tweede huwelik as 'n "adulterous marriage" – dit wil sê hierdie huwelik word dus gesien as in 'n staat van owerspel
12. Möller verskil van du Plessis (1983:95) wanneer laasgenoemde 'n uitspraak maak soos "Egskeiding as die allerlaaste noodmaatreël bly sonde voor God". Die ondersoeker wil met Möller saamstem, naamlik dat 'n huwelik reeds verbreek is voor God (as gevolg van egskeiding), dan kan egskeiding nie sonde wees nie.
13. Die ondersoeker stem saam met Möller (2001: 146-149) en ook Joubert (1996:124) dat nie slegs egskeiding en kwaadwillige verlating veroorsaak dat die huwelik voor God vernietig is nie. Daar is ook ander praktiese oorwegings, soos byvoorbeeld wanneer die huwelik nie meer tot eer van God is nie, wat die huwelik vernietig.
14. Joubert (1996:155) is van mening dat egskeiding altyd sonde is en verskil daarom van Adams (1981:97) wat beweer dat egskeiding "is not necessarily sinful". Ek stem saam

met Adams dat sommige huwelike reeds vernietig is en dat die egskeidings slegs 'n beëindiging van hierdie reeds “vernietigde” huwelik is, en daarom kan daar dus nie sprake wees van sonde nie.

5.6. EGSKEIDINGVERBOD AS ABSOLUTE IMPERATIEF

Uit die voorafgaande blyk dit dat die beëindiging of vernietiging van die huwelik gebaseer word op die sondigheid van die leefwyse van een of albei die huwelikspare. Die beëindiging van die huwelik volgens Bybelse uitsprake bestaan nie volgens 'n neergelegde stel reëls nie. Möller (1990:24) haal Lichtenberger aan wanneer hy aanvoer dat die sonde nie in die egskeiding self geleë is nie, “divorce is an effect, not a cause. It is a symptom not the disease”.

Die Bybel leer soos reeds gesien, dat die Huweliksband nie ten alle koste gehandhaaf moet word nie. Daar is omstandighede wanneer die huwelik eindig in egskeiding. Volgens Möller (1990:24) is die vraag egter: “Verwag God dat hierdie egskeidingsverbod (met inbegrip van die twee uitsonderings) in alle gevalle meganies as 'n absolute imperatief toegepas moet word?”

Dit blyk dat die Fariseers die wet op 'n meganiese wyse wou toepas – veral as gekyk word na hul hantering wanneer Jesus byvoorbeeld siekes op die Sabbat wil gesond maak, of selfs wanneer Jesus die saak van egskeiding bespreek. Soos reeds genoem, sien die Roomse Katolieke Kerk die huwelik as 'n sakrament en volgens hulle is dit 'n absolute instelling wat nie verbreek mag word nie. Omdat die meeste Christelike kerke stam uit hierdie denkpatoon, is hulle geneig om die huwelik steeds as 'n absolute instelling van God te sien wat nooit verbreek kan word nie – dws. 'n egskeidingsverbod te plaas.

Möller (1990:24) stel dit baie duidelik dat die wet nie meganies toegepas mag word nie, en word dit wel gedoen, wil so 'n persoon die wet sien as 'n grootheid wat alleenlik namens homself onvoorwaardelike gehoorsaamheid onder alle omstandighede en te alle tye eis. Die wet is eenvoudig nie 'n grootheid naas God nie. Nee, die wet staan nie in sy eie diens nie, maar in diens van God. Daarom mag die egskeidingsverbod nooit los van Christus gesien word nie, trouens, geen wet in die Bybel mag so gesien word nie. Sonder Christus is die wet gestroop van alle sin en betekenis (Möller, 1990:24). Louw (1986:27) sê dat alhoewel

egskeiding sonde is, beteken dit nie dat ons die huwelik gaan verhef tot 'n absolute wet nie. Hy gaan verder deur te sê: “Die prinsipiële onontbindbaarheid van die huwelik is nie 'n absolute bokreatuurlike gebondenheid nie. Die band van die huwelik is nie 'n bomenslike ketting nie. Dit sou beteken dat die menslike besluit verleng word ver bo die vermoë en vlak van die kreatuurlike.”

Anders as die siening dat God op 'n wettiese wyse altyd veroordelend is as dit kom by egskeiding, is Adams (1980:23) van mening dat die Bybel tog 'n meer genadige benadering voorstel, wat die eksegeet in ag moet neem wanneer hy hierdie onderwerp verklaar: “There are some, nevertheless, who so conceive of divorce that, if you followed their thinking you would have to conclude that the Bible makes no provisions for divorce, but (rather) only condemns and denounces it. They would lead one to believe that Scripture says nothing- absolutely nothing- positive about divorce. Yet, as we have seen, Joseph (a just man) was not condemned for determining to divorce Mary. So, there must be more to the divorce question than some think.”

'n Mens kan dus vra: “Wat is die doel van die wet dan in hierdie geval” In die wet gaan dit primer om die eer van God en nie om sy eie eer nie. Die wet is 'n instrument om God se eer te verkondig. Die bogenoemde feite kom in duidelike perspektief wanneer ons let op die verskil tussen die Fariseërs se opvatting van die wet en die van die Here Jesus. Hulle het die letter van die wet probeer hou, maar het nooit die ware betekenis en doel daarvan verstaan nie. (Möller, 1990:24)

Die Here se vertolking van die wet is egter verrassend anders. Hy sien byvoorbeeld, die sabbatsgebod nie as diens van die sabbat nie, dit is nie 'n geval van Sabbat te hou ter wille van die sabbat nie. “So is dit dan geoorloof om op die Sabbat goed te doen”. (Matt. 12:12). Die wet is nie daar om die mens te verhinder om goed te doen nie, maar om hom van die kwade te keer. Dit is met ander woorde 'n dienskneg van God vir die mens, 'n tugmeester na Christus toe (Gal. 3:24) en is nie self 'n heer waarvan die mens 'n dienskneg is nie.

Möller (1990:26) stel die eer van God bo alle ordes: “Bo alle ordes en wette, selfs bo die huweliksordinansie van Gen. 2:24, staan die eer van God wat inhou dat ek my naaste in 'n gees van verantwoordelike liefde sal ontmoet. God is meer genadig in die aangeleenthede van die huwelik as wat die algemeen teologiese etiek soms is, en kennis van hierdie genade

is 'n sekerder en sterker teenvoeter teen die liberalisme as die legalisme wat sigself beroem in sy 'seriousness.'"

Die huweliksverbod (met in begrip van die twee uitsonderings) hou nie in dat 'n huwelik ten alle koste moet voorgaan nie. As 'n huweliksverbintenis 'n rede geword het waardeur allerlei sondes gepleeg word en 'n toestand skep wat tot oneer van God is en die wat daardeur geraak word, so benadeel dat hulle nie tot eer van God kan lewe nie, dan mag dit nie voortgaan nie. (Möller 1990:24)

Die liggaam is 'n tempel van God en die mens mag dit nie skend nie (1 Kor. 6). Maar tog beveel die skrif aan dat as jou voet of jou hand jou laat struikel, moet jy dit afkap (Matt.18). Dit is dus heeltemal denkbaar dat 'n situasie kan ontstaan waarin 'n persoon teen die uiterlike gestalte van die wet moet handel. 'n Moontlikheid wat egter ondenkbaar is in 'n legalistiese kasuïstiese etiek, want hiervolgens sou die wet die hoogste imperatief wees. (Möller 1990:24)

Samevattend kan dus gesê word dat 'n huwelik wat basies nog 'n huwelik is, mag nie deur onderlinge instemming, óf persoonlike gerief óf selfsugtige redes of watter ander oorwegings daar ookal mag wees, deur egskeiding tot niet verklaar word nie. As die huwelik egter deur sonde so ontaard het dat dit in sy wese allesbehalwe 'n huwelik is nie, dan is egskeiding die aangewese weg, al is daar ook nie sprake van egskeiding of kwaadwillige verlating aan die kant van 'n ongelowige huweliksmaat nie. (Möller 1990:24)

Indien ons aanneem dat die egskeidingsverbod nie 'n absolute imperatief is nie, is die huwelik sekerlik nie sommer vernietigbaar vir enige redes nie en moet daar "egskeidingsgronde" bestaan waaronder die huwelik kan ontbind.

5.6.1 Konklusie

Die ondersoeker stel sy siening as volg:

1. Die huweliksband is nie 'n sakrament of 'n wet van Jesus wat toegepas en ten alle koste gehandhaaf moet word nie.

2. Aan die anderkant kan dit ook nie na willekeur of met wedersydse ooreenstemming beëindig word nie.
3. Die wet is nie 'n grootheid in homself nie, maar staan in diens van God en moet die eer van God verkondig.
4. Die Skrif veroordeel nie slegs egskeiding nie, maar maak tog ook voorsiening dat dit wel kan plaasvind.
5. Jesus Christus vertolk die wet anders as die Farisieërs. Volgens Jesus gaan dit in die wet oor liefde, genade en die eer van God.

5.7 DIE BEGINSEL VAN TUG EN EGSKEIDING

Wanneer egskeiding plaasvind, kom die betrokke persone en ook die kerk te staan voor die vraag of dissipline en ook tug toegepas moet word. Elke afsonderlike geval sal op meriete hanteer moet word. 'n Algemene reël ten opsigte van die toepassing van tug kan nie gestel en dan deurgaans toegepas word nie. Dit is egter nodig dat ons na die volgende beginsels moet let ten opsigte van hierdie toepassing:

Volgens Heyns (1992:343-345) is die kenmerke van die "ware kerk" volgens art.27, naamlik:

- Die suiwer bediening van die Woord
- Die suiwer bediening van die sakramente
- Die getroue toepassing van die tug

Onder die toepassing van die tug, kan ons volgens Heyns (1992:343-345) die volgende belangrike aspekte uitlig wat ook in talle gereformeerde kerke toegepas word: "Die tug hang saam met die sleutelmag wat Christus aan sy apostels verleen het (Matt. 16:17 e.v.; 18:15 e.v.; Joh. 20:21 e.v.). Die ampsdraers moet opsig uitoefen oor die lede van die kerk, en wanneer hulle in leer of lewe afwyk, dit wil sê nie gehoorsaam is aan Gods Woord nie, moet bepaalde strafmaatreëls teen hulle getref word. Die doel van die tug - wat selfs kan uitloop op die losmaak of afsny van die gemeente, het die bekering van die sondaar voor oë en die bewaring van die heiligheid van die kerk. Uiteraard kan die tug nie gaan oor die innerlike gesindheid in die harte van mense nie, maar alleen oor daardie oortredinge in leer en lewe, wat bekend word en aanstoot gee.

Die toepassing van die tug is 'n poging om die besondere karakter van die kerk te handhaaf. Deur leertug en lewenstug word die eer van God beskerm, en gepoog om die lidmaat van sy dwaling te bekeer (1 Kor. 11:32; Gal. 5; Ef. 5:3). Die uitoefening van die tug is nie 'n saak waaroor die kerk self kan besluit nie, dit is 'n goddelike opdrag waaraan die kerk gehoorsaam moet wees. Die kerk wat die tug dus verwaarloos, toon daarmee sy eie ernstige krankheid. Maar dan ook omgekeerd: in die nougesette uitoefening van die tug openbaar die kerk sy vurige begeerte om in alles gehoorsaam te wees aan en tot diens te wees van sy Hoof, Jesus Christus.” (Heyns, 1992:343-345).

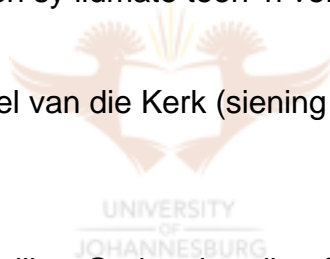
Volgens Louw (1986:66) is die persoon wat by egskeiding betrokke is, steeds ons broeder wat “teruggewin” moet word (Matt18:15). Verseker wil ons as gelowiges hê dat die persoon wat oortree het, ware berou moet toon en by God om vergifnis vra. In so geval het die tug dan in sy doel geslaag. Burger (2000:3) stel dit as volg: “Dit is waar dat die bekering, herstel en behoud van die oortreder 'n belangrike doelwit van kerklike tug is.” Die vraag word ook verder gevra of tug nie opgehef moet word indien die persoon tot ware berou en vergifnis gekom het nie? Hierop antwoord Burger (2000:3): “Somtyds is die skade en teleurstelling in die gemeente en werk van die Here so groot dat dit beter is om die sensuur-tydperk sy volle verloop te laat gaan, sodat die persoon ook geleentheid kan kry om sy getuienis te herstel en dat die vertrouensbreuk herstel kan word.” Dit is belangrik dat die persoon wat skei wel opgeroep moet word om aan die Skrif gehoorsaam te wees en verantwoordelikheid vir sy sonde te aanvaar. Dit is 'n moeilike vraag om te beantwoord, of alle egskeidings noodwendig tot tugstappe aanleiding behoort te gee? Louw (1986:68) wil dit as volg beantwoord: “Die stadium van tug sal afhang van die graad van volharding in die sonde of die berou oor die sonde.” Ek wil egter volmondig met Louw (1986:69) saamstem wanneer hy sê: “Egskeidingspastoraat mag nooit van God se duur genade goedkoop genade maak nie.”

Samevattend kan ons die volgende opmerkings maak ten opsigte van die beginsels wat by die toepassing van tug in gedagte gehou moet word, veral as dit kom by egskeiding en hertrou:

- Sonde (hier die sonde van egskeiding en/of hertrou) kan nie maar net oorgesien of toegesmeer word nie.

- Christus sien nie maar net sonde oor nie - Hy moes met sy eie lewe aan die kruis daarvoor betaal. Die loon van die sonde is die dood (Rom.6:23) Sonde moet in berou voor God bely en vergifnis daarvoor ontvang word (I Joh.1:9).
- Volgens Heb.12 en I Kor. 11:32 tugtig die Here sy kinders wanneer hulle verkeerd doen. Hierdie tugging vind plaas omdat God ons liefhet en nie wil hê dat ons verlore moet gaan nie. Die seun (kind van God) wat hieraan onderwerp word, is eerstens 'n ware kind en tweedens word hy bedroef oor die verskrikking van die sonde. 'n Persoon kan nie maar trou en weer skei en dan maar weer hertrou en dink dat dit maar in orde is met God en ook die kerk nie. Dit staan altyd voorop dat God egskeiding haat volgens Maleagi 2:16.
- Tugging moet altyd in liefde geskied en die doel moet altyd wees om die persoon tot sy sinne te bring en vir God terug te wen. Herstel en nie verwerping, word voorop gestel. Volgens I Kor.5 kan verwerping se doel wees om te herstel.
- Volgens Barth is God se "ja" altyd groter as sy "nee"
- Tug beskerm die kerk en sy lidmate teen 'n verval.

Möller (1982:473-474) stel die doel van die Kerk (siening van die AGS van S.A. hul dogmatiek lesings), as volg:

- Om die eer van die Heilige God te handhaaf. Om as Kerk teen alle vorme van dwalinge standpunt te neem.
- In aansluiting by die vorige is die doel van die tug om die kwaad uit die geledere van die gemeente te verwyder.
- Verder is die doel van tug om as middel te dien om die mens wat uit genade verval het, weer tot inkeer te bring. Dit is 'n aksie om die afgedwaaldes op hulle verkeerde siening en optrede te wys en hulle die regte weg voor te hou. Die gedagte daarmee is dat so iemand hom op sy verkeerde lewe sal skaam (2 Thes. 3:14; 2 Kor. 7:8-10), berou sal toon en die verkeerde dinge sal laat staan (1 Tim.1:20).
- Die tug dien ook as 'n waarskuwing en afskrikmiddel vir die een wat versoek word om die verkeerde te doen.
- Die tug is ook daar om toe te sien dat dinge reg en ordelik in die gemeente verloop. Onordelike wandel is tugwaardig (2 Thes. 3:6) en diesulkes moet dan ook vermaan word. (1 Thes 5:14)

- Die tug kan ook dien as 'n middel om die heiligmaking by gelowiges te bevorder. (Kol.1:28)

5.8 DIE EFFEK VAN DIE SONDE VAN EGSKEIDING

Egskeiding of eerder die aanloop / die redes wat aanleiding gee tot egskeiding / spreek gewoonlik van sonde. Hoewel dit in sommige gevalle onmoontlik geword het om met 'n huwelik voort te gaan, bly egskeiding egter nog iets wat van sonde spreek. (Möller, 2000:142). Louw (1986:25) gaan verder en sê duidelik dat egskeiding voor God sonde is en dat die persoon wat daarin betrokke is voor God skuldig staan.

Dit is dus nie die egskeiding as sodanig wat die huwelik vernietig nie, maar die sondes wat in die huweliksverhouding werksaam is. Die verklaring van 'n regter in die hofsaal dat 'n huwelik ontbind is, is nie die oorsaak van die egskeiding nie, maar net 'n wetlike verklaring dat die huwelik reeds dood is. (Möller, 2000:143). Dit is soos die dokter wat 'n doodsertifikaat uitreik vir 'n persoon wat gesterf het. Hy het nie die persoon se dood veroorsaak nie, maar het slegs die toestand wat reeds bestaan het, verklaar.

Die christen wat by die sonde van egskeiding betrokke is, kan versoening bemoeilik: "It is not a Christian's wrongdoing that is surprising, it is his or her conscious persistence in moral sin. The perseverance in moral sin and the refusal to call it sin is difficult to reconcile with a profession of faith. This is why Paul says what he does in 1 Corinthians 6:9-10." (Braun, 1989:43).

Volgens Braun (1989:44) moet die huwelikskonflik nie so ver gaan dat dit onversoembare sonde insluit nie: "The breakdown of a marriage must be regarded as the ultimate in human conflict. Certainly the church must be active in bringing moral judgment and just resolution to the tragedies of divorce."

Allereers word die eer van God aangetas veral waar Christene betrokke is. Die sondes wat op egskeidings uitloop, is in botsing met die heiligheid van God en die heilige lewenswandel wat Hy vir sy kinders bedoel. (Möller 2000:144) Van die begin van man en vrou was egskeiding nie ter sprake nie, maar vanaf die sondeval het verbrokkeling ingetree in elke

faset van die mens. Van uitsonderings kan daar dus geen sprake wees nie. As iets teen God se wil is, is dit altyd sonde. (Möller 2000:144)

Alhoewel die Here Hom sterk teen egskeiding uitgespreek het, het Hy tog met groot genade en vergewingsgesindheid die owerspelige vrou behandel (Joh 7:53 -8:11). Hier word die gelykheid van die vrou voor God en die geskape solidariteit van man en vrou met groot erns uitgebeeld teenoor die destydse kultiese en sosiale degradasie van die vrou. Louw (1986:27) sê dat alhoewel God genadig is teenoor die mens wat by egskeiding betrokke raak, hierdie genade nooit goedkoop gemaak moet word en die vergifnis tot 'n blote afwasformaliteit verskraal word nie.

Scheidler (2001:2) stel dit duidelik dat egskeiding nie die onvergeeflike sonde is waarvan die Bybel in Matt.12:31 spreek nie, soos enige ander sonde word ook egskeiding deur die bloed van Jesus weggewas en sal nooit weer teen die geskeide persoon gehou word nie, selfs nie eers in die oordeelsdag nie. Soos God vergewe, so behoort ons die persoon betrokke by egskeiding te vergewe (Efes.4:32).

5.8.1 Konklusie en evaluasie

1. Die Christen bemoeilik versoening as hy toelaat dat die huweliks- verhouding sodanig versleg dat herstel feitlik onmoontlik raak. Christene moet aangemoedig word om hulle probleme so gou moontlik te hanteer.
2. Soos vir enige sonde staan die vergifnis en genade van God prominent, so ook in die geval van egskeiding.
3. Egskeiding word dikwels gesien as 'n groter sonde as ander en dikwels as 'n onvergeeflike sonde.
4. Alhoewel daar by egskeiding altyd sprake is van sonde, wil ek van Louw (1986:25) verskil as hy beweer dat die persoon wat by egskeiding betrokke is, voor God skuldig staan. In egskeiding kan 'n persoon ook onskuldig wees. Hoe kan dit dan sonde wees?

5.9 HERTROU NA EGSKEIDING

Na aanleiding van die gronde van egskeiding asook die vernietiging van die huwelik, word die persoon betrokke noodwendig in die posisie geplaas om weer te trou aldan nie. Die

vorige huwelik is vernietig of bestaan nog steeds in die oë van God. Soos reeds gesien, sou die huwelik vernietig wees, is die persoon geregtig om sonder enige blaam weer te trou, maar sou die huwelik nog steeds bestaan, is die hertrou 'n daad van egbreuk.

In 'n ondersoek skryf Holwerda (1987:114) as volg: "And they believe their answer is the same as that which Jesus gave – that all remarriage, except after the death of a partner, is adultery." Holwerda haal verder aan dat die Vroeë Kerkvaders ook by hierdie standpunt gestaan het, behalwe Ambrosius in die Vierde eeu wat die "onskuldige" man toegelaat het om weer te trou (maar nie die "onskuldige" vrou nie) in die geval van egbreuk, en albei van die egpaar in die geval van verlating van die ongelowige. (Holwerda 1987:115)

Braun (1989:50) sê dat die kerk die belangrike besluit moet neem na ondersoek, of dit van pas sal wees dat die betrokke persoon weer mag trou: "But if remarriage is possible in the case of desertion, who is to determine this? As in all such sensitive matters of moral discernment, the local church is God's instrument in the making of difficult moral judgements."

Indien die huwelik vernietig is, kan die persoon vanselfsprekend weer trou. As 'n huwelik nie meer bestaan nie, kan dit slegs weer in aansyn geroep word deur hertrou. (Möller 2000:148) Hier wil Möller aanbeveel dat 'n egpaar wie se huwelik deur egbreuk vernietig is en weer met mekaar versoen, weer in die huwelik bevestig moet word en dat hulle dan soos 'n nuwe egpaar in 'n nuwe huwelik voortgaan. Adams (1981:85) verskil van hom as volg: "It is not proper to remarry a couple if and when forgiveness for adultery is sought and obtained and the two decide to continue to live together. They are still married: forgiveness alone is necessary."

Indien 'n huwelik in die oë van God nog bestaan, is hertrou sonde (egbreuk) volgens (Matt. 5:32)." Hierdie persoon het geskei oor "allehande redes."

Möller (2001:6) voer aan dat hertrou wel toelaatbaar is indien die huwelik in die oë van God vernietig is: "The only thing we can say is that whenever a marriage is dissolved in the sight of God, divorce and remarriage are a possibility. Here we have no reason for divorce, because divorce is already a reality in the sight of God, the marriage is dissolved."

Die Farisiërs het hulle op die Ou Testamentiese wet beroep. As persone wat daardie wet geken het, het hulle ook geweet dat waar 'n eggenoot by owerspel betrokke geraak het, so een gedood moes word. (Deut 22:22) In so 'n geval is die huwelik buitendien tot niet en kan die onskuldige weer met iemand anders trou. Daarmee laat die Here dit duidelik verstaan dat hertrou alleen moontlik is as die huwelik inderdaad tot niet is. Sou die huwelik nie tot niet wees nie en een van die egpaar sou met iemand anders trou, dan maak hy of sy hom of haar skuldig aan owerspel wat weer neerkom op die verbreking van die reeds bestaande huwelik. (Möller 2000:147)

Lawrence (2001:1) voer aan dat hertrou in sigself nie sonde is volgens Jesus se leer nie. Hy gaan verder deur die hertrou van die geskeide as volg te stel: "To forbid companionship and love to one who has already experienced the enormous pain of a broken marriage is to add a cruel and unnecessary pain and burden to the person. The sin is in the divorce, not in the remarriage!"

Die hertrou van die geskeide persoon word nog verder bespreek.

5.9.1 Konklusie

'n Samevatting van hertrou na egskedding word gestel. Hertrou van die geskeide persoon word ook deur die ondersoeker as volg beskou.

1. Indien die huwelik vernietig is in die oë van God, is hertrou toelaatbaar. Aan die anderkant is hertrou ontoelaatbaar indien die huwelik nog in die oë van God bestaan (as die persoon oor allerhande redes geskei is). Indien so 'n persoon voortgaan met hertrou is sy tweede huwelik 'n daad van egbreuk.
2. Volgens Braun moet die kerk betrokke wees by die goedkeuring voor 'n egpaar skei, maar ook wanneer die geskeide hertrou. Die ondersoeker stem saam dat die kerk betrokke moet wees by die egskedding en hertrou van die lidmaat, maar wil van Braun verskil deurdat die kerk nie goedkeuring kan verleen dat die persoon mag skei of hertrou nie. Die paartjie kan slegs raad en leiding gegee word deur middel van berading. Die besluit berus steeds by die paartjie self.

3. Die ondersoeker stem saam dat wanneer 'n huwelik vernietig is in die oë van God dit nie meer bestaan nie. (Hierdie huwelik is nog nie juridies ontbind nie). Volgens Möller moet die egpaar weer trou wanneer vergifnis en versoening plaasvind. Adams is van mening dat die egpaar nog juridies getroud is en daarom is slegs vergifnis en versoening nodig – hulle kan daarna weer voortgaan met hul huwelik. Laasgenoemde hou buite rekening dat hierdie huwelik vernietig is. Soos ook Möller wil, is dit wenslik om die paartjie na versoening weer die beloftes van huwelikstrou voor God te laat aflê (dit kan in die pastoor se kantoor plaasvind). Hierdie paartjie leef dan voor God in 'n nuwe huwelik en is dan ook 'n nuwe huwelik in die oë van God.
4. Wanneer 'n huwelik vernietig is in die oë van God, is egskeiding eers 'n feit as dit ook juridies (in 'n hof) ontbind word. Dieselfde geld vir hertrou – dit moet ook juridies bevestig word. Dit kan nie slegs as 'n huwelik in die oë van God gesien word en die paartjie woon vandaar saam as man en vrou nie. Dit is nodig dat dit in publieke gebeure moet wees en dat die nodige dokumentasie op 'n wetlike wyse hanteer moet word. Ons het reeds daarop gewys dat die Bybel duidelik daarop is dat die huwelik beide 'n religieus en 'n juridiese dimensie bevat.
5. Volgens Jesus is hertrou nie sonde nie, as dit plaasvind volgens die Bybelse riglyne. En daarom moet Louw en Joubert standpunt afgewys word wat egskeidings altyd as 'n vorm vir sonde sien.

5.10 DIE STAND VAN DIE TWEDE HUWELIK

Die staat of stand van die tweede huwelik word vanuit verskillende oogmerke gesien, vanaf veroordelend van die tweede huwelik, of die betrokke persone tot 'n meer aanvaarbare en akkommoderende siening.

Die tweede huwelik is in orde as die eerste huwelik deur sonde of dood vernietig is. Indien die eerste huwelik egter nie volgens Bybelse gronde vernietig was nie, en 'n tweede huwelik aangegaan word, vind egbreuk plaas. Hierdie sonde van egbreuk moet bely word, en vergifnis moet verkry word. Dit sou egter onvanpas wees om 'n huwelik wat op grond van egbreuk tot stand gekom het 'n staat van egbreuk te noem. Möller (1990:22) stel dit as volg: “n Tweede huwelik is nie 'n staat van egbreuk nie. Dit moet altyd onthou word dat in Matt.

19:9 die Here Jesus nie van die tweede huwelik praat as 'n samelewe van 'n man en vrou nie, maar wat in die werklikheid getroud is. Die Here gebruik die term "trou" vir die eerste sowel as latere huwelike, en waar mense getroud is, staan die gebod dat jy nie mag skei nie. Die feit dat die tweede huwelik op 'n daad (nie 'n staat) van egbreuk neergekom het, beteken nou nie dat daardie huwelik ontbind moet word nie. 'n Tweede sonde (egskeiding) maak nie 'n eerste sonde (egbreuk) reg nie. Sondes word nie deur sondes uitgewis nie, maar slegs deur die bloed van Jesus Christus."

Nêrens in die heilige Skrif word dit gestel dat 'n tweede huwelik ontbind moet word omdat dit op egbreuk neergekom het nie. Toe Paulus met bekeerde heidene wat egbrekers was, te doen gekry het, het hy nie geëis dat hulle na hul vorige huweliksmaats moes terugkeer nie.

5.10.1 Konklusie

1. Jesus erken die tweede huwelik.
2. Die tweede huwelik is nie 'n staat van egbreuk nie, maar die aangaan van die tweede huwelik kan 'n daad van sonde wees indien die eerste huwelik nie vernietig was in die oë van God nie.
3. Die skrif vereis nie dat 'n tweede huwelik ontbind moet word omdat dit bevestig is in 'n daad van egbreuk nie.

5.11 EGSKEIDING EN HERTROU VAN AMPSDRAERS EN VERAL DIE PASTOOR

Wanneer egskeiding plaasvind in 'n gemeente is dit 'n geweldige slag vir daardie gemeente en dit, soveel te meer as die leraar betrokke is. Egskeiding van die pastor kan verskillend deur die gemeente en kerk in geheel geïnterpreteer word: sommige kan dit veroordeel en ander kan met meer genade hanteer. Die kerk is genoodsaak om die egskeiding van die pastoor op 'n Bybelse en verantwoordelike wyse te hanteer.

Indien die pastor skei, bevraag Thielicke(1979:176) die geloofwaardigheid van sy verdere bediening " ... that his message and especially his performance of marriage services threaten to become unworthy of belief coming from his mouth, if his own marriage is broken. To hear the words '...till death us do part' spoken as a vow by one who himself could not or did not satisfy that obligation can provoke offense and seriously increase the already

threatening danger that the church's blessing will be misunderstood as a mere conventional ceremony." Hy gaan verder en verklaar dat as die pastor skuldig is aan die verbrokkeling van sy huwelik, moet hy nie verder toegelaat word om die amp te beklee nie. Selfs as die pastor die "onskuldige" party is in die egskeiding, moet hy die amp neerlê. Indien hy vir een of ander rede die amp nie neerlê nie, moet hy verplaas word. (Thielicke, 1979:176). Dit blyk of hy homself weerspreek as hy aanvoer dat die geskeide pastor onbevoeg is vir enige ander amp in die kerk, as hy aanvaar dat die pastor verplaas moet word. (Thielicke, 1979:176).

Möller (2001:4) is van mening dat dit vir die kerk nodig is om riglyne daar te stel rakende die pastor wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het: " Guidelines are needed by the church to determine the future of those pastors who are divorced and/ or remarried after being divorced, in the ministry. These guidelines cannot be determined by that which is reckoned by the church as desirable for such pastors. Desirability is too a subjective basis to build on, one should stick with Biblical announcements."

Hy gaan dan ook verder en stel die volgende riglyne wat deur die kerk in ag geneem moet word as dit kom by die hantering van die geskeide en/of hertroude pastor:

1. "It is not acceptable to consider divorce such a sin that it be kept against a pastor for life. By doing that, Christians are divided into two groups on the basis of being divorcee or not. There is no such division in the Bible between ordinary believers and divorced believers. The Bible only refers to children of light and children of darkness, believers and unbelievers, those who are in Christ and those who are not in him, those who are sanctified and those who are sinners, etc. The difference between Christians is to be found on the level of holiness, service, spiritual gifts and ministries, but not on the level of divorce and remarriage.
2. According to 1 Timothy 3:7 a pastor should have a good reputation with outsiders. The question is : Is it possible for a divorced pastor to have such a reputation or witness? First of all we should remember that Paul is not saying that the outsider is to be taken as the criterion to determine whether a person is fit for the ministry or not. It is not a criterion that is at stake, but a sound witness. What we read in 1 Timothy 3:7 stands in contrast to that which is written in verse 6 _ "He must not be a recent convert, or he may become

conceited and fall under the same judgement as the devil.” A recent convert is someone who has not yet had the opportunity or proving his/her real dedication to the Lord, or even of having reached some stage of maturity in God. It stands to reason that such a person is a risk in the ministry, and may fall into the same temptation as the devil and be conceited. Therefore, Paul advises them not to put a recent convert in such a position. Time should pass in which such a person’s witness can be confirmed above doubt so that even the outsider can witness to it. After all, we cannot believe that outsiders, who are not even Christians, would stumble over divorce and remarriage while it is common practise among themselves. No, people who want to use this verse to prevent someone to be involved in the ministerial office disclose a deep prejudice against divorcees that is not Biblical.

3. A pastor who is divorced, but is not found guilty on Biblical grounds, should be accepted by the church as such. Disciplinary acts are not fitting.
4. A pastor who is involved in a divorce and is found guilty, should be disciplined. Such a person cannot be reinstated in the ministry unless his/her testimony is restored. A problem of divorcing one’s spouse whilst that marriage is still a marriage before God, is to cause your spouse to commit adultery if being married again. Not that the pastor committed adultery, but he/she was involved in the sinful act, and therefore partially responsible for it. The pastor is also called an adulterer if he/she marries again.
5. If a pastor remarries without Biblical sanction. Forgiveness for adultery should be sought through the blood of Jesus Christ our Saviour. The church should remember that the latter marriage has realised on an act of adultery, and cannot be seen as a state of adultery. Therefor the couple cannot be advised to dissolve their marital bond. Restoration does not come by divorce, but by forgiveness for the sin of adultery. Sin (adultery) is not rectified by another sin (divorce), but by the blood of Jesus Christ.
6. No regulation in Scripture concerning divorce and remarriage is meant to be a command to divorce. Marital partners should always, and first of all, follow the road of possible reconciliation. The church should in consultation with, and approval of the pastor and his/her spouse, appoint someone who will council the couple in their troubled marriage and try to restore their relationship.

A pastor who enters into a hasty and ill-considered divorce makes him/her liable for discipline. God expect us to do everything to restore the relationship, and a pastor who has not followed that road first (even if he/she is the innocent party), should be disciplined.

The Bible calls us to follow the road of forgiveness and possible reconciliation even if adultery was committed. By this the love described in the Bible is not violated, but protected.” (Möller, 2001:4-5).

Möller (2001:4) gaan verder deur dit duidelik te stel dat ‘n pastor wat vergifnis ontvang het en wie se getuienis herstel het, nie van die geleentheid ontnem moet word om vir God te kan werk en hul bediening uit te leef nie: “Divorced pastors who are forgiven by God and have restored their testimony and bear witness to a certain ministry, should not be restrained from fulfilling it. Nevertheless, the church should never give the impression that sin is not so bad, and that there is always an easy road back into ministry. Clark (1998:3) rightfully remarked: “During the last few years a number of candidates have applied for re-admission to the ministry after divorce and remarriage, where the divorce has been on grounds other than desertion of adultery appears to offer little incentive to pastors to think long and deep before divorcing their spouse. They have every reason to believe that their ministry will be interrupted, but that they could well be back in the pulpit after a relatively short period, with a new spouse.” (Divorce of pastors in the AFM-p3)

Dit blyk of daar ‘n “maklike” her-toetrede tot die bediening is deur pastore wat by egskeiding betrokke was. Daar bestaan nie werklik gestruktureerde riglyne en metodes van monitering wat die her- toetrede begelei nie (Hierby sal later in diepte stilgestaan word) Daarom vra Möller (2001:4) die vraag: “The crucial question is: How does the church determine whether a pastor’s testimony is restored and that he/she bears witness to a certain ministry?”

Möller (2001:7) wil die kerk ook help deur die volgende Bybelse riglyne te gee wat gevolg kan word om die pastor te lei en ook eties aanvaarbaar deur die tydperk van kerklike dissipline of tug te lei: “The following general guidelines are important. They are called “general” because circumstances should always be taken into consideration with the knowledge that they will differ from case to case, and therefore every pastor should be treated and evaluated on own merits. Merits that should be dealt with on accordance with Biblical pronouncements.

1. During the time of discipline, the pastor should be guided on a road of restoration by an appointed counsellor. This counsellor should report from time to time on what progress is made. These reports should be studied by the church before such a pastor's re-admission in the ministry is considered.
2. A questionnaire should be compiled with the necessary questions asked for re-admission in the ministry. This questionnaire should be filled in by the local assembly where the pastor worships, and be send to the church for evaluation.
3. If a pastor has to pay alimony for children involved, the church should take note of the kind of financial burden placed on the pastor. It may cause a serious hindrance in fulfilling his ministry.
4. If re-admission in the ministry is approved by the church. The pastor should do a year of probation after which his/her position as minister will be finalised.”

Indien die pastor nie aan hierdie riglyne voldoen nie, is Möller (2001:8) van mening dat hierdie pastor nie teruggeplaas moet word in die bediening nie. Daar is ook 'n lewenstyl wat 'n pinkstergelowige moet uitleef en dit geld veral vir die pastor: “It is time to re-emphasise behaviour and lifestyle again- not as a resurrection of the sterile legalism known from earlier decades, but as a focus upon Pentecostal living as Biblical radical, alternative and discipleship living- with pastors acceptable role models in all these areas “ (Divorce of pastors in the AFM -p5)

5.11.1 Konklusie

Die ondersoeker gee 'n samevatting en stel ook 'n aantal eie sieninge:

1. Thielicke neem 'n veroordelende houding in teenoor die pastor wat by egskeiding en hertrou betrokke raak. Dawid was genoem 'n man na die hart van God ten spyte van sy sonde. Die rede was dat Dawid berou gehad het en God hom weer sy uitverkorene gemaak het, en hom ook inderdaad in Sy amp gebruik het. Netso kan 'n pastoor vergewe word en weer deur die Here in Sy amp gebruik word. Aan die anderkant is dit

ook interessant om te let op Jesus se hantering van owerspelige vrou wat na Jesus gebring is met die vraag of sy oor haar daad van owerspel doodgegooi moes word volgens die voorskrifte van die wet soos die wet vereis. Jesus was genadig en het haar weggestuur met die woorde, *“Ek veroordeel jou nie, gaan heen en sondig nie meer nie”*. (Joh. 8: 11)

2. Möller is korrek as hy bepleit dat die kerk die pastor wat skei en of hertrou nie soos die kerk verkies nie, maar volgens Bybelse uitspraak moet hanteer. Sy uitsprake kom neer op die volgende – egskeiding is nie ‘n sonde wat teen die pastor gehou kan word nie. Daar word nie onderskeid getref tussen Christene – die wat by egskeiding betrokke was en die wat nie by egskeiding betrokke was nie. Om hierdie onderskeid te maak is om egskeiding as ‘n groter sonde as enige ander sonde te sien.
3. Die geskeide pastoor moet ‘n tyd deurgaang waarin sy getuie herstel en waarin hy oor sy eie persoonlike trauma kom, al is hy die “onskuldige” party.
4. Die ondersoeker is dit eens dat “onskuldige party” in die egskeiding na ‘n herstel periode van twee tot drie maande met sy bediening kan voortgaan. Dit is belangrik dat sy getuie eers herstel moet word.
5. As die tweede huwelik deur ‘n daad van owerspel ontstaan het, moet vergifnis gesoek word vir die owerspel, die tweede huwelik moet nie ontbind word nie.
6. Nadat ‘n egpaar geskei het of indien egskeiding in ‘n huwelik plaasvind, moet daar altyd eerstens na versoening gesoek word voordat ‘n persoon hertrou.
7. Na berou en vergifnis en herstel van getuie, kan die skuldige party ‘n egskeiding weer geleentheid gebied word om sy bediening uit te leef.
8. ‘n Pastoor moet soos elke ander persoon nooit egskeiding as ‘n vinnige uitweg uit ‘n problematiese huwelik sien nie. Verder moet so ‘n pastor nie verwag om na hertrou weer so spoedig moontlik agter die kansel te staan nie.

9. Die kerk moet waak daarteen om nie in sy stryd teen die sondige wêreld en die bose, sy eie gewondes, en veral nie sy leiers nie, nog verder te verwond nie.
10. Elke geval moet op eie meriete en volgens Bybelse riglyne hanteer word. Die kerk moet 'n belangrike rol speel tydens die dissipline en tug van die geskeide pastor:
 1. Leiding tot herstel moet deur 'n berader / begeleider verleen word.
 2. Riglyne soos vraelyste, onderhoudslas (wat die geskeide pastoor aan sy kinders se onderhoud moet betaal) op die pastor, ens. moet gevolg word.
 3. 'n Proeftyd na her-toetrede word voorgestel. In sekere gevalle bv., indien 'n pastor "die onskuldige" party was, sal die voorgestelde tydperk van proef nie wenslik wees nie en behoort elke geval op meriete hanteer te word.
 4. Indien die kandidaat nie voldoen aan basiese vereistes nie bv., indien hy hom nie aan die voorgestelde program van hulpverlening onderwerp het nie of indien sy getuienis nie herstel is nie, moet hy nie in die bediening hertoegelaat word nie.

5.12 PROSEDURE / RIGLYNE VOORGESTEL VIR DIE HANTERING VAN EGSKEIDING EN HERTROU DEUR DIE KERK

Die kerk (plaaslike gemeente) het 'n plig om sy lidmate deur 'n tyd van konflik by te staan en te lei. "n Aktiewe rol moet deur die kerk gevolg word om christene in nood by te staan. Hierdie bystand moet met liefde en ook dissipline geskied. Versoening in die huwelik moet altyd voorop geplaas word. (Braun, 1989:45-49).

'n Komitee of gevolmagtigdes moet namens die kerk, persone betrokke by egskeiding en hertrou, begelei en beoordeel: "The position of divorce and remarried people in the church should be viewed as a matter for sensitive examination within the protective confines and personal, caring context of a local church. The leadership of that church should respect the dignity and worth of these people as it applies the Word of God in a loving, redemptive and restorative way."(Braun 1989:81)

Braun (1989:84-85) wil die ondersoekers in die geval van die geskeide maan om nie die Fariseers se voorbeeld te volg in hul beoordeling van die persone betrokke nie: "In Luke 11, Jesus strikes at the very heart of Pharasaim. The Pharisees, we are told, were concerned

only with externals. “the outside of the cup.” With these concerns only, they neglected, in Matthew’s words. “the weightier matters of the law” (Mt 23:23) Luke outlines these weightier matters as being justice and the love of God. When the followers of Jesus think of the roles of the divorced and remarried in the church, we had better be certain that our concerns are not simply the scribal concerns of the Pharisees for external appearances and punctilious observances of the supposed letter of the law. We had better take great care to demonstrate in all our ethical judgements the weightier matters of the law- justice and mercy.” (Braun, 1989:84-85)

Die persone wat die geskeides leiding gee, moet ook die hart van God aan dié sulkes openbaar. God is ook genadig en wil vergifnis skenk .

Die plaaslike gemeente moet met egskeiding en hertrou van sy lidmate werk. Hierdie leiding aan die lidmate moet geskied ooreenkomstig die riglyne van die Bybel en volgens die leiding van die Gees van God. (Braun, 1989:100; verwys ook Möller 2001: 148).

Hier kom die opdrag van Galasiërs 6:1 van toepassing: “ Broeders, as iemand ewenwel deur een of ander misdaad oorval word, moet julle wat geestelik is, so een reghelp met die gees van sagmoedigheid, terwyl jy op jouself let, dat jy ook nie versoek word nie.” Braun (1989:111) voeg hierby wanneer hy Matt. 18 aanhaal: “Here as in Matthew 18, the Scripture is clear that the objective of church discipline is the restoration of the offender. This was also the heart concern of Jesus: “If he listens to you, you have gained your brother” (Mt 18:15).

Braun stel die volgende moontlike prosedure voor wat ouderlinge kan volg in hul betrokkenheid by geskeide lidmate:

“A credible report of the facts in the situation must be confirmed to the elders by two or three reliable witnesses.

1. The elders must decide whether the dissolution of the marriage is allowable within the biblical parameters. This decision is neither counsel for, nor against divorce at this time. It is important to preserve the proper function of the elders in this point. They are not acting as personal counselors, though they should certainly be ready to give counsel At this point they are only attempting to establish proper moral guidelines, not only for the people in question, but for the benefit of the whole church.

2. Having made this decision, the elders must meet with either or both parties.
3. During this meeting:
 - a. It must be clearly communicated that the elder board as a general rule does not advise anyone to seek a divorce.
 - b. It must be clearly and compassionately communicated that God hates divorce.;
 - c. It must be clearly communicated whether or not the elders see the evidence presented by the innocent party as acceptable grounds for divorce.
4. Finally, the elders must communicate a willingness to provide further spiritual, emotional and physical support through the entire crises, praying for reconciliation if at all possible, and maintaining proper moral discipline in the situation.” (Braun 1989:113)

5.12.1 Konklusie

Die lokale gemeente asook die kerk in die breë moet deur die loop van die egskeiding asook die hertrou van geskeide persone bystand verleen. Die volgende aspekte kan in hierdie verband uitgesonder word:

1. Die kerk moet sy lidmate in tye van krisis lei en bystaan - hierdie bystand sal sekerlik begin volgens Braun by die soeke na versoening in die geval waar 'n paartjie huweliksprobleme ervaar en 'n egskeiding dreig.
2. Ek stem saam met Braun dat 'n komitee aangestel moet word wat die taak uitvoer van bystand voor en na egskeiding en ook wanneer die saak ondersoek word.
3. Hierdie komitee asook die plaaslike gemeente moet die gesindheid van Jesus handhaaf naamlik die van geregtigheid en genade.
4. Daar moet ook sekere Bybelse riglyne gestel word waarvolgens die ouderlinge of komitee moet funksioneer in hul bystand van die geskeide.

5. Braun se riglyne wat deur ouderlinge in die verband gevolg kan word, behoort deur die kerk oorweeg te word.

5.13 SAMEVATTEND

Ten opsigte van egskeiding wil ons aan die een kant die haat van God teen egskeiding sien en aan die ander kant die genade van God vir die mens in sy gebrokenheid. Christus het ook vir die sonde van egskeiding gesterf en kan aan mense met 'n mislukte huwelik vergifnis skenk.

In die volgende hoofstuk maak ons 'n samevatting van die totale ondersoek wanneer ons moontlike riglyne vir die kerk stel oor hoe die saak van egskeiding en hertrou van die gelowiges en dan in besonder ook die van die pastor hanteer moet word.

HOOFSTUK 6

TENDENSE, EVALUASIE EN BASISTEORIE VAN EGSKEIDING EN HERTROU

6.1 TENDENSE EN EVALUASIE

6.1.1 Inleiding

In hierdie laaste hoofstuk wil ons 'n kort samevattende oorsig gee van die onderskeie denkrigtings soos ons dit eerstens by die AGS van SA en daarna ook by ander godsdienstige groepe, christelik en ook nie- christelik, waargeneem het. Verder is daar ook nagevors oor die Bybelse-, asook etiese oorsig van egskeiding en hertrou met besondere verwysing na die pastoor wat daarby betrokke geraak het. Omdat daar na elke belangrike onderafdeling 'n konklusie weergegee word, sal dit op herhaling neerkom indien die bevindinge weer hier aangehaal word. Ons sal dus volstaan met 'n opsomming asook 'n evaluasie van die belangrikste denkrigtings.

In die weergee van 'n basisteorie sal daar noodwendig 'n herhaling van stellings plaasvind, omdat die ondersoeker in gedagte het om aan die leser 'n kort maar tog volledige oorsig van die onderwerp weer te gee.

6.1.2 Tendense / Denkrigting oor egskeiding en hertrou in die AGS van SA en ander godsdienste

Daar is sekere denkrigtings wat deurgaans gevolg word. Soos reeds genoem, blyk dit of die invloed wat die Roomse Katolieke Kerk oor eeue gehad het steeds die beleid van baie godsdienstgroepe bepaal. Vervolgens staan ons stil by die beleid van egskeiding en hertrou en ook hoe die godsdienste die leraar se egskeiding hanteer.

6.1.2.1 AGS van SA (AGS word dikwels na verwys slegs as die “kerk”)

Egskeiding en hertrou is in 'n baie ernstige lig beskou is, veral in die vroeë jare van die kerk. Die lidmaat wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het, was onder tug geplaas en

moes van alle rade en aktiewe betrokkenheid by die gemeente bedank. Indien 'n pastoor by egskeiding betrokke geraak het, was hy sumier gevra om die voltydse bediening te bedank, ongeag wat die omstandighede rondom die egskeiding was en of die pastoor die 'onskuldige' party was of nie. Daar is baie streng opgetree teen persone en veral pastore en hul gades of hul voormalige eggenotes indien hul by egskeiding betrokke was.

Egskeiding is gesien as 'n 'groter' sonde as ander sondes en dit wil voorkom of dit deur baie in die kerk naas sonde teen die Heilige Gees, as 'n tweede onvergeeflike sonde beskou is. Pastore wat by egskeiding betrokke geraak het, se ervaring was dat die kerk (AGS) en selfs hul kollegas baie negatief en veroordelend teenoor hulle opgetree het. In die tagtiger jare en vroeër het dit gebeur dat indien 'n pastoor by die leiers van die kerk sou bely dat hy wil skei, of by 'n sonde betrokke is wat die huwelik skaad, was die versoek dat so 'n pastoor onmiddellik uit die bediening moes bedank om sodoende die kerk verleenheid te spaar. Hierdie voorvalle het dan ook negatiewe publisiteit ontvang. Daar is aangevoer: Omdat die pastoor geskei het, is hy skuldig en moet daarom die voltydse bediening bedank of daaruit geskors word. Hy was dan ook van sy status as pastoor ontnem.

Hierdie houding van die kerk en die gesindheid jeens persone met huweliksprobleme en geskeides, het daartoe gelei dat die persone of egpare nie gediend was om hulp te gaan soek by beraders of hulpverleners wat by die kerk betrokke was nie, omdat dit die persoon, en veral die pastoor se toekomstige bediening in die kerk sou benadeel.

Gedurende die negentiger jare het die AGS baie tyd spandeer aan die eenwording van die kerk. Die voorheen blanke afdeling van die kerk is verenig met die saamgestelde afdeling (voorheen anderskleuriges) van die kerk. Dit het meegebring dat beleidvorming vir die "een" kerk die grootste bespreking tydens die jaarlikse werkersraad gevorm het. Die huwelik, egskeiding en hertrou het nie spesiale aandag geniet nie en verwante probleme is hoofsaaklik hanteer deur die daarstelling van tugmaatreëls.

Die probleem wat ontstaan het, is dat daar nooit tot 'n algemeenaanvaarbare beleid t.o.v. egskeiding en hertrou gekom is nie. Alhoewel die saak veral vanaf 1980 gedebatteer is, was daar nogtans nie 'n beleid gestel nie. Die probleem van pastore wat by egskeiding betrokke geraak het, het intussen steeds toegeneem, sodat die kerk nou genoop is om dringende aandag hieraan te verleen.

6.1.2.1.1 Gronde vir egskeiding

Omdat hierdie onderwerp weer ter sprake gaan kom wanneer ook die ander godsdienstige groepe se siening bespreek gaan word, word daar kortliks net op die volgende gewys:

Die AGS van SA word in hul siening baie gelei deur die uitsprake van die LE&L. In die tagtiger jare was hierdie onderwerp die meeste onder bespreking, ook toe Dr. F.P. Möller (snr.) rigting gegee het. Sy beskouing het die kerk en die applikant pastoor se siening grotendeels gevestig omdat dit in die Teologiese kollege onderrig was. Sedertdien het die klem geval op dit wat die huwelik vernietig en daarom aanleiding tot egskeiding kan gee. Voorbeelde hiervan vind ons by dit wat deur Jesus gestel word in Matt. 5 en 19, asook dit wat deur Paulus gestel word in I Kor. 7. Hierdie is egter nie gesien ons die enigste gebeure wat tot die vernietiging van die huwelik lei nie.

6.1.2.1.2 Die huwelik

Die kerk besef dat egskeiding en hertrou nie slegs as 'n nasorg aangespreek kan word nie, maar dat daar ook aandag geskenk moet word aan die huwelik.

In die kerk is veral in die laaste aantal jare besef hoe intens die kwessie van egskeiding en hertrou die AGS geraak het, en dan ook in besonder onder die pastore. Ondersoekspanne, seminare en hulpverleningsspesialiste word in plek gebring om die lidmaat en veral die pastoor by te staan om sy huwelik in die bediening gelukkig en "bestand" teen egskeiding te maak. Gesonde huwelike word in die vooruitsig gestel.

6.1.3 **Beleid vir egskeiding en hertrou deur lidmate en pastore**

Daar is nie 'n amptelike beleidskrif ten opsigte van egskeiding en hertrou wat toegepas word deur die AGS nie. Die NLF is tans besig om onder leiding van kenners in die kerk, onder andere, Dr. F.P. Möller (jnr.) riglyne neer te lê wat vir die AGS rigting sal gee in hul benadering tot egskeiding en hertrou van die lidmaat asook die pastoor. Die doel van hierdie ondersoek is daarom ook om die kerk behulpsaam te wees in sy vasstelling van 'n beleidskrif / basisteorie vir egskeiding en hertrou wat geskoei is op 'n Bybels-etiese grondslag.

Daar bestaan wel beleid wat die pastoorspaar rigting gee tov. hierdie aangeleentheid. Tydens die 1999 Werkersraad aanvaar die raad 'n "Etiese gedragkode vir pastore (verw 6.3)" (Bylae 7.3). In hierdie gedragkode word ook na die huwelik en gesin verwys:

- h) "Die pastoor moet verstaan dat sy/haar huwelik tydelik is in dié sin dat daar nie in die hemel uitgegee word in die huwelik nie. (Mark. 12:25) In die hiernamaals bestaan die huwelik tussen Christus en sy kerk (Open. 19:7), en die aardse huwelik is primêr met die oog daarop.
- i) Dit word daarom van die pastoor verwag om as hoofdoel van die huwelik sy/haar huweliksmat te bedien in die Here om waarlik bruid vir Christus te wees. Die pastoor se huwelik moet die getuienis dra van die verhouding tussen Christus en sy kerk (Ef. 5:22-31). Dit sluit dinge in soos liefde, getrouheid, bystand en beskerming.
- j) Die pastoor moet die Bybelse beginsel van monogamie eerbiedig (1 Tim. 3:2)
- k) In die lig van die feit dat God egskeiding haat (Mal. 2:16), moet die pastoor nie losmaking in die huwelik soek nie.
- l) Indien die pastoor op nie-Bybelse gronde skei, is tug van toepassing.
- m) Die pastoor se seksualiteit moet uitdrukking vind binne die grense en voorskrifte van die huwelik. Buite egtelike, homoseksuele of ander seksuele wanpraktyke (pornografie, pedofilie, bloedskaande, transvestie, ens), is tugwaardig.
- n) Die pastoor het 'n verantwoordelikheid om sy/haar gesin nie te verwaarloos nie, maar met liefde en sorg te bedien in die Here".

6.1.4 Kerklike Hofsettings in die AGS van SA

'n Pastoor wat by egskeiding en hertrou betrokke geraak het, word voor 'n kerklike hof gedaag. Sekere riglyne word tydens so 'n kerklike hof gevolg:

1. Kerklike hofsettings word gehou om 'n saak, wat vroeër bekend was as ernstige wangedrag en tans slegs wangedrag, te ondersoek. Die ondersoeker is nie bekend met hofsettings wat gehandel het oor die hertrou van 'n geskeide nie.
2. Indien die pastoor of sy eggenote skuldig bevind is aan die klag van wangedrag (of ernstige wangedrag) word hy per klagstaat voor die hof gedaag.

3. Hierdie hofsittings vind dikwels plaas volgens die beginsels van die geregtelike howe.
4. 'n Persoon is dikwels op grond van die oortreding van dissiplinêre beleidsverklaringe skuldig of onskuldig bevind. Die beleidsverklaring lees as volg:

(11.4): "A pastor may be guilty of misconduct if he/she should: obtain a final order of divorce either as Plaintiff or Defendant in a competent court, provided that where a final order of divorce is obtained, the Pastor might be an innocent party. The onus to prove innocence shall, however, rest on the party who alleges it."

5. Indien die beskuldigde skuldig bevind word, word hy uit die bediening geskors met verlies van status vir 'n tydperk soos deur die hof bepaal (gewoonlik een jaar).
6. Indien die persoon onskuldig bevind word, word hy van alle blaam onthef en kan hy met sy bediening voortgaan.

6.1.4.1 Reformatore

Omdat die Reformatore se siening, rigting gee vir die meeste kerkgenootskappe in Suid-Afrika, let ons kortliks op die volgende:

- Die huwelik is onontbindbaar, maar dat dit op sekere "skriftuurlike gronde" mag dit ontbind word. Die reformatore stem nie ooreen oor hul siening nie. Luther het behalwe owerspel ook verlating op godsdienstige gronde as egskeidingsgrond erken, en die gronde selfs uitgebrei na kwaadwillige verlating, swaar mishandeling en weiering van huweliksplig.
- Volgens die huweliksordinnansie van Geneve word vier gronde vir egskeiding aanvaar, te wete owerspel, permanente onvrugbaarheid, kwaadwillige verlating en langdurige afwesigheid van langer as tien jaar."
- Calvyn het hom baie sterk teen die ligvaardige verbreking van die huwelik uitgespreek.

6.1.4.2 Christelike godsdienste

Die Roomse Katolieke kerk sien die huwelik as 'n sakrament en daarom is 'n huwelik onontbindbaar. In die laaste jare is daar tog 'n verslapping in hulle beleid en is die verkryging van 'n "annulment" van die huwelik makliker. Die persoon kan nie weer trou alvorens die kerk hom nie hierdie "nietigverklaring" toestaan nie.

Ander christelike genootskappe let grotendeels op die "gronde" vir egskeiding wat dan die egskeiding en ook hertrou "toelaatbaar" maak.

By die meeste genootskappe word daar nie 'n verbod op hertrou geplaas indien 'n persoon geskei is nie.

6.1.4.3 Nie - Christelike godsdienste

Nie Christelike godsdienste soos die Moslems handhaaf nie 'n streng beleid as dit kom by egskeiding nie. Omdat hul huwelike op grond van ooreenkoms gesluit word, is die losmaking ook volgens 'n ooreenkoms en kom amper neer op die gee van 'n "skeibrief"

Tog sien hulle egskeiding as die laaste uitweg. Hulle handhaaf ook 'n beleid van 'n "afkoel" tydperk voordat die egskeiding erken word.

Vir die Hindu is die huwelik ook 'n soort sakrament wat nie godsdienstig verbreek kan word nie. Juridies geskeides in hul geledere word wel toegelaat om te hertrou. Die Judaïsme erken egskeiding en daarna ook hertrou.

6.1.5 Evaluasie

Omdat die aannames en stellings van teoloë deurgaans geëvalueer was, word dit nie hier herhaal nie, maar word die hipoteses soos gestel in hoofstuk 1 hier geëvalueer.

6.1.5.1 Bevindinge van hipoteses soos gestel oor egskeiding en hertrou

Uit bogenoemde ondersoek blyk dit dat die hipoteses soos gestel in hoofstuk 1, bevestig word:

Hipotese 1

Die gestelde hipotese is die volgende:

- dat die AGS van SA nie 'n amptelike geskrewe beleid en hanteringswyse het as dit kom by egskeiding van lidmate en dan veral die pastoor nie,

Bevinding 1

As dit kom by die hantering van die lidmaat of die pastoor wat in egskeiding betrokke raak, bestaan daar nie 'n duidelik omskrewe beleid van hoe die saak hanteer moet word nie. Daar is wel rigting gegee in dié verband deur kenners verbonde aan die kerk, maar tog bestaan daar nie 'n amptelike geskrewe beleid nie. In die AGS was daar streng hantering van geskeide pastore (meestal volgens ongeskrewe beleid) toegepas as dit kom by egskeiding en hertrou, (veral as die pastoor daarby betrokke geraak het). In die vroeë jare was hy summier gevra om die voltydse bediening te bedank. In later jare is die saak egter op meriete hanteer. Beleidstoepassing het gewoonlik plaasgevind by wyse van dissiplinêre stappe wat gevolg is na 'n kerklike hof se uitspraak op 'n aanklag van ernstige- wangedrag en later slegs wangedrag. (Let op die hantering by die kerklike hof).

Hipotese 2

Die gestelde hipotese is die volgende:

- daar bestaan verskeie sieninge oor die onderwerp van die huwelik, egskeiding en hertrou

Bevinding 2

In die ondersoek is gevind dat die onderskeie godsdienste, christelik, asook nie-christelik, uiteenlopende siening het as dit kom by die huwelik en hul interpretasie van egskeiding en hertrou. Die meeste christelike godsdienste handhaaf 'n beleid van monogame huwelike wat 'n lewenslange verbindtenis is tussen een man en een vrou. Nie-christelike godsdienste soos die Moslems het 'n beleid van poligame huwelike waar die man toegelaat word om tot vier vroue gelyktydig te neem. Egskeiding word deur die meeste godsdienste as "toelaatbaar" gesien op sekere "gronde", die Rooms Katolieke Kerk is hierin 'n uitsondering deurdat die huwelik as 'n onverbreekbare sakrament gesien word. Hertrou is ook toelaatbaar indien die huwelik vernietig is. Indien hertrou plaasvind waar 'n huwelik nie voor God vernietig is nie, word egskeiding gepleeg.

Hipotese 3

Die gestelde hipotese is die volgende:

- pastore wat by egskeiding en/of hertrou betrokke geraak het, word as tweederangse christene beskou

Bevinding 3

Daar is nie veel geskrewe bewyse van hierdie hipotese nie, maar uit eie ervaring en gesprekvoering met geskeides, word bevind dat egskeiding nog steeds as 'n groter sonde as ander sondes beskou word en dat sulke persone wel as tweederangse christene beskou word. Hierdie bevinding geld veral betreffende die pastor wat deur die meeste van sy kollegas veroordeel en geëtiketeer word.

Hipotese 4

Die gestelde hipotese is die volgende:

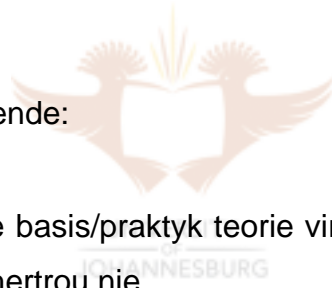
- die kerk (AGS) staan wel sekere Bybels-etiese denkrigtings voor, maar in die hantering van egskeiding en hertrou, word hierdie benaderinge nie toegepas nie, veral as dit kom by die pastor.

Bevinding 4

Die bevinding is dat daar 'n siening heers wat klaarblyklik kom van die Roomse Katolieke Kerk, waarvandaan die meeste christelike kerke stam. Tog vind ons raakpunte in die meeste denkrigtings waar sommiges bly by die geykte sieninge, maar ander tog uitinge maak soos: “die Bybel gee geen gronde vir egskeiding nie”. Hulle gaan dan ook verder om te sê dat daar nie “gronde” is nie, maar wel gebeure wat die huwelik vernietig. Alhoewel dit bevind is dat verskeie kerke en veral die AGS Bybels – etiese benaderinge voorstaan, toon die hantering van hierdie beginsels nie dat hierdie benaderinge in die kerk toegepas word nie.

Hipotese 5

Die gestelde hipotese is die volgende:

- daar bestaan nie 'n amptelike basis/praktyk teorie vir die kerk (AGS) handelende oor die hantering van egskeiding en hertrou nie.

Bevinding 5

Alhoewel die kerk, en dan in besonder die AGS streef na 'n aanvaarbare beleid vir egskeiding en hertrou, het die meeste kerke nog nie uitgekome by so basisteorie nie. Dit blyk of die kerk versigtig is in sy stelling van so basisteorie of aan die anderkant nie konsensus kan verkry onder die beleidsbepalers nie. Die AGS het 'n basiese handleiding wat in sy Teologiese Seminarium geleer word, genaamd, Etiek – Egskeiding en Hertrou wat deur Dr. F.P. Möller (Jnr.) aangebied word. Hierdie lesings is ook deur hom opgestel en in hierdie ondersoek ingewerk. Dit bevat egter nie deurdenkte riglyne oor die kerk se hantering van geskeides nie. Dit gee net die Bybelse beginsels weer.

Hipotese 6

Die gestelde hipotese is die volgende:

- nie net in die AGS van SA nie, maar vir die meeste godsdienste is die kwessie van egskeiding en hertrou 'n geweldige knelpunt en raak leraars al meer daarby betrokke.

Bevinding 6

Egskeiding tref, jammerlik, ook die kerk van ons tyd en dit kom toenemend voor dat die pastor by egskeiding en hertrou betrokke raak. Die kerk het nog nie uitgemaak wat om te doen om die saak op te los nie. Die AGS en ook ander wil graag die pad van voorkoming stap deur seminare en mentors of kerklike beraders aan te stel wat die probleem aanspreek. 'n Gedeelte van die ondersoek word afgestaan om aan te toon waar en hoe wyd hierdie probleem die verskeie kerkgenootskappe tref.

6.2 BASISTEORIE VAN EGSKEIDING EN HERTROU IN DIE AGS VAN SA MET BESONDERE VERWYSING NA DIE PASTOOR

6.2.1 Inleiding

Vanuit die inligting verkry in hierdie ondersoek word daar nou 'n basisteorie gestel wat egskeiding en hertrou vanuit 'n Bybels-etiese oorsig sal beskou. 'n Algemene siening, asook 'n nuwe siening van die onderwerp, word gestel.

6.2.1.1 Die probleem van egskeiding

Die toename in gevalle van egskeiding en hertrou, veral by die leraar stem die kerk wêreldwyd tot groot kommer. Op Bybels-etiese vlak ontvang ons rigting. Die redes waarom huwelike ontbind, is legio en soms ook onbybels, met die gevolg dat baie "ontbinde" huwelike nog steeds in die oë van God bestaan. Ernstige nadenke oor hierdie sosiale euwel is dringend noodsaaklik. Verder bestaan daar 'n mate van onsekerheid oor die posisie van diegene in die kerk wat by egskeiding betrokke was.

Watter lig werp die Bybel en die Etiek op die kwessie van egskeiding en van hertrou en veral op die van die pastoor? Dit is die onderwerp wat ons kortliks behandel.

Alvorens daar stilgestaan word by die kwessie van egskeiding en hertrou, is dit eers van belang om die basis van die huwelik weer te gee.

6.2.2 Die huwelik

Volgens die Bybel is die huwelik die verbintenis tussen een man en een vrou, waarvolgens hulle aan mekaar, aan God en aan almal teenwoordig verklaar dat hulle mekaar in liefde neem, en om vir solank hulle lewe, as man en vrou saam te lewe, ooreenkomstig die instelling van die huwelik soos ons dit vind in Genenis 2:24: *“Daarom sal die man sy vader en moeder verlaat en sy vrou aankleef. En hulle sal een vlees wees”*.

6.2.2.1 Die huwelik van nader beskou

Die volgende aspekte staan uit as ons die huwelik van nader beskou:

- **Die huwelik is juridies van aard**

- die huweliksverbintenis is 'n bindende publieke kontrak wat tussen 'n betrokke man en vrou bestaan,
- die gemeenskap erken, outoriseer en eerbiedig hierdie verbintenis
- daar bestaan wette om voorskrifte aangaande die huwelik neer te lê en dit te beskerm (Deut. 21, 22, 24, 25, ens.).

- **Die huwelik is psigiese van aard**

- Daar is 'n natuurlike aangetrokkenheid en liefde vir mekaar (Hooglied).
- Basies is dit 'n vereniging van liefde en wedersydse eerbied. (Efes. 5:33).

- **Die huwelik is liggaamlik van aard**

- Wanneer 'n man en vrou seksueel een vlees word (en deur God saamgevoeg word) en waardeur kinders verwek word. (Gen. 2:24; 1:28).

- **Die huwelik is godsdienstig van aard.**

- dit is 'n instelling van God (Matt. 19:4-6), wie se naam en eer daaraan verbonde is.
- die huwelik moet in die Here wees en in heiligheid voortbestaan.
- Verder is die huwelik ook 'n sinnebeeld en heenwysing na die vereniging tussen Christus en sy gemeente, (Ef 5 : 22vv)
- in die huwelik is die egpaar geroep om 'n verhewe en heilige getuienis aangaande Christus te wees.

- **Die huwelik is 'n lewenslange verbintenis**

- Die huwelik word beskryf as 'n lewenslange verbintenis tussen een man en een vrou wat in 'n eenheid saamgebind word in die teenwoordigheid van God en die gemeente asook die genade, liefde en beeld van God.

6.2.2.2 Is die huwelik altyd die wil van God ?

Die huwelik kan nie sondermeer as gevolg van enige gebrek ontbind word nie, maar die vraag word gevra of elke huwelik wat bevestig word, die wil van God is.

- Sonder om 'n oop deur te stel om uit die huwelik te beweeg omdat die paartjie om verskeie persoonlike en ook geestelike redes nie by mekaar pas of “nie meer by mekaar pas” nie, blyk dit of dit tog moontlik is dat elke huwelik nie die wil van God is nie. Die ondersoeker wil hierby voeg dat daar sekere Bybelse en etiese riglyne gestel word by die keuse van 'n huweliksmaat en dat wanneer die persoon buite hierdie riglyne beweeg, dit bevraagteken kan word of die huwelik binne die wil van God gesluit is. Ons stel die volgende standpunte:
 - In I Kor. 7:39 word die weduwee leiding gegee in haar keuse om weer te trou: “..., is vry om trou met wie sy wil, maar net in die Here”. Die weduwee kry dus die keuse om haar huweliksmaat te kies, maar daar is 'n voorwaarde – “maar net in die Here”. Dit kan beteken dat die maat van haar keuse:
 - in die wil van God gekies moet word en;

- o ook 'n kind van God moet wees.

Die ondersoeker is van mening dat baie paartjies wat trou nie volgens die wil van God trou nie, en dat baie van hierdie paartjies uiteindelik probleme ervaar en dikwels skei.

6.2.2.3 Die huwelik moet tot eer van God wees

Ons moet alles doen tot eer van God, daarby kan sekerlik gevoeg word dat die huwelik tot eer van God moet wees. In die eerste plek gaan dit dus in die huwelik om die eer van God.

Die hoogste etiese beginsel wat in die Bybel gevind word, is die eer van God. (1 Kor. 10:31). Die Christen se leefwyse en toepassing van Bybelse beginsels moet altyd wees tot die Eer van God.

6.2.2.4 Daar is 'n diepere betekenis vir die huwelik

Ons kom tot die gevolgtrekking dat God 'n groter en dieper betekenis vir die huwelik het, naamlik dat dit sprekend is van die verhouding tussen Christus en sy kerk (bruid) volgens Efes.5:32. Met huweliksluiting vind daar 'n eenwording plaas. Later meer hieroor.

6.2.3 Egskeiding

Kortliks kan egskeiding beskryf word as die juridiese daad waardeur die gemeenskap (deur middel van die howe) 'n huwelik, wat om ander redes as die dood, tot niet gegaan het, amptelik as ontbind verklaar.

Aan die anderkant moet die huwelik ook in die oë van God ontbind word voordat daar waarlik van egskeiding gepraat kan word.

Ons staan kortliks stil by egskeiding soos dit in die praktyk beleef word, en dan veral in die lewe van die pastor.

6.2.3.1 Emosionele egskeiding

Die ondersoeker wil aansluit by die artikel van De Klerk (2003:8) wat handel oor emosionele egskeiding en wil dit ook verder neem en die beleving van die pastoriepaar daarby laat aansluit.

Emosionele egskeiding verwys in die eerste instansie na 'n gebrek aan geestelike intimiteit van die huwelik. Dit lei noodwendig na 'n verbrokkeling in die huweliksverhouding. Dit beteken onder andere dat die basis van kommunikasie, interaksie, deel in mekaar se lief en leed, nie meer bestaan nie. In so 'n geval is die egpaar hoogstens kamermaats en dikwels slaap hulle lank reeds in aparte kamers.

Die vraag kan gevra word waarom hierdie egpaar dan nog getroud is. Die volgende kan moontlike antwoorde wees:

- Omdat egskeiding 'n onaangename en emosionele traumatiese ervaring is.
- Omdat een nie alleen finansieël kan oorleef nie (gewoonlik die vrou wat lank uit die beroepslewe uit was).
- Omdat die pastor wat skei se beroep ook op die spel geplaas word (hy kan sy werk verloor indien hy skei).
- Omdat die egpaar slegs vriende en sosiale bande het met ander getroude pare.
- Vrees vir die trauma van betrokkenes soos die kinders, familie, gemeente, ens.

Om die pyn van 'n ongelukkige en onvervulde huwelik en dan ook daarna 'n egskeiding te vermy, sal baie egliede hulself dikwels 'emosioneel afsluit', en met hulle lewe en werksaamhede voortgaan en hulself daarin uitleef.

In die pastorie vind hierdie gebeure meermale plaas. Die negatiewe konnotasie wat aan egskeiding gekoppel word en wat die pastoorspaar beleef (soos genoem, kan die pastoor sy werk verloor, sy eie toekoms in die kerk benadeel, verguising van die kerk en kollegas beleef, die 'skande' daaraan gekoppel, ens.) dryf hul dikwels daartoe om die makliker uitweg van 'n emosionele egskeiding te kies. Dit bring mee dat die pastoor homself beskerm sodat hy steeds met sy 'skynhuwelik' voortgaan en in die voltydse bediening aanbly. Dit kom dikwels neer op 'n oorkompensasie van sy "geestelike werk." Persone wat in 'n emosionele egskeiding leef, gee gewoonlik Bybelse antwoorde om sy toestand te regverdig.

As ons in die Bybel lees dat God egskeiding haat, is dit nie in orde indien die egpaar emosioneel geen band tussen mekaar het nie, maar slegs wettiglik nie geskei is nie. Die vraag kan gevra word of hierdie huwelik tot eer van God is en nog in die oë van God bestaan?

6.2.3.2 Liberale en “moderne” siening van egskeiding

Daar bestaan ’n liberale siening van die huwelik en ook egskeiding. Sekere etiese norme moet volgens hierdie persone nie op hulle “afgeforseer” word nie omdat hulle “kwansuis die vryheid” besit wat nie aangetas mag word nie, om te besluit of hulle getroud wil wees en of hulle wil skei of hulle wil saam woon met ’n maat sonder om met hom / haar getroud te wees.

Hierdie persoon het volgens hom dus ’n vryheid van denke en handel. Volgens diegene is daar relatief beskou nie ’n vasgestelde riglyn nie, omdat “waarheid” en Bybelse beginsels as relatief beskou word. Egskeiding is dus sy keuse en sy keuse moet gerespekteer word.

Ons wil hier egter baie duidelik stel dat die Christen volgens Bybelse beginsels leef en dat die Bybel rigtinggewend is in sy besluite en dat hy die huwelik en egskeiding ook in hierdie lig beskou.

6.2.4 Die Ou Testament oor egskeiding en hertrou

Egskeiding en ook hertrou het reeds in die Ou Testamentiese tyd voorgekom en die Fariseers en Skrifgeleerdes het die gebruik geregverdig deur die uitspraak van Skrifgedeeltes soos Deut. 24:1-4. Voorstanders hiervan het soms buite rekening gelaat dat God egskeiding haat.

6.2.4.1 Deuteronomium 24:1-4

Die volk het hierdie daad geregverdig deur die uitspraak van Moses in Deut. 24 wat hulle volgens Jesus oppervlakkig geïnterpreteer het. Verskeie sieninge word deur eksegete oor hierdie Skrifgedeelte en ander Ou Testamentiese skrifte gegee.

Ons kyk vervolgens na die hoof Skrifgedeeltes wat hierdie saak aanspreek volgens die

ondersoeker se mening:

Deut. 24:1-4

1. Moses het nie egskeiding geoorloof, ingestel of geleer nie. Deut.24:1-4 gee slegs uitdrukking van dit wat in die praktyk reeds in die tyd aan die orde was. Hierdie gedeelte moet eerder gesien word as 'n orde maatregel in 'n gebroke en sondige samelewing. (Ons sal weer later hierby stilstaan as ons na Jesus se uitspraak oor hierdie gedeelte debatteer).
2. In die Ou Testament was dit slegs die man wat die inisiatief kon neem in 'n daad van egskeiding.

6.2.4.2 Die skeibrief

Die skeibrief het die huwelik tot 'n einde gebring. Aan die eenkant was dit 'n goeie reëling wat die vrou beskerm het as sy weer sou trou. Sonder 'n skeibrief sou sy egbreek pleeg en volgens die wet gestenig te word. Hierdie brief beskerm haar en gee haar met ander woorde wetlik die reg om aan 'n ander man te behoort en met hom te trou. Die skeibrief was nie daar tot voordeel van die Jood nie, maar eerder tot hulle skande. Egskeiding was dus nie 'n Goddelike voorreg nie, maar 'n noodmaatregel weens die hardheid van die mens se hart en die uitdrukking van die mens se swak morele standaarde. Die vrou wat hierdie skeibrief ontvang, word nie verbied om weer te trou nie.

6.2.4.3 Iets skandeliks

Talle uitsprake word gegee oor die mening wat die begrip "iets skandeliks" werklik beteken, naamlik 'n onweloweglike gedrag van die vrou of selfs onbetaamlike blootstelling, of een of ander publieke gedrag van die vrou in die openbaar wat die man in verleentheid bring.

Hierdie "iets skandeliks" dui nie op die moontlikheid van egbreuk deur die vrou nie omdat die Pentateug ondubbelsinnig die doodstraf op die daad van owerspel lê (Lev.20:10; Deut.22:22-27) Die vrou kon dan volgens die wet gestenig word, wat 'n egskeiding uitsluit. Hierdie "iets skandeliks" verwys na een of ander onfatsoenlike of onbehoorlike gedrag, waarop dit

egter presies dui, is moeilik om vas te stel omdat die Bybel swyg oor wat werklik hier bedoel word. Dit kan die geval van Num. 5 ingesluit het, waar 'n vrou skuldig bevind was van ontrouheid en haar buik opgeswel het haar heup ingeval het (Num. 5:67). Sy is blykbaar nie gestenig nie, omdat sy swanger was.

6.2.4.4 Hertrou van geskeide

Nadat die man sy vrou weggestuur het, is hierdie vrou vry om weer te trou en is hierdie tweede huwelik nie oewerspel nie, maar ontvang erkenning. Nadat haar tweede huwelik beëindig is, word sy verbied om weer na haar eerste man terug te keer. Die gebruik was dan ook dat hierdie man wat sy vrou weggestuur het, ook weer getrou het.

6.2.4.5 Is die beginsels van Deuteronomium 24 steeds bindend?

Die beginsel van Deuteronomium 24 soos hierbo uiteengesit is nie vandag steeds van toepassing nie. Soos reeds gestel in hierdie studiestuk (lesing 4.3.5.2) is daar geen sonde wat nie deur die bloed van Christus uitgewis kan word nie. Indien die betrokke persone in berou voor God, vergifnis ontvang het, kan hulle hertrou. Hierdie huwelik sal dan deur God as 'n "nuwe huwelik" gesien word.

UNIVERSITY
OF
JOHANNESBURG

6.2.4.6 Die tweede huwelik

Dit moet altyd onthou word dat in Mattheus 19:9 die Here Jesus nie van die tweede huwelik praat as 'n saamlewe van 'n man en vrou, maar wat in werklikheid getroud is nie. Die Here gebruik die term "trou" vir die eerste sowel as latere huwelike. En waar mense getroud is, staan die gebod dat jy nie mag skei nie. Die feit dat die tweede huwelik as 'n daad (nie 'n staat) van egskeiding neergekom het, beteken nou nie dat daardie huwelik ontbind moet word nie. 'n Tweede sonde (egskeiding) maak nie 'n eerste sonde (egbreuk) reg nie. Sondes word nie deur sondes uitgewis nie, maar slegs deur die bloed van Jesus Christus.

Die persoon wat van sy vrou geskei het en tot die besef van hierdie verkeerdheid van sy daad kom, moet dit nie met verdere dade van sonde probeer regstel nie, maar moet eerder voor God vergifnis vir sy dade ontvang en met sy huidige huwelik voortgaan. (Verwys ook na I Kor. 6:10-11)

6.2.4.7 God haat egskeiding (Mal.2:14-16)

Dit is baie duidelik in Maleagi 2:14-16 dat God egskeiding haat. Soos reeds in die voorafgaande genoem haat die Here nie die juridiese “egskeidingsbevel” van die Regter nie, maar die sonde wat aanleiding tot die egskeiding gee.

6.2.4.8 Verwysing na Deut. 24 en Matt. 19:3-9 oor die huwelik en egskeiding

Die Here Jesus gee aan ons die duidelikste siening oor die huwelik en egskeiding in Matt. 19:3-9.

Die Fariseërs wou die Here versoek met die volgende strikvraag: *“Is dit ‘n man geoorloof om oor allerhande redes van sy vrou te skei?”* (vers 3).

Hierdie vraag was gebaseer op die uitspraak van Moses in Deut. 24:1 *“As ‘n man ‘n vrou neem en met haar trou en as sy dan geen guns in sy oë vind nie, omdat hy iets skandelijks aan haar ontdek het, en hy haar ‘n skeibrief skrywe en in haar hand gee en haar uit sy huis wegstuur...”* Die Jode het onder *“iets skandelijks”* enigiets wat hulle pas ingebring en van ‘n vrou om allerlei selfsugtige en onbenullige redes geskei. Jesus wys daarop dat Moses egskeiding geensins goed gepraat het nie, maar dat dit ‘n reglementering en kontrolering was van tragiese gesinsomstandighede wat veroorsaak is deur gebrek aan vroomheid van die kant van die Israeliete, of soos die Here dit noem: *“weens die hardheid van julle harte”* (Matt. 19:8). Moses het die reg om te mag skei gekoppel aan iets *“skandelijks”* by die vrou, maar daar word nie gesê wat dit presies behels nie. Eksegete wil soms die ontugtige lewe van die vrou wat sy voor die huwelik as jongmeisie gevoer het, sien as die iets skandelijks van Deut. 24, maar volgens Deut. 22:13-21 word sodanige vroue gedood en kan daar dus nie meer sprake van egskeiding en ‘n skeibrief wees nie.

Dit is duidelik dat die vergunning van die skeibrief net daar was om ‘n mate van orde onder onnatuurlike omstandighede te skep. Dit beteken geensins dat egskeiding as iets natuurliks aanvaar moes word of dat die huwelik maklik ontbind mag word nie, intendeel, dit druis in teen die skeppingsordonnansie, waaromtrent die Here die volgende sê: *“Het julle nie gelees dat Hy wat hulle gemaak het, hulle van die begin af man en vrou gemaak het nie en gesê het: ‘Om hierdie rede sal die man sy vader en sy moeder verlaat en sy vrou aankleef, en*

hulle sal een vlees wees; sodat hulle nie meer twee is nie, maar een vlees? Wat God dan saamgevoeg het, mag geen mens skei nie.” (Matt. 19:4-6).

Die Here gaan dan verder en sê in die negende vers: “Maar Ek sê vir julle, elkeen wat van sy vrou skei, behalwe oor hoerery, en ’n ander een trou, pleeg egbreuk, en die wat die geskeide vrou trou, pleeg egbreuk” (Vergelyk ook Matt. 5:32.) Dit beteken dat die Here die heiligheid van die huwelik erken en beskerm. Die Here bevestig egter dat ’n buite-egtelike geslagsgemeenskap die huwelik in sy wese vernietig wat beteken dat die huwelik ook ten opsigte van sy juridiese aspek tot niet verklaar kan word, dit is, dat daar egskeding aangegaan mag word.

As daar egter nie sprake van hoerery (owerspel) is wat die huwelik vernietig het nie, en ’n man en vrou sou om “allerhande redes” skei, dan beskou die Here hulle dat hulle nog deur die huweliksband verbind is. En daarom, as enige een van hulle sou trou, pleeg hy/sy egbreuk, dit is, hy/sy vernietig die huwelik wat deur God nog erken word.

6.2.4.9 Egskeidings het wel in die Ou Testamentiese tyd plaasgevind

Buiten die egskeidings wat plaasgevind het in die Ou Testamentiese tyd volgens die voorskrifte van Deut. 24, het daar ook ander noemenswaardige egskeidings plaasgevind wat deur God geïnisieer was.

- Die volk van God het in die tyd van hul gevangenisskap met vrouens uit die vreemde volk getrou en ook hul vreemde godsdienste aanvaar. Dit was ’n gruwel in God se oë en het God deur middel van die profeet aan die volk opdrag gegee om van hierdie vreemde vroue te skei en hulle weg te stuur.
- Jer. 3:8 – Uit die oorsaak van die volk se owerspel en afkerigheid van Israel, het die Here Sy volk verstoot en aan haar ’n skeibrief gegee.

6.2.4.10 Die toepassing van die wet en egskeding

’n Belangrike beginsel moet hier uitgelig word. Bogenoemde beginsels moet nooit gesien word as God se goedkeuring tot egskeding nie. Die wet moet met wysheid geïnterpreteer word, byvoorbeeld, indien die wet leer dat ons nie mag doodslaan nie, en later word opdrag

gegee om die vyand met die banvloek te tref of dat 'n skuldige aan owerspel gestenig moet word, is dit nie 'n weerspreking van die wet nie. Daar moet onthou word dat die wet in Christus tot vervulling kom en dat die wet geskryf is om die mens te dien en nooit andersom nie.

Alles is volgens Jesus Christus onderworpe aan die liefde. (Matt.22: 40) Geen wet kan gestel word om te heers oor die mens en hom dan ongeag van enige omstandighede dwing om aan sekere voorskrifte onderworpe te bly nie. So ook egskeiding. God haat egskeiding, maar as die huwelik indruis teen die liefde en dan nie meer tot eer van God kan wees nie, kan die egpaar nie teëgestaan word om te skei nie. Die doel van die wet is om die goeie te bevorder en die kwaad teë te werk. In die toepassing van die wet moet hierdie beginsel altyd voor oë gehou word. Indien 'n huwelik so ontaard, dat dit ten spyte van baie berading, die kwaad beoordeel en die goeie teëwerk, kan geen wet vereis dat so 'n huwelik moet voortgaan nie. Dan is die wet nie meer tot eer van God nie, maar het 'n instrument in die hand van die Bose geword om die kwaad te bevorder.

6.2.4.11 Voorskrifte aan die priesters

In die Ou Testamentiese tyd is die voorgangers gemaan om ook betreffende hul huwelike en verhouding met 'n vrou heiligheid voor oë te hou. Ons sien oa. die volgende in Lev. 21:7: *“Hulle moet geen vrou neem wat 'n hoer of 'n onteerde is nie; en 'n vrou wat deur haar man verstoot is, mag hulle nie neem nie; want hy is heilig aan sy God.”*

Die Ou Testament het 'n hoë standaard gestel aan die persone wat die geestelike leiers van die tyd was. Hierdie standpunt moet ook vandag eerbiedig word.

6.2.5 Die Nuwe Testament oor egskeiding en hertrou

6.2.5.1 Matthéüs 5:31-32 en Matthéüs 19:3-8

Soos reeds opgemerk, handel hierdie Skrifgedeelte oor 'n aanhaling van die konsepsie van die Fariseers oor egskeiding wat deur Jesus Christus reggestel word.

6.2.5.2 Die Matthéüs weergawe van nader bekyk

Ons haal die hooftrekke uit van die werklike bedoeling van Jesus in hierdie Skrifgedeelte:

- Die werklike bedoeling van Jesus in Matt. 5:31-32 was om die verkeerde gesindheid en die dwaling van die Fariseers aan te spreek.
- Volgens die interpretasie van die Fariseers was dit vir 'n man moontlik om sy vrou “wettiglik” weg te stuur oor enige onbenulligheid.
- Jesus is nie teen die Mosaïese wet nie, intendeel stel Hy in Matt. 5:18 dat nie een jota of titteltjie sal verbygaan voordat dit vervul is nie, maar wil die diepere sin en betekenis daarvan weergee. Dit doen Hy deur terug te gryp op die huweliksordinnansie wat reeds voor die sondeval vasgelê is. (Gen.2:24).
- Egskeiding word geensins goedgekeur of aanbeveel nie, maar Moses het dit uitgereik “weens die hardheid van julle harte..., maar van die begin af was dit nie so nie.” (Matt.19:8)
- Die evangelie volgens Mattheus laat egskeiding toe slegs op grond van hoerery (Matt.5:32 en 19:3-3).
- Egbreuk vind plaas wanneer die persoon oor hierdie “onbenullighede” (allerhande redes) skei en hertrou. In die oë van God bestaan hierdie huwelik in werklikheid nog, en wanneer hertrou plaasvind, vind egskeiding plaas.
- Indien die man dus sy vrou wegstuur en sy hertrou dan veroorsaak hy dat sy egskeiding pleeg. Indien hy ook dan weer trou, maak dit hom ook 'n egskeider. 'n Mens moet onthou dat as 'n man en vrou om allerhande redes skei en een trou weer, dan pleeg daardie persoon egskeiding wat veroorsaak dat die vorige huwelik vernietig word, en dan kan die ander party trou sonder om egskeiding te pleeg.
- Indien die huwelik ontbind word oor allerhande redes, moet die man en vrou albei ongetroud bly.
- God haat steeds egskeiding en so ook elke sonde.
- Die huwelik word volgens Jesus slegs vernietig deur hoerery. Aan die anderkant kan opgemerk word dat as hoerery (owerspel) wel voorgekom het, en die huwelik vernietig is, is die onskuldige persoon vry om weer te trou. Dit beteken met ander woorde dat die Here nie die hertrou van geskeides onder alle omstandighede verbied, soos wat sommige beweer nie. Die Here wys slegs onder watter omstandighede die hertrou van 'n geskeide persoon sonde (owerspel) is.

- Dit veronderstel, met ander woorde, dat geskeides wel kan trou wanneer dit 'n geval is waar die huwelik deur hoerery vernietig is. As die Here bedoel het dat geen geskeide persoon onder watter omstandighede ookal, weer mag trou nie, dan het Sy woorde in Matt. 19:9 (“behalwe oor hoerery”) geen betekenis nie, en dit sou soos volg gelees het: “Elkeen wat van mekaar skei en met 'n ander een trou pleeg egbreuk...”
- Die bedoeling van die Here is nie om diegene wat slagoffers van die sondige lewe van hulle huweliksmaats te beperk of te straf nie. Die Here het dit nie teen die onskuldiges nie, maar teen die sondiges.
- In die tyd van Moses is die persoon wat deur hulle seksuele vergrypings teen 'n bepaalde huwelik gesondig het, gedood. (Deut. 22:22-25). In die Nuwe Testament word diesulkes wel nie gedood nie, maar as egbrekers (owerspelers) veroordeel.

6.2.5.3 Na egbreuk is egskedding nie noodsaaklik nie

Uit die woorde van die Here in Matt. 19:4-9 durf ons egter nie aflei dat daar noodwendig egskedding op die verbreking van die huwelik deur hoerery moet volg nie. Die moontlikheid bestaan dat voor egskedding plaasvind, die skuldige persoon tot inkeer kom en belydenis van sy sonde kan doen, dat hy deur die ander een vergewe word, en dat die huwelik voortgaan. Dit is dan soos 'n nuwe huweliksverbintenis wat aangegaan word in die plek van dit wat verwoes is.

6.2.5.4 Paulus en die beëindiging van die huwelik

Paulus gee ons 'n tweede rede waarvolgens 'n huwelik beëindig mag word.

6.2.5.4.1 Romeine 7

Die dood bring 'n verbreking van die huweliksband mee. Die oorlewende is daarom vry om weer te trou (Rom. 7:1-3).

6.2.5.4.2 1 Korinthiërs 7

Dit is wanneer 'n gelowige en ongelowige getroud is en die ongelowige op grond van die geloof wil skei. In so 'n geval is die gelowige nie langer gebonde aan die ongelowige nie. (I Kor.7:15).

Die volgende aspekte staan uit as ons die Skrifgedeelte van nader beskou:

In Matt. 19 het ons gesien dat iemand kan skei as die huwelik deur die hoerery van die ander party in sy wese aangetas en vernietig is. In 1 Kor. 7 behandel Paulus nog 'n geval waar egskeiding kan plaasvind.

Met die heidene wat tot inkeer gekom het, het dit gevolg gehad dat gelowiges en ongelowiges getroud was. Wat die saak van so 'n huwelik betref, sien ons dat Paulus die gelowige geen reg gee om te skei net omdat sy of haar huweliksmaat 'n ongelowige is nie. As die ongelowige dit goed vind om saam met die gelowige te lewe, mag daar nie egskeiding plaasvind nie. Hier, net soos by die uitspraak van die Here Jesus in Matt. 19, word die heiligheid en onontbindbaarheid van die huwelik in ere gehou. (I Kor.4:14)

Die posisie kan egter ook ontstaan dat 'n ongelowige nie by 'n gelowige wil bly nie, juis as gevolg van laasgenoemde se geloofstand. In dié geval sê Paulus so: *“Maar as die ongelowige wil skei, laat hom skei. In sulke gevalle is die broer of suster nie gebonde nie. Maar God het ons tot vrede geroep. Want hoe weet jy, vrou, of jy die man sal red; of hoe weet jy, man, of jy die vrou sal red?”* (1 Kor. 7:15,16).

As die ongelowige juis weens sy verset teen God, die huwelik beëindig (en heelwaarskynlik ook nog met iemand anders gaan trou), dan maak dit nie meer sin om met die huwelik aan te gaan asof dit nog bestaan nie. Dit is dan 'n geval van egskeiding op grond van kwaadwillige verlating (*malitiosa disertio*). Hier is dus 'n duidelike voorbeeld waar 'n gebroke huwelik nie ten koste van Gods eer en die geestelike welsyn van die gelowige aanmekaar gehou mag word nie.

Hier vind ons dat Paulus die algemene skeppingsordonnansie in verband met die huwelik onderskryf. Vandaar dan ook sy stelling dat dit nie hy is nie, maar die Here self wat dit

beveel het. God wil nie hê dat die mens (en hier word spesifiek die gelowiges bedoel) sal skei nie, en as daar wel skeiding kom, moet die geskeide persoon nie met 'n ander een trou nie, maar eerder versoening en herstel van huwelik soek.

In die Ou Testament was dit slegs die man wat die inisiatief kon neem in 'n daad van egskeiding. Markus 10:12 en ook 1 Kor.7:15 stel dit egter baie duidelik dat daar nou 'n nuwe instelling is waarvolgens die inisiatief ook geneem kan word deur die vrou.

6.2.5.5 Hertrou van die geskeide

Die uitsprake van die Nuwe Testament soos hierbo uiteengesit, is egter nie die ontneming van vryheid tot hertrou van die onskuldige wie se huwelik deur hoerery of kwaadwillige velating van die ongelowige party, vernietig is nie. Daardie gevalle beskryf die Bybel baie duidelik, soos wat ons reeds gesien het in ons bespreking van Matt. 19: 9 en 1 Kor. 7:15.

Aan die ander kant sê hy ook in 1 Kor. 7: “Maar as hulle hul nie kan beheers nie, laat hulle trou, want dit is beter om te trou as om van begeerte te brand” (vers 9). Hy verklaar in die agtste vers dat almal nie die genadegawe van onthouding ontvang het nie. Vir diesulkes is dit beter om te trou as om in voortdurende styd met hulleself te leef of om in allerlei versoekings van hoerery te verval. As bekamping van hoerery skryf Paulus beslis die huwelik en die normale geslagsverkeer tussen man en vrou voor (verse 2-5). Hierdie feite moet ook in aanmerking geneem word wanneer dit kom by geskeide persone. Dit sal dan beter wees as sodaniges liewers trou as dat hulle in hoerery verval en sodoende groter skade aan die eer van God en sy saak aanrig.

6.2.6 Etiese oorsig van die huwelik, egskeiding en hertrou

Vanuit 'n etiese oogpunt wil ons nou ook die huwelik, egskeiding en hertrou beskou:

6.2.6.1 Huwelik

Ons wil hier graag kortliks 'n etiese oorsig gee oor die huwelik.

Soos reeds genoem, is daar 'n baie liberale en moderne siening van die huwelik. Hierdie liberale siening kom grotendeels vanaf die nie-Christelike wêreld wat nie enige etiese en morele waarde aan die huwelik plaas nie. Die huweliksverbond volgens Bybelse voorskrifte is dan oor diesulkes nie normatief in hul hantering van die huwelik nie. Vir hierdie liberales om uit te beweeg deur ontrouheid of selfs deur egskeiding dra by hulle nie veel waarde nie. Die christen, aan die anderkant, sien die huwelik as 'n heilige, Godgegewe instelling tussen een man en een vrou in 'n lewenslange verbintenis.

Ons kyk vervolgens na egskeiding en hertrou vanuit 'n etiese oogpunt.

6.2.6.2 Vernietiging van die huwelik

Terwyl die meeste eksegete gronde wil stel waarvolgens die huwelik deur egskeiding beëindig mag word, wil ons hier liefs die pad loop van ander eksegete wat weergee dat daar sekere gebeurlikhede is wat die huwelik vernietiging. Ons moet ten alle tye in gedagte hou dat God egskeiding (of die sonde wat aanleiding gee tot egskeiding) haat. Egskeiding moet altyd die laaste opsie wees om uit 'n ongelukkige en sondige huwelik te tree.

Ons stel hier 'n aantal raakpunte ten opsigte van die vernietiging van die huwelik en die “gronde” wat gestel word.

1. Daar is geen egskeidings-gronde in die Skrif gestel nie.
2. Die beëindiging/vernietiging van die huwelik deur egskeiding is nie die intensie van God vir die huwelik nie. Ons kan nie sê dat God egskeiding haat en daarna sê ons dat Hy ons sekere redes gee waarom ons mag skei nie. Indien dit die geval is, is God teen sy eie intensie met die huwelik.
3. Daar is inderdaad gebeurlikhede wat die huwelik vernietig / beëindig:
 - Die huwelik word eerstens vernietig deur die afsterwe van een van die egpaar (Rom. 7).
 - Jesus se uitspraak in Matt. 19:10 wys inderdaad daarop dat die huwelik vernietig word deur owerspel – soos Möller dit stel is dit slegs een van die wyses waarop

die huwelik vernietig word en nie 'n "rede" tot 'n God – aanvaarbare egskeiding nie. Die ander Skrifgedeelte wat dikwels deur eksegete gestel word as die tweede "grond" vir egskeiding is 1 Kor. 7:15. Ons aanvaar dat die huwelik tot niet is wanneer die ongelowige nie met die huwelik wil voortgaan nie. Die inisiatief moet egter nooit van die kant van die gelowige uitgaan nie. Dit kom neer op die vernietiging van die huwelik in albei gevalle soos hierbo gestel.

4. Bogenoemde skrifgedeeltes dui nie op die enigste gebeure of sonde wat lei tot die vernietiging van die huwelik nie. Daar is ook ander gebeurlikhede wat die huweliksverhouding skend en dat die huwelik dan in die oë van God vernietig (dood) is, bv., 'n huwelik wat sodanig verweer het deur sonde dat die huwelik nie meer tot eer van God is nie – so 'n huwelik kan nie teen wil en dank voortgaan nie (volledig gestel in punt 6).
5. Seksuele verkeer buite die huwelik **kan** die huwelik vernietig. Hierdie ontrouheid verbreek die huweliksband. God haat 'n ontroue verkeer in die huwelik asook in die verhouding tussen God en Sy kerk. Hierdie toedrag word duidelik gesien as daar gekyk word na Skrifgedeeltes soos Jer. 3:8, Jak. 4:4, Opb. 3:15, ens.
6. Soms is die huwelik tot oneer van God en is die voortbestaan daarvan nie meer wenslik nie. Die verantwoordelikheid tot die besluit dat die huwelik nie meer tot God se eer is nie en beëindig moet word, moet nooit namens die egpaar geneem word nie. 'n Objektiewe persoon kan die egpaar slegs ondersteun en wanneer die egpaar tot die besluit van egskeiding gekom het, moet so 'n besluit deur ander goedgekeur word.
7. Versoening moet altyd eerstens gesoek word voordat die egpaar skei of ook selfs daarna, voordat hulle weer hertrou (I Kor.7:11).
8. Soms is die beëindiging van huwelik wat reeds in wese vernietig is, vir een of albei egliede, 'n oplossing.
9. Egskeiding is slegs die uitdrukking van 'n toestand wat reeds bestaan.

6.2.6.3 Hertrou na die vernietiging van die huwelik

Die volgende punte is hier van belang:

- a. Wanneer die huwelik in die oë van God vernietig (dood) is net soos in die geval waar die een eglied sterf, kan die betrokke geskeide persoon hertrou.
- b. Indien die huwelik in die oë van God nog bestaan, pleeg die persoon owerspel indien hy hertrou. Die paartjie moet ongetroud bly of weer met mekaar versoen. Soos gestel in I Kor.7 is dit ook beter vir die geskeide om te hertrou as om van begeerte te brand.
- c. Die tweede huwelik het wel ontstaan deur 'n daad van egbreuk, maar kan nie as 'n toestand van egbreuk bestempel word nie.

6.2.6.4 Opsommerderwys

Die volgende gebeure kan gestel word wat die huwelik vernietig:

- Wanneer een van die egliede te sterwe kom, is die huwelik vernietig (Rom.7:20)
- Hoerery volgens Matt. 5 en 19 vernietig die huwelik voor God.
- Die kwaadwillige verlating van die ongelowige omdat hy/sy nie verder saam met die gelowige wil bly as egliede nie, veroorsaak dat die huwelik vernietig word. (1 Kor.7)
- As die huwelik nie meer tot eer van God is nie, maar slegs 'n basis is waar sonde gedoen word. God het ons tot vrede geroep. Die egliede moet nie haastiglik oorgaan tot die besluit dat die huwelik nie meer tot eer van God geleef word nie.
- Die ander oorsake sal alles moet inpas onder die kwessie of die huwelik tot eer van God is of nie.

6.2.6.5 Vernietig een daad van egbreuk of owerspel die Huwelik of wanneer is die huwelik vernietig?

Möller (hoofstuk 4) wil die siening handhaaf dat slegs 'n eenmalige daad van egbreuk die huwelik in sy wese vernietig. Hierdie siening baseer hy op eenwording met 'n hoer soos gestel in 1 Kor. 6: 16. Die skuldige kan volgens hom daarom nie meer een vlees wees met

sy/haar huweliksmaat nie, omdat hy / sy een vlees geword het met 'n hoer of iemand buite die huwelik.

Die ondersoeker wil die vernietiging van die huwelik, soos reeds gestel, ook in hierdie verband vanuit 'n ander hoek beskou, naamlik:

- * 'n "eenmalige" daad van egbreuk kan wel die huwelik in sy wese vernietig, maar dit is nie altyd die geval nie. Ons beweer dus ook nie dat daar eers 'n aantal kere buite-huwelikse seksuele verkeer moet plaasvind voordat die huwelik vernietig word nie.
- * Soos hierna beredeneer sal word, word 'n huwelik ook nie deur 'n eenmalige seksuele verkeer verenig of saamgevoeg nie.

Die ondersoeker wil sy siening huldig vanuit die agtergrond van die volgende uitsprake van die Skrif:

- Jesus se hantering van die owerspelige vrou, naamlik “ *Ek veroordeel jou ook nie, gaan en sondig nie meer nie.*” (Joh. 8). Hier interpreteer ons dat die vrou wel 'n daad van owerspel gepleeg het en dat sy volgens die wet gestenig moes word. Ons wil hier nie beweer dat Jesus enigszins deur sy daad van genadebetoning wil weergee dat die huwelik nie geskend was nie.
- In Efes. 5 en elders word die verhouding in die huwelik en die verhouding tussen Christus en sy kerk vergelyk. Die Skrif gee talle voorskrifte (Heb.12; I Kor. 11:31-32) hoe hierdie verhouding tussen Christus en sy bruid hanteer moet word, ook indien daar sonde voorkom (Rom.6:1-2). Soos die Skrif maan, moet ek nie meer sondig dat die genade meer moet word nie, maar moet na heiligmaking streef. Die vraag word hier gevra of sonde (eenmalig) die verhouding tussen Christus en die gelowige verbreek. Dit is wel so dat verbreking kan plaasvind – veral as die gelowige se hart vanaf God weggedraai word en hy hierdeur 'n ander “vrou” wil aanhang. (later meer hieroor).
- Dit was juis die toedrag tussen God en sy volk wat beskryf word in Jer. 3:8 wat as volg lei: “*En Ek het gesien toe Ek uit oorsaak van die owerspel van die afkerige, Israel, haar verstoot en haar haar skeibrief gegee het, dat die ontroue, haar suster Juda, nie bevrees was nie, maar gegaan en self ook gehoereer het.*” Dit blyk of die verhouding tussen God en Israel eers na 'n afvallige verhouding van hoerery agter ander gode

aan (’n verskuiwing van die hart), God tot die punt van die skeibrief gebring het. Juda het self ook gehoereer, maar tog haar nie geskei nie maar wou graag hê dat sy tot inkeer moet kom en wegbreek van hierdie hoerery. Dit kom voor of God eerder na ’n oorsaak gesoek het om die huwelik te behou as om die huwelik te beëindig. Verder wil dit ook blyk of hierdie hoereerdery nog nie die verhouding tussen God en sy volk in sy wese vernietig het nie. Na owerspel is dit tog ook so dat ’n skeibrief nie noodwendig gegee moes word nie. Ons is dit met Möller eens dat met die latere herstel tussen God en Sy volk dit moontlik is dat ’n nuwe “huwelik” tot stand kon kom.

- Dit blyk of die Bybel hierdie “hoerery” tog sien as ’n verbroederliking van die gelowige met die wêreld wat God beweeg tot ’n verstoting van die “eens- of afvallige gelowige” Op hierdie wyse, net soos in die huweliksverhouding, wil Jakobus stel dat ontrouheid aan die kant van die gelowige ’n skeiding teweegbring soos tussen Christus en sy Bruid, so ook tussen man en vrou: *“Egbrekers en egbreeksters, weet julle nie dat die vriendskap van die wêreld vyandskap teen God is nie? Wie dan ’n vriend van die wêreld wil wees, word ’n vyand van God.” (Jak. 4:4).* Dit blyk of hierdie dui op meer as ’n eenmalige daad van ontrou aan God, naamlik ’n vriendskap met die wêreld. Dit is nie nodig dat ’n mens jou maat moet verstoot nie, maar dit is baie duidelik dat hierdie daad van owerspel die verhouding soms onrekenbare skade aangedoen het.
- Die Bybel stel God se betrokkenheid by hierdie eenwording in Matt. 19:5-6, naamlik: *“...Wat God saamgevoeg het, mag geen mens skei nie”, .* Dit wil sê God voeg saam – Hy vestig die eenheid. ’n Eenwording/samevoeging word deur God “bework” wanneer hierdie huwelik bevestig word. Die ondersoeker is van mening dat die moment van hierdie eenwording/samevoeging nie beskou moet word as die moment wanneer seksuele verkeer plaasvind nie. Die seksdaad kan wel gesien word as ’n uitdrukking van die eenheid wat God bewerk het , maar dit wil voorkom asof die Bybel eerder wil praat van ’n daad van eenwording/samevoeging wat God bewerk as ’n daad (seks) wat die paartjie bewerk. Ons praat hier van ’n dieper of langduriger Goddelike heilswerk as seks. Wanneer seks plaasvind, vind daar nie ’n huwelik plaas nie. Nee, die paartjie moet die bedoeling van ’n huwelikverbond uitspreek en aangaan voordat huweliksluiting plaasvind. Dan bewerk God, soos by wedergeboorte (Joh.3:3-7) deur sy Gees, ook op Sy unieke wyse die wonder van ’n “eenheid” en “samevoeging”. Laasgenoemde kan in die paartjie plaasvind soos met heiligmaking (Heb.12:14).
- Ons kan dus verder hiervan aflei dat ’n enkele daad van seks ook nie hierdie “eenheid” / “samevoeging” kan verbreek nie. Die Ou Testamentiese hantering van ’n

persoon wat in 'n daad van owerspel betrap was (Deut. 22), moet vir ons tog ook die ernstigheid van die daad uitspel, omdat hierdie persoon gedood is.

- Die ondersoeker is van mening dat die skrifgedeelte in I Kor. 6:15-20 eerder wil spreek van die christen se verhouding met sy Verlosser, Jesus Christus wat deur hoerery geskaad word, as dat dit wil dui op die huweliksverhouding en eenheid in die huwelik wat verbreek/ vernietig word. Paulus wil hier maan dat die christen nie moet heul met die sonde en die afgode nie omdat ons liggame die tempel van die Heilige Gees is en ons duur gekoop is. (Verwys ook na Jak.4:4).

6.2.6.5.1 Konklusie

In hierdie verband, wil die ondersoeker tot die volgende gevolgtrekking kom:

- Een daad van buite –egtelike verkeer kan die huwelik geweldige skade aandoen en moet in die lig van die hantering van die Ou Testament, naamlik die steniging, beskou word. Die huwelik word vernietig wanneer die “skuldige” gedood was en die dood beëindig die huwelik.
- Soos reeds genoem is daar talle gebeure wat plaasvind wat die huwelik vernietig. Hierdie kan ook die huwelik vernietig, maar dit vind nie noodwendig altyd plaas nie.
- Dit is dieselfde as wanneer 'n kind van God sondig. Hierdie sonde verbreek nie sy verhouding met God nie, maar hy word vermaan om hierdie sonde met berou te bely en daarmee te breek (1Joh.2:1-2; Spr. 28:13; Rom.6:1,2).
- Die ondersoeker wil nie beweer dat egbreek eers “meer male” moet plaasvind voordat dit die huwelik verbreek nie.

6.2.6.6 Die absoluutheid van die egskedingsverbod

Die huweliksband is nie 'n sakrament of 'n wet van Jesus wat toegepas en ten alle koste gehandhaaf moet word nie. Aan die anderkant kan dit ook nie na willekeur of met wedersydse ooreenstemming beëindig word nie. Die wet is nie 'n grootheid in homself nie, maar staan in diens van God en moet die eer van God verkondig. Die Skrif veroordeel nie slegs egskeding nie, maar maak tog ook voorsiening dat dit wel kan plaasvind. Jesus Christus vertolk die wet anders as die Fariseërs. Volgens Jesus gaan dit in die wet oor liefde en die eer van God.

6.2.6.7 Hertrou na egskeiding

Hertrou van die geskeide persoon word as volg beskou:

1. Indien die huwelik vernietig is in die oë van God, is hertrou toelaatbaar. Aan die anderkant is hertrou ontoelaatbaar indien die huwelik nog in die oë van God bestaan (as die persoon oor allerhande redes geskei is). Indien so 'n persoon voortgaan met hertrou is sy tweede huwelik 'n daad van egskeiding.
2. Die kerk moet by wyse van 'n komitee betrokke wees deur middel van berading, ondersteuning en Bybelse leiding, voor 'n egpaar skei of wanneer die geskeide hertrou. Die kerk moet veral betrokke wees indien egskeiding plaasvind op grond van die rede die huwelik nie meer tot eer van God is nie.
3. Die ondersoeker stem saam dat wanneer 'n huwelik vernietig is in die oë van God dit nie meer bestaan nie. (Hierdie huwelik is nog nie juridies ontbind nie). Wanneer versoening en vergifnis plaasvind word aanbeveel dat die egpaar weer trou (dit kan selfs in die pastor se kantoor plaasvind – 'n her-aflegging van die huweliksbeloftes). Indien die egpaar juridies geskei het en versoen, word aanbeveel dat hulle voor getuies weer trou. Hierdie paartjie leef dan voor God in 'n nuwe huwelik en dit bestaan as sodanig in die oë van God.
4. Wanneer 'n huwelik vernietig is, beteken dit dat dit nie slegs in die oë van God vernietig is nie – maar beteken dit dat dit ook juridies (in 'n hof) ontbind moet word. Dieselfde geld vir hertrou – dit moet godstienstige en juridies bevestig word. Dit is nodig dat dit 'n publieke gebeure moet wees en dat die nodige dokumentasie op 'n wetlike wyse hanteer moet word.
5. Volgens Jesus is hertrou nie sonde nie, as dit plaasvind volgens die Bybelse riglyne.

6.2.6.8 Die tweede huwelik

Die tweede huwelik word dikwels as tweederangs gesien en verbind met sonde. Ons let op die volgende:

1. Jesus erken die tweede huwelik.

2. Die tweede huwelik is nie 'n staat van egbreuk nie, maar die aangaan van die tweede huwelik kan 'n daad van sonde wees indien die eerste huwelik nie vernietig was in die oë van God nie.
3. Die skrif vereis nie dat 'n tweede huwelik ontbind moet word omdat dit bevestig is in 'n daad van egbreuk nie.

6.2.7 Riglyne vir die hantering van egskedding en hertrou deur die AGS

Daar bestaan nie 'n amptelike geskrewe beleid in die AGS vir die hantering van Egskeiding en Hertrou wanneer lidmate, ampsdraers en selfs die pastor daarby betrokke raak nie. Slegs enkele riglyne van hoe egskedding hanteer word as die pastor daarby betrokke raak, word wel in die kerkbeleid en wette neergelê. Naas alles wat in hierdie studie gemeld is, is dit van belang om die volgende in ag te neem.

6.2.7.1 Die hantering van lidmate betrokke by egskedding en hertrou

Die pastor of geestelike leier moet die egpaar betrokke by 'n problematiese huwelik, pastoraal bystaan en soek vir herstel en versoening. Daar moet nooit ligtelik tot egskedding oorgegaan word nie. 'n Beleid vir hertrou word nie regtig gestel nie, buiten deur enkele individuele riglyne in die pastoraat.

6.2.7.2 Die hantering van ampsdraers betrokke by egskedding en hertrou

In die volgende punt sal daar meer by die pastor stilgestaan word, alhoewel die ondersoeker van mening is dat daar nie onderskeid moet bestaan tussen ampsdraers en die pastor nie.

Graag wil die ondersoeker aansluit by aanames wat deur Dr. F.P. Möller (Snr.) gemaak is.

Ons het in die vorige paragraaf melding gemaak van mense wat diegene wat in egskedding en hertrou betrokke was, anders evalueer as mense wat in ander sondes betrokke was. As gevolg daarvan leer hulle dat enige sondaar wat tot bekering gekom het en tekens van sekere bedienings toon, ampte in die kerk mag beklee, maar persone wie se lewensweg deur egskedding en hertrou gegaan het, mag geen amp beklee nie, afgesien van watter gawes

hulle ookal mag hê en watter tekens van goddelike roeping daar ookal in hulle lewens te bespeur is.

Mense wat so redeneer deel die gelowiges in twee klasse: die gewone gelowiges, en die geskeides, of geskeides en hertroues. Jy hoor hulle sê: “Geen persoon in wie se lewe daar ‘n egskeiding was, of wat weer ‘n huwelik aangegaan het nadat hy geskei was, of wat in die huwelik getree het met ‘n geskeide vrou, mag enige amp in ons kerk beklee nie.” Jy hoor hulle egter nooit sê: “Geen persoon in wie se lewe daar roof, onregverdigheid, hoerery, owerspel, afgodediens, wellus, sodomie, diefstal, gierigheid, dronkenskap, kwaadpraat, slegte gedagtes, moord, valse getuienis, lastertaal, hebsug, hoogmoed, dwaasheid, onreinheid, ongebondenheid, towery, vyandskap, twis, jaloersheid, toornigheid, naywer, tweedrag, partyskap en brasery was, mag enige amp in ons kerk beklee nie.” (Dit is die lys van gruwelike sondes wat ons in Matt. 15:19; Mar. 7:21; Luk. 18:11; 1 Kor. 6:10 en Gal. 5:19-21 aantref). Dit dien boonop daarop gelet te word dat die Skrif egskeiding nie as verkeerd beskou nie, as daar hoerery was (Matt. 19:9) of kwaadwillige verlating (1 Kor. 7:15), en dat hertrou ook nie verkeerd is as die vorige huwelik op grond van die genoemde redes tot niet geraak het nie. Egskeiding of hertrou van geskeide persone maak nie eers deel uit van enige sondelys wat ons in die Bybel vind nie. (Die meeste wat ons kan aflei, is dat hertrou met ‘n persoon wat in die oë van die Here nie werklik van die vorige huweliksmaat geskei is nie, op owerspel neerkom).

Die Bybel praat net van kinders van die lig of kinders van die duisternis, gelowiges of ongelowiges, die wat in Christus is en die wat nie in Hom is nie, kinders van God en sondaars, ens, ens. Daar is nie ‘n eersterangse Christen en ‘n tweederangse Christen (die geskeide en hertroude) nie. In 11 Kor. 5:17 lees ons: “Daarom, as iemand in Christus is, is hy ‘n nuwe skepsel; die ou dinge het verby gegaan, kyk alles het nuut geword.” Hebreërs 8:12 sê: “Want ek sal barmhartig wees teenoor hulle ongeregthede en aan hulle sondes en hulle oortredinge nooit meer dink nie”. 1 Joh. 1:9 gee vir ons die volgende versekering: “As ons ons sondes bely, Hy is getrou en regverdig om ons die sondes te vergewe en ons van alle ongeregthede te reinig”. In Joh. 8:36 verklaar die Here Jesus: “As die Seun julle dan vrygemaak het, sal julle waarlik vry wees.” En tog is daar ‘n groot aantal ander tekste wat dieselfde heilswaarheid oordra. Tog is daar diegene wat aan ‘n medegelowige sê: “Al sê Paulus dat niemand ‘n beskuldiging teen die uitverkorene van God kan inbring nie omdat God hom regverdig, wys ek nog die beskuldigende vinger na jou en sê: “Jy het een maal

geskei en toe weer hertrou. Al sê die Bybel ook dat die wat in die Here is 'n nuwe skepsel is en dat die ou dinge verbygegaan het, kleeft, wat ons betref, die stigma van egskeiding en hertrou nog aan jou. Al sê die Here Jesus dat hy jou waarlik vrygemaak het, leef jy, wat ons betref, nog onder die gebondenheid omdat jy eenmaal geskei het en toe weer hertrou het. Al sê die Here dat Hy nie eers meer aan jou sondes en ongeregthede dink nie, sal ons dit gedurig in herhinnering roep, dit aanteken en vir almal sê dat jy eenmaal geskei en weer hertrou het sodat jy in geen raad mag dien nie!" Nee, as 'n mens slimmer as die Bybel en heiliger as God wil wees deur so 'n standpunt in te neem, spreek jy maar net 'n oordeel oor jouself uit en kom jy op die plek waar jy jouself nooit tot ware en volkome redding kan kom nie.

6.2.7.3 Tug

Soos reeds genoem, sien God nie maar net sonde oor nie, nee, God het sy Seun gestuur om daarvoor te sterf en het met Sy bloed betaal om vergifnis vir die sonde te bewerk. Die betaling vir die sonde is die dood volgens Rom. 6:23. Lig kan nie duisternis akkomodeer nie, sonde moet hanteer word.

Verder leer die Skrif dat God Sy kinders tugtig – en dit in liefde, juis omdat Hy hulle lief het en nie wil hê dat hulle verlore moet gaan nie (Heb. 12 en 1 Kor. 11: 31-32). Die kerk (AGS) moet in liefde tug met die doel om te herstel – terug te bring.

Die kerk kan nie maar sonde (in hierdie geval die sonde van egskeiding) oorsien nie, anders gaan die skuldige dink dat egskeiding tog nie so erg is nie, en sleep hy voort in sy sonde.

Tug moet in die AGS met liefde en bystand toegepas word. 'n Begeleier / monitor moet die geskeide deur sy roete van herstel vergesel en sodoende kan die kerk ook op hoogte en in kontak bly met die geskeide. Later, indien die persoon herstel het en verlang om in die kerk en of bediening herstel te word, sal hierdie tug en ondersteuning tot sy eie voordeel strek.

6.2.7.4 Die hantering van pastore betrokke by egskeiding en hertrou

Hier volg 'n aantal riglyne, Bybelse beginsels, wat die kerk (AGS) met vrug kan volg in sy hantering van die ampsdraer en veral die pastor wat by egskeiding betrokke geraak het.

- Möller is korrek as hy bepleit dat die kerk die pastor wat skei en of hertrou nie soos die kerk verkies nie, maar volgens Bybelse uitspraak moet hanteer.
- Die Bybelse uitsprake kom neer op die volgende – egskeiding is nie 'n onvergeeflike sonde wat teen die pastor gehou kan word nie.
- Daar kan nie onderskeid getref tussen Christene op grond van die wat by egskeiding betrokke was en dié wat nie by egskeiding betrokke was nie.
- Om hierdie onderskeid te maak is om egskeiding as 'n groter sonde as enige ander sonde te sien.
- Die geskeide pastoor moet 'n tyd deurgaans waarin sy getuie nis herstel en waarin hy oor sy eie persoonlike trauma kom, al is hy die “onskuldige” party.
- Die “onskuldige party” in die egskeiding moet na 'n herstelperiode van twee tot drie maande met sy bediening kan voortgaan. Dit is belangrik dat sy getuie nis en vrymoedigheid eers herstel moet word.
- Al is die tweede huwelik 'n daad van owerspel moet dit nie ontbind word nie, maar moet vergifnis gesoek word. Indien die tweede huwelik ontbind word, kan nie daardeur 'n sonde met 'n sonde opgelos word nie.
- Daar moet altyd eerstens na versoening gesoek word voordat hertrou oorweeg word.
- Na berou en vergifnis en herstel van sy getuie nis van die geskeide persoon kan hy geleentheid gebied word om weer sy bediening uit te leef.
- Elke geval moet op eie meriete en volgens Bybelse riglyne hanteer word. Die kerk moet 'n belangrike rol speel tydens die dissipline en tug van die geskeide pastor.

6.2.7.5 Hertoetrede van die geskeide / hertroude pastoor

Die AGS moet altyd 'n deur ooplaat dat 'n persoon wat herstel het, in persoon en getuie nis, geleentheid gebied word om weer terug te keer tot die bediening, voltyds of deelyds – veral as die persoon 'n duidelike roeping het. Die leiding van die Heilige Gees moet gevolg word omdat Hy gestuur is om die kerk te lei in die volle waarheid (Joh. 16:7).

1. Leiding tot herstel moet deur 'n berader / begeleider verleen word.
2. Riglyne met betrekking tot vraelyste, asook die onderhoudslas op die pastor (of hy die onderhoud aan sy vorige vrou en kinders kan bekostig), ensovoorts. moet gevolg word.

3. Proeftyd na her-toetrede word voorgestel. In sekere gevalle sal die voorgestelde tydperk van proef nie wenslik wees nie en behoort elke geval op meriete hanteer word.
4. Indien die kandidaat nie voldoen aan hierdie basiese vereistes nie, moet hy nie in die bediening hertoegelaat word nie.

6.2.7.6 Samevatting en aanbevelings

Samevattend wil die ondersoeker enkele opmerkings maak en dan ook volstaan met 'n aantal aanbevelings:

- Al het 'n lidmaat of pastoor deur die ongelukkigheid van 'n egskeiding gegaan, kan hy steeds, andere met huweliksprobleme help of 'n huwelikspartjie vermaan as hulle voor die kansel staan? - dit is bewys dat 'n persoon wat reeds deur 'n krisis gegaan het die beste toegerus is om ander daardeur te help.
- Die grootste gebod is die liefde en die eer van God - terwille van die liefde en die eer van God moet die mens soms opofferings maak om binne 'n huweliksverhouding te bly of somtyds daaruit beweeg.
- Dit wil voorkom of alle huwelike nie binne God se wil gesluit is nie. Persone wat vasgevang is binne so 'n huwelik, moet nie losmaking soek nie, maar God vertrou om by die mens (die paartjie) steeds betrokke te bly.
- Daar bestaan geen gronde vir egskeiding nie. Sekere gebeurlikhede maak die huwelik tot niet (dood in die oë van God). So 'n huwelik het nie meer bestaansreg nie. Wanneer die paartjie bystand ontvang en versoening vind plaas, is dit 'n nuwe huwelik wat tot stand kom in die plek van die een wat verwoes is, en daarom moet die paartjie in die huwelik herbevestig word. Hulle lê weer die beloftes van huwelikstrou af en 'n nuwe huwelik kom to stand.
- Die kerk (AGS) moet met alle middele (bv. prediking, seminare, berading, lering, geskrifte, ens.), ooreenkomstig sy christelike belydenis en stand, die euwel van egskeiding en gesinsverbrokkeling bekamp.
- Die onskuldige party in 'n egskeiding moet geestelik onderskraag word en indien hy in die bediening staan, toegelaat word om sy bediening steeds uit te leef.
- Versoening moet altyd eerste gesoek word.

- Die godsdienstige en sedelike eise vir pastore, evangeliste, ouderlinge en diakens moet dieselfde wees. Dit is slegs die besondere roeping en geestelike toerusting wat bepaal in watter amp 'n persoon behoort te dien.

6.2.7.7 Tekorte in die navorsing

By enige studie bly daar steeds onbeantwoorde vrae asook tekorte wat nie deur die benadering van die studie aangespreek kon word nie. Die volgende aspekte kan in 'n volgende studie aangespreek word:

- Dit sal wenslik wees om hierdie basisteorie aan die hand van insette van beheerende liggame meer doelmatig en gebruikersvriendelik te maak en in die kerk as amptelike beleid toegepas te word.
- Omdat die beleid tov. egskeiding en hertrou, met besondere verwysing na die pastor van talle godsdienste nie amptelik bestaan nie, sal dit wenslik wees om in onderhoude met toonaangewende beleidmakers 'n beleidsteorie saam te stel.
- 'n Ander benadering kan gevolg word om 'n beleidbepaling te bewerk deurdat 'n kwantitatiewe navorsing geloods word waar elke pastor insette kan lewer.

6.2.7.8 Slotwoord

Nog baie meer kan oor hierdie onderwerp gesê en gedoen word. Die laaste woord, is lank nie gesê nie en die bevindinge sal steeds verander na die tendense wat heers in die kerk en wêreld, terwyl die kernwaarheid steeds sal bly voortbestaan. Die nood bly groot, maar ons werk met mense en geroepenes van God wat duur gekoop is met die bloed van Christus. Nooit moet in die stel van wette, teorieë en beleide, die mens met sy behoefte en nood buite rekening gelaat word nie. Die mens, gebroke of nie, is vir God kosbaar. God bly steeds lief vir die mens, alhoewel Hy die sonde (ook egskeiding) haat.

BYLAAG I EGSKEIDING EN HERTROU

Egskeiding en Hertrou - (Wat Leer Die Bybel Daaromtrent?) Dr. F.P. Möller (snr.)

Die ernstige toename in egskeidings en gesinsverbokkeling stem die kerk tot diepe kommer, en ernstige nadenke oor hierdie sosiale euwel is dringend noodsaaklik. Verder bestaan daar 'n mate van onsekerheid oor die posisie van diegene in die kerk wat by egskeiding betrokke was.

Watter lig werp die Bybel op die kwessie van egskeiding en van hertrou? Dit is die onderwerp wat ons kortliks behandel.

Betekenis van terme

Dit is allereers noodsaaklik om duidelikheid te hê oor die betekenis van terme wat in verband met egskeiding en hertrou gebring word.

UNIVERSITY
OF PRETORIA

Die huwelik

Volgens die Heilige Skrif is die huwelik die verbintenis tussen een man en een vrou, waarvolgens hulle aan mekaar, aan God en aan almal teenwoordig verklaar dat hulle mekaar in liefde neem, en om vir solank hulle lewe, as man en vrou saam te lewe, ooreenkomstig die instelling van die huwelik soos ons dit vind in Genesis 2 waar die 24ste vers sò lees: "Daarom sal die man sy vader en moeder verlaat en sy vrou aankleef. En hulle sal een vlees wees".

In die huwelik kan ons die volgende vier belangrikste aspekte onderskei:

- a) Die huwelik het sy juridiese aspek, in dié sin dat die huweliksverbintenis as 'n bindende publieke kontrak tussen betrokke man en vrou bestaan, dat die gemeenskap hierdie verbintenis erken, outoriseer en eerbiedig en dat daar wette bestaan om voorskrifte aangaande die huwelik neer te lê en dit te beskerm (Deut. 21, 22, 24, 25, ens)

- b) Die huwelik het sy psigiese aspek. Dit beteken dat daar 'n natuurlike aangetrokkenheid en liefde vir mekaar moet wees. Basies is dit 'n vereniging van liefde en wedersydse eerbied. (Efes. 5:33).
- c) Die huwelik het ook sy liggaamlike aspek, dit is, wanneer man en vrou seksueel een vlees word en waardeur kinders verwek word. (Gen. 2:24; 1:28).
- d) Daar is ook 'n godsdienstige aspek van die huwelik. Dit is 'n instelling van God, wie se naam en eer daaraan verbonde is. Daarom moet die huwelik in die Here wees en in heiligheid voortbestaan. Verder is die huwelik ook 'n sinnebeeld en heenwysing na die vereniging tussen Christus en sy gemeente, en is derhalwe geroep om 'n verhewe en heilige getuienis aangaande Christus te wees.

Egbreuk of owerspel

Die twee woorde beteken presies dieselfde en is vertalings van die Griekse woord "moicheia". Egbreuk of owerspel beteken dat 'n gehude persoon met iemand anders as sy of haar lewensmaat, seksuele gemeenskap het. In die Ou Testamentiese tyd kon 'n man meer as een vrou hê, dit beteken, hy kon 'n ongehude vrou (weduwee of jongmeisie) by sy wettige eggenote neem. Hy mag net nie die vrou of verloofde van 'n ander man neem of met haar gemeenskap hê nie (Lev. 18:20; Deut. 22:22-26). Daarom is (in 'n Ou Testamentiese sin) die persoon met wie egbreuk gepleeg word slegs die getroude of verloofde vrou. In die Nuwe Testament, waar Christus die huwelik in sy oorspronklike en monogame betekenis herstel het, sluit owerspel of egbreuk ook buite-eglike gemeenskap met 'n getroude man in (Matt. 19:9; Efes. 5:22-33)

In die Ou Testament is owerspel of egbreuk met die dood gestraf (Deut. 22:22-25; Joh. 8:3-11) en so is, deur die dood van die ontroue, die huwelik ontbind. In die Nuwe Testament beteken owerspel of egbreuk die vernietiging van die huwelik omdat dit hierdie instelling in sy essensie aantast. (Matt. 19:3-10). "En hulle twee sal een vlees wees". Dit is die essensie van die huwelik. As 'n derde (of meer) bykom, soos wanneer die man "een vlees" word met 'n ander vrou, of die vrou "een vlees" word met 'n ander man, dan is die twee-eenheid van die huwelik vernietig. Daarom is die Afrikaanse woord "egbreuk" 'n baie gepaste term om hierdie gruwelike sonde te beskryf.

Hoerery

Die term hoerery (Grieks: porneia), sluit alle geslagsmisdrywe in. Waar owerspel – of egbreuk net sien op 'n geslagsmisdryf waarby minstens een van die persone getroud is, daar sluit hoerery alle geslagsmisdade in wat in stryd is met Godswet en heiligheid, dit is, alle seksuele daade wat buite die huweliksverband voorkom. Ons lees in Hosea 4:13 “Daarom pleeg julle dogters hoerery, en julle skoondogters bedryf owerspel”. Vergelyk Deut. 22:21; 1 Kor. 6:12, 18; 7:2. Waar ons dus van hoerery lees, kan dit egbreuk of owerspel ook insluit.

Hoerery sowel as owerspel word ook in 'n geestelike sin gebruik, naamlik as ontrou teenoor God, veral in afgodediens en die najaging van God-onterende praktyke. (2 Kron. 21:11; Open. 2:21; Jer. 13:27; Matt. 12:39; Jak. 4:4)

Egskeiding

Dit is die juridiese daad waardeur die gemeenskap 'n huwelik, wat om ander redes as die dood tot niet gegaan het, amptelik as ontbind verklaar.

Wat Matt. 19:3-9 vir ons omtrent die huwelik en egskeiding sê:

Die volledigste uitspraak van die Here Jesus oor die huwelik en egskeiding vind ons in Matt. 19:3-9.

Die Fariseërs wou die Here versoek met die volgende strikvraag: “Is dit 'n man geoorloof om oor allerhande redes van sy vrou te skei?” (vers 3). Hulle het blykbaar so geredeneer: sou Hy sê “nee”, sou die Joodse volk teen Hom wees want dit was 'n bestaande praktyk, en sou Hy sê “ja”, sou dit 'n teleurstelling wees vir diegene wat in hom 'n voorstaander van 'n hoë standaard gesien het.

Die Here Jesus het geweet dat hulle vraag baseer is op die uitspraak van Moses in Deut. 24:1 “As 'n man 'n vrou neem en met haar trou en as sy dan geen guns in sy oë vind nie, omdat hy iets skandelijks aan haar ontdek het, en hy haar 'n skeibrief skrywe en in haar hand gee en haar uit sy huis wegstuur...” Die Jode het onder “iets skandelijks” enigiets wat hulle pas ingebring en dan 'n vrou om allerlei selfsugtige en onbenullige redes geskei. Die Here wys daarop dat Moses die egskeiding geensins goed gepraat het nie, maar dat dit 'n

reglementering en kontrolering was van tragiese gesinsomstandighede wat veroorsaak is deur gebrek aan vroomheid van die kant van die Israeliete, of soos die Here dit noem: “weens die hardheid van julle harte” (Matt. 19:8). Die Israelitiese mans het blykbaar na willekeur vrouens geneem en weer geskei, net soos die heidense nasies wat hulle omring het. Moses het die reg tot skeiding gekoppel aan iets “skandelijs” by die vrou, maar daar word nie gesê wat dit presies behels nie. ‘n Mens kan dink aan ‘n ontugtige lewe wat sy voor die huwelik as jongmeisie gevoer het, maar volgens Deut. 22:13-21 word sodanige vroue gedood en kan daar dus nie meer sprake van egskeiding en ‘n skeibrief wees nie. Dieselfde straf geld ook vir owerspel, soos wat ons reeds gesien het.

Die bepaling in verband met die skeibrief het vir die vrou ‘n mate van beskerming meegebring. Dit kon gebeur dat ‘n vrou wat deur ‘n man weggestuur is, met ‘n ander man gemeenskap kon hê en dat sy dan op grond daarvan as egbreekster aangekla en gestenig kon word. Deur eers ‘n skeibrief aan haar te gee, was die vrou vry om aan ‘n ander man te behoort en mag die vorige man haar nooit weer terugvat nie. (Deut. 24:1-4).

Die Here Jesus wys daarop dat hierdie vergunning in verband met die skeibrief net daar was om ‘n mate van orde onder onnatuurlike omstandighede te skep. Dit beteken geensins dat egskeiding as iets natuurliks aanvaar moes word of dat die huwelik ontbind mag word nie, intendeel, dit druis in teen die skeppingsordonnansie, waaromtrent die Here die volgende sê: “Het julle nie gelees dat Hy wat hulle gemaak het, hulle van die begin af man en vrou gemaak het nie en gesê het: ‘Om hierdie rede sal die man sy vader en sy moeder verlaat en sy vrou aankleef, en hulle sal een vlees wees; sodat hulle nie meer twee is nie, maar een vlees? Wat God dan saamgevoeg het, mag geen mens skei nie.’” (Matt. 19:4-6).

Die Here gaan dan verder en sê in die negende vers: “Maar Ek sê vir julle, elkeen wat van sy vrou skei, behalwe oor hoerery, en ‘n ander een trou, pleeg egbreuk, en die wat die geskeide vrou trou, pleeg egbreuk” (Vergelyk ook Matt. 5:32.) Dit beteken dat die Here die heiligheid van die huwelik erken en beskerm, en dat daar geen sprake is van die ontbinding daarvan deur egskeiding soos wat dit in Deut. 24 ter sprake is nie. (Daar was net ‘n reëling onder onnatuurlike en sondige omstandighede, soos ons reeds gesien het). Wat die Here wel voorhou, is dat ‘n buite-egtelike geslagsgemeenskap die huwelik in sy wese vernietig en dat vanweë hierdie vernietiging die huwelik ook ten opsigte van sy juridiese aspek tot niet verklaar kan word, dit is, dat daar egskeiding aangegaan mag word.

As daar egter nie sprake van hoerery (owerspel) is wat die huwelik vernietig het nie, en 'n man en vrou sou om "allerhande redes" skei, dan beskou die Here hulle dat hulle nog deur die huweliksband verbind is. En daarom, as enige een van hulle sou trou, pleeg hy/sy egbreuk, dit is, hy/sy vernietig die huwelik wat deur God nog erken word.

Wanneer die gruwelike sonde hoerery (owerspel) wel voorgekom het, en die huwelik vernietig is, is die onskuldige persoon vry om weer te trou. Dit beteken nie dat die Here die hertrou van geskeides onder alle omstandighede verbied, soos wat sommige beweer, nie. Die Here wys slegs onder watter omstandighede die hertrou van 'n geskeide persoon sonde (owerspel) is. Dit veronderstel, met ander woorde, dat geskeides wel kan trou wanneer dit 'n geval is waar die huwelik deur hoerery vernietig is. As die Here bedoel het dat geen geskeide persoon onder watter omstandighede ookal, weer mag trou nie, dan het Sy woorde in Matt. 19:9 ("behalwe oor hoerery") geen betekenis nie, en dit sou soos volg gelees het: "Elkeen wat van mekaar skei en met 'n ander een trou pleeg egbreuk..."

Die bedoeling van die Here is nie om diegene wat slagoffers is van die sondige lewe van hulle huweliksmaats te beperk of te straf nie. Die Here het dit nie teen die onskuldiges nie, maar teen die sondiges. In die tyd van Moses is die persoon wat deur hulle seksuele vergrypings teen 'n bepaalde huwelik gesondig het, gedood. (Deut. 22:22-25). In die Nuwe Testament word diesulkes wel nie gedood nie, maar as egbrekers (owerspelers) veroordeel.

Uit die woorde van die Here in Matt. 19:4-9 durf ons egter nie aflei dat daar noodwendig egskeiding op die verbreking van die huwelik deur hoerery moet volg nie. Die moontlikheid bestaan dat voor die totnietverklaring van die huwelik (egskeiding) plaasvind, die skuldige persoon tot inkeer kom en belydenis van sy/haar sonde kan kom, dat hy/sy deur die ander een vergewe word, teruggeneem kan word. Dit is dan soos 'n nuwe huweliksverbintenis wat aangegaan word in die plek van dit wat verwoes is. (Dieselfde beginsel geld natuurlik ook waar albei, die man sowel as die vrou, egbreuk gepleeg het en weer met mekaar versoen geraak het.)

Wat I Kor. 7 vir ons omtrent die huwelik en egskeiding sê

In Matt. 19 het ons gesien dat iemand kan skei as die huwelik deur die hoerery van die ander party in sy wese aangetas en vernietig is. In 1 Kor. 7 behandel Paulus nog 'n geval waar egskeiding kan plaasvind.

Die gelowiges uit Korinthe het sekere vrae aan Paulus gestel en waarop hy in die eerste brief aan die Korinthiërs antwoord gee (1 Kor. 7:1). Sommige van hierdie vrae het oor die huwelik gegaan. Een van die sake wat 'n probleem was, was die geval waar 'n gelowige met 'n ongelowige getroud was. Hulle het blykbaar geredeneer vanuit die beginsel dat 'n Christen afgesonderd van die wêreld moet lewe en nie in dieselfde juk met die ongelowige trek nie, en toe by die vraag gekom het: moet die gelowige dan nie van so iemand skei nie?

Hierop antwoord Paulus in die twaalfde en dertiende vers van 1 Kor. 7 soos volg: “Maar vir die ander sê ek – nie die Here nie – as enige broeder 'n ongelowige vrou het en sy dit goed vind om met hom saam te lewe, moet hy haar nie verstoot nie; en as 'n vrou 'n ongelowige man het, en hy dit goed vind om met haar saam te lewe, moet sy hom nie verstoot nie.”

Ons let allereers op Paulus se woorde: “Maar vir die ander sê ek – nie die Here nie –“. In die tyd van die Here Jesus se omwandeling op die aarde het die probleem dat 'n gelowige met 'n heiden getroud was, eintlik nog nie bestaan nie omdat sy aanhangers almal Jode was en dit nie veronderstel was dat 'n Jood met 'n heiden sou trou nie. Toe daar egter later veral onder die bediening van Paulus, gemeentes uit heidendom ontstaan het, het die toestand dikwels voorgekom dat een party van die huwelik gelowig was en dat die ander een 'n heiden gebly het. Daarom moet Paulus 'n reëling gee (en ons glo dit was deur die Heilige Gees) in verband met 'n situasie wat die Here Jesus nie in die Evangelies behandel het nie.

Wat die saak van so 'n huwelik betref, sien ons dat Paulus die gelowige geen reg gee om te skei net omdat sy of haar huweliksmaat 'n ongelowige is nie. As die ongelowige dit goed vind om saam met die gelowige te lewe, mag daar nie egskeiding plaasvind nie. Hier, net soos by die uitspraak van die Here Jesus in Matt. 19, word die heiligheid en onontbindbaarheid van die huwelik in ere gehou. Dit blyk baie duidelik in die veertiende vers van 1 Kor. 7, waar Paulus die rede vir sy sienswyse gee: “Want die ongelowige man is geheilig deur die vrou, en die ongelowige vrou is geheilig deur die man; want anders sou julle kinders onrein wees, maar nou is hulle heilig.” Die heiligheid wat hier van gepraat word, is

nie die heilige status in Christus wat vir die gelowige toegereken word of die praktiese vroomheid van die gelowige nie. Wie dit so opneem, stuit voor die onmoontlike situasie dat 'n ongelowige, ja 'n heiden, terselfdetyd as 'n vrome in Christus gesien moet word, en dit net omdat hy of sy met 'n gelowige getroud is. Nee, saligheid en vroomheid word nie deur die huwelik outomaties en meganies oorgedra nie. Die Heiligheid wat Paulus hier in die veertiende vers van praat, is die eerbiedswaardigheid en wettigheid van die huwelik as instelling van God. En al sou net een party God vrees, dan geld dit ook vir die opvatting wat so iemand vir sy of haar huwelik moet hê. Deur hierdie siening word die egtelikheid van die kinders ook bo enige verdenking gestel.

Die posisie kan egter ook ontstaan dat 'n ongelowige nie by 'n gelowige wil bly nie, juis as gevolg van laasgenoemde se geloofstand. In dié geval sê Paulus so: "Maar as die ongelowige wil skei, laat hom skei. In sulke gevalle is die broer of suster nie gebonde nie. Maar God het ons tot vrede geroep. Want hoe weet jy, vrou, of jy die man sal red; of hoe weet jy, man, of jy die vrou sal red?" (1 Kor. 7:15,16).

Die egskeiding wat hier ter sprake is, gaan nie van die gelowige uit nie (al gronde waarop 'n gelowige op 'n egskeiding kan aandring, is wanneer die ander in hoerery verval het, soos wat ons reeds in ons bestudering van Matt. 19 gesien het), maar kom uit die bose kant en wil van die ongelowige. As die ongelowige juis weens sy verset teen God, die huwelik beëindig (en heelwaarskynlik ook nog met iemand anders gaan trou), dan maak dit nie meer sin om met die huwelik aan te gaan asof dit nog bestaan nie. Dit is dan 'n geval van egskeiding op grond van kwaadwillige verlating (*malitiosa disertio*).

As die gelowige teen wil en dank 'n huwelik met 'n ongelowige wil voortsit, kan dit net lei tot ernstige onvrede en twis. Daardeur word die naam van God belaster en geestelike lewe van die gelowige ernstig bedreig. En in hierdie verband gee Paulus dan ook die volgende vermaning: "Maar God het ons tot vrede geroep" (vers 15).

Die man of vrou het selfs ook nie die reg om die ongelowige te dwing om met die huwelik voort te gaan, net omdat hy of sy hoop dat die ongelowige tot redding mag kom nie. Juis omdat die gelowige nie weet of die ongelowige ooit tot redding sal kom nie, durf hy of sy nie so 'n standpunt inneem nie (vers 16).

Hier is dus 'n duidelike voorbeeld waar 'n gebroke huwelik nie ten koste van Gods eer en die geestelike welsyn van die gelowige aanmekaar gehou mag word nie.

Wat is nou die posisie van die gelowige man of vrou as die ongelowige die huwelik deur kwaadwillige verlating beeindig het? Hierop antwoord Paulus baie duidelik: “In sulke gevalle is die broeder of suster nie gebonde nie” (vers 15). Die woord “gebonde” soos hier gebruik beteken letterlik tot slaaf maak. Die Here wil nie hê dat die gelowige deur die ongelowige verslaaf moet word nie. Daarom moet hulle liever skei as die ongelowige nie in vrede met die gelowige wil saamleef nie. Dit beteken ook dat die gelowige se lewe na die egskeiding, nie langer deur die ongelowige beheer word, soos wat die lewe van 'n slaaf deur sy heer beheer word, nie. Enige sodanige gebondenheid is in stryd met Christenskap, ja in stryd met die vryheid waarmee Christus ons vrygemaak het en waarin ons geroep is om ons stand te neem (I Joh. 8:32; Rom 6:18; 8:2; Gal. 5:1). As die huweliksgebondenheid nie meer daar is nie, staan dit die gelowige van wie die ongelowige geskei het, vry om weer te trou as hy of sy dit verlang. Wie hierdie vryheid van die gelowige nie erken nie, veronderstel, in stryd met Gods woord, dat so 'n gelowige broeder of suster nog in 'n mate deur die ongelowige gebind word.

Dit is die reëling wat Paulus gee “vir die ander”, dit is, aan die gelowiges wat met ongelowiges getroud is. Wanneer dit egter kom by die gelowiges (diegene aan wie die brief gerig is), sê Paulus die volgende: “En aan die getroudes beveel ek – nie ek nie maar die Here – dat die vrou nie van die man moet skei nie; en as sy tog skei, moet sy ongetroud bly, of haar met haar man versoen; en dat die man sy vrou nie moet verstoot nie” (I Kor. 7:10, 11).

Hier vind ons dat Paulus die algemene skeppingsordonnansie in verband met die huwelik onderskryf. Vandaar dan ook sy stelling dat dit nie hy is nie, maar die Here self wat dit beveel het. God wil nie hê dat die mens (en hier word spesifiek die gelowiges bedoel) sal skei nie, en as daar wel skeiding kom, moet die geskeide persoon nie met 'n ander een trou nie maar eerder versoening en herstel van huwelik soek.

Hierdie uitspraak is egter nie die ontneming van vryheid tot hertrou van die onskuldige wie se huwelik deur hoerery of kwaadwillige verlating van die ongelowige party vernietig is nie.

Daardie gevalle beskryf die Bybel baie duidelik, soos wat ons reeds gesien het in ons bespreking van Matt. 19: 9 en I Kor. 7:15.

Ons moet onderskeid maak tussen die vernietiging van 'n huwelik as gevolg van die sonde van een of albei partye, aan die eenkant, en egskeiding vanweë allerhande redes, aan die ander kant. Wat laasgenoemde betref, is dit dan 'n geval om deur egskeiding 'n huwelik tot niet te verklaar wat in die oë van God, ten spyte van watter spanninge daar ookal mag wees, nie vernietig is nie. Wie dan met 'n persoon uit so 'n egskeiding trou, pleeg egskeiding. Vir sulke geskeides is daar dus net een van twee weë wat die Bybel voorskryf om nie in sonde te verval nie, óf hulle bly ongetroud óf hulle versoen weer met mekaar en herstel die huwelik.

Paulus noem in I Kor. 7 ook 'n ander belangrike beginsel wat voor oë gehou moet word in verband met hertrou. Allereers beveel hy aan dat alle ongetroudes so moet bly (verse 8, 26–40). Dit sê hy met die oog op die destydse moeilike tye (“die aanstaande nood” vers 26) en die eise wat die bediening gestel het (verse 32-35). Aan die ander kant sê hy ook: “Maar as hulle hul nie kan beheers nie, laat hulle trou, want dit is beter om te trou as om van begeerte te brand” (vers 9). Hy verklaar in die agtste vers dat almal nie die genadegawe van onthouding ontvang het nie. Vir diesulkes is dit beter om te trou as om in voortdurende stryd met hulleself te leef of om in allerlei versoekings van hoerery te verval. As bekamping van hoerery skryf Paulus beslis die huwelik en die normale geslagsverkeer tussen man en vrou voor (verse 2-5). Hierdie feite moet ook in aanmerking geneem word wanneer dit kom by geskeide persone. Dit sal dan beter wees as sodaniges liewers trou as dat hulle in hoerery verval en sodoende groter skade aan die eer van God en sy saak aanrig.

Hoe absoluut is die egskeidingsverbod?

Uit die voorafgaande bespreking spreek dit duidelik dat, hoewel die Bybel enige poging om die huwelik te vernietig as sonde veroordeel, dit egter ook nie leer dat die huweliksband ten alle koste gehandhaaf moet word nie. Daar kan egskeiding plaasvind as die huwelik deur hoerery en kwaadwillige verlating vernietig word, soos wat ons reeds gesien het. Die huwelik mag, met ander woorde, nie verabsoluteer word nie. Geen wet of reël is absoluut nie; God alleen is absoluut. Daarmee bedoel ons dat geen wet in sigself bestaan en namens homself onvoorwaardelike gehoorsaamheid onder alle omstandighede en ten alle tye eis, en dit net omdat hy bestaan nie. Die wet is nie 'n grootheid naas God nie. Nee, die wet staan nie in sy

eie diens in nie, maar in diens van God. Daarom kan 'n wet nie meganies toegepas word nie, maar moet dit altyd vertolk word in die lig van Gods bedoeling daarmee in elke onderhawige geval.

Die bogenoemde feite kom in duidelike perspektief wanneer ons let op die verskil tussen die Fariseërs se opvatting van die wet van die Here Jesus. Hulle het die letter van die wet probeer hou, maar het nooit die ware betekenis en doel daarvan verstaan of wou verstaan nie.

Die Here Jesus se vertolking is baie meer indringend en Hy werk met diepere betekenis en ware sin van die wet, eerder as met die uiterlike gestalte daarvan. (Sy opvatting van die wet was dan ook die wegbereiding waardeur die wet in sy uiterlike gestalte in Hom beeëndig sou word, 'n wegbereiding van die bedeling wat beskryf word as: "nie meer onder die wet nie, maar onder die genade" Rom. 6:14)

'n Duidelike voorbeeld hiervan vind ons in die vertolking van Sabbatsgebod. In Matt. 12:10 lees ons hoe die Fariseërs, terwyl dit die Sabbatdag was, na 'n man met 'n verdorde hand verwys het en aan die Here gevra het: "Is dit geoorloof om op die sabbat gesond te maak?" Dit het hulle gedoen sodat, indien Hy "ja" sou antwoord of miskien selfs die man sou gesond maak, hulle Hom van wetsoortreding kan aankla. Hulle het gemeen die wet sou aan hulle kant wees, want sê die wet dan nie dat jy op die Sabbat geen werk mag doen nie (Ex. 20:10), en wat is gesondmaak anders as werk?

Die Here se vertolking van die wet is egter verrassend anders. Hy sien Sabbatsgebod nie as diens aan die Sabbat as sodanig nie, dit is nie 'n geval van Sabbat te hou ter wille van Sabbat nie. Hy sien die Sabbatsgebod as staande in die diens van God, en daarom sê Hy: "So is dit dan geoorloof om op die Sabbat goed te doen" (Matt. 12:12). Hy illustreer Sy stelling deur 'n voorbeeld uit die praktyk te neem (iets wat die Fariseërs blykbaar self sou doen). "Watter mens sal daar onder julle wees wat een skaap het, en as dit op die Sabbat in 'n sloot val, dit nie sal gryp en uithaal nie? Hoeveel meer is 'n mens dan nie werd as 'n skaap nie." Daarop het die Here die daad by die woord gevoeg en die man met die verdorde hand gesond gemaak.

Sodoende het die Here vir ons geleer dat die wet nie daar is om ons te verhinder om goed te doen nie, maar om ons van kwade te keer. Die Jood durf nie met die gees van onverskilligheid teenoor die wet van die Sabbatsgebod oortree deur dit 'n gewone werksdag te maak nie. Terselfder tyd mag hy egter ook nie agter die wet skuil as hy geleentheid het om aan 'n medemens goed te doen en hy wil dit nie doen nie, want die Bybel sê ook: "Wie dan weet om goed te doen en dit nie doen nie, vir hom is dit sonde" Jak. 4:17.

In Markus 2:23-28 sien ons hoe die Here by 'n ander geleentheid met die Fariseërs oor die vertolking van die sabbatswet verskil het en waar Hy onder andere gesê het: "Die sabbat is gemaak vir die mens, nie die mens vir die sabbat nie. Daarom is die Seun van die mens Here ook van die sabbat" (verse 27, 28). Die Sabbat is daar om die mens tot hulp te wees om op die weë van geregtigheid te wandel. Dit is, met ander woorde, 'n dienskneg van God vir die mens, 'n tugmeester na Christus toe (Gal. 3:24) en is nie self 'n heer waarvan die mens 'n dienskneg is nie. En omdat die wet, en in besonder hier, die sabbatsgebod, in diens van die eer van God staan, word Christus ook die Here van die sabbat genoem.

En wat geld vir die Sabbatsgebod, geld ook vir baie ander geboeie. Die wet sê ook: "Jy mag nie doodslaan nie" (Ex. 20:13), en dit beteken dat geen mens uit sy eie enige ander mens mag doodmaak nie, maar daar is tog talle gevalle waar God die mens (en by name die owerheid) opdrag gee om 'n ander te dood en dit juis omdat die eer van God op die spel is. (Vergelyk die uitroeïing van Kanaäniete en die van individue soos Agan (Jos. 6, 7). Daarom vind ons dat daar naas die wet: "Jy mag nie doodslaan nie", ook wette bestaan waar God die dood as straf voorskryf, soos byvoorbeeld vir egbreuk, hoerery, afgodediens, ens.

By die vertolking en toepassing van enige gebod van die Here geld die volgende: die mens mag dit ten opsigte van sy wese, diepere sin en bedoeling nie oortree nie, maar terselfder tyd moet hy in die wyse waarop hy dit vertolk en toepas die eer van God voor oë hou.

En so moet ons ook die gebod teen egskeiding sien. Hierdie gebod moet eerbiedig word, maar dit beteken nie dat 'n huwelik ten alle koste moet voortgaan nie. As 'n huweliksverbintenis 'n rede geword het waardeur allerlei sondes gepleeg word en 'n toestand skep wat tot oneer van God is en die wat daardeur geraak word, so benadeel dat hulle nie tot eer van God kan lewe nie, dan mag dit nie voortgaan nie. Die huweliksgebod is bedoel om in die diens van God en Sy plan met die mens te staan, maar as dit 'n instrument in die hand

van die bese geword het, moet dit vernietig word. Ons noem 'n illustrasie. 'n Mens mag geen deel van sy liggaam uitsny nie. Nee, hy moet dit eerbiedig as 'n tempel van God en dit geensins skend of beskadig nie. As 'n deel van die liggaam egter kwaadaardig geword het, dan moet dit nie maar toegelaat word om die res van die liggaam te verwoes nie, net omdat jy nie die gebod dat jy nie jou liggaam mag skend nie, letterlik wil uitvoer nie. Nee, dan moet daardie deel van die liggaam uitgesny word. Wie dit nie doen nie, werk saam met die kwaadaardige gewas.

Samevattend kan ons dus sê: 'n huwelik wat basies nog 'n huwelik is, mag nie deur onderlinge instemming, óf persoonlike gerief of selfsugtige rede of watter ander oorweging daar ookal mag wees, deur egskeiding tot niet verklaar word nie. As die huwelik egter deur sonde so ontaard het dat dit in sy wese alles behalwe 'n huwelik is, dan is egskeiding die aangewese weg.

Die sonde van egskeiding

Egskeiding of overspel is een van die ernstige vorms van sonde en overspelers word in die heilige skrif onder ernstige oordeel geplaas.

Is egskeiding erger as enige ander sonde?

Die erns van sonde word bepaal deur die omvang wat dit aanneem. Egskeiding kan byvoorbeeld net in die hart gepleeg word (Matt. 5:28) in welke geval dit verreweg nie so ernstig is as wanneer dit tot die werklike daad oorgegaan het nie. Verder word sonde ernstiger namate dit herhaal word en al groter beheer in 'n mens se lewe kry.

In sy wese is alle sondes verwant. Die verskillende sondige daad is maar net openbarings of fasette van die sonde. Wie aan een vorm van sonde skuldig is, is in sy wese sondaar en 'n oortreder van die wet van God. In dié sin moet ons dan ook die woorde van Jakobus 2:10 verstaan: "Want wie die hele wet onderhou, maar in een opsig struikel, het aan almal skuldig geword".

Op die vraag of egskeiding 'n erger sonde as enige ander sonde is, moet ons dus sê "nee". Die erns van enige sonde hang nie soseer van sy aard (sy beskrywing en benaming) af nie, maar

van die omvang daarvan, die mate wat dit herhaal word en die beheer wat dit in 'n mens se lewe verkry het, soos wat ons reeds gesien het.

Egbreuk word in dieselfde lys as ander sondes genoem, soos byvoorbeeld rowers, onregverdiges, hoereerders, afgoddienaars, wellustelinge, sodomiete, diewe, gierigaards, dronkaards, kwaadsprekers, slegte gedagtes, moord, valse getuienis, lastertaal, hebsug, hoogmoed, dwaasheid, onreinheid, ongebondenheid, towery, vyandskap, twis, jaloersheid, toornigheid, naywer, tweedrag, partyskap, afguns, brassery en derglike dinge (Matt. 15:19; Mark. 7:21; Luk. 18:11; 1Kor. 6:10; Gal. 5:19-21). Soos al hierdie genoemde sondes is die oorsprong van egbreuk die bose hart (Matt. 15:19), word dit 'n werk van die vlees genoem (Gal. 5:19), en sal diegene wat daaraan skuldig is, nooit die koninkryk van God beërwe nie. (1Kor. 6:10)

Wat is die posisie van diegene wat geskei en hertrou het?

Allereers moet ons daarop wys dat waar daar egskedding was weens hoerery (Matt. 19:9) of weens die kwaadwillige verlating van die kant van die ongelowige huweliksmaat (I Kor. 7:15) die onskuldige onder geen huweliksgebondenheid meer staan nie en weer mag trou, soos wat ons reeds gesien het.

Wanneer daar egter egskedding plaasgevind het oor "allerhande redes" (dit is, redes anders as hierbo genoem) en iemand sou met so 'n geskeide persoon trou, dan pleeg hy/sy egbreuk. Dit beteken dat wat die mens as egskedding afgehandel het, in die oog van die Here nog as huwelik voortbestaan. Enige geslagsgemeenskap met so 'n man of vrou kom dan neer op gemeenskap met 'n getroude persoon, en is dus owerspel of egbreuk. Wanneer mense dus oor allerhande redes geskei het, moet hulle óf met mekaar versoen, óf ongetroud bly.

Wanneer een party uit 'n huwelik wat deur "allerhande redes" ontbind is, weer trou en daardeur egbreuk pleeg, het hy/sy die vorige huweliksverbondenheid vernietig. Dit beteken dat die ander party wat nog self ongetroud is, in 'n situasie geplaas is waar die huwelik deur hoerery van die ander een vernietig is. Dit bring mee dat so 'n iemand weer kan trou sonder om daardeur egbreuk te pleeg, omdat die huwelik reeds vernietig is. Dit kom dus daarop neer dat die eerste een (uit so 'n egskedding) wat weer trou hom/haar aan egbreuk skuldig

maak en daardeur die ander party vrymaak om weer te trou sonder dat die dan ook egbreuk pleeg.

Wat staan diegene te doen wat deur hulle huwelik egbreuk gepleeg het? Diesulkes moet tot die besef van die verkeerdheid van die daad kom, dit voor God bely en vergifnis ontvang op grond van die soenverdienste van Jesus Christus, net soos wat ten opsigte van enige ander sonde gedoen moet word. Saam met die belydenis moet daar ook die opregte en vaste voorneme wees om vir goed die rug op sonde te draai. Volgens I Kor. 6:10 en 11 was sommige van die lidmate van die gemeente te Korinthe egbreukers, maar in Christus word hulle status nou so beskryf: ".....maar julle het jul laat afwas, maar julle is geheilig, maar julle is geregverdig in die Naam van die Here Jesus en deur die Gees van onse God".

Moet 'n geskeide persoon (geskei oor allerhande redes) wat weer met 'n ander getroud is, en weer tot inkeer gekom het, dan nie sy/haar tweede huweliksmat los en, indien moontlik, na die eerste een terug keer nie? Hierop moet ons met 'n besliste "nee" antwoord. Die tweede huwelik wat tot egbreuk aanleiding gegee het, bly nietemin 'n huwelik. In Matt. 19:9 praat die Here Jesus nie van die tweede huwelik as 'n saamlewe van 'n man en vrou nie, wat in werklikheid dus nie getroud is nie. Die Here gebruik die term "trou" vir die eerste sowel as die latere huwelike. En waar mense getroud is, staan die gebod dat jy nie mag skei nie. Die feit dat die tweede huwelik op 'n daad van egbreuk neergekom het, beteken nou nie dat daardie huwelik nou ontbind moet word nie. 'n Tweede sonde (egskeiding) maak nie die eerste sonde (egbreuk) reg nie. Sonde word nie deur sondes uitgewis nie, maar slegs deur die bloed van Jesus Christus. Maar wat van restitusie? Restitusie wat 'n verkeerde daad, soos egskeiding vereis, moet as sondig afgewys word. Nêrens in die heilige skrif word die eis gestel dat die tweede huwelik ontbind moet word omdat dit op egbreuk neergekom het nie. Toe Paulus met bekeerde heidene wat egbreukers was, te doen gekry het, het hy nie geëis dat hulle na hul vorige huweliksmats moes terugkeer nie.

As ons let op die voorskrifte van Deut. 24:1-4 dan sien ons dat die Here dit uitdruklik verbied dat 'n vrou, wat van haar man geskei is, vir 'n tweede maal trou en weer skei, na die eerste mag terugkeer. Dit word as 'n gruwel bestempel. Daarom is die redenasie van sommige totaal verkeerd wat beweer dat 'n huwelik waar een of albei partye geskei is, 'n 'staat' van owerspel is, dit is, dat elke keer as hulle geslagtelik één word, hulle owerspel pleeg. Nêrens

noem die Bybel 'n huwelik 'n staat van owerspel nie; Trouens die uitdrukking "staat van owerspel" is totaal vreemd aan die Heilige Skrif.

Sonder om veel te herhaal, wil ons weer daarop wys dat geslagsgemeenskap met 'n ander man se vrou, egbreuk is, en neerkom op die vernietiging van die huwelik. Die twee-eenheid van die huwelik soos wat God dit ingestel het, is vernietig. En daarom gee die Here ook die reg tot egskeiding wanneer die huwelik deur hoerery vernietig is (Matt. 19:9). Die uiterlike juridiese ontbinding van die huwelik, is nooit die primêre saak nie, maar slegs die publieke erkenning van 'n toestand wat reeds ingetree het. En al sou man en vrou nie hulle huwelik deur 'n egskeidingshof laat ontbind nie, maar tog met ander owerspel pleeg, is dit geen huwelik in die oë van die Here meer nie, maar 'n verwerplike karikatuur van Sy heilige instelling. Egbreuk as gevolg van 'n huwelik, skep 'n toestand wat vroeër nie was nie, net soos wat die huwelik 'n nuwe toestand skep. Die twee toestande wat deur een en dieselfde gebeure geskep is, is dat die vorige huwelik vernietig is en dat daar 'n nuwe huwelik ontstaan het. Soos wat die nuwe huwelik nie elke keer weer ontstaan as die man en vrou bymekaar kom nie, net so word die vorige huwelik nie oor en oor vernietig (of owerspel gepleeg) as dieselfde bymekaarkom oor en oor plaasvind nie. En as 'n huwelik eenmaal deur egbreuk vernietig is, dan het die toestand van 'n vernietigde huwelik ontstaan. Wat eenmaal vernietig is, kan nie weer deur dieselfde daad vernietig word nie, netso min as wat 'n man doodgeskiet is, weer doodgeskiet kan word. Wie na die huwelik van 'n geskeide persoon (of persone) as 'n staat van owerspel verwys, verstaan nie die erns en finaliteit van egbreuk nie en wil boonop 'n sinlose en sondige egskeiding op die tweede huwelik afdwing. 'n Mens kan wel 'n owerspelige gees hê, dit is om gedurigdeur owerspel te pleeg, of soos 11 Pet. 2:14 dit stel: "... met oë vol van owerspel, wat ten opsigte van enige ander sonde gesê word."

Die gevolge van egskeiding en hertrou

Hoewel 'n mens volle vergifnis van enige sonde kan kry en voor God staan met die toegerekende geregtigheid van Christus, kan die gevolge van 'n sondige daad nie uitgewis word nie. Moord kan vergewe word, maar die dood van die slagoffer bly 'n verlies; en dit word al erger gevoel namate die grootte van die getal persone wat daardeur ly, toeneem en die intensiteit van smart wat dit meegebring het. 'n Meisie wat onteer is, kan nooit weer dieselfde wees nie en ervaar soms 'n nasleep wat erger as die dood is. Iemand wat valslik beskuldig of belaster is, kan soveel bitterheid in die hart en skade in sosiale verhoudings

ondervind dat só 'n persoon se lewe totaal verwoes kan word. Bedrog kan meebring dat talle onskuldiges onbeskryflike smaad en lyding moet verduur. Leuens wat deur 'n prediker vertel is, kan veroorsaak dat geskokte mense hul rug op godsdiens draai en sonder God sterwe. Owerspel kan soveel ontnugtering en smaad meebring dat mense, in totale wanhoop, hul eie lewens neem. En so kan die gevolg van enige sonde die mees tragiese toestand denkbaar laat ontstaan.

Die ander kant is egter ook waar. Die moord van die goddelose en wreedaardige man kan verlossing en nuwe hoop vir sy vrou en kinders meebring. 'n Meisie wat onteer is, kan dit as 'n groot grap of interessante avontuur beskou. 'n Valse beskuldiging of lastering kan gou reggestel word sodat die nadelige gevolge daarvan tot 'n absolute minimum beperk is. Bedrog kan teenoor 'n baie ryk persoon gepleeg word, sodat hy dit wat hy verloor het, nie eers voel nie. 'n Leuen kan maklik deurgaans sonder dat enige iemand dit opmerk of daardeur skade ly. Owerspel kan deur al die partye goedgekeur word en nie een van hulle voel daardeur veronreg, of dat hulle skade gely het nie. En so kan die gevolge van enige sonde minimaal wees sonder dat dit enige smaad of lyding vir enige persoon meebring, hoewel dit nog in die oë van God ernstig en verdoemend is.

Die erns van die sonde word nie soseer deur die aard daarvan bepaal nie as deur die omvang wat dit aangeneem het, soos wat ons reeds gesien het. Ons het ook reeds daarop gewys dat alle sondige daede die uitvloeisel van een en dieselfde sondige hart is, en elkeen die mens doemwaardig voor God maak.

Wanneer spesifiek na egskeiding verwys word, kan dit 'n sondige daad wees waaraan albei partye of net een party skuldig is. Egskeiding kan onnoembare ellendes meebring, of dit kan 'n beter toestand vir een, of selfs albei die partye skep. Hertrou van 'n geskeide persoon kan teleurstelling of ontnugtering meebring vir diegene wat gehoop het dat die ontbinde huwelik weer herstel sou word. Aan die anderkant kan dit selfs groot seën meebring. 'n Moeder met 'n hele aantal sorgbehoewende kindertjies wat deur egskeiding van 'n goddelose, owerspelige en wreedaardige man verlos is, kan die Here dank as sy in die huwelik kan tree met iemand wat 'n liefdevolle man vir haar, en 'n goeie vader vir haar kinders sal wees.

Dit alles wys vir ons dat die erns en gevolge van 'n sondige daad nie sommer op die klank daarvan beoordeel kan word nie; dit moet baie dieper gaan as dit. Dit is daarom uiters

onbedagsaam en onverantwoordelik, om elke geskeide persoon wat weer met iemand anders getroud is, te sien asof hy/sy 'n sonde begaan het wat in erns en gevolg erger as enige ander sonde is.

Persone wat in egskeiding en hertrou betrokke was en ampte in die kerk

Ons het in die vorige paragraaf melding gemaak van mense wat diegene wat in egskeiding en hertrou betrokke was, anders sien as mense wat in ander sondes betrokke was. As gevolg daarvan leer hulle dat enige sondaar wat tot bekering gekom het en tekens van sekere bedienings toon, ampte in die kerk mag beklee, maar persone wie se lewensweg deur egskeiding en hertrou gegaan het, mag geen amp beklee nie, afgesien van watter gawes hulle ookal mag hê, en watter tekens van goddelike roeping daar ookal in hulle lewens te bespeur is.

Waarom kan hierdie eienaardige en onverklaarbare houding toegeskryf word? Allereers moet ons dink aan die Rooms Katolieke siening van die huwelik as 'n sakrament. Egskeiding word geensins erken nie en derhalwe is die hertrou van 'n geskeide persoon ook nie moontlik nie. (In ag genome die feit dat die Rooms Katolieke denke die hele Christendom vir baie eeue oorheers het en vandag nog geweldige invloed uitoefen, kan begryp word waarom so 'n houding oor egskeiding en hertrou in baie mense se harte inslag gevind het.) Nie alleen is dit verkeerd om die huwelik as 'n sakrament wat Christus ingestel het te sien (die Here het net twee sakramente ingestel, die doop en die nagmaal), maar so 'n opvatting is in stryd met uitsprake van die Heilige Skrif (Matt. 19:9; 1 Kor. 7:15), soos reeds bespreek.

Vervolgens kan hierdie opvatting ook toegeskryf word aan 'n tipies wettiese heiligheidsbegrip wat in sekere godsdienstige kringe aangetref word, waarvolgens 'n persoon heilig is as hy/sy 'n sekere aantal vroomheidsvoorskrifte uitlewe. As jy nie dit of dat doen nie, en onder andere nooit geskei en hertrou is nie, en sekere uiterlike vrome handeling verrig, dan is jy heilig - eintlik 'n trappie hoër as ander Christene wat nie hierdie siening deel nie! Dit herinner 'n mens aan die Fariseërs en wetgeleerdes in die Nuwe Testamentiese tyd. In Luk. 18:9 – 14 vertel die Here die gelykenis van die Fariseër en die tollenaar wat na die tempel gegaan het om te bid. Die Fariseër se gebed was: "O, God, ek dank U dat ek nie soos die ander mense is nie – rowers, onregverdiges, egbreukers of soos hierdie tollenaar nie. Ek vas twee keer in die week, ek gee tiendes van alles wat ek verkry." Die hele gebed kom neer op roem in sy

wonderlike godsdienstige rekord en die indrukwekkende vertoon wat hy teenoor die wêreld het. Daarteenoor lees ons van die tollenaar, wat maar 'n swak beeld voor die destydse Jodendom gehad het, die volgende: “En die tollenaar het ver weg gestaan en wou selfs nie sy oë na die hemel ophef nie, maar het op sy bors geslaan en gesê: O God, wees my, sondaar genadig.” Daarop vind ons die uitspraak van die Here: “Ek sê vir julle, hierdie laaste ene het regverdig na sy huis gegaan, eerder as die eerste een; want elkeen wat homself verhoog, sal verneder word, en hy wat homself verneder, sal verhoog word.”

Met hierdie lering het die Here nie 'n premie gestel op mense wat hulle aan growwe sondes skuldig gemaak en toe tot inkeer gekom het nie, net asof hulle verdiensteliker is as diegene wie se lewens nie so besoedel was en tot bekering gekom het nie. (Nee, 'n mens moet altyd nederig dankbaar wees as jy van growwe sondes – sondes met groot omvang – bewaar was.) Wat die Here wel hier sê, is dat slegs God se genade, wat aan 'n boetvaardige sondaar betoon word 'n mens regverdig; dit is nie op grond van die verdienste van jou goeie rekord in jou oë en in die wêreld se oë nie. Dit help nie om soos die Fariseërs 'n mooi vertoon na buite te probeer hê, maar van binne die reiniging ontbreek wat God alleen kan bewerk nie. Matt. 23:23 – 28.

Die rede waarom sekere kringe geneig is om gelowiges wat die weg van egskeidings en hertrou bewandel het anders te sien as mense wat uit ander sondes verlos is, is blykbaar dat die ander sondes meer in die geheim of in klein groepe gepleeg word, en nie so publiek is as wanneer daar 'n egskeiding in die hof en 'n hertrou in die openbaar plaasgevind het nie. Die klem val dus meer op die skade wat jou publieke beeld ly as op die erns van die sonde as sodanig en die noodsaaklikheid van die innerlike reiniging wat alle mense moet ondergaan. Dit is juis dit wat die Here so geweldig in die godsdiens van die Fariseërs bestry, naamlik die roem in die eie oë en die mooi vertoon na buite, terwyl die harte self vol onreinheid en allerhande sondes is – die buitekant van die beker en skottel skoon te maak, terwyl die binnekant vuil is. Hierdie dubbele maatstaf wat aan die een kant skerm vir die mooi vertoon en aan die ander kant sekere growwe sondes bedek, word in die volgende reëling uitgebeeld. 'n Man wat verskeie meisies en getroude vroue onteer het (hoerery en owerspel bedryf het) en wie se skandelige lewe nie aan die groot klok gehang word nie, juis om sy slagoffers wie se lewens reeds verwoes is, verdere smaad te spaar, het toevallig nooit in 'n egskeiding betrokke geraak nie. Die man kom tot bekering, toon sekere talente en na 'n tyd beklee hy 'n amp in die kerk. 'n Ander man het hom nooit aan enige growwe sonde

skuldig gemaak nie. Hy trou toe met 'n vrou wat van haar man geskei is vanweë dié se hoerery en wreedaardigheid. Hy en sy vrou kom ook tot bekering, toon sekere geestelike talente in hulle lewens, maar hierdie man mag in geen raad dien nie! Die hoereerder en owerspeler wat tot inkeer gekom het, is goed, maar hy wat nooit gehoereer of owerspel gepleeg het nie en wat met 'n vrou getroud is wie se huwelik in 'n egskeidingshof tot niet verklaar is weens die owerspel en wreedheid van haar vorige man, kan ook maar tot bekering kom, maar sal nie deug om in sy kerk een of ander diens te lewer nie!

Dié redenasie deel die gelowiges in twee klasse: gewone gelowiges; en die geskeides, of geskeides en hetroudes. Persone wat die mening deel sal sê: “Geen persoon in wie se lewe daar 'n egskeiding was, of wat weer 'n huwelik aangegaan het nadat hy geskei was, of wat in die huwelik getree het met 'n geskeide vrou, mag enige amp in ons kerk beklee nie.” Daar word egter nooit gesê: “Geen persoon in wie se lewe daar roof, onregverdigheid, hoerery, owerspel, afgoddiens, wellus, sodomie, diefstal, gierigheid, dronkenskap, kwaadpraat, slegte gedagtes, moord, valse getuienis, lastertaal, hebsug, hoogmoed, dwaasheid, onreinheid, ongebondenheid, towery, vyandskap, twis, jaloersheid, toornigheid, naywer, tweedrag, partyskap en brasery was, mag enige amp in ons kerk beklee nie.” (Dit is die lys van gruwelike sondes wat ons in Matt. 15:19; Mar. 7:21; Luk. 18:11; I Kor. 6:10 en Gal. 5:19-21 aantref). Dit dien boonop daarop gelet te word dat die Skrif egskeiding nie as verkeerd beskou as daar hoerery (Matt. 19:9) of kwaadwillige verlating (I Kor. 7:15) was nie, en dat hertrou ook nie verkeerd is as die vorige huwelik op grond van die genoemde redes tot niet gemaak is nie. Egskeiding of hertrou van geskeide persone maak nie eers deel uit van enige sondelys wat ons in die Bybel vind nie. (Die meeste wat ons kan aflei, is dat hertrou met 'n persoon wat in die oë van die Here nie werklik van die vorige huweliksmat geskei is nie, op owerspel neerkom).

Die Bybel praat net van kinders van die lig of kinders van die duisternis, gelowiges of ongelowiges, die wat in Christus is en die wat nie in Hom is nie, kinders van God en sondaars, ens, ens. Daar is nie 'n eersterangse Christen en 'n tweederangse Christen (die geskeide en hetroude) nie. Die verskil in Christene lê net op die weg van heiligmaking, diensbaarheid en die verskil in genadegawes wat aan hulle bedeel is. Wanneer mense wat hoereerders, afgodsdienaars, egbreukers, wellustelinge, sodomiete, diewe, gierigaards, dronkaards, kwaadsprekers, rowers, en derglikes wat tot bekering kom, word hulle beskryf as afgewas, geheilig en geregverdig in die Naam van die Here Jesus en deur die Gees van

God. (I Kor. 6:10, 11). En ten opsigte van diesulkes sê Paulus in Rom. 8:33, 34: “Wie sal beskuldiging inbring teen die uitverkorenes van God? God is dit wat regverdig maak. Wie is dit wat veroordeel? Christus is dit wat gesterf het, ja, meer nog, wat ook opgewek is, wat ook aan die regterhand van God vir ons intree.” In II Kor. 5:17 lees ons: “Daarom, as iemand in Christus is, is hy ‘n nuwe skepsel; die ou dinge het verbygegaan, kyk alles het nuut geword.” Hebreërs 8:12 sê: “Want ek sal barmhartig wees teenoor hulle ongeregthede en aan hulle sondes en hulle oortredinge nooit meer dink nie”. I Joh. 1:9 gee vir ons die volgende versekering: “As ons ons sondes bely, Hy is getrou en regverdig om ons die sondes te vergewe en ons van alle ongeregthede te reinig”. In Joh. 8:36 verklaar die Here Jesus: “As die Seun julle dan vrygemaak het, sal julle waarlik vry wees.” ‘n Groot aantal ander tekste dra dieselfde heilswaarheid oor. Tog is daar diegene wat aan ‘n medegelowige sê: “Al sê Paulus dat niemand ‘n beskuldiging teen die uitverkorene van God kan inbring nie omdat God hom regverdig, wys ek nog die beskuldigende vinger na jou en sê: ‘Jy het een maal geskei en toe weer hertrou. Al sê die Bybel ook dat die wat in die Here is ‘n nuwe skepsel is en dat die ou dinge verbygegaan het, kleef, wat ons betref, die stigma van egskeiding en hertrou nog aan jou. Al sê die Here Jesus dat hy jou waarlik vrygemaak het, leef jy, wat ons betref, nog onder die gebondenheid omdat jy eenmaal geskei het en toe weer hertrou het. Al sê die Here dat Hy nie eers meer aan jou sondes en ongeregthede dink nie, sal ons dit gedurig in herinnering roep, dit aanteken en vir almal sê dat jy eenmaal geskei en weer hertrou het sodat jy in geen raad mag dien nie!” Nee, as iemand slimmer as die Bybel en heiliger as God wil wees deur so ‘n standpunt in te neem, spreek so ‘n persoon maar net ‘n oordeel oor hom/haarself uit en kom die persoon nooit op die plek waar hy/sy tot ware en volkome redding kan kom nie.

Maar sê die Bybel nie in 1 Tim. 3:12 en Titus 1:6 dat ‘n opsiener die man van een vrou moet wees nie?

Wie ‘n geskeide en hertroude persoon uit die opsienersamp weerhou op grond van hierdie skrifgedeeltes, erken nie dat daar so iets soos egskeiding bestaan nie. Wie hierdie standpunt huldig verklaar dat ‘n man wat van sy vrou geskei is en ‘n ander een getrou het, nog met die eerste vrou getroud bly. En as dit so is, waarom praat die Bybel dan van egskeiding as daar nie so iets is nie, en waarom noem die Bybel die gevalle waar egskeiding geoorloof is as dit buitendien nooit in werklikheid kan plaasvind nie? Nee, so ‘n standpunt maak die begrip egskeiding niksbeduidend en verklaar dat ‘n man wat nie van sy vrou skei

nie en nog 'n vrou trou, sodat hy nou twee vrouens het, in dieselfde huwelikstand is as 'n man wat eers van sy vrou geskei en met 'n ander een getrou het. Dit is dan verklaring dat 'n geskeide en hertroude persoon soos 'n veelwywer is.

Nee, dit is nie wat Paulus in I Tim. 3:12 en Titus 1:6 vir ons voorhou nie. As hy wou sê dat 'n geskeide en hertroude persoon nie 'n opsiensamp mag beklee nie, sou hy dit gesê het, want die begrippe – egskeiding en weer trou word in die Bybel gebruik en verduidelik, en Paulus self praat daarvan – (I Kor. 7). Maar dit is nie wat hy sê nie; sy woorde is: “n man van een vrou”. Hieruit moet ons aflei dat van die gelowiges uit heidendom, daar diegene was wat meer as een vrou gehad het, en so-iets is strydig met die monogame huweliksinstelling. So iemand se huwelikstaat was m.a.w. nie in orde nie; hy moes óf een van die vroue skei, óf wag totdat een deur die dood weggeneem word alvorens hy vir die opsiensamp in aanmerking geneem kon word. In geval 'n man om “allerhande redes” (d.w.s., ander redes as in Matt. 19:9 en I Kor. 7:15 genoem) van sy vrou skei en 'n ander een trou, beskou die Bybel die daad van daardie tweede huwelik as owerspel, juis omdat dit die essensie van die eerste huwelik aantast en vernietig, soos wat ons reeds gesien het. En owerspel of egbreuk is een van die sondes waarvoor daar eers belydenis en vergifnis moet wees alvorens so 'n persoon in die genade herstel kan word. Nee, dit gaan in hierdie voorskrif van Paulus ook nie oor owerspel nie, maar spesifiek oor die feit dat 'n veelwywer nie vir die opsiensamp geskik is nie.

Sê die Bybel nie dat 'n opsiener 'n goeie getuienis van die buitestaanders moet hê nie (I Tim. 3:7) en hoe kan 'n geskeide en hertroude persoon so 'n goeie getuienis hê?

Die eerste vraag is egter waarom die mense wat die weg van egskeiding en hertrou gewandel het 'n slegter getuienis by die buitestaander sal hê as die wat die weg van afgodediens, hoerery, owerspel, moord, partyskap, brassery, roof ens. gevolg het? En dit veral as ons daaraan dink dat egskeiding en hertrou nie in die lysie waar growwe sondes genoem word, voorkom nie! Waarom sou die buitestaanders, hulle wat nie-christene was nie, juis struikel oor 'n egskeiding en hertrou, terwyl dit 'n algemene en aanvaarde gebruik by hulle was? Nee, mense wat in hierdie teks 'n rede sien waarom 'n geskeide en hertroude persoon nie tot 'n amp in die kerk gekies mag word nie, verraai maar net daarmee 'n diepgewortelde vooroordeel wat nie met die Bybel strook nie.

Wat ons in I Tim. 3:7 lees, is 'n teëstelling van waarteen in die vorige vers gewaarsku word, net soos wat vers 5 aanvullend by vers 4 is. In die 6de vers lees ons die volgende in verband met 'n opsiener: "Hy moet nie 'n nuweling wees nie, sodat hy nie verwaand word en in dieselfde oordeel as die duiwel val nie." 'n Nuweling is iemand wat pas tot bekering gekom het en nog nie geleentheid gehad om te toon dat hy werklik in 'n nuwe lewe oorgegaan en op die goeie weg volhard het nie. Deur nou 'n nuweling, wie se geestelike ankers nog nie goed gevestig is nie, as leier oor ander aan te stel, stel jy nie alleen eise aan hom wat hy nie kan nakom nie, maar verklaar jy daardeur: "Jy is meer geskik as die ander om 'n opsiener en leier van die gemeente te wees." Dit spreek vanself dat so 'n stap uiters gevaarlik en onverantwoordelik is en maklik kan meebring dat so 'n nuweling in hoogmoed en in die strik van die duiwel kan beland en dat die opsienersamp in veragting gebring word. Dit is daarom dat Paulus vereis dat 'n bekeerling eers deur die loop van 'n geruime tyd heen so in die dinge van geloof beproef gevind is dat selfs die buitestaanders daarvan moet getuig. Dit gaan nie daarom dat die buitestaander moet bepaal of iemand goed genoeg vir die opsienersamp is nie. Die sondige wêreld kan allermens nie die norm wees vir die dinge van die Here en sy kerk nie. Dit gaan nie hier om 'n norm nie, maar om 'n getuienis. Die buitestaander het gewoonlik bedenkinge as iemand tot bekering kom, en al sou ander Christene nie twyfel aan die egtheid van sy lewensverandering nie, sal die nie-christen skepties daarteenoor staan en selfs hoop dat sy ou lewe maar weer sal terugkeer. As die buitestaander na 'n verloop van tyd tog moet erken en getuig dat die bekeerling 'n ware Christen en onwrikbare getuie van Christus is, dan is dit 'n bewys dat sy Christelike getuienis in die verkillende aspekte van die lewe deurgewerk het, dat hy nie meer 'n nuweling is nie, maar iemand wat beproef en betroubaar is. En dit is wat Paulus wil vasstel alvorens iemand as opsiener aangestel kan word.

Maar hoe kan iemand wat te een of ander tyd in 'n egskeiding betrokke was, andere met huweliksprobleme help of 'n huwelikspartjie vermaan as hulle voor die kansel staan?

Dieselfde vraag geld ook ten opsigte van enige ander van die sondes wat 'n mens kan begaan: kwaadsprek, leuenetaal, bedrog, bitterheid, afgodediens ens. As 'n prediker net teen dit mag preek waarin hy self nie in die verlede beland het nie, wat moet hy dan preek? Nee, dit is nie die tragiese en sondige insidente in die lewe wat bepaal wat gepreek en nie

gepreek mag word nie, maar wat dit in die Woord van God leer en soos wat die Heilige Gees lei, so moet daar gepreek word.

Die een wat aan 'n prediker sê: "Jy het nie die reg om my oor hierdie saak te vermaan nie, omdat jy in die verlede in derglike omstandighede was," wil eintlik nie vermaan of gehelp wees nie. So iemand stel nie belang in wat God van hom vereis nie, maar soek net verskoning sodat sy saak nie aan die lig gebring en hy bestraf word nie.

As 'n mens die smarte, die verleentheid, die dwaasheid, die bitterheid en ander emosies wat met egskeiding gepaard gaan, deur eie ervaring leer ken het, maar ook deur God se genade in jou gees weer herstel is en 'n goeie gesindheid opgebou het, is so 'n persoon juis die een wat andere wat deur dieselfde omstandighede bedreig word, kan waarsku en help. Die een wat deur 'n slagget gery het en groot skade opgedoen het, se waarskuwing sal selfs groter betekenis hê as die een wat maar net sê: "Pasop, daar is 'n slagget!"

Uit die praktiese pastorale vlak is dit oor en oor bewys dat die gewese ateïs soms die beste tot ateïste kan spreek, die gewese alkoholis die geskikste persoon is om alkoholiste te help, die gewese en nou geredde misdadiger die beste ander misdadigers begryp en tot 'n beter lewe help lei, ens. Paulus het homself voorgedien as die vernaamste van sondaars (I Tim. 1:15), maar geen ander Nuwe Testamentiese prediker het meer vir die Koninkryk van God beteken, meer teen sondes en wanpraktyke gepreek en 'n getuienis van die groot genade van Christus gewees, as juis hy nie. In die volgende (16de) vers sê hy dan ook: "Maar daarom is aan my barmhartigheid bewys, dat Jesus Christus in my as die vernaamste, al sy lankmoedigheid sou betoon, om 'n voorbeeld te wees vir die wat in hom sal glo tot die ewige lewe." Die vrymoedigheid waarmee 'n mens teen sondes en sosiale euwels kan preek, lê nie daarin dat jy van kleinsaf 'n onbesproke lewe gely het nie, maar in die verlossing wat God genadiglik in jou eie lewe teweeg gebring het en die wonderlike seën wat daarin opgesluit is.

Is die verbod dat geskeide (en hertroude) persone nie 'n kerklike amp mag beklee nie, nie dalk 'n goeie middel om die euwel van egskeiding te bekamp nie?

Egskeiding en die nadelige gevolge wat dit het, veral op die kinders van so 'n egpaar, is 'n ernstige godsdienstige en sosiale probleem. Dit is dan ook die roeping van die kerk om

hierdie euwel te bekamp en alles te doen om die heiligheid van die huwelik en die eenheid van die gesin te bewaar.

Om mense wat in die tragedie van 'n egskeiding beland het enige amp in die kerk te ontsê, sodat dit as 'n afskrikmiddel mag dien teen hierdie euwel, is egter heel bedenklik.

Om konsekwent te wees, moet 'n mens dan almal in wie se lewens daar een of ander tyd van die sondes in die sondelyste van die Nuwe Testament (en waaronder egskeiding nie eers voorkom nie) voorgekom het, van kerklike ampte weerhou. Wie sal dan in hierdie bediening kan staan? Dan sou manne soos Petrus, Paulus en talle ander nie eers as diakens gekwalifiseer het nie, wat sê nog as apostels. En behalwe dit, wie weet wat die huwelikstaat van enige van die apostels en ander prominente persone in die eerste Christelike kerk was? Die Bybel gaan glad nie eers daarop in nie; al wat dit in belangstel is dat die mense waarlik gered is, gedoop is, met die Heilige Gees vervul is, heilig en toegewyd lewe, besondere gawes moet hê en dat daar tekens van 'n goddelike roeping in hulle lewens te bespeur is.

Heel dikwels is 'n persoon 'n slagoffer van 'n egskeiding, d.w.s. hy/sy is in 'n egskeiding en al die smarte wat daarmee gepaardgaan, ingedwing. Om nou teen so 'n persoon te diskrimineer wanneer dit kom by kerklike ampte, kom op dieselfde neer as om teen 'n persoon wat deur 'n rower oorval en besteel is, te diskrimineer om daardeur die ernstige euwel van diefstal te bekamp. Deur dinge vir die onskuldiges en lydendes as gevolg van ander se sondes moeilik te maak, is 'n bedenklike en onsinnige manier om euwels te bestry.

Baie mense wat in die tragedie van egskeiding beland het, was tydens die gebeure nog ongered en het nie eers van kerklike wette geweet nie of, as hulle daarvan geweet het, hulle nie daaraan gesteur nie. Watter bydrae sal wette wat 'n kerk vir homself maak, kan lewer ter bestryding van egskeiding by mense wat glad nie aan die kerk verbonde is nie en by wie daar, op daardie stadium, geen begeerte bestaan om lidmaat te word nie? Dit is soos straf wat jy aan jou eie kinders toedien sodat ander onbekende mense se kinders dissipline kan leer.

Wanneer 'n lidmaat deur sy sonde egskeiding teweeggebring het, dan moet nie met die verskynsel van egskeiding as sodanig gehandel word nie, maar teen die sonde van owerspel, kwaadwillige verlating, mishandeling, of wat dit ookal mag wees wat tot die

ontbinding van die huwelik aanleiding gegee het. Dit is hier waar die kerklike tug inkom. Ons moet gedurig onthou dat egskeiding altyd die gevolg van die sonde en nie die sonde self is nie; dit is die juridiese nietigverklaring van iets wat in sy wese alreeds vernietig is. Dit help nie om met allerlei spuitmiddels te probeer verhoed dat die vrugte van 'n boom verkrimp en vergaan, terwyl die oorsaak van alles is dat die boom reeds doodgegaan het omdat daar rysmiere by sy wortels was nie.

Die bydrae wat die kerk kan lewer om die euwel van egskeiding te bekamp, is onder andere die volgende:

- a) Die lidmate so te leer en op te voed in die dinge van die Here, dat die sonde nie in hulle huise kan inkrui nie.
- b) Waar daar huislike probleme is, dit dadelik te help oplos met teregwysing, raad, gebed en ondersteuning.
- c) Van tyd tot tyd huweliksvoorligting te gee aan ongetroudes sowel as getroudes.
- d) Deur kerklike gebruike en spesiale skemas in werking te stel wat vir 'n gesonde huweliks- en gesinslewe bevorderlik is, soos gesinsdae, gesinskampe, saam huisgodsdienst hou, saam geestelike werk doen, saam andere te help wat in nood verkeer, ens.
- e) Teen die ernstige gevolge van sekere sosiale aangeleenthede te waarsku, soos oorintimiteit van die kant van getroudes teenoor ander mense (as sy/haar huweliksmaat), die besoek van sedelik-ondermynde vermaaklikheidsplekke, ens.
- f) Mense te leer om die oplossing van al hulle probleme in die Here te soek, altyd bereid te moet wees om te vergewe en te versoen, en om nooit vanweë lafhartige, selfsugtige, en dergelike redes van jou verantwoordelikheid te probeer loskom nie.
- g) By die owerhede aan te dring dat die egskeidingswette dit nie te maklik moet maak vir mense om te skei nie, en dat alvorens enige egskeiding finaliseer word, alle masjinerie in werking gestel moet word om versoening en beter aanpassing te probeer bewerkstellig.

- h) Persone wat in egskeiding betrokke geraak het so te help en geestelik te bewapen dat hulle nie weer in dieselfde ellende sal beland nie.
- i) Lidmate wie se lewe en gedrag tot egskeiding aanleiding kan gee of die egskeiding 'n voldonge saak gemaak het, openlik te sensureer en te tug, sodat almal kan weet wat die stand van die kerk teenoor die euwel is.
- j) Die eerbaarheid, die heiligheid en die onskendbaarheid van die huwelik altyd deur woord en daad voor alle mense te hou, en voortdurend getuienis te lewer van gelukkige en geseënde huweliks- en gesinslewens.
- k) Voortdurend te bid dat God ons huise van sonde en verbrokkeling sal bewaar.

Die godsdienstig-etiese vraag

Enige wet of reël wat in die kerk gemaak word, moet in ooreenstemming met die groot gebod wees. Daarvan lees ons in Matt. 6:22; 37-40: "Jy moet die Here jou God liefhê met jou hele hart en met jou hele siel en met jou hele verstand. Dit is die eerste en groot gebod. En die tweede wat hiermee gelykstaan: Jy moet jou naaste liefhê soos jouself. Aan hierdie twee gebooe hang die hele wet en die profete". Die eerste deel van die groot gebod vind ons ook weerspieël in die woorde van die Here soos wat ons dit in Matt. 6:33 vind: "Maar soek eers die koninkryk van God en sy geregtigheid....." Die tweede deel van die groot gebod word in verskillende plekke in die Bybel verduidelik, veral in I Kor. 13; I Joh. 1:9-11; 4:20-21. Dit beteken om jou te beywer om die goeie wat jy het en wat God vir elke mens bedoel het, in die lewe van so iemand toe te pas en om hom te help om tot volle verwesenliking van sy roeping in die Here te kom.

Die volgende vrae ontstaan nou ten opsigte van enige kerkwet wat van toepassing gemaak word op persone wat geskei, of wat geskei en hertrou is.

- a) Sal 'n persoon wat die weg van egskeiding en hertrou bewandel het, en wat toe tot bekering gekom het en vir die Here wil lewe, op die geestelike weg gehelp word as hy moet hoor dat hy maar altyd as 'n soort tweederangse Christen beskou sal word –

tweederangs in die sin dat hy, anders as die ander sondaars wat tot bekering gekom het, nooit mag kwalifiseer om enige amp in die kerk te bedien nie?

- b) Sal 'n persoon wat as gevolg van die sondes van sy/haar huweliksmaat ontsettend moes ly en onskuldig in 'n egskeiding beland het, troos en aanmoediging van die kerk vind as dié aan hom/haar sê: “Jy sal nou altyd as 'n geskeide persoon gemerk word en vir altyd van sekere voorregte van ander Christene ontnome wees?”
- c) Sal die koninkryk van God beter bevorder en uitgebrei word as 'n begaafde en toegewyde persoon, maar een wat teen sy eie wil en toedoen in 'n egskeiding beland het, nou altyd net 'n toehoorder moet wees, terwyl minder begaafde persone lerend en regerend in die kerk sal optree?
- d) Word die eer van God en sy koninkryk bevorder as 'n beproefde en besonder geseënde prediker uit sy amp moet padgee, net omdat sy vrou ontugtig geraak, hom met sy kinders alleen gelaat en hy toe weer met 'n ander godvresende suster getroud is? As so 'n prediker nou gedwing word om óf tydelike werk te doen, óf by een of ander buitekerklike instansie 'n bediening te soek, sal die kerk dan daardeur bevoordeel word en die sondaars makliker hulle weg na die kruis vind?
- e) Sal daar eendag in die hemel twee klasse gelowiges wees: die een groep wat die weg van egskeiding en hertrou leer ken het, en die ander groep wat in allerlei sondes betrokke was, maar net nooit in 'n egskeidingshof beland het nie? Indien mens hierop met 'n “nee” sou antwoord, beteken dit dan dat hulle wat geskeidee en hertroude gelowiges op 'n godsdiens-sedelike laer vlak plaas as die ander, dus beter standarde as die hemel het?

As al die vrae met 'n “ja” geantwoord sou kon wou, ontstaan die volgende vrae:

- wat kom eerste in ons lewens, die eer van God, die uitbreiding van die Here se koninkryk en die welsyn van ons medemens, of óns standaard?”
- moet kerkwette aan die Groot Gebod onderhewig wees, of moet die Groot Gebod aan kerkwette onderhewig wees?”

Aanbevelings:

In die lig van die bogenoemde besprekings, word die volgende aanbevelings gemaak:

- a) Die kerk moet met alle middele, ooreenkomstig sy Christelike belydenis en stand, die euwel van Egskeiding en gesinsverbrokkeling bekamp.
- b) Waar 'n lidmaat as gevolg van sy/haar sondes 'n Egskeiding laat ontstaan, moet die nodige kerklike tug toegepas word, net soos dit die geval is met enige ander vorm van ernstige wangedrag.
- c) Die onskuldige party in 'n Egskeiding moet geestelik onderskraag word.
- d) Die skuld of onskuld van 'n party moet klaarblyklik wees, en nie iets wat die kerk slegs deur 'n juridiese ondersoek probeer bepaal nie. Alle ondersoeke deur die kerk in die private lewe van mense vóór hulle bekering moet alleen geskied as daar 'n baie dringende pastorale rede voor is, soos byvoorbeeld as 'n persoon ernstige geestelike en ander gedragsafwykings toon.
- e) Wanneer persone geskei het, moet die betrokke partye aangeraai word om nie gou met iemand anders te trou nie, maar om te soek na versoening en hereniging deur 'n huwelik (I Kor. 7:11). So 'n huwelik moet egter slegs aanbeveel word as daar goeie rede is om te glo dat dit nie weer tot niet sal gaan nie.
- f) 'n Huweliksbevestiger van die kerk moet nie persone in die huwelik bevestig as een van die partye, in die lig van die heilige Skrif, nie werklik van 'n vorige huweliksmaat geskei is nie, dit is, wanneer die Egskeiding plaasgevind het om ander redes as hoerery of die kwaadwillige verlating van 'n ongelowige party.
- g) Omdat sondes soos owerspel, hoerery, roof, moord, bedrog en ander vorms van ernstige wangedrag insluitende die sondes wat tot Egskeiding aanleiding gegee het of kan gee, spreek van ernstige ontwrigting en verval in die lewe van 'n mens, moet so iemand, as hy tot bekering kom, slegs toegelaat word om in enige amp van die kerk te dien as daar genoegsame tyd verloop het waarin sy lewe herskep en op die goeie weg bestendig is.

- h) Wanneer 'n persoon wat in 'n kerklike amp staan in 'n egskeiding betrokke raak, moet so 'n persoon sy amp bedank. Daarna sal die betrokke kerkregtelike liggaam bepaal wat die aard van die skuld of onskuld is, en aanbeveel in watter hoedanigheid, indien enige, die genoemde persoon weer in diens van die Kerk mag staan.
- i) Die godsdienstige en sedelike eise vir pastore, evangeliste, ouderlinge en diakens moet dieselfde wees. Dit is slegs die besondere roeping en geestelike toerusting wat sal bepaal in watter amp 'n persoon behoort te dien.

BYLAAG II
DIVORCED AND/OR REMARRIED COUPLES IN THE MINISTRY
Dr. F.P. Möller (Jnr) - 2001

1. Introduction

The escalation of cases of divorce (coupled with broken families) amongst the pastors of our church, is of great concern. Biblical direction and evaluation have become crucial. Especially in the light of a certain culture in Pentecostal circles that become more and more dominant.

2. Biblical principles concerning divorce and remarriage

A marriage is not to be dissolved just by mutual agreement, or personal comfort, or selfish reasons, or whatever reasons not found in the Bible. Marriage is a sacred institution of God, and should be valued as such. We should always remember that God hates divorce (Mal.2:16), and thus it is the very last option taken in a troubled relationship.

We should take note of the fact that divorce is not in line with God's intention of marriage. The Bible gives us no reason for divorce. We cannot affirm that God hates divorce, and then say that He has given us certain reasons for divorce. That is a contradiction in itself. Then God has turned against His own intention with marriage!

The only thing we can say is that whenever a marriage is dissolved in the sight of God, divorce and remarriage are a possibility. Here we have no reason for divorce, because divorce is already a reality in the sight of God, the marriage is dissolved.

The question to be asked is: When is a marriage destroyed before God, and seen as no marriage any longer? The following is found in the Bible:

2.1 A marriage is dissolved before God when death occurs. "For example, by law a married woman is bound to her husband as long as he is alive, but if her husband dies, she is released from the law of marriage" (Rom 7:20). In other words this marriage is dissolved in the eyes of God, and remarriage is permissible.

2.2 In Matthew 5:31-32 and 19:3-8, fornication is seen as an act by which a marriage is dissolved. (This does not mean that a man is compelled or forced to divorce his wife - the possibility of reconciliation should always first be pursued.) Implicit in both Matthew 5 and 19 the idea is given that fornication dissolves a marital bond, an idea that is strengthened by the message of I Cor. 6:16. "Do you not know that he who unites himself with a prostitute is one of with her in body? For it is said: The two will be one flesh." This reminds us of Gen. 2:24 "For this reason a man will leave his father and mother and be united with his wife, and they will become one flesh." The adulterer is no longer one flesh with his wife, but with the prostitute.

Fornication (porneia), as used in above, referred to cases of incest (I Cor.5:1) homosexuality (Jude 7) and adultery (Jer. 3:1-8). In other words, fornication points to some sort of sexual unfaithfulness against one's partner. To speak only of adultery, might tend to narrow the focus too much.

A sexual relationship out of wedlock destroys a marriage in its very being, and therefore it might be dissolved as far as the juridical aspect is concerned as well, that is to divorce one's partner.

To remarry is permissible after being divorced on grounds of fornication. The partner is in no sense still bound to the previous spouse.

2.3 If a divorce takes place, but it is not dissolved in the eyes of God, both parties should remain unmarried, otherwise they commit adultery. (Matthew 5:31-32 and 19:3-8). If it happens that one of the above parties does marry, adultery is committed, and by this act of adultery the previous marriage is dissolved, and the remaining unmarried person is free to marry again. In Mark 10:12 it is clear that also a woman may take the initiative to divorce her husband, something that was not permissible in the Old Testament.

2.4 A marriage is also dissolved in the eyes of God as explained by Paul in I Cor. 7:10-16. If a believer is married to an unbeliever, and that unbeliever wants a divorce due to the believer's faith in God, then Paul says - "let him be gone." The believer is in such a case not bound by the marital bond, and is free to marry again.

In the above case the initiative for divorce comes from the unbeliever, not the believer.

We conclude by saying that the above examples are the only ones given in the New Testament to tell us whether a marriage is dissolved in the eyes of God or not.

3. The application of Biblical pronouncements

The Bible is clear about the fact that God hates divorce and only a marriage that is destroyed in the sight of God may confirm it by secular law. That is to divorce in court.

However, the Bible is not giving to us a blueprint for addressing all conceivable possibilities concerning marital problems or the dissolution thereof. The Bible, however, gives us certain principles to be followed in ethical matters, and we should take note of it.

The highest ethical principle found in the Bible, is the glory of God (I Cor. 10:31). A Christian's lifestyle, faith and application of God's laws etc. should always be to the glory of God. The intention of the Biblical commands or laws against divorce does not hold that a marriage should be sustained at all cost. If a marriage, after much counselling and prayer, still keeps on degenerating and reaches a point where it becomes a reason of committing all sorts of sin and therefore no longer glorifies God, it may destroy the reason to maintain it. God's prohibitions on divorce are meant to help man to live to His glory, but if it becomes an instrument in the hands of the evil one, the prohibition is no longer legitimate. If this truth is not taken seriously, the law of God concerning divorce and remarriage might become such a threat to man that it submits him to evil, and even violates his relationship with God.

Our Lord is very clear on this matter, nothing is more important than our relationship with Him: "If your hand or your foot causes you to sin, cut it off and throw it away. It is better for you to enter life maimed or crippled than to have two hands or two feet and be thrown into eternal fire. And if your eye causes you to sin, gouge it out and throw it away. It is better for you to enter life with one eye than to have two eyes and to be thrown into the fire of hell" (Matthew 18: 8-9). A marriage should be treated analogous to these words of Christ.

It is, of course, very difficult to determine whether a marriage has reached that stage where it is no longer to the glory of God, and a hasty decision in this regard may lead to the danger of falling in a total subjective judgement instead of distinguishing God's will. Further guidance is necessary.

4. Guidelines concerning divorce and remarriage

4.1 It is important to remember that if a marriage is dissolved before God, it does not mean that there is an obligation upon the persons involved to confirm it by secular law, in other words divorce. Reconciliation is the road to be followed, especially for the sake of the family involved, but also for the sake of the marriage involved. It is a Biblical principle that reconciliation between two parties is always to be sought, and all possible means should be applied to achieve it. We should never outrule the possibility that the Lord wants to use the involved parties to heal each other in a marital relationship. The confirmation of a dissolved marriage by divorce is always the very last option to be followed.

4.2 It is easy to determine whether a marriage is dissolved if the clear Biblical pronouncements are applicable on a given situation. However, when the principle of the glory of God is the only guideline to follow, we need wisdom from God and clear guidance of the Holy Spirit.

This means that a pastor or any other believer who is involved in a troubled marriage cannot decide by him- or herself when that stage is reached where the glory of God is violated in such a way that the marriage is no longer a marriage in the sight of God. Such a decision can only be taken in consultation with the involved leadership of the church and after a thorough investigation was done. In the case of a member of an assembly, the leadership of the assembly should make that decision, and in the case of a pastor, the leadership of the church or appointed committee should make that discussion. The final approval can not be in the hands of the parties involved in the troubled marriage.

4.3 We are also convinced that the above route for approval of divorce, should also be followed in cases of fornication and the malicious departure of the unbeliever. The relevant leadership must make sure for themselves that reconciliation is no longer a possibility. All cases of divorce should first be approved by the church, no one has the right to take such a decision on her-/himself.

5. Pastors involved in divorce or/and remarriage

Guidelines are needed by the church to determine the future of those pastors who are divorced and/or remarried after being divorced in the ministry. These guidelines cannot be determined by that which is reckoned by the church as desirable for such pastors. Desirability is too a subjective basis to build on, one should stick with Biblical announcements.

The following guidelines ought to be taken into consideration:

5.1 It is not acceptable to consider divorce such a sin that it be kept against a pastor for life. By doing that, Christians are divided into two groups on the basis of being divorced or not. There is no such division in the Bible between ordinary believers and divorce believers. The Bible only refers to children of light and children of darkness, believers and unbelievers, those who are in Christ and those who are not in him, those who are sanctified and those who are sinners, etc. The difference between Christians is to be found on the level of holiness, service, spiritual gifts and ministries, but not on the level of divorce and remarriage.

5.2 According to I Timothy 3:7 a pastor should have a good reputation with outsiders. The question is: Is it possible for a divorced pastor to have such a reputation or witness? First of all we should remember that Paul is not saying that the outsider is to be taken as the criterion to determine whether a person is fit for the ministry or not. It is not a criterion that is at stake, but a sound witness. What we read in I Timothy 3:7 stands in contrast to that which is written in verse 6: "He must not be a recent convert, or he may become conceited and fall under the same judgement as the devil." A recent convert is someone who has not yet had the opportunity of proving his/her real dedication to the Lord, or even of having reached some stage of maturity in God. It stands to reason that such a person is a risk in the ministry, and may fall into the same temptation and be conceited. Therefore, Paul advises them not to put a recent convert in such a position. Time should pass in which such a person witness can be confirmed above doubt so that even the outsider can witness to it.

After all, we cannot believe that outsiders, who are not even Christians, would stumble over divorce and remarriage while it is common practice among themselves. No, people

who want to use this verse to prevent someone to be involved in the ministerial office, disclose a deep prejudice against divorcees that is not Biblical.

- 5.3 A pastor who is divorced, but is not found guilty on Biblical grounds, should be accepted by the church as such. Disciplinary acts are not fitting.
- 5.4 A pastor who is involved in a divorce and is found guilty, should be disciplined. Such a person cannot be reinstated in the ministry unless his/her testimony is restored. A problem of divorcing one's spouse whilst that marriage is still a marriage before God, is to cause your spouse to commit adultery if being married again. Not that the pastor committed adultery, but he/she was involved in the sinful act, and therefore partially responsible for it. The pastor is also called an adulterer if he/she marries again.
- 5.5 If a pastor remarries without Biblical sanction, forgiveness for adultery should be sought through the blood of Jesus Christ our Saviour. The church should remember that the latter marriage has realised on an act of adultery, and cannot be seen as a state of adultery. Therefor the couple cannot be advised to dissolve their marital bond. Restoration does not come by divorce, but by forgiveness for the sin of adultery. Sin (adultery) is not rectified by another sin (divorce), but by the blood of Jesus Christ.
- 5.6 No regulation in Scripture concerning divorce and remarriage is meant to be a command to divorce. Marital partners should always, and first of all, follow the road of possible reconciliation. The church should in consultation with, and approval of the pastor and his/her spouse, appoint someone who will council the couple in their troubled marriage and try to restore their relationship. A pastor who enters into a hasty and ill-considered divorce makes him/her liable for discipline. God expect us to do everything to restore the relationship, and a pastor who has not followed that road first (even if he/she is the innocent party, should be disciplined. The Bible calls us to follow the road of forgiveness and possible reconciliation even if adultery was committed. By this the love described in the Bible is not violated, but protected.

6. Evaluation of disciplined pastors

Divorced pastors, who are forgiven by God and have restored their testimony and bear witness to a certain ministry, should not be restrained from fulfilling it. Nevertheless, the church should never give the impression that sin is not so bad, and that there is always an easy road back into ministry. Clark rightfully remarked: “During the last few years a number of candidates have applied for re-admission to the ministry after divorce and remarriage, where the divorce has been on grounds other than desertion of adultery by the partner. AFM church policy and precedent, in the late 1990’s, therefore appears to offer little incentive to pastors to think long and deep before divorcing their spouse. They have every reason to believe that their ministry will be interrupted, but that they could well be back in the pulpit after a relatively short period, with a new spouse.” (Divorce of pastors in the AFM-p3)

The crucial question is: How does the church determine whether a pastor’s testimony is restored and that he/she bears witness to a certain ministry?

The following general guidelines are important. They are called “general” because circumstances should always be taken into consideration with the knowledge that they will differ from case to case, and therefore every pastor should be treated and evaluated on own merits. Merits that should be dealt with in accordance with Biblical pronouncements.

6.1 During the time of discipline, the pastor should be guided on a road of restoration by an appointed counsellor. This counsellor should report from time to time on what progress is made. These reports should be studied by the church before such a pastor’s re-admission in the ministry is considered.

6.2A questionnaire should be compiled with the necessary questions asked for re-admission in the ministry. This questionnaire should be filled in by the local assembly where the pastor worships, and be send to the church for evaluation.

6.3If a pastor has to pay alimony for children involved, the church should take note of the kind of financial burden placed on the pastor. It may cause a serious hindrance in fulfilling his ministry.

6.4 If re-admission in the ministry is approved by the church. The pastor should do a year of probation after which his/her position as minister will be finalised.

Before the above conditions are not met, no pastor should be allowed in the ministry. "It is time to re-emphasise behaviour and lifestyle again - not as a resurrection of the sterile legalism known from earlier decades, but as a focus upon Pentecostal living as Biblical radical, alternative and discipleship living - with pastors acceptable role models in all these areas" (Divorce of pastors in the AFM - p5)

7. Bibliography

Clark, M. 1998 "Divorce of pastors in the AFM of SA" Paper of the D.E.L. of the AFM

Möller, F.P. (Jnr) "Ethics - Divorce and Remarriage" Notes of the AFM Theological College"

BRONNELYS

- Adams, J.E. 1981. *Marriage, Divorce and Remarriage in the Bible*. Michigan: Baker Book House.
- Apostoliese Geloof Sending van SA. [S.a] Besluite van die Werkersraad.1975-1994 Johannesburg.
- Baumert, N. 1996. *Women and Man Paul. Overcoming a Misunderstanding*. Minnesota: The Liturgical Press.
- Botha, J. 1994. *Pastorale versorging van die geskeide lidmaat in die Apostoliese Geloof Sending van Suid Afrika*. M.Th.-verhandeling, Universiteit van Suid Afrika, Pretoria.
- Braun, M.A. 1989. *Second Class Christians?* Illinois: Intervarsity Press.
- Brewer, D.I. 1996. *Three Weddings and a Divorce: God's covenant with Israel, Judah and the Church*. Cambridge: Tyndale House.
- Brown, D. (2000, January 25) *Divorce, Remarriage and Religion*. Gardian. Retrieved from: www.sikhnet.com/sikhnet/discussion.nsf
- Brown, S.R. 1982. Clergy divorce and remarriage. *Pastoral Psychology*, Vol. 30(3) pp. 187-197. New Jersey: Human science press.
- Burger, I.S.v.d.M 1987. *Die geskiedenis van die Apostoliese Geloof Sending van Suid Afrika (1908-1958)*. Braamfontein: Evangelie Uitgewers.
- Burger, I. 2000. Wanneer is tug afgehandel? *Pinksterboodskapper*, Deel 22, no.190, pp. 3-4.
- Capps, D. 1990. *Reframing, a new method in pastoral care*. Minneapolis: Fortress.

- Christensen, L.B. 2001. *Experimental Methodology*. Eight Edition. Massachusetts: Allyn & Bacon.
- Caron, G. 1982. Did Jesus allow divorce. *African Ecclesial Review*, vol. 24, October 1982, pp. 309-316.
- Christelike Vrou 1970. Egskeiding en tweede huwelik en oor die vraag of geskeide persone wat 'n tweede huwelik aangegaan het as ampsdraers van die kerk behoort te dien. (geneem uit die rapport wat voor die Algemene kerkvergadering 1970 gedien het).
- Clark, G & Clark, J Snr. 2001. *Marriage and Divorce*. Internet. Retrieved from: <http://www.isaiah58.com/tracts/marriageanddivorce.html>.
- Clark, M. 1998. Divorce of pastors in the AFM of SA. Paper of the D.E.L. of the AFM
- Cloud, D.W. 2000. (October 15) Fundamental Baptist Information Service. Retrieved from: <http://www.wayoflife.org>.
- Combrink, H.J.B. 1985. Nuwe- Testamentiese uitsprake oor die (on) ontbindbaarheid van die huwelik. Universiteit van Stellenbosch. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*. Vol. 26 / 21 Maart 1985, pp. 131-149.
- Cunningham, R. 2001. *Divorce/remarriage resolution passes*. Assemblies of God 49th General Council. Retrieved from: http://www.ag.org/top/2001counciltoday/20010809_01_resolution.cfm
- De Bruyn, P. 1996. Wesenskenmerke van die Huwelik – Bybelse Beginsels vir die Huwelik. deur Swanepoel, F. (Red) in *Die Huwelik* pp.15-22. Pretoria: C B Powell- Bybelsentrum UNISA.
- De Klerk, K. 2003. The conscious marriage chronicles, chapter 11, Emotional divorce. *Pinksterboodskapper*, pp. 8-10. Johannesburg: Evangelie Uitgewers.

- Divorce and Remarriage. 1996. *Statement of Fundamental and Essential Truths*.
Retrieved from: www3.mb.sympatico.ca/~rfholm/divorce.htm.
- Deming, W. 1995. *Paul on marriage and celibacy*. Cambridge: University Press.
- Dick, C. 1992. Is dit egbreuk as 'n geskeide persoon met iemand anders trou?
Die Kerkbode 14 Februarie 1992. pp. 3-4. Kaapstad: NGKB.
- Du Plessis, C.S. 1983. *Skrif en Egskeiding: 'n Teologies-Etiese Studie*. M.-verhandeling,
Universiteit van Stellenbosch.
- Du Plessis, J. 2003. Onderhoud gevoer November 2003. Pretoria.
- Du Toit, D.A. 1980. "Die Egskeidingsvraagstuk" P.U. vir CHO. Potchefstroom.
- Du Toit, D.A. 1985. Huwelikswetgewing – Universiteit van Stellenbosch – Nederduitse
Gereformeerde Teologiese Tydskrif. Vol. 26 no.2, pp.173-181.
- Eichorn, D. 1971. Ein evangelisches Plädoyer für den Regierungsentwurf.
Zeitschrift für evangelische Ethik, vol. 15, pp. 343-349.
- Emerson, J.G. 1961. *Divorce, the church and remarriage*. Philadelphia: The Westminster
Press.
- Ensworth, G. 1976. This Marriage Cannot Be Saved. *Eternity*, vol. 27 / June 1976,
pp. 11-15.
- Fitzpatrick, M. 1988. *Between Husbands & Wives: Communication in Marriage*. Newbury
Park: Sage Publications.
- Fourie, D. 1990. Die tug en die geskeide predikante: *Die Kerkbode* 9 Februarie
1990, Kaapstad: NGKB. pp. 16-17.
- Gadamer, H.G. 1985. *Truth and Method*. New York: Crossroad.

- Gerkin, C.V. 1984. *The living human document*. Nashville: Abingdon.
- Greyling, J. 1957. Egskeiding en Gesinsontbinding. *Die Bondsode*, vol. 8, nr. 68, pp. 4-5.
- Greyling, E. 1993. *'n Teorie vir Sisteempastoraat*. D.Th. – proefskrif, Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria.
- Greyling, E. 1993a. Persoonlike onderhoud. April 1993, Johannesburg.
- Groenewald, E.P. 1960. Grond vir egskeiding volgens Mattheus. *Nederduits Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, vol. 1, no. 4, pp. 5-11.
- Heth, W.A. & Wehham, G.J. 1985. *Jesus and divorce. The problem with the Evangelical Consensus*. Nashville: Thomas Nelson Publishers.
- Heyns, J.A. 1992. *Inleiding tot die Dogmatiek*. Halfway House: NG Kerkboekhandel – Uitgewers.
- Heyns, L.M. & Pieterse, H.J.C. 1990. *Eerste tree in die praktiese teologie*. Pretoria: Gnosis Boeke & Uitgewers.
- Hiltner, S. 1953. Pastoral Psychology and Christian Ethics. *Journal of Psychology and Christianity*, vol. 4, no. 33, pp. 23-33.
- Holwerda, D.E. 1987. Jesus on Divorce: *an assessment of a new proposal*. *Theological Journal*, vol. 22 / April, pp.114-120.
- Hoose, B. 1987. Imitating Jesus and allowing divorce. *Priest and People*, vol. 1 / September, pp. 210-212.
- Hugenberger, G.P. 1994. *Marriage as a covenant: a study of biblical law and ethics governing marriage, developed from the perspective of Malachi*. Leiden: E.J. Brill.

- Hyles, J. 1987. *The good man versus the spiritual man*. Sermon 20 December 1987.
- Jerome, N.B. 2001. *Marriage, Divorce, & Remarriage. In light of the Scriptures*.
Retrieved from:
<http://www.llano.net/baptist/marriagedivorce.htm>
- Joubert, S.J. 1992. Nuwe Testamentiese perspektiewe op egskeiding. *Skrif en Kerk*.
Jaargang. 13 (1), p. 27.
- Joubert, J. 1996. Egskeiding en Daarna – 'n Teologiese Perspektief, in Swanepoel, F.
(Red.) *Die Huwelik*. pp. 121-126. Pretoria: C B Powell-Bybelsentrum
UNISA.
- Kekana, M.J. 1996. *A comparison between the Pauline and Synoptic perspectives on
marriage and divorce*. MA.-dissertation. Johannesburg: Rand Afrikaans
University.
- Khathide, A.G. 2000. *Bone of My Bones. Building functional marriages in Africa*.
Auckland Park: AFM Theological Seminary.
- Langerman, J. 1993. Onderhoud gevoer April 1993, Johannesburg.
- Laney, J.C. 1982. Paul and the permanence of marriage in 1 Corinthians 7.
Journal of the Evangelical Theological Society, vol. 25 / September
1982, pp. 283-294.
- Lawrence, D. 2001. Divorce and Remarriage Retrieved from:
<http://www.engedi.org/shortstudies/topical/divorce.html>.
- Louw, D.J. 1983. *Die volwasse huwelik*. Durban/Pretoria: Butterworth-uitgewers.
- Louw, D.J. 1985. *Die volwasse huwelik*. Durban: Butterworth-uitgewers.
- Louw, D.J. 1986. *Geen mens mag skei nie (?)*. Kaapstad: NG Kerk – Uitgewers.

- Louw, D.J. 1993. *Liefde is vir altyd*. Goodwood: Nasionale Boekdrukkery.
- Luck, W.F. 1987. *Divorce and Remarriage. Recovering the Biblical View*. San Francisco: Harper & Row Publishers.
- Maghniyyah, M. J. 1997. *Marriage according to Five Schools of Islamic Law*. Vol. V. Tehran Islamic Republic of Iran: Department of Translation and Publication, Islamic Culture and Relations Organization.
- Macquarrie J. (Ed.) 1967. *Divorce*, in, A Dictionary of Christian Ethics. pp.91-92. Canterbury: SCM Press LTD.
- Möller, F.P.(Snr.) 1974. *Egskeiding en Hertrou. Wat leer die Bybel daaromtrent?* Uittreksel uit die notule van die Komitee insake Leerstelling Etiek & Liturgiek (Verw. 187/26/3/74). (Besluit 4 (a) / 74) 26 Maart 1974.
- Möller, F.P. 1990. Etiek – Egskeiding en Hertrou & Homoseksualisme (Klasnotas vir die AGS Teologie Kollege) Johannesburg.
- Möller, F.P. (Snr.) 1993. Onderhoud gevoer. April 1993. Johannesburg.
- Möller, F.P. 1998. *The wonderful Christ and the meaning of humanness (Christology and Anthropology)*. Pretoria: JL van Schaik.
- Möller, F.P. 1998. *Understanding the greatest of truths*. Pretoria: JL van Schaik.
- Möller, F.P. 2000. Christelike Etiek, Volume 8. “ Die Huwelik” (Spesiale verwysing na hoofstukke 1 en 5 “ Huwelik en Sake rakende Egskeiding), Johannesburg: JL van Schaik.
- Möller, F.P. 2001. Divorce and/or Remarried Couples in the Ministry. – Notes for the National Leadership Forum of the AFM of SA, addendum: 5.2, pp. 2-6.

- Mouton, J. & Marais, H.C. 1988. *Metodologie van die geesteswetenskappe, basiese begrippe*. Pretoria: Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing. RGN studies in Navorsingsmetodologie: 1.
- Mostert, J.A. 1993. Onderhoud gevoer. April 1993, Johannesburg.
- North American Conference of Separated and Divorced Catholics (NACSDC). 2001. Pax Christi Catholic Church, Divorce Support Resources. Richland
Retrieved from: <http://www.paxchristi.org/pcare/divorce.htm>
- Oates, W.E. 1964. The Church, Divorce and Remarriage. *Review and Expositor*, vol. 61, pp. 45-60.
- Pieterse, H.J.C. 1992. Die diskussie oor sommige ondersoekmetodes binne die praktiese teologie. *Theologia Evangelica*, vol. XXXV, no. 3, pp. 16-24.
- Pieterse, H.J.C. 1986. Praktiese teologie mondig? *Skrif en kerk*. Vol. 7, no. 1, pp. 63-73.
- Poggenpoel, F.P. 1993. Onderhoud gevoer. April 1993. Johannesburg
- Policy: Divorce and Remarriage Among Pastors. 1995. Revised ...
Retrieved from: www.Omsholiness.org/info/download/divorce.pdf
- Roux, P.J.A. 1989. *Verwysingstegnieke*. Hersiene uitgawe. Pretoria: Universiteit van Suid Afrika, Departement Biblioteek- en Inligtingkunde.
- Sadler, T.H.N. 1985. Egskeiding: pastoraal-kerkregtelike begeleiding.
Nederduitse Gereformeerde Teologiese tydskrif, vol. 26, no. 2, pp. 182-192.
- Shaner, D.W. 1969. *A Christian view of divorce according to the teachings of the New Testament*. Leiden: Brill.

- Scheidler, B. 2001. Divorce and Remarriage. Ministers Fellowship International – Resources, Position Papers, pp.1-4. Retrieved from:
<http://www.mfi-online.org/resources/positionpapers/divorce.htm>
- Smuts, A.J. 1985. Egskeidingsberaad. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese Tydskrif*, vol. 26. no. 2, pp. 173-181.
- Soulen, R.N. 1969. *Marriage and Divorce. A problem in New Testament Interpretation.* vol. 23, no. 4, pp. 439-450.
- Steinberg, S. 1988. History, dialogue and language in communication: Gadamer's theory of philosophical hermeneutics. *Communication*, vol. 14, no. 1, pp. 2-14.
- Swanepoel, F. (Red) 1996. *Die huwelik.* Pretoria: CB Powell-Bybelsentrum.
- Thielicke, H. 1975. *Theological Ethics Volume 3: Sex.* Michigan: Eerdmans Publishing Company.
- Thielicke, H. 1964. *Theological Ethics Volume 3: Sex.* Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Uitvoerende Raad notules van die AGS van SA geneem uit Argiewe te Johannesburg. 2002 Notules van 1908-1915; 1917; 1919.
- Van der Spuy, M. 1993. Onderhoud gevoer. April 1993. Johannesburg.
- Van der Walt, S.P. 1993. *Huweliksnoed. Instituut vir bevordering van Calvinisme.* Studiestuk nr. 30: P.U. vir C.H.O. Potchefstroom.
- Van Huyssteen, S.F. 1983. Die huweliksproblematiek. *Nederduitse Gereformeerde Teologiese tydskrif*, vol. 24, no. 1, pp. 64-71.
- Van Staden, S. 1991. *Om heel te word.* Pretoria: HAUM-De Jager Uitgewers.

Van Tonder, A. 2003. Persoonlike onderhoud. September 2003. Pretoria.

Vosloo, S.E. (Hersien deur Prof. M de Beer) Skryf- en Redaksionele en Verwysingstyl
Handleiding van die Departement Bedryf- en Organisasiesielkunde,
Studiebrief: 301/2004. UNISA: Pretoria.

Werkersraad. 1979. Notule van Algemene Jaarvergadering van 1979 (Werkersraad besluit
042 /79)., Johannesburg.

Winslow, G. 2000. *A brief outline of historical developments*. Seventh-day Adventists policy
on divorce and remarriage. General Conference of Seventh-day
Adventists Department of Family Ministries. Retrieved from:
[http://familyministries.gc.adventist.org/Recources/divorce_remarriage/s
dapolicy. htm](http://familyministries.gc.adventist.org/Recources/divorce_remarriage/sdapolicy.htm)

